Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Nauk Społecznych

Bernadetta Olender-Jermacz

Społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych w świetle opinii studentów i opiekunów. Studium eksploracyjne

Praca doktorska
napisana pod kierunkiem
promotora prof. zw. dra hab. Andrzeja Olubińskiego
i promotora pomocniczego dra Marcina Warmińskiego

Olsztyn 2023

University of Warmia and Mazury in Olsztyn
Faculty of Social Sciences

Bernadetta Olender-Jermacz

Socio-educational functions of students' research groups in students' and tutors' opinions. Exploratory study

Doctoral thesis
written under supervision of
prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński
and auxiliary supervision of dr Marcin Warmiński

Olsztyn 2023

Spis treści

Wstęp……7

Rozdział I

Uniwersytet i jego funkcje……12

1.1 Uniwersytet: tradycyjna misja i współczesne cele…….12

1.2 O społeczno-edukacyjnych funkcjach i zadaniach uniwersytetu……..…..18

1.3 Założona a rzeczywista funkcja uniwersytetu: w kierunku idei przedsiębiorczości…….…….…..22

Rozdział II

Aktywność młodzieży akademickiej…….….30

2.1 Aktywność w literaturze naukowej……...……30

2.2 Młodzież akademicka i jej aktywność…….…….32

2.2.1 Autoedukacja młodzieży jako kluczowa kompetencja w XXI wieku jako wyraz aktywności młodzieży akademickiej……37

2.2.2 Aktywność pozadydaktyczna młodzieży akademickiej……..42

Rozdział III

Koła naukowe jako forma społeczno-edukacyjnej aktywności studentów……48

3.1 Koło naukowe – od średniowiecza do współczesności…….……48

3.2 Koło naukowe w literaturze…….…….50

3.3 Funkcje i zadania studenckich kół naukowych……..……...……56

3.4 Pozytywne i negatywne podejścia do studenckich kół naukowych….……61

Rozdział IV

Założenia metodologiczne……..68

4.1 Cel, przedmiot i problemy badawcze…….……..68

4.2 Strategia badań……..72

4.3 Schemat badawczy……...…….74

4.4 Metody badań…….……..75

4.5 Charakterystyka badanej populacji……...……78

Rozdział V

Społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych…….83

5.1 Rola aktywności w kole naukowym……..…….83

5.2 Motywy podejmowania aktywności w ramach kół naukowych…….……103

5.3 Pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego……109

5.4 Rola opiekuna w kole naukowym……..…….119

5.5 Relacje zachodzące między uczestnikami kół naukowych……125

5.6 Cechy osobowe, wartości i zachowania kształtowane dzięki przynależności do koła naukowego……..130

Rozdział VI

Społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych – propozycje zmiany.…139

Zakończenie…….…….143

Summary…….……..147

Bibliografia……..…….149

Spis tabel i rysunków……...…….165

Aneks……167

Table of contents

Introduction……..……7

Chapter I

University and its functions……...…….12

1.1 University: traditional mission and contemporary goals……..……12

1.2 About the socio-educational functions and tasks of the university……..…18

1.3 Assumed vs. actual function of the university: towards the idea of entrepreneurship…….……22

Chapter II

The activity of academic youth……...……30

2.1 Activity in the scientific literature……...…….30

2.2 Academic youth and their activity……...…….32

2.2.1 Self-education of young people as a critical competence in the 21st century and an expression of the activity of academic youth…….37

2.2.2 Non-teaching activity of academic youth……..42

Chapter III

Students research groups as a form of socio-educational activity of students…..……..48

3.1 Students' research groups - from the Middle Ages to the present day……...…..48

3.2 Students' research groups in literature……..50

3.3 Functions and tasks of Students' research groups…….56

3.4 Positive and negative approaches to Students' research groups……...……61

Chapter IV

Methodological principles…….…….68

4.1 Objective, subject, and research problems……...……68

4.2 Research strategy…….……72

4.3 Research scheme…….……74

4.4 Research methods…….……75

4.5 Characteristics of the study population…….78

Chapter V

Socio-educational functions of students' research groups – results of own research….83
5.1 The role of activity in the students' research group…….83
5.2 Motives for undertaking activities within students' research groups…….103
5.3 Positive and negative aspects of belonging to a students' research group…….109
5.4 The role of the tutor in the students' research group……..……119
5.5 Relationships between participants of students' research groups……..…….125
5.6 Personal characteristics, values, and behaviors shaped by belonging to a students' research group……..…….130

Chapter VI

Socio-educational functions of students' research groups – proposals for change..…139

The conclusion ……..……143
Summary……..…….147
Bibliography ……...…….149
The list of charts and figures ……...……165
Annex……167

Wstęp

Podjęcie się zadania napisania tej pracy nie było zadaniem ani łatwym, ani jednorazowym. Po długim okresie planowania, zmieniania koncepcji, zdecydowano się na jej ostateczny kształt. W tym przypadku znaczącą rolę odegrały preferencje osobiste, gdyż przedmiot badań jest ściśle powiązany z zainteresowaniami oraz wieloletnim doświadczeniem w pracy w dwóch kołach naukowych. Temat związany ze społeczno-edukacyjnymi funkcjami kół naukowych wydaje się bardzo interesujący. Jak pisze Gabriela Czapiewska, studenckie koła naukowe nie są częstym tematem podejmowanym w badaniach. Z reguły pojawiają się na marginesie opracowań historycznych dotyczących uczelni, wydziałów, kierunków oraz studiów.

Mimo swojego ogromnego potencjału, koła naukowe zazwyczaj działają na uboczu życia akademickiego i nie są traktowane z należytym szacunkiem przez większość studentów, pracowników naukowych oraz administrację uniwersytecką. Nie jest to jednak usprawiedliwieniem, jak pisze Maria Czerepaniak-Walczak, „dlaczego pedagogika szkoły wyższej tak mało uwagi poświęca tej formie uczenia się, doświadczania bycia członkiem wspólnoty, odważnego podejmowania innowacyjnych zadań i mierzenia się z wyzwaniami. W obecnej sytuacji, gdy wiele osób skupia się na osiągnięciu doraźnych korzyści zawodowych i orientuje się na rynek pracy, koła naukowe stanowią interesujący obiekt zainteresowania. Interesujące jest to, czego obecnie uczy praca w kole naukowym i czym jest motywowana. Nieformalna (a co najmniej pół formalna) atmosfera w kołach naukowych sprzyja zawieraniu przyjaźni, powstawaniu wspólnot, o co jest trudno w warunkach edukacji formalnej. Formalny charakter grupy studenckiej utrwala doświadczenia studentów: grupa jest dla nich tłem funkcjonowania, a nie wspólnotą.” Jacek Gulanowski zwraca uwagę, że to właśnie w kołach naukowych studenci uczą się zasad tworzenia nauki, doskonalą swój warsztat akademicki, realizują rzeczywiste projekty, zdobywają i doskonalą kompetencje niezbędne do pracy zarówno naukowej, jak i zawodowej.

Studenckiemu ruchowi naukowemu przypisuje się różnorodne formy aktywności naukowej pozostającej w nadobowiązkowej relacji do programu studiów. Pokrywa się on z określeniem „ponadobowiązkowa aktywność naukowa studentów”, jednak tylko wówczas, gdy obejmuje ogół zorganizowanych lub niezorganizowanych form działalności i aktywności młodzieży akademickiej, wykraczających poza ramy obowiązkowego programu studiów, umożliwiających rozbudzanie, zaspokajanie

i rozwijanie zainteresowań naukowych studentów. Koła naukowe postrzegam jako organizacje pełniące szereg różnorodnych funkcji, zarówno założonych, jak i rzeczywistych.

Niniejsza praca prezentuje postawę łączącą różne podejścia teoretyczne do studenckich kół naukowych. Teoretyczne inspiracje związane z zadaniami i funkcjami szkół wyższych oraz kół naukowych odnajdowano w różnych koncepcjach naukowych. Szczególnie inspirujące były poglądy na funkcje i zadania szkół wyższych prezentowane przez Jana Szczepańskiego i Kazimierza Jaskota oraz to, co na w temacie zadań kół naukowych wnieśli: Bożena Boryczko i Leszek Kurcz.

Szkoła wyższa odgrywa niezwykle istotną rolę w systemie edukacyjnym i ma wiele zadań do spełnienia. Szkoły wyższe pełnią wiele istotnych funkcji, są przede wszystkim, są miejscem, gdzie studenci zdobywają wiedzę i umiejętności niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie i na rynku pracy. Szkoły wyższe umożliwiają studentom rozwijanie się w wybranych dziedzinach i zdobywanie odpowiednich kwalifikacji. W różnych formach oddziałują na wiele procesów życia zbiorowego. Wszystkie te formy oddziaływania przynoszą różne skutki. „Ogół skutków, jakie działalność szkół wyższych wywołuje w życiu społeczeństwa nazywamy funkcjami szkół wyższych”[1]. Kazimierz Jaskot twierdzi, że znaczenie szkół wyższych w społeczeństwie zazwyczaj opisuje się używając kategorii „funkcje”[2].

Praca jest poświęcona społeczno-edukacyjnym funkcjom studenckich kół naukowych. Organizacje te mają charakter szczególny, skupiają mały odsetek studentów, ale, w założeniu, tych najbardziej zaangażowanych w działalność koła i swój własny, szeroki rozwój.

Przy przeglądzie publikacji (często przyjmujących formę sprawozdań z działalności) na temat kół naukowych w literaturze przedmiotu nie spotkano się z jednoznacznym wyodrębnieniem funkcji kół naukowych. Ciekawą propozycję z punktu widzenia tej problematyki prezentują Bożena Boryczko i Leszek Kurcz, którzy w jasny sposób prezentują zadania kół. A, jak pisze, Jan Szczepański przez zadania rozumie się najczęściej określone czynności, mające wywoływać pożądane skutki. Funkcje natomiast są skutkami wywołanymi przez działania czy zachowania członków grupy, wywołane w szerszej zbiorowości, bez względu na to, czy były one

[1] J. Szczepański, *Problemy i perspektywy szkolnictwa wyższego w Polsce*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1969., s. 11-13.
[2] K. Jaskot, *Funkcje szkoły wyższej jako instytucji edukacyjnej*, Wyd. US, Szczecin 2002, s. 6.

zamierzone, czy pożądane[3]. Termin „funkcja posiada szersze znaczenie, chociaż może znaczeń tych jest za dużo i zawierają wiele kłopotliwych implikacji."[4] Niniejsza praca jest próbą uporządkowania tematyki.

Jak wspomniano wyżej, pomysł na te badania zrodził się z osobistych doświadczeń oraz po przeglądzie niezbyt obszernej literatury naukowej na temat kół naukowych. Sens tejże pracy badawczej może także znaleźć uzasadnienie w dążeniu do tego, w jaki sposób zachęcić młodych ludzi do angażowania się w działalność kół naukowych. Zwłaszcza, kiedy odgrywają one znaczącą rolę w wielostronnym rozwoju oraz ułatwiają wejście na rynek pracy. Te organizacje studenckie są obecne na uczelniach dawna. Obecnie kół naukowych jest wiele, zarówno na uczelniach publicznych, jak i prywatnych. W zależności od kierunku studiów i zainteresowań studentów, koła naukowe skupiają się na różnych dziedzinach nauki, ciesząc się powodzeniem wśród studentów, którzy chcą poszerzać swoją wiedzę poza zajęciami dydaktycznymi. Działalność kół naukowych pozwala na rozwijanie pasji i zainteresowań naukowych, jak również na zdobywanie nowych doświadczeń i umiejętności. Praca w grupie z ludźmi o podobnych zainteresowaniach pozwala na szybsze osiąganie celów i doskonalenie swoich umiejętności w danej dziedzinie nauki. Działalność w takim kole umożliwia nawiązywanie kontaktów z osobami mającymi doświadczenie w danej dziedzinie nauki, co z kolei może przenieść się na przyszłe kontakty zawodowe. To, między innymi, dzięki temu, koła naukowe stanowią pozytywny aspekt życia studenckiego. Wreszcie, warto zwrócić uwagę, że nie tylko pozwalają na rozwijanie pasji i zdobywanie wiedzy, ale także pełnią wiele funkcji społeczno-edukacyjnych, kształtując postawy prospołeczne, umiejętność współpracy i radzenia sobie w zespole, formując studentów jako przyszłych odpowiedzialnych członków społeczności, którzy są komunikatywni, kreatywni, pracowici, skutecznie dążący do celu.

Część pierwsza tekstu dotyczy inspiracji teoretycznych związanych z uniwersytetem i jego funkcjami. Rozdział pierwszy poświęcony jest szeroko pojętej roli uniwersytetu i jego współczesnym celom, także tradycyjnej misji uniwersytetu. Ponadto, skupia się na społeczno-edukacyjnych funkcjach i zadaniach uniwersytetu. Omawiane są różne aspekty edukacyjne, takie jak kształcenie studentów, prowadzenie badań naukowych, upowszechnianie wiedzy i wpływ na rozwój społeczny.

[3] J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Wyd. PWN, Warszawa 1963, s. 148-149.
[4] Tenże, *Socjologiczne zagadnienia wyższego wykształcenia*, Wyd. PWN, Warszawa 1963, s. 11.

W końcowej części rozdziału skupiono się na analizie założonej i rzeczywistej funkcji uniwersytetu, ze szczególnym naciskiem na ideę przedsiębiorczości. Rozdział drugi dotyczy aktywności młodzieży akademickiej i jej różnorodnych przejawów. Omówiono tu aktywność studentów w literaturze naukowej oraz skupiono się na ich aktywności jako całości. Rozdział trzeci poświęcony jest analizie tematyki kół naukowych jako formy społeczno-edukacyjnej aktywności studentów. Krótko przedstawiono tam rozwój kół naukowych od średniowiecza do współczesności, wskazując na znaczenie tych organizacji jako przestrzeni dla studentów do pogłębiania swojej wiedzy, prowadzenia badań i wymiany doświadczeń. Następnie, przedstawiono perspektywę teoretyczną na temat kół naukowych z uwzględnieniem ich zadań. Na koniec tego rozdziału poddano analizie pozytywne i negatywne podejścia do studenckich kół naukowych. Wspomniano zarówno korzyści wynikające z uczestnictwa w kółkach naukowych, takie jak rozwój kompetencji, zdobywanie praktycznego doświadczenia i poszerzanie horyzontów naukowych, jak i na potencjalne wyzwania i problemy, takie jak brak wsparcia finansowego czy trudności z utrzymaniem ciągłości działalności.

Część druga zawiera założenia metodologiczne badania społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych (Rozdział IV). W tej części omówiono cel, przedmiot i problemy badawcze. Przedstawiono również strategię badań, schemat badań oraz metody badawcze wykorzystane w analizie. Opisano także badaną populację.

Dwa ostatnie rozdziały stanowią część empiryczną. Rozdział V prezentuje wyniki własnych badań dotyczących społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych. W tym rozdziale omówiono rolę aktywności w kołach naukowych, motywy uczestnictwa w tych kołach oraz pozytywne i negatywne aspekty przynależności do nich. Opisano również rolę opiekuna oraz relacje między uczestnikami kół naukowych. Dodatkowo przedstawiono cechy osobowe, wartości i zachowania kształtowane przez przynależność do kół naukowych. Rozdział VI zawiera próbę typologii społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych. W tej części przedstawiono również propozycje zmian w funkcjonowaniu kół naukowych oraz wskazówki dla praktyki.

Oddając niniejszą pracę, wyraża się nadzieję, że przedstawione opracowanie poszerza istniejące dyskusje obecne w dotychczasowej literaturze pedagogiki szkoły wyższej i uzupełnia je, choć w minimalnym stopniu. Jednocześnie trzeba przyznać, że

badania, które zostały zrealizowane, jak również przedstawione analizy, mają ograniczony charakter ze względu na zasoby czasowe, a także umiejętności badawcze.

Rozdział I

Uniwersytet i jego funkcje

Rozdział ten stanowi próbę szerokiego spojrzenia na uniwersytet jako instytucję szkolnictwa wyższego, uwzględniając różnorodne aspekty oraz wyzwania, jakim musi sprostać. Poprzez analizę współczesnych kontekstów społeczno-gospodarczych oraz roli uniwersytetu jako instytucji społeczno-edukacyjnej, starano się lepiej zrozumieć znaczenie uniwersytetów w społeczeństwie. Przedstawiona perspektywa została opracowana na podstawie własnych poszukiwań naukowych, opartych przede wszystkim na przeglądzie literatury naukowej.

1.1 Uniwersytet: tradycyjna misja i współczesne cele

Uniwersytet ma prawie 1000-letnią tradycję poszerzania i rozpowszechniania wiedzy. Jest również instytucją kulturalną i promotorem wartości, których zasady obowiązują do dziś. Uczelnia pielęgnuje swoją kulturę instytucjonalną i kształtuje społeczność akademicką[5]. Kultywując ją w swoich działaniach, uniwersytet pielęgnuje swą kulturę instytucjonalną i kształtuje własną społeczność akademicką określoną w ustawie jako wspólnota uczelni[6] . Sam określa swoją misję, respektując podstawowe zadania wskazane w ustawie. Uczelnia realizuje także tzw. trzecią misję w relacjach z otoczeniem. Kadra akademicka to twórcy, których szanuje się za wyznawane zasady[7].

Średniowieczne uniwersytety miały zarówno jednolite, jak i zróżnicowane cechy, na które wpływ miały takie czynniki, jak rok założenia, miasto/region oraz sytuacja społeczna/polityczna. Zidentyfikowano dwie fazy powstawania uniwersytetów: konstytucja istniejącego środowiska i ustanowienie władzy. W latach 1378-1500 uniwersytety powstawały w różnych regionach Europy. W ostatnich stuleciach nastąpił znaczny wzrost i dywersyfikacja uniwersytetów akademickich ze względu na potrzeby rynku pracy i aspiracje społeczne. Doprowadziło to jednak do

[5] Zob. Dobre praktyki w szkołach wyższych. Kodeks opracowany przez Fundację Rektorów Polskich, uchwalony przez Zgromadzenie Plenarne Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich 26 kwietnia 2007, Fundacja dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.

[6] Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r.– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, t.j. Dz.U. 2022 poz. 574)

[7] Zob. art. 116 ust. 7: „Wykonywanie obowiązków nauczyciela akademickiego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze, o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 2021 poz. 1062)”

nadmiernego rozwoju instytucjonalnego w krajowych systemach szkolnictwa wyższego, zwłaszcza w sektorze niepublicznym[8].

Tradycyjny uniwersytet oraz *częściowa idea uniwersytetu przedsiębiorczego, są typami idealnymi na krańcach wyobrażonego kontinuum ewolucji uniwersytetu. Obie te idee zostały wdrożone na różne sposoby ze względu na zmieniające się warunki społeczno-kulturowe, gospodarcze i polityczne*[9]. Tradycyjny uniwersytet jest związany z tradycją von Humboldta i ceni sobie wolność akademicką i samorządność. Koncentruje się na krytycznym myśleniu, umiejętnościach badawczych oraz teorii i filozofii. Jego celem jest szkolenie studentów jako niezależnych myślicieli i przekazywanie wiedzy.

Jak zaznacza Barbara Kromolicka, istnieją dwa rodzaje uniwersytetów: tradycyjne i przedsiębiorcze. Tradycyjne uniwersytety koncentrują się na badaniach naukowych, naukach humanistycznych i szerokim spektrum wiedzy, kładąc nacisk na rozwój intelektualny i krytyczne myślenie. Mogą one jednak nie dostosowywać się szybko do zmian na rynku pracy. Przedsiębiorcze uniwersytety koncentrują się na praktycznych umiejętnościach, technologii i komercjalizacji badań. Dążą do współpracy z instytucjami zewnętrznymi i dają studentom natychmiastowe możliwości kariery. Mogą jednak zaniedbywać nauki humanistyczne i szeroko pojęty rozwój intelektualny. Niektórzy uważają, że istnieje kryzys w naukach humanistycznych i potrzeba szkolenia zawodowego. Opinia publiczna uważa, że nauki humanistyczne mają niewiele do zaoferowania młodym ludziom poszukującym konkretnego zawodu[10].

W przeszłości uniwersytety i profesorów oskarżano o tworzenie barier, które utrudniały integrację ze społeczeństwem. Postrzegano je jako wieżę z kości słoniowej, symbolizującą Prawdę i Wiedzę. Współcześnie uniwersytety są postrzegane jako jedna z wielu instytucji społecznych dostarczających produkty oraz usługi. Pomimo

---

[8] J. Woźnicki, *Przywilej i zobowiązanie rektora. Zasada goodgovernance i dobre praktyki*, wykład wygłoszony podczas XXIII Szkoły Fundacji Rektorów Polskich. Szkoła Zarządzania Strategicznego w Szkolnictwie Wyższym dla Rektorów i Prorektorów w kadencji 2020–2024, Łochów, 20–23 września 2020 r. oraz J. Woźnicki, *Misja, społeczna rola i kultura instytucjonalna Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Sztuka rektorstwa, kontekst systemowy i dokonania KRASP*, Wyd. UJ, Kraków 2022, s. 24.

[8] A. Boczkowski, *Uniwersytet a kształcenie masowe. Od idei uniwersytetu do ideologii kształcenia na poziomie wyższym*, „Przegląd Socjologiczny", tom LXIII/3/2014, s. 9.

[9] Tamże

[10] B. Kromolicka, *Zaangażowanie studentów w proces kształcenia uniwersyteckiego*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 2/2016, s. 23.

akademickich złudzeń co do ich wyjątkowości, uniwersytety i profesorowie są coraz bardziej zależni od finansowania przez wielki biznes[11].

Wraz upływem czasu koncepcja uniwersytetu uległa zmianie, a ostatnie dziesięciolecia przyniosły istotne przekształcenia w definiowaniu jego roli społecznej. Termin "przedsiębiorczy uniwersytet" obejmuje różne interpretacje tego zagadnienia, w tym nowe podejście do zapewniania wysokiej jakości edukacji, które różni się od tradycyjnych społecznych funkcji edukacji[12]. Obecne poglądy i stanowiska dotyczące koncepcji "przedsiębiorczego uniwersytetu", wraz z krytyką, jaką się spotyka, oraz dążenie do nowych idei, stwarzają możliwość refleksji nad stanem szkolnictwa wyższego[13].

W ciągu ostatnich kilku dekad dokonała się zmiana w społecznych wartościach związanych z uniwersytetami. W przeszłości szkolnictwo wyższe było doceniane za długoterminowy rozwój jednostki oraz korzyści społeczne. Obecnie jednak nacisk kładzie się na szybkie, praktyczne korzyści wynikające z edukacji, które można natychmiast zastosować[14]. Zbyszko Melosik przywołując zdanie Patricii J. Gumport podkreśla, że edukacja wyższa została przekształcona z „instytucji społecznej" w „instytucję ekonomiczną". Cel uniwersytetu koncentrował się wcześniej na kontynuowaniu historii i tradycji, jednocześnie kształtując osobowości jednostek i ich obywatelskie postawy wobec wiedzy i wartości.

Obecny model uniwersytetu traktuje go jako instytucję ekonomiczną, która przyczynia się do rozwoju gospodarki danego kraju poprzez wytwarzanie siły roboczej i możliwości rozwoju dzięki swoim zasobom wejściowym, takim jak studenci, profesorowie i fundusze na badania, oraz usługom wyjściowym, wynikom badań i absolwentom, zgodnie z perspektywą otwartego systemu w instytucjach szkolnictwa wyższego z perspektywy ekonomicznej.

Obecny model uniwersytetu traktuje go jako instytucję ekonomiczną, która przyczynia się do rozwoju gospodarki danego kraju poprzez wytwarzanie siły roboczej[15]. Z perspektywy ekonomicznej instytucje edukacji wyższej są „otwartymi

[11]Z. Melosik, *Uniwersytet i komercjalizacja. Rekonstrukcja zachodniej debaty*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja" nr 1/2012, s. 21.
[12] A. Boczkowski, *Uniwersytet a kształcenie masowe. Od idei uniwersytetu do ideologii kształcenia na poziomie wyższym*, „Przegląd Socjologiczny", tom LXIII/3/2014, s. 9.
[13] Tamże.
[14]Z. Melosik, dz. cyt,, s. 23..Por. M. Tight, M. Tight, So, *What is Academic Freedom*, (in:) *Academic Freedom and Responsibility*, ed. M. Tight, Stratford 1988, s. 117.
[15]Z. Melosik, dz. cyt., s. 23. Por. P. J. Gumport, *Academic restructuring: Organizational change and institutional imperatives*, „Higher Education" 2000, vol. 39, s. 73.

systemami", które dzięki swoim zasobom wejściowym, takim jak studenci, profesorowie i fundusze na badania, oraz usługom wyjściowym, wynikom badań i absolwentom, zgodnie z perspektywą otwartego systemu w instytucjach szkolnictwa wyższego z perspektywy ekonomicznej itd[16].

Rola i postrzeganie uniwersytetów ewoluowały z biegiem czasu, a niektórzy kwestionujących nieodłączny szacunek i wiarygodność jako dominujących twórców wiedzy iwychowawców przyszłych pokoleń. Istnieją stereotypy i mity dotyczące społecznychuwarunkowań i mechanizmów działania uniwersytetów, szczególnie w zideologizowanymdyskursie edukacyjnym, które można przypisać utracie autonomii i centralnej kontroli. Te niekorzystne zjawiska mogą wynikać z braku zróżnicowania ról i funkcji instytucjiszkolnictwa wyższego oraz podporządkowania uniwersytetów i wyższych szkół zawodowych mechanizmom rynkowym[17].

Maria Czerepaniak-Walczak omawia edukację akademicką jako soczewkę skupiającą się na socjalizacji, szkoleniu akademickim, rozwoju osobistym i transformacji społecznej. Uniwersytety funkcjonują w neoliberalnym porządku społecznym, w którym edukacja i uczenie się są traktowane jako towary podlegające prawom rynku[18]Są to, zdaniem wspomnianej Autorki, zjawiska i procesy nieuniknione. *Nie oznacza to jednak, że należy wobec nich przyjmować postawę deterministyczną i dać się unieść fali, albo kontestacyjną, czyli okokonić się tradycją, sakralizacją uniwersytetu i nie dopuszczać do siebie nowych faktów i sytuacji*[19]. Edukacja, nawet uniwersytecka, może nie przygotowywać studentów do nowych, nieprzewidywalnych wcześniej sytuacjach. Trudno zatem uznać ukończenie studiów za wystarczające przygotowanie do funkcjonowania w takich właśnie warunkach. Uniwersytet świadczy usługi edukacyjne na rynku. Jednak rynek zmienia się szybciej niż czas potrzebny na naukę. Absolwenci mogą czuć się zagubieni w świecie nowych zasad. Aspiracje sprzed studiów i w ich trakcie mogą prowadzić do rozczarowania. Czy uniwersytet wykorzenia studentów? Wielu absolwentów kończy studia na epistemologicznej

[16]Z. Melosik, dz. cyt., s. 27.Por. J. Valima, Culture and identity in higher education research, „Higher Education" 1998, 36, s. 130.
[17] A. Boczkowski, *Uniwersytet a kształcenie masowe. Od idei uniwersytetu do ideologii kształcenia na poziomie wyższym*, „Przegląd Socjologiczny", tom LXIII/3/2014, s. 35.
[18] M. Czerepaniak-Walczak, *Uniwersytet: miejsce edukacji całożyciowej czy salon profesora Higginsa? Perspektywa pedagogiczna*, „Pedagogika Szkoły Wyższej", nr 1/2011, s. 71.
[19] Tamże.

emeryturze. Uniwersytet zapewnia wiedzę i umiejętności, ale to do uczących się należy ocena własnych wyników[20].

Uniwersytety pełnią nie tylko funkcję edukacyjną. Są instytucjami społecznymi, które kształtują życie studentów i społeczności. W związku z tym oferują wyjątkowe możliwości socjalizacji, nawiązywania kontaktów i rozwoju osobistego. Jedną z ważnych ról uniwersytetów jest zapewnienie przestrzeni zarówno dla studentów, jak i pracowników, akademickich. Sprzyja to interakcjom, które mogą prowadzić studentów w kierunku umiejętności społecznych, uczenia się i trwałych relacji. Ponadto uniwersytety często mają zróżnicowane ciała studenckie, wystawiając studentów na różne kultury, perspektywy i pomysły. Ponadto uniwersytety oferują zajęcia pozadydaktyczne za pośrednictwem organizacji studenckich, dając studentom szansę na rozwijanie zainteresowań, rozwijanie umiejętności przywódczych i wywieranie pozytywnego wpływu. Społeczeństwo zgłasza wobec uniwersytetów konkretne oczekiwania, a uniwersytety, by utrzymać swoją pozycję na „rynku edukacyjnym", starają się w większym lub mniejszym stopniu, ale jednak – tym oczekiwaniom sprostać. Niestety, w ślad za tym na teren uniwersytetu wkroczyła kultura korporacyjna[21], która sprawia, że:

[…] zamiast mistrzów pojawiają się kierownicy, a studenci z partnerów w procesie edukacyjnym przekształcają się w klientów[22].

A jednak, mimo zmian uczelnia pozostaje wyjątkowa. Dostarcza wiedzy i umiejętności pozwalających na zdobycie kwalifikacji zawodowych i pełnienie odpowiedzialnych funkcji publicznych. Uczelnia wspiera także dialog społeczny poprzez aktywne postawy i wymianę poglądów[23]. Piotr Sztompka podkreśla znaczenie uczelni w kształtowaniu światłych obywateli dla demokracji"[24] .

Uniwersytety to instytucje, które przyczyniają się do poszerzania wiedzy, innowacji i rozwoju przyszłych liderów. Oferują możliwości uczenia się, rozwoju i zaangażowania studentom, wykładowcom i społeczności. Członkowie społeczności uniwersyteckiej powinni korzystać z tych możliwości, zwłaszcza nauczyciele akademiccy, którzy mogą mieć mniej czasu na skupienie się na rozwoju studentów ze względu na wymagania akademickie.

---

[20] M. Czerepaniak-Walczak, *Uniwersytet…*, s. 77.
[21] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 23.
[22] P. Sztompka, *Uniwersytet współczesny. Zderzenie kultur*, „Nauka" nr 1/2014, s. 9.
[23] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 24.
[24] P. Sztompka, dz. cyt. s. 9.

Współczesna edukacja akademicka wspiera autokreację i kładzie nacisk na uniwersalne wartości. Zachęca młodych ludzi do dążenia do autonomii i rozwijania kompetencji do poruszania się w pluralistycznym świecie. [25]. Studiowanie polega na samodzielnej pracy i braniu odpowiedzialności za własną naukę[26]. Uniwersytety przyjmują studentów z różnych środowisk i promują wspólne standardy edukacyjne. Studiowanie wiąże się również z identyfikacją i przynależnością do społeczności akademickiej. [27].

W tekście „O dostojeństwie uniwersytetu" czytamy, że uniwersytet to miejsce magiczne i doniosłe. Kazimierz Twardowski porównał je do latarni morskiej, która wskazuje „okrętom drogę przez wzburzone fale, lecz nigdy światła swego nie nurza w samych falach"[28]. Nawet po latach debat nad jego tożsamością, misją i funkcjami społecznymi, pytanie o to, czym jest uniwersytet, pozostaje ważne. W rzeczywistości, wraz z transformacją szkolnictwa wyższego, stało się ono bardziej istotne niż kiedykolwiek[29].

Zauważyć trzeba, że w XXI wieku uniwersytety mają moralny obowiązek współpracy ze społeczeństwem i poprawy jakości jego życia. W przypadku uniwersytetów państwowych jest to również obowiązek prawny. Aby wypełnić ten obowiązek, uniwersytety muszą stale ulepszać swoją misję i funkcje, aby dopasować się do zmieniającej się rzeczywistości społecznej[30].

Funkcje regionalne obejmują dwustronne relacje zadaniowe między uniwersytetem a regionem. Uniwersytet prowadzi działania, które wpływają na procesy gospodarcze, społeczne, kulturalne i pedagogiczne w regionie, podczas gdy zadania regionu wpływają na wewnętrzne funkcjonowanie uniwersytetu. [31].

Czy w dzisiejszych zmieniających się warunkach uniwersytety mogą nadal cieszyć się szacunkiem i zaufaniem? Nie mają już dominującej ani monopolistycznej pozycji w tworzeniu wiedzy i kształceniu przyszłych pokoleń. Społeczeństwo ma

---

[25] B. Łukasik, *Edukacja akademicka przestrzenią wdrażania studenta do poznawczej i egzystencjalnej autonomii* (w:) Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2013, s. 253-255.
[26] I. Kość, *Doświadczanie autonomii przez studentów działających w kołach naukowych*, „Pedagogika Szkoły Wyższej", nr 2/2018, s. 152.
[27] Tamże.
[28] K. Twardowski, *O dostojeństwie uniwersytetu*, Wyd. Uniwersytetu Poznańskiego, Poznań 1932, s. 11.
[29] D. Antonowicz, *Przyszłość uniwersytetu, jego kształtu, funkcji i wzorów działania*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" 1/21/2003, s. 34.
[30] A. Krajewska, *Przemiany misji i funkcji uniwersytetu, „Studia Ecologiae et Bioethicae*", nr 10/2/2012, s. 102-103. Por. K. Jaskot, *Funkcje szkoły wyższej jako instytucji edukacyjnej*, Wyd. US, Szczecin 2002.
[31] K. Jaskot, *Zewnętrzne funkcje szkół wyższych*, (w:) Pedagogika wobec przemian i reform oświatowych, G. Miłkowska-Olejniczak, K. Uździcki (red.), Zielona Góra 2000, s. 196.

określone oczekiwania wobec uniwersytetów, a one muszą im sprostać. Społeczna misja uniwersytetu nadal obejmuje badania naukowe, edukację oraz upowszechnianie wiedzy i kultury. Istnieją jednak wyzwania i dylematy związane ze zmianami w środowisku społeczno-gospodarczym uniwersytetów. Należą do nich: wartości akademickie a służebność społeczna, autonomia a kontrola zewnętrzna, kultura akademicka a kultura korporacyjna, rynek pracy a formacja obywatelska oraz elitaryzm a edukacja masowa[32].

Współcześni studenci muszą stale się uczyć ze względu na rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Kreatywność i twórcze postawy są niezbędnymi umiejętnościami do nauki. Model edukacji promujący kreatywność i innowacyjność jest niezbędny w dzisiejszej rzeczywistości społecznej. Nie przygotowujemy już młodych ludzi do wejścia w stagnacyjny, przewidywalny świat, ale do uczestnictwa w świecie niestabilnym. Uniwersytety składają się obecnie zarówno z młodych studentów, jak i dorosłych studentów z większym doświadczeniem zawodowym i życiowym [33].

Uniwersytety mają przywilej i wyzwanie kultywowania etosu akademickiego, prowadzenia badań naukowych, upowszechniania wiedzy i kultury, rozwijania nauki i edukacji, utrzymywania dynamicznej obecności w społeczności, przekazywania wiedzy i promowania postaw ciągłego samorozwoju, niezależnie od warunków ich funkcjonowania. Wyzwania te są częścią ich roli i misji[34].

1.2 O społeczno-edukacyjnych funkcjach i zadaniach uniwersytetu

Szkoła wyższa stanowi najwyższy element systemu edukacyjnego, pełniący określone funkcje i zadania. Ich realizacja przesądza o istotnych zagadnieniach rozwoju społeczeństwa. Znaczenie szkoły wyższej dla rozwoju ludzkości jest ogromne[35]. To te szkoły przygotowują studentów do funkcjonowania w społeczeństwie, pracy zawodowej, dają odpowiednie kwalifikacje. W różnych formach oddziałują na wiele

[32] J. Szostek, *Misja społeczna uniwersytetu w XXI wieku*, (w:) *Opis prac nad Programem rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. i jego najważniejsze elementy. Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.*, J. Woźnicki (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2015, s. 19.
[33] W. Bryniewicz, *Misja i współczesne role szkoły wyższej. Perspektywa socjologiczna*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 2/2017, s. 54.
[34] Tamże
[35] Znaczną część tego opisu funkcji i zadań można znaleźć w tekście B. Olender-Jermacz, Pozadydaktyczna aktywność młodzieży akademickiej, (w:) Zagrożenia w rozwoju dzieci i młodzieży. T. 1, Wyzwania i szanse edukacyjne, A. Olubiński, D. Zaworska-Nikoniuk (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2017, s. 98-109.

procesów życia zbiorowego. Wszystkie te formy oddziaływania przynoszą różne skutki. „Ogół skutków, jakie działalność szkół wyższych wywołuje w życiu społeczeństwa nazywamy funkcjami szkół wyższych”[36]. Jan Szczepański pisze, że przez zadania rozumie się najczęściej określone czynności, mające wywoływać pożądane skutki. Funkcje natomiast są skutkami wywołanymi przez działania czy zachowania członków grupy, wywołane w szerszej zbiorowości, bez względu na to, czy były one zamierzone, czy pożądane[37]. Mówiąc o zadaniach mamy najczęściej na myśli „zespół czynności wykonywanych na mocy czyjegoś zlecenia; wtedy interesuje nas tylko zestawienie zakresu i intencji zlecenia z wynikami jego wykonania”[38].

Do podstawowych zadań polskich uczelni określonych w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku zalicza się:

1) prowadzenie kształcenia na studiach;

2) prowadzenie kształcenia na studiach podyplomowych lub innych form kształcenia;

3) prowadzenie działalności naukowej, świadczenie usług badawczych oraz transfer wiedzy i technologii do gospodarki;

4) prowadzenie kształcenia doktorantów;

5) kształcenie i promowanie kadr uczelni;

6) stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w:

a) procesie przyjmowania na uczelnię w celu odbywania kształcenia,

b) kształceniu,

c) prowadzeniu działalności naukowej;

7) wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, tradycję narodową, umacnianie zasad demokracji i poszanowanie praw człowieka;

8) stwarzanie warunków do rozwoju kultury fizycznej studentów;

9) upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki i kultury, w tym przez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, informacyjnych i archiwalnych;

10) działanie na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych[39].

Jerzy Woźnicki zwraca uwagę, że uniwersytety muszą posiadać zestaw wartości, które obowiązują od wieków. Wartości te odnoszą się do etyki w jej

[36] J. Szczepański, *Problemy…*dz. cyt., s. 11-13.
[37] J. Szczepański, *Elementarne…*dz.cyt., s. 148-149.
[38] J. Szczepański, *Socjologiczne zagadnienia wyższego wykształcenia*, Wyd. PWN, Warszawa 1963, s. 11.
[39]Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 5764 z późn. zm.)

uniwersyteckim wymiarze i kształtują pojęcie etyki nauczyciela akademickiego. Etyka zawodowa środowiska akademickiego powinna być obecna w świadomości osób należących do społeczności akademickiej. Uczelnie muszą pozostać świątyniami wiedzy i stać się centrami doskonałości, czego nie da się osiągnąć bez innowacyjności i wspierania postępu. Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie wysokiej jakości kształcenia i działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich oraz udział w rozwoju społecznym i tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach[40]. O tym czytamy we wspomnianej wcześniej Ustawie: „Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich, a także uczestnictwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach.

1. Podstawą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest wolność nauczania, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomia uczelni.

2. System szkolnictwa wyższego i nauki funkcjonuje z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej oraz z uwzględnieniem szczególnego znaczenia społecznej odpowiedzialności nauki."[41] Z kolei Agnieszka Olechnicka, Adam Płoszaj i Katarzyna Wojnar piszą, że najważniejsze są dwa ich klasyczne zadania[42]: funkcja badawcza mająca bezpośredni wpływ na tworzenie innowacji oraz funkcja edukacyjna wywierająca pośredni wpływ ma gospodarkę poprzez kapitał ludzki[43]. Uniwersytet musi zachować swoje tradycyjne wartości i etykę, jednocześnie dostosowując się do zmian.

Jednym z ważnych aspektów szkolnictwa wyższego jest jego cel i strategiczna rola. Edukacja służy dwóm głównym funkcjom: przygotowaniu osób na stanowiska zawodowe, które przyczyniają się do generowania dochodów, oraz wspieraniu rozwoju

[40] J. Woźnicki, *Uczelnie akademickie jako instytucje życia publicznego*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2007, s. 24-25.

[41]Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 5764 z późn. zm.)

[42] A. Olechnicka, A. Płoszaj, K. Wojnar, *Strategie przodujących uczelni wobec nowych uwarunkowań i funkcji szkół wyższych*, „Studia Regionalne i Lokalne" nr 1(43)/2011, s. 43. Por. M. Dąbrowa-Szefler, *Nauka w gospodarce opartej na wiedzy,* „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" nr 2(22)/2003.

[43] Tamże, s. 45.

psychicznego jednostki[44]. Najważniejsze zadania edukacyjne uniwersytetów obejmują rozwijanie intelektu, kształcenie obywateli i przygotowywanie profesjonalistów. Autorzy analizują ideały Newmana, który priorytetowo traktował edukację dla celów intelektualnych i obywatelskich, a także reformy Humboldta, który kładł nacisk na naukę opartą na badaniach i rozwój osobisty poprzez wspólne rozwiązywanie problemów, rozmowy i osobisty przykład[45].

Zdaniem Kazimierza Z. Sowy uniwersytet jest złożonym tworem społecznym, który od wieków jest częścią społeczeństw europejskich[46]. Jerzy Woźnicki podkreśla tradycyjną misję uniwersytetu polegającą na prowadzeniu badań naukowych i kształceniu, ale zauważa też potrzebę przekształcania się uczelni i tworzenia nowego modelu szkolnictwa wyższego dla dalszego istnienia i rozwoju. „Uniwersytet […] jest instytucją szczególną, której kulturotwórcza rola ma ogromne znaczenie. Uniwersytet jest instytucją powołaną do rozwijania i szerzenia wiedzy, instytucją, która odwołuje się do pewnych wartości wspólnych dla wszystkich uczelni akademickich, ale także buduje na tym fundamencie swoją własną tradycję. Każdy uniwersytet tworzy własną kulturę, kształtującą się w wieloletnim procesie wykonywania zadań i osiągania celów, które składają się na określoną […] misję, obejmującą badania naukowe i kształcenie akademickie[47]. K. Kwaśniewska podkreśla, że uniwersytety pełnią funkcje kulturotwórcze, które obejmują udział w wydarzeniach naukowych, tworzenie zaplecza badawczego, prowadzenie bibliotek dla różnych instytucji. Uniwersytety także kształcą i wychowują studentów jako inteligencję zdolną do przywództwa i przekształcania stosunków społecznych, postaw, nawyków i twórczego działania[48].

Jerzy Brzeziński podkreśla, że uniwersytet jest miejscem nauczania i uczenia się tolerancji między wykładowcami i studentami. Siłą uczelni jest różnorodność światopoglądowa, polityczna i wielokulturowość. Uczy postaw tolerancji i braku akceptacji dla etnocentryzmu, antysemityzmu, obskurantyzmu i fundamentalizmu

[44] K. Kwaśniewska, *Funkcje szkoły wyższej w społeczności lokalnej*, „Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Miscellanea, nr 5/2015, s. 267.
[45] E. Wnuk-Lipińska, *Uniwersytet dzisiaj - idea, cele i zadania*, „*Nauka I Szkolnictwo Wyższe*", nr 2(8)/2016, s. 10.
[46] K. Z. Sowa, *Gdy myślę uniwersytet…,* Wydawnictwo UJ, Kraków 2009, s. 5.
[47] J. Woźnicki (red.), *Model publicznej szkoły wyższej i jej otoczenia systemowego*, Wyd. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, KRASP, Warszawa 1998, s. 21-22.
[48] K. Kwaśniewska, dz. cyt., s. 271.

religijnego. Oprócz budowania wiedzy i umiejętności naukowych, uniwersytet pełni również równie ważną funkcję formacyjną[49].

Dzisiejsza rozwijająca się gospodarka wymaga od uniwersytetów szkolenia bardziej wyspecjalizowanych profesjonalistów, co z kolei grozi odejściem od ich tradycyjnej roli zapewniania ogólnego wykształcenia. Presja na wąską specjalizację może przekształcić uniwersytety w szkoły zawodowe[50]. A przecież nie można patrzeć na uniwersytet tylko przez pryzmat wiedzy. Uniwersytet jednak uniwersytet nie tylko doskonalić umiejętności studentów, ale także kształtować ich osobowość i postawy. Może to zabrzmi jak pisze J.M. Brzeziński *„staroświecko, ale uniwersytet powinien wychowywać. Czy w cyberprzestrzeni, w której będzie zlokalizowany uniwersytet przyszłości, student znajdzie wzorzec osobowościowy?"*[51].

1.3 Założona a rzeczywista funkcja uniwersytetu: w kierunku idei przedsiębiorczości

Ustanowienie i realizacja założonej funkcji szkolnictwa wyższego może prowadzić do szeregu reakcji i nieprzewidywalnych procesów. Zjawiska te wynikają z reakcji indywidualnych, zróżnicowanych postaw, prób dostosowania celów uczelni do celów indywidualnych, różnych form działania pracowników szkolnictwa wyższego, zmian w społecznościach lokalnych i szerszych grupach oraz zmian społecznych. Pod wpływem tych wszystkich czynników funkcja założona ulega modyfikacji, a działalność szkół wyższych, pracowników nauki i wychowanków oprócz skutków przewidywanych i pożądanych wywołuje szereg zjawisk nieokreślonych przez funkcję założoną. „Ogół tych zjawisk i procesów, skutków wynikających z zaspokajania potrzeb indywidualnych i społecznych przez działalność szkół wyższych, pracowników nauki i wychowanków, przewidywanych jak i nieprzewidywanych nazwiemy *funkcją rzeczywistą wyższego wykształcenia*"[52].

W literaturze dotyczącej instytucji szkolnictwa wyższego często wykorzystuje się założone funkcje, które są stabilne i mają zastosowanie do wszystkich uniwersytetów. Takie podejście nie oddaje jednak w pełni wpływu społecznego instytucji. Uczelnie często podejmują się zadań nieprzewidzianych przez

[49] J. M. Brzeziński, *O formacyjnej roli uniwersytetu*, „Forum Dydaktyczne: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość" nr 7-8/2011, s. 53.
[50] Tamże
[51] Tamże
[52] J. Szczepański, *Socjologiczne*…dz.cyt., s. 13-16.

ustawodawców i muszą szybko reagować, aby rozwiązywać ważne społecznie problemy lub inspirować zmiany. Prowadzi to do zmian w zdefiniowanych funkcjach i powstawania nowych. Zasadne jest analizowanie nie tylko określonych funkcji, ale także zadań, które pojawiają się w praktyce społecznej lub są niezbędne z punktu widzenia przyszłych interesów kraju[53]. Kazimierz Jaskot prezentuje zewnętrzne i wewnętrzne funkcje szkół wyższych. W ramach pierwszej grupy wymienia: a/ funkcje na rzecz systemu szkolnictwa wyższego; b/ funkcje na rzecz systemu edukacyjnego; c/ funkcje na rzecz regionu; d/ funkcje na rzecz makrosystemu. Natomiast do wewnętrznych funkcji zalicza: a/ dydaktyczne; b/ wychowawcze; c/ wspomagania rozwoju studentów; d/ kompensacyjne.

Uniwersytety są ważne dla rozwoju gospodarczego i społecznego. Tworzą kapitał ludzki i wiedzę. Zapewniają również zatrudnienie i przyczyniają się do wzrostu gospodarczego[54]. Ich rola jest niezwykle istotna dla podnoszenia poziomu wykształcenia i umiejętności społeczeństwa oraz generowania innowacji i postępu.

Nowoczesny uniwersytet to uczelnia odpowiedzialna, która zakłada otwarcie się na otoczenie społeczne oraz pracę na rzecz innych. Traktuje priorytetowo zaangażowanie społeczne i korzyści dla społeczności, jednocześnie wyróżniając się w swoich podstawowych funkcjach. Aktywnie poszukują partnerstw z innymi instytucjami i organizacjami, aby poszerzyć swój wpływ i starają się być intelektualnym i kulturalnym centrum swojej społeczności[55].

W sytuacji gdy szkolnictwo wyższe w Polsce obejmuje już kilkaset instytucji, z których o wielu trzeba by powiedzieć w cudzysłowie: „tak zwanych wyższych uczelni", szczególnie ważne jest odróżnienie uniwersytetów od innych szkół wysokiego szczebla. Uniwersytet to szczególna instytucja, która powstała w czasach średniowiecza. Różnił się od dworów monarchicznych, kościołów, zakonów rycerskich i przedsiębiorstw. Główną wartością uniwersytetu jest racjonalność. Wartość ta dyktowała określone sposoby postępowania, takie jak odwoływanie się do faktów, logiczna argumentacja i odpowiedzialność za słowa. Uniwersytet zawsze miał misję edukacyjną, ale zawsze był specjalną szkołą, która dążyła do znalezienia nowej wiedzy.

[53] K. Jaskot, *Funkcje szkoły…* dz. cyt., s. 195.
[54] A. Olechnicka, A. Płoszaj, K. Wojnar, dz. cyt., s. 57.
[55] E. Śnieżek, *Koła naukowe jako istotny element kształtowania wiedzy, umiejętności i kompetencji studentów,* (w:) *Trendy w biznesie*, E. Śnieżek (red.), Wyd. SIZ, Łódź 2018, s. 11.

Głównym celem było ustalenie faktów, a następnie ich wyjaśnienie, przy czym praktyczne zastosowania były kwestią drugorzędną[56].

Uniwersytety przez stulecia Przez wieki uniwersytety wpływały na kulturę i naukę w różnych krajach. Kształciły studentów w zakresie sztuk wyzwolonych oraz gromadziły, organizowały i udostępniały wiedzę. W XIX i XX wieku zaczęły tworzyć i przekazywać wiedzę techniczną i organizacyjną dla przemysłu. Tradycyjny uniwersytet został opracowany przez wybitnych niemieckich filozofów i uczonych, w tym Wilhelma von Humboldta. Jego idea połączenia badań naukowych i edukacji stała się kamieniem węgielnym nowego modelu. Uniwersytet kształcił specjalistów w różnych dziedzinach pod ochroną i finansowaniem państwa. Jest klasyfikowany jako instytucja społeczna i ma misję służenia społeczeństwu poprzez kształcenie studentów i tworzenie nowej wiedzy. Uniwersytety mają znaczący wpływ na rozwój miast, regionów i krajów ze względu na swój potencjał naukowy i dydaktyczny[57].

Uczelnia powinna priorytetowo traktować aktywne uczestnictwo studentów w procesie uczenia się. Zarówno nauczyciel, jak i student muszą być aktywni, aby edukacja była skuteczna[58]. Aktywność studentów jest niezbędna do osiągnięcia pożądanych rezultatów. Nauczyciele powinni być emocjonalni, kreatywni i mieć poczucie humoru, aby zaangażować studentów[59]. Jednak przygotowanie ciekawych zajęć nie jest sprawą prostą, a co więcej – nawet *najlepiej przygotowana lekcja w szkole czy zajęcia akademickie bez wyraźnego zaangażowania uczestników zajęć nie są satysfakcjonujące, lecz demotywujące, zarówno dla osoby prowadzącej, jak i odbiorców*[60]. Niepowodzenie zniechęca do podejmowania kolejnych wyzwań, przez jakimi nauczyciele stają każdego dnia. Poprawa metod nauczania i dostosowanie się do

[56] P. Sztompka, *Autonomia – fundament kultury akademickiej*, „Nauka" 3/2017, s. 7.
[57] J. Boguski, *Od uniwersytetu tradycyjnego do uniwersytetu przyszłości*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe"nr 1/33/2009, s.25. Por. E.Lipińska-Wnuk E., *Innowacyjność a konserwatyzm. Uczelnie polskie w procesie przemian społecznych*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1996., D. Antonowicz, *Uniwersytet przyszłości. Wyzwania i modele polityki*, *Instytut Spraw Publicznych*, Warszawa 2005., J. Woźnicki, *Uczelnie akademickie jako instytucje życia publicznego*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2007., K. Pawłowski, *Społeczeństwo wiedzy szansa dla Polski*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2004., J. Gołkowski, *Uniwersytet i tradycja w nauce*, Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja", Kraków 1999.
[58] K. Szewczuk, *Sposoby aktywizowania studentów podejmowane przez nauczycieli akademickich*, (w:) *Współczesne wyzwania dydaktyki szkoły wyższej*, A. Domagała-Kręcioch, O. Wyżga (red.), Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2009, s. 49.
[59] Tamże
[60] M. Herman, *Praktyczne przykłady aktywności studentów i form aktywizacji studentów chemii*, (w:) *Dydaktyka akademicka – nowe konteksty, nowe doświadczenia*, I. Maciejowska, A. Sajdak-Burska (red.), Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2022, s. 15.

aktualnych trendów może zwiększyć aktywność i satysfakcję studentów oraz wpłynąć na poziom satysfakcji z dobrze wykonanej pracy[61].

Można odnieść wrażenie, że ostatnich latach nauczyciele akademiccy mają mniej czasu na refleksję nad swoimi zajęciami i tym, jak wspierają rozwój studentów, ponieważ osiągnięcia akademickie mają większe znaczenie. Andrzej Olubiński krytykuje ten system parametryzacji, zwłaszcza w naukach społecznych. Argumentuje, że szkolnictwo wyższe powinno koncentrować się na rozwijaniu osobowości studentów, umiejętności współpracy, postaw etycznych i obywatelskich, otwartości na kulturę i życie, a także wspieraniu społeczeństwa obywatelskiego i debat społecznych co do kierunków modernizacji kraju i regionów funkcjonowania uczelni.[62] Autor zadaje pytanie jak ta sformułowana stricte humanistyczna misja ma się do realizowanych funkcji i zadań uczelni, których wskaźnikiem jest wprowadzony system punktacji za charakter aktywności oraz osiągnięcia naukowe. A następnie wskazuje, że „istniejący system promowania aktywności badawczej wspiera w sumie przede wszystkim twórczość pisarską, ilościową oraz izolacyjną w stosunku do praktyki."[63]

A przecież uczelnie wyższe nie są odizolowane od szerszego ekonomicznego, społecznego i kulturowego systemu lokalnego. Są one częścią większego systemu edukacyjnego, w którym zachodzą procesy szkolno-oświatowe[64]. Działania o charakterze celowym i świadomym, podejmowane szczególnie przez małe uczelnie, pod kątem potrzeb i oczekiwań środowiska lokalnego, zwykle owocując pogłębieniem się wzajemnych powiązań. Ich zasięg i treść w znacznym stopniu zależą od zaangażowania z jednej strony społeczności lokalnej, poziomu jej świadomości co do roli i znaczenia uczelni wyższej w procesie rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego otoczenia i, z drugiej, od potencjału samej uczelni, trafności w „odczytywaniu" sygnałów płynących ze środowiska, w którym dana uczelnia działa[65]. Można zatem przyjąć, iż ta wzajemna relacja prowadzi do realizacji wspólnych zadań, które przynoszą korzyści obu stronom, promując rozwój i użyteczność społeczną. Odpowiadając na zapotrzebowanie społeczne, uczelnie mogą

[61] Tamże
[62] A. Olubiński, *System parametryzacji jako bariera rozwoju nauk społecznych i społeczeństwa*, (w:) *Zagrożone człowieczeństwo. Tom III. Od źródeł zagrożeń i patologii do profilaktyki i wsparcia*, A. Olubiński, M. Suska-Kuźmicka (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2015., s. 57-58.
[63] Tamże
[64] Kapica G., Kapica M., *Szkoła wyższa w lokalnej przestrzeni edukacyjnej*, (w:) *Człowiek wobec wyzwań współczesności: konteksty edukacyjne: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korczyńskiemu*, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013, s. 215.
[65]K. Jaskot, *Zewnętrzne…*dz. cyt., s. 196.

wzbogacać swoją ofertę edukacyjną i rozszerzać działalność. Poprzez funkcje regionalne uczelnie budują i wzmacniają własną tożsamość i odrębność[66].

Jeśli wrócimy do Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku, już w preambule przeczytamy, że „każdy uczony ponosi odpowiedzialność za jakość i rzetelność prowadzonych badań oraz za wychowanie młodego pokolenia", a na kolejnych stronach: „wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, tradycję narodową, umacnianie zasad demokracji i poszanowanie praw człowieka" oraz „kształcenie i wychowywanie studentów lub uczestniczenie w kształceniu doktorantów"

Na tej podstawie można więc stwierdzić, że na szczeblu ministerialnym, odpowiedzialnym za całe szkolnictwo wyższe, istnieje świadomość potrzeby prowadzenia działalności wychowawczej na uniwersytecie. Jednak, jak pisze M. A. Kućko, po analizie innych rządowych dokumentów wyciągnąć można zupełnie przeciwne wnioski – uczelnia wyższa jest w ich treściach przedstawiona jako instytucja nastawiona wyłącznie na „przekazywanie" wiedzy oraz umiejętności, które będą użyteczne przez cały czas kariery zawodowej. Nie ma mowy o wychowaniu ani żadnej działalności wspierającej osobowy rozwój studentów[67]. Maria Czerepaniak-Walczak dokonała analizy treści załączników do rozporządzeń Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2 listopada 2011 roku w sprawie krajowych ram kwalifikacji oraz z 4 listopada w sprawie wzorcowych efektów kształcenia. Analiza wskazuje na niedocenianie kompetencji społecznych jako istotnego elementu kształcenia w szkołach wyższych. Dotychczasowe podejście skoncentrowane na nauce i umiejętnościach wykazuje pewne zacofanie i brak uwagi dla rozwoju społecznego. To odzwierciedla przekonanie, że studia służą głównie przygotowaniu do konkretnej pracy przez całą karierę zawodową, a nie społecznemu i emocjonalnemu rozwojowi. Warto zastanowić się, czy ta dysproporcja wynika z trudności w ocenianiu kompetencji społecznych, które nie podlegają łatwej weryfikacji testami. Jednakże, trudności te nie powinny prowadzić do marginalizacji tych kompetencji[68].

Istnieją dwa rodzaje działań, poprzez które uniwersytety mogą spełniać swoje tradycyjne funkcje. Po pierwsze, są one postrzegane jako ośrodki edukacyjne,

[66] Kapica G., Kapica M., dz. cyt.,, s. 216.
[67] M. A. Kućko, *Dlaczego szkoły wyższe nie wychowują?*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 1/2013, s. 76-77.
[68] M. Czerepaniak-Walczak, *Autonomia w kolorze sepii w inkrustowanej ramie KRK. O procedurach i treściach zmiany w edukacji akademickiej*, (w:) *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej*, M. Czerepaniak-Walczak (red.), Kraków 2013, s. 51.

przygotowujące wysoko wykwalifikowane kadry dla społeczeństwa, państwa i gospodarki. Termin "wysoko wykwalifikowane" odnosi się zarówno do umiejętności technicznych, jak i wiedzy społeczno-kulturowej. Po drugie, są one zobowiązane do prowadzenia działalności naukowo-badawczej, czyli rozwijania nauki. Wiąże się to z testowaniem istniejących teorii lub tworzeniem nowych, przygotowywaniem kadr dla rozwoju nauki oraz upowszechnianiem i ochroną dorobku naukowego. Wszystkie inne funkcje instytucji szkolnictwa wyższego są ściśle związane z tymi dwiema tradycyjnymi funkcjami lub z nich wynikają[69].

Należy stwierdzić, jak pisze Aleksander Kobylarek, iż wymagania społeczeństwa dotyczące przyspieszenia rozwoju środowisk lokalnych oraz zwiększenia świadomości obywatelskiej nie pozwalają szkołom wyższym na pozostawanie na marginesie życia społecznego i skupianie się wyłącznie na własnych sprawach. Uczelnie nie mogą ograniczać swojej działalności do realizowania funkcji kształcących. Za niezbędną w tym zakresie uważa wdrożenie odpowiednich metod badawczych i wiedzy, którą dysponuje uczelnia w celu wspomagania procesu rozwiązywania problemów lokalnych. Aby ten proces mógł dojść do skutku, potrzeba również innych działań, które umożliwią właściwą diagnozę i komunikację między światami intra i extra muros. Szkoły wyższe powinny być odpowiedzialne za spełnianie oczekiwań lokalnych społeczności i przedsiębiorstw, wspierając ich cele rozwojowe i poszukiwanie optymalnych rozwiązań. Jednakże, nie jest akceptowalne, aby osiągnąć to kosztem zaniedbania podstawowych celów szkoły wyższej, takich jak tworzenie, przechowywanie i przekazywanie wiedzy. Głównym wyzwaniem jest znalezienie równowagi między tradycyjnymi funkcjami uczelni a nowymi funkcjami, które muszą być zdefiniowane. Z jednej strony, uczeni nie powinni ograniczać się do laboratoriów i własnego kręgu, pozostając zawsze w ramach ustalonych teorii. Z drugiej strony, nie powinniśmy popadać w nadmierną gorliwość i porzucać prac teoretycznych na rzecz natychmiastowego zaspokajania interesów lokalnych społeczności[70].

Dostęp do szkolnictwa wyższego zwiększył się, oferując więcej możliwości absolwentom szkół średnich. Uczelnie promują się, aby przyciągnąć studentów, co prowadzi do zmiany ról, w których studenci są postrzegani jako klienci, a uczelnie działają jako dostawcy usług. Spowodowało to brak krytycznego myślenia

[69] A. Kobylarek, *Redefinicja funkcji szkół wyższych z punktu widzenia interesów lokalnych (teoria mostu),* „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” nr 2/26/2005, s. 33.
[70] Tamże.

i identyfikacji z ważnymi ideami wśród studentów. Ponadprzeciętni studenci mogą mieć trudności ze znalezieniem swojej niszy pośród przeciętności, chyba że znajdą dla siebie jakąś niszę, jak działalność w kole naukowym, teatrze studenckim, klubie dyskusyjnym lub innej formie uczestnictwa w kulturze[71].

Nauka i edukacja odgrywają istotną rolę w rozwoju społeczeństwa oraz wskazują sposoby efektywnego wykorzystania zasobów intelektualnych. Uczelnie wyższe pełnią podstawowe funkcje, takie jak kształcenie studentów, prowadzenie badań, rozwijanie i upowszechnianie kultury oraz współpraca w zakresie szerzenia wiedzy o zasięgu lokalnym i społecznym. Współczesne wyzwania w nauczaniu akademickim polegają na dostosowywaniu się do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. W kontekście już dokonanych zmian gospodarczych, ekonomicznych, społecznych, kulturowych i politycznych trudno nie dostrzec większej świadomości znaczenia edukacji jako dobra publicznego, które przyczynia się do modernizacji państwa. Płynność społeczna i tempo zmian wymagają posiadania wiedzy, która umożliwia racjonalne diagnozowanie, opisywanie, zrozumienie mechanizmów i procesów tej rzeczywistości. Szczególnie istotna jest wiedza ta w kontekście zrozumienia i zarządzania coraz bardziej złożonymi relacjami społecznymi. Dyskusje dotyczące roli i obowiązków uniwersytetu we współczesnej rzeczywistości koncentrują się na związku nauki z gospodarką i rynkiem pracy. Bez względu na słuszność tych argumentów, warto zauważyć, że wartością praktyczną zdobytej wiedzy na uczelni jest rozwinięcie kompetencji społecznych, które są niezbędne dla realizacji tej zależności między nauką a gospodarką. Kształtowanie umiejętności krytycznego i kreatywnego myślenia oraz rozbudzanie ciekawości poznawczej otwierają możliwości zrozumienia i podążania za zmianami społecznymi[72].

W związku z tym, uczelnie mają fundamentalne zadania określone w Polskiej Ramie Kwalifikacji, które obejmują osiąganie określonych efektów uczenia się/kształcenia, zdobywanie konkretnych zasobów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Wiedza umożliwia tworzenie racjonalnej wizji świata, wyjaśnianie sensu zdarzeń i świadome uczestnictwo w społeczeństwie. Umiejętności są narzędziami do identyfikowania i rozwiązywania problemów oraz stosowania wiedzy w praktyce. Kształtowanie odpowiednich postaw jest szczególnie trudne w warunkach masowego

[71] I. Kość, dz. cyt., s. 153.
[72] W. Bryniewicz, *Misja i współczesne role szkoły wyższej. Perspektywa socjologiczna*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 2/2017, s. 47.

szkolnictwa wyższego. Wysoki poziom trudności wynika z oczekiwań, że dzisiejsi studenci staną się elitami społeczeństwa i będą tworzyć przestrzeń odpowiedzialnej wolności. Absolwenci uczelni powinni być przygotowani do myślenia nie tylko w kategoriach indywidualnych i grupowych interesów, ale także w kontekście dobra publicznego. Powinni być motywowani do odgrywania roli liderów społecznych, gotowi do rozpoznawania współczesnych wyzwań, prowadzenia debat obywatelskich oraz troski o kulturę wysoką[73]. Tacy studenci nie są tylko częścią wąskiej elity, ale potrafią kształtować swoje działania i myślenie pod kątem różnych ról społecznych[74].

Podsumowując, zmieniający się uniwersytet: (…) w swej istocie musi jednak pozostawać konserwatywny, zwłaszcza w odniesieniu do tradycyjnych wartości określających kontekst etyczny i kulturowy jego funkcjonowania. Wiąże się to z, między innymi, koniecznością pielęgnowania w uczelni tradycyjnych, pozytywnych postaw, zachowań, dobrych obyczajów. Istotne jest, aby społeczność akademicka pozostawała czujna i wrażliwa na wszelkie przejawy złych praktyk, niesprawiedliwości i naruszenia prawa oraz wolności obywatelskich. Jest to również obowiązkiem społeczności akademickiej, aby wykazywać szczególną czujność wobec patologii w życiu publicznym. Ważną wartością, na którą uczelnia powinna się powoływać w swoim działaniu, podczas tworzenia swojej tradycji i rozwijania swojej kultury jest polityczna neutralność[75], co w dzisiejszych czasach może być bardzo trudne w realizacji.

[73] I. Kość, dz. cyt., s. 152.
[74] A. Szostek (red.) *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. Część II. Misja społeczna uniwersytetu XXI wieku*, Wyd. SGGW, Warszawa 2015, s. 9.
[75] J. Woźnicki, dz. cyt., s. 24-25.

Rozdział II

Aktywność młodzieży akademickiej

Rozdział ten dotyczy problematyki aktywności, rozumianej jako skłonność i zdolność do intensywnego działania oraz aktywnego uczestnictwa w różnych dziedzinach życia. Istnieje wiele definicji i perspektyw na temat aktywności. Niniejszy rozdział jest próbą szerokiego ujęcia pojęcia aktywności oraz zaangażowania młodzieży akademickiej w różne formy.

2.1 Aktywność w literaturze naukowej

Tematyka pracy wpisuje się w problematykę aktywności rozumianej jako „skłonność, zdolność do intensywnego działania, do podejmowania inicjatywy, czynny udział w czymś”[76].

Można powiedzieć, że aktywność jest fundamentalnym atrybutem ludzkiego istnienia, niosącym ze sobą treści ciągle nowe, interesujące i stymulujące dla pedagogów i psychologów.[77]. Zdaniem Wincentego Okonia „aktywność to mniej lub więcej samorzutna chęć działania, wywołująca zewnętrzne lub wewnętrzne przejawy działalności. Stopień samorzutności wiąże się w każdym działaniu uczącego się z wyobrażeniem sobie celu tego działania, podjęciem decyzji, realizacją zadania i osiągnięciem celu. Pełne występowanie wszystkich tych faz w działalności studenta jest warunkiem jego prawdziwej, samorzutnej aktywności.”[78] Ten sam autor pisze, że aktywność jako „właściwość indywidualną jednostki polegającą na większej niż u innych częstości i intensywności jakiegoś rodzaju działań. Szczególną cechą aktywności ludzkiej jest udział w zmienianiu otoczenia przyrodniczego i społeczno-kulturowego, stosownie do ludzkich potrzeb, celów i ideałów”[79].

Aktywność ludzka może być definiowana w różny sposób w zależności od dziedziny. W naukach przyrodniczych, jest to zbiór działań mających na celu zaspokojenie potrzeb życiowych organizmu, natomiast w psychologii jest to indywidualna cecha polegająca na częstszym i intensywniejszym podejmowaniu działań niż u innych ludzi. Jednak wyjątkową cechą aktywności człowieka jest udział w kształtowaniu otaczającego środowiska naturalnego oraz społeczno-kulturowego,

[76] M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego,* t. 1, Wyd. PWN, Warszawa 1978, s. 27.
[77] R. Cebernik, *Kreatywna postawa nauczyciela*, „Edukacja i dialog” nr 7/1999, s. 14.
[78] W. Okoń, *Elementy dydaktyki szkoły wyższej*, Warszawa 1971, s. 176.
[79] W. Okoń, *Nowy Słownik Pedagogiczny*, Wyd. Żak, Warszawa 2007, s. 16.

zgodnie z potrzebami, celami i ideałami jednostek. W kontekście tych rozważań wyróżnić można:

(1) aktywność społeczną, która przejawia się w pracy wytwórczej, działalności społeczno-kulturalnej, w zabawie i sporcie;

(2) aktywność intelektualną, która wiąże się z przebywaniem w szkole, z pracą naukową i generalnie w samodzielnym rozwiązywaniu nowych problemów;

(3) aktywność amatorską, która podejmowana jest przez niezawodowców w różnych dziedzinach nauki, sztuki i techniki[80]. Tadeusz Pilch zwraca uwagę na aktywność kulturalną jako element ogólnej aktywności życiowej i zawodowej jednostki. Osoby, które angażują się w różne dziedziny życia społecznego i zawodowego, zwykle są również aktywne kulturalnie. Kreatywność wynikająca z działalności kulturalnej jest niezbędna do wykonywania wielu zadań społecznych i zawodowych.[81]. W ogólnym rozumieniu, aktywność to zestaw działań podejmowanych przez jednostkę, które wyróżniają się intensywnością działań w określonym obszarze[82].

Maria Tyszkowa twierdzi, że aktywność jest podstawową cechą istot żywych i sposobem ich istnienia. Dzięki niej ludzie regulują swoje stosunki z otaczającym światem i realizują cele, jakie sobie stawiają. Poprzez działalność jednostka ludzka przekształca rzeczywistość i tworzy nową, co prowadzi do samorealizacji[83].

Podczas dyskusji na temat aktywności warto również zwrócić uwagę na potrzeby, które stanowią bodziec dla działania i kierują nim. Aktywność może przybrać różne formy formy, które można pomieścić w trzech grupach[84]:

a) aktywność skierowana na świat obiektywny (manualna, poznawcza, artystyczna itp.)
b) aktywność skierowana na ludzi i stosunki zachodzące między nimi (społeczna, towarzyska, wychowawcza, itp.)
c) aktywność skierowana na podmiot (samozachowawcza, samowychowawcza, artystyczna itp.)

Chcąc przyporządkować konkretną formę aktywności do jednej z trzech wymienionych grup należy zbadać, jaki dominujący motyw ją warunkuje[85]. Piotr

[80] W. Okoń, *Nowy Słownik…* dz. cyt, s. 23.
[81]T. Pilch, *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, Wyd. Żak, Warszawa 2003, s. 71.
[82]Cz. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, *Słownik Pedagogiczny*, Wyd. PWN, Warszawa 2009, s. 9.
[83] M. Tyszkowa, *Aktywność i działalność dzieci i młodzieży*, Wyd. WSiP, Warszawa 1990, s. 6.
[84] I. Jundził: *Aktywizacja dziecka w procesie wychowania*, Wyd. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1966., s. 14.
[85]Tamże, s. 15.

Sztompka wyróżnia różne formy aktywności, takie jak zachowanie, działanie, czynności społeczne i działania społeczne, opisując je od najprostszych do najbardziej skomplikowanych, jakie pojawiają się w życiu społecznym [86].

O regulacyjnej aktywności człowieka pisze również Andrzej Olubiński. Autor wspomina, że aktywność na ogół definiuje się jako różnorakie działania przejawiające się zarówno w zachowaniach zewnętrznie dostrzegalnych, jak i mniej widocznych w procesach psychicznych. Sposób, w jaki wchodzimy w interakcje z otaczającym nas światem, prowadzi do naszego zachowania. Dokonywanie odpowiednich zmian w środowisku i cechach osobowości wiąże się z aktywnością regulacyjną. Kiedy przekształcamy nasze środowisko, przekształcamy siebie. Aktywność człowieka wynika z zaspokajania potrzeb biologicznych, społecznych i kulturowych oraz wykonywania zadań związanych z naszymi relacjami ze środowiskiem. Działania są ogólnie ukierunkowane i zorganizowane oraz występują w różnych typach i poziomach, w tym wegetatywnym, motorycznym, werbalnym, umysłowym i motorycznym [87].

2.2 Młodzież akademicka i jej aktywność

Obserwacja akademickiej praktyki edukacyjnej skłania do stwierdzenia, że wśród młodzieży akademickiej funkcjonują dwa podejścia do studiowania[88]. Pierwsze związane jest z podejmowaniem działań wykraczających poza obowiązkowy program zajęć, co wiąże się z byciem aktywnym w czasie trwania studiów. Drugie podejście dotyczy studentów, którzy skupiają się jedynie na odbyciu obowiązkowych zajęć z programu na uczelni. Bycie aktywnym w trakcie studiów pozwala na wszechstronny rozwój jednostki, a bierność wobec zmieniającego się świata może prowadzić do regresu rozwojowego i stanowić zagrożenie dla jednostki [89].

Studiowanie, jako działalność edukacyjna, odznacza się tymi samymi cechami, co uczenie się dorosłych. Jednym z najważniejszych celów szkoły wyższej jest szeroko rozumiana edukacja. Według Zbigniewa Kwiecińskiego edukacja oznacza „ogół wpływów na jednostki i grupy ludzkie, wpływów sprzyjających takiemu ich rozwojowi

[86] P. Sztompka, Socjologia…dz. cyt., s. 58-63, Por. B. Olender-Jermacz, dz. cyt. , s. 98-109
[87] A. Olubiński, *Aktywność i działanie jako forma edukacji do samorealizacji czy zniewolenia? W świetle założeń edukacji humanistycznej i krytyczno-emancypacyjnej*, Wyd. Impuls, Kraków 2018, s. 21.
[88] W niniejszym tekście pojęcie „studiowanie" rozumie się wąsko, jako czas studiów, okres od rozpoczęcia edukacji w uczelni do jej zakończenia (obrony pracy licencjackiej/ magisterskiej).
[89]B. Olender-Jermacz, dz. cyt., s. 98-109.

i wykorzystaniu posiadanych możliwości, aby w maksymalnym stopniu stały się świadomymi i twórczymi członkami wspólnoty społecznej, narodowej, kulturowej i globalnej oraz by stały się zdolne do aktywnej samorealizacji, niepowtarzalnej i trwałej tożsamości i odrębności i były zdolne do rozwijania własnego JA w toku spełniania zadań dalekich"[90]. W tym kontekście uczelnia stanowi środowisko stwarzające szerokie możliwości rozwoju studenta, jest czynnikiem, który stymuluje i motywuje studentów do samodoskonalenia się. Ważne jest jednak, aby taki młody człowiek chciał skorzystać z tego, co mu się oferuje. Dlatego też okres studiów należy traktować jako ostateczny etap przygotowujący do pracy, przyszłych osiągnięć, sukcesów zawodowych[91], do rozwijania aktywności w różnych obszarach.

Podstawę tu powinna stanowić samodzielność, czyli podejście uczącego się zgodne z zasadami samokształcenia[92]. Kluczowym elementem w tym procesie jest samodzielność uczącego się, zgodna z zasadami samokształcenia. Aby poszerzać i pogłębiać swoją wiedzę, studenci powinni stosować zasady właściwe dla edukacji dorosłych, takie jak świadomość i aktywność, systematyczność, wiązanie teorii z praktyką, stopniowanie trudności oraz trwałość wyników nauczania. W przypadku studiowania szczególnie ważne są dwie zasady: samodzielność i rozwijanie umiejętności uczenia się[93].

Badania dotyczące zaangażowania studentów w proces studiowania wskazują, że jest to złożony konstrukt, który obejmuje zarówno doświadczenia akademickie, jak i pozaedukacyjne czynniki życia studenckiego, takie jak zaangażowanie społeczne[94]. Style zaangażowania studentów w tych wymiarach przebiegać będą od: współpracującego, intensywnego, po pasywny i niezależny[95]. Zaangażowanie to dotyczy ciągłego i ogólnego stanu, niezwiązany z pojedynczymi zdarzeniami czy

---

[90] Z. Kwieciński, *Socjopatologia edukacji*, Olecko 1995, Wyd. Mazurska Wszechnica Nauczycielska, s. 13-14.

[91] K. Dreikopel, *Przedsiębiorczy student na współczesnym uniwersytecie – mit czy rzeczywistość?*, (w:) *Między ideałem a codziennością. Wybrane współczesne konteksty szkolnictwa wyższego*, J. Górniewicz (red.), Olsztyn 2012, Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM, s. 133. Por. Ł. Kabzińska, *Uczelnia-studenci-studiowanie*, Wyd. Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Olsztyn 2002, s.32.

[92] M. Striker, K. Wojtaszczyk, *Potrzeba uczestnictwa uczelni wyższej w kreowaniu umiejętności samokształcenia*, „E-mentor" nr 3/2014, s. 55.

[93] Tamże, s. 16.

[94] Autorka przywołuje wcześniej prace A.W. Astin, *Student Involvement: a development theory for higher education*, „Journal of College Student Development" 1984, vol. 40 (5). 15 oraz G.D. Kuh, *A typology of student engagement for american colleges and universities*, „Research in Higher Education" 2005, vol. 46 (2).

[95] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 25-27. Por. H. Coates, *A model of online and general campus-bades student engagement*, „Assessment and Evaluation in Highe rEducation" 2007, vo. 32 (2), s. 121–141, cyt. za: M. Korzeń, *Osobowościowe korelaty zaangażowania w studiowanie u młodzieży akademickiej*, Wydział Nauk Społecznych i Informatyki, Nowy Sącz 2013, http://repozytorium.wsb-nlu.edu.pl/handle/11199/2357, s. 14.

osobami. Zgodnie z teoretycznymi podstawami, analiza zaangażowania studentów w proces kształcenia na uczelni zakłada, że satysfakcjonujący efekt zaangażowania zależy od pracy dwóch podstawowych uczestników procesu, tj. studentów i pracowników uczelni - w szczególności kadry dydaktycznej i naukowo-dydaktycznej, która jest najbliżej studentów[96].

Studenci to wyraźnie zidentyfikowana grupa społeczna, reprezentująca młodzież w wieku od 18 do 24 lat, której okres rozwojowy jest szczególnie ważny. Według teorii psychologicznej tego okresu, zachodzą w tym czasie istotne przemiany we wszystkich aspektach rozwoju człowieka[97]. Badania wskazują, iż między odczuciami i sposobem przeżywania osób z początku (18 lat) i końca tego okresu (24 lata) zachodzą bardzo duże zmiany[98]. Okres studiów jest czasem, w którym podstawowe funkcje psychiczne jednostki, wpływające na jej intelektualne możliwości, osiągają swoje optimum. To sprzyja dojrzewaniu światopoglądowemu i odkrywaniu systemu wartości oraz aspiracji życiowych. Studenci są zachęcani do poszukiwania ideałów, a wysokiej jakości procesy intelektualne zachęcają ich do podejmowania działań ulepszających i doniosłych decyzji dotyczących przyszłego życia[99]. Krótko mówiąc to czas na podejmowanie decyzji rzutujących na przyszłe życie człowieka.

Roman Leppert poddał analizie wypowiedzi 212 studentów II roku pedagogiki WSP w Bydgoszczy, których poprosił o sformułowanie definicji „młodzieży". Najczęściej badani, określając znaczenie terminu „młodzież", wymieniali kilka kategorii/ cech wyznaczających zbiór desygnatów rozważanego pojęcia[100]. Poniżej przedstawiono wybrane definicje:

- „osoby ukształtowane fizycznie, lecz kształtujące jeszcze swoją postawę społeczną, moralną, rozwijające swoją osobowość";
- „osoby mające większy wpływ na swoje życie, postanowienia; mniej zależni od rodziców; w świetle prawa mogą odpowiadać jak dorośli, mogą w większym stopniu decydować same o sobie";
- „to grupa osób tak określana, gdzie głównie brana jest pod uwagę taka granica wieku: 15-24 lata, młodzieżą określamy grupę osób uczących się w szkołach średnich,

[96] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 25-27.
[97] E. Trubiłowicz, *Studenci i ich świat*, Lublin 2006, Wyd. KUL, s. 31. Por. M. Żebrowska, *Teorie rozwoju psychicznego*, (w:) *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, M. Żebrowska (red.), Warszawa 1966, Wyd. PWN.
[98] Tamże
[99] Tamże
[100] R. Leppert, *Młodzież – świat przeżywany i tożsamość*, Wyd. Impuls, Kraków 2010, s. 17-18.

studiujących; osoby, które podejmują pracę zawodową, a znajdują się w tym przedziale wiekowym raczej zaliczane są do dorosłych";

- „18-25 lat, jednostki o ukształtowanym spojrzeniu na świat, ale nie do końca sprecyzowanym; cechuje je myślenie problemowe, umiejętność radzenia sobie w trudnej sytuacji, umiejętność dostosowania do zastanych warunków";[101]

Badania wyżej wspomniane wykazały, że młodzież to grupa, w której wartościowane są cechy związane z rozwojem fizycznym, postawami moralnymi i społecznymi oraz rozwijaniem ich własnej osobowości. Młodzi ludzie mają większy wpływ na swoje życie, są bardziej samodzielni i podejmują decyzje dotyczące swojej przyszłości. Wielu z nich to uczniowie szkół średnich lub studenci w wieku 15-24 lat, natomiast osoby pracujące w tym przedziale wiekowym uważa się raczej za dorosłe. Młodzież w wieku 18-25 lat posiada już pewne doświadczenia życiowe i ukształtowane poglądy, jednak wciąż nie do końca zawsze mają pełną jasność co do swoich przekonań. Co wyróżnia ich na tle innych grup wiekowych to umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach oraz dostosowywania się do zmieniających się warunków życiowych.

Ewa Kubiak-Szymborska obserwując współczesnych studentów dostrzega wśród nich spore zróżnicowanie, czego efektem jest podział na różne grupy[102]. Autorka podkreśla, że zaproponowany podział nie pretenduje w żadnej mierze ani do klasyfikacji, ani też typologii młodzieży akademickiej, choć – jak twierdzą jej studenci – dosyć wyczerpująco i wyraźnie zarysowuje zróżnicowanie i złożoność struktury społecznej, jaką tworzą współcześni studenci[103]. Wśród grup wymienia: studentów – biznesplanistów, studentów – smakoszy, studentów – smakoszy – programowych minimalistów, studentów pragmatycznych minimalistów oraz studentów – eksploratorów.

Gdyby, w perspektywie zarysowanej tu różnorodności obserwowanych studenckich podejść do procesu studiowania, zastanowić się czym jest studiowanie, to Ewa Kubiak-Szymborska pisze, że odpowiedź wydaje się dość oczywista:

– Studiowanie bez wątpienia jest procesem, który przyczynia się do zdobywania różnych form mądrości, choć nie zawsze jest to taka postać mądrości, którą uważamy

[101] Tamże

[102] E. Kubiak-Szymborska, *Między zdobywaniem mądrości a realizacją biznesplanu: namysł nad współczesnym studiowaniem*, Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 21-26.

[103] Tamże

za pożądaną. Ta pożądana mądrość pozwala na skuteczne kierowanie własnym życiem, zapewnianie sobie i innym pomyślności i sukcesu oraz dzielenie się nią z innymi.

– Po drugie, mądrość zdobywana podczas studiowania zależy od zróżnicowania osób, które ją zdobywają. Na ogół wykształcenie na poziomie wyższym wpływa na zwiększenie wiedzy ogólnej studentów, kształtowanie postaw i zachowań obywatelskich oraz pobudza proces samokreacji, który prowadzi do rozwoju osobistych ambicji i aspiracji. W rezultacie studiowania zwiększa się pewność siebie i autonomia studentów.

– Po trzecie, realizacja w procesie studiowania własnego biznesplanu przez część studentów jest także nabywaniem przez nich mądrości i nie pozostaje w sprzeczności z formułą myślenia o studiach jako procesie zdobywania mądrości[104].

Jak zauważa Ewelina Tokarska, studiowanie to jak podróż, którą muszą przebyć studenci podróżnicy, aby osiągnąć swoje cele. Ta droga to nieustanne poszukiwanie, zdobywanie nowych doświadczeń i sposób na poszerzenie wiedzy na temat świata i samego siebie. Studia dają okazję do lepszego zrozumienia siebie oraz otaczającej nas rzeczywistości. Podjęcie decyzji o podjęciu edukacyjnej przygody wymaga jednak głębokiego namysłu, ponieważ droga ta jest często kręta i wyboista. Podróżujący muszą stawić czoła wielu przeciwnościom, które często wymuszają na nich trudne wybory i stanowią podstawę do rewidowania ich przekonań. Niemniej jednak, w trakcie swojego podróżowania, nie są pozostawieni sami sobie. Po drodze spotykają innych podróżujących – zarówno studentów, jak i przewodników – nauczycieli. Inni podróżni oferują wsparcie, łagodzących samotność i budujących poczucie wspólnoty. Natomiast przewodnicy, dzieląc się swoją wiedzą, pomagają odnaleźć odpowiednią ścieżkę, chronią przed zwątpieniem i pomyłkami. Ich rola jest kluczowa, ponieważ bez ich doświadczenia i wiedzy osiągnięcie wyznaczonego celu byłoby znacznie utrudnione[105].

Decyzje, jakie podejmujemy w kwestii planowania naszego życia, są kluczowymi elementami naszych działań, wpływając na jakość naszego bycia i na proces przekraczania bieżącego status quo. To, jakie decyzje podejmujemy na wczesnym etapie dorosłości dotyczące naszego życia, pozwala nam wejść w dialog ze sobą i ze społeczeństwem. Przyjmowanie decyzji jest jednym z mechanizmów do

[104] Tamże

[105] E. Tokarska, *Nauczyciel akademicki jako przewodnik studenta w podróży po wiedzę*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 90.

osiągania w życiu naszych pragnień, opartym na założeniu, że musimy wiedzieć, czego pragniemy, czyli jasno określić nasz cel. Dzięki temu, że mamy precyzyjnie określony cel, nie marnujemy energii na działania, które przedłużają nasz rozwój w życiu. Cel jest pozytywny, tylko że nie osiągnie się sam. To człowiek - jako podmiot tego pozytywnego stanu - musi wziąć na siebie aktywną postawę[106].

2.2.1 Autoedukacja młodzieży jako kluczowa kompetencja w XXI wieku i wyraz aktywności młodzieży akademickiej

Analiza nowoczesnego rynku pracy wykazuje, że jedną z głównych umiejętności pracownika w XXI wieku jest zdolność do samokształcenia się, którą pracodawcy oczekują, aby podejmować aktywne działania, takie jak: - rozwijanie umiejętności organizowania swojej pracy, - poszerzanie wiedzy na temat rynku pracy i edukacyjnego, - realistyczne planowanie kolejnych etapów swojego życia, co wpływa korzystnie na rozwój zawodowy i możliwość awansu, - aktualizowanie wiedzy, która ulega dezaktualizacji jako wynik szybkich zmian zachodzących w otoczeniu.

Takie umiejętności pozwalają pracownikom na dostosowanie się oraz prawidłowe funkcjonowanie w warunkach dynamicznych zmian i wzrostu gospodarczego, gdzie pracownicze zespoły międzynarodowe, posługujące się językiem angielskim, stają się coraz powszechniejsze. Obecna sytuacja wymusza wzmożoną aktywność intelektualną, rozwijanie przedsiębiorczości oraz nieustanne samokształcenie, które staje się narzędziem adaptacji do jedynego stałego aspektu współczesnej rzeczywistości - zmiany[107].

Wszystkie usytuowane w rzeczywistości edukacyjnej procesy są poddawane wielorakim wpływom. Takim samym prawom podlega również samokształcenie. Jego przebieg warunkuje szereg czynników, które determinują podjęcie aktywności samoedukacyjnej. Klasyfikując owe warunki, można wyróżnić trzy płaszczyzny ich występowania.

---

[106] I. Sebastyańska-Targowska, A. Grabowski, *Decyzja formą kreacji i planowania własnego życia w okresie wczesnej dorosłości*, (w:) *Podmioty w systemie szkolnictwa wyższego. Przyczynki do pedagogiki szkoły wyższej*, J. Górniewicz, P. Piotrowski, M. Warmiński (red.), Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM, Olsztyn 2016, s. 90.

[107] G. Siadak, *Autoedukacja wyzwaniem XXI wieku – rola uczelni wyższej w procesie samokształcenia studentów*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 123. Por. M. Pawłowska, *Samokształcenie – kluczowa kompetencja pracownika XXI wieku*, „Edukacja i Dialog", nr 4/2008.

Dwie pierwsze grupy czynników[108] są ściśle związane z kategorią motywów, które kierują jednostką do podejmowania działań samoedukacyjnych oraz w przypadku nauczycieli, motywują ich do pracy nad wywołaniem motywacji u studentów. Indywidualne motywacje obejmują różne kategorie, takie jak cele, osiągnięcia oraz plany życiowe, które jednostka ustala samodzielnie, dążąc do spełnienia swojej potrzeby samorealizacji. Aspiracje edukacyjne również stanowią istotny element rozwoju osobistego i można je analizować w różnych aspektach, takich jak pragnienia, gotowość do działania i osiągnięcie zamierzonego celu[109]. Badania nad tym zjawiskiem dostarczają danych niezbędnych w efektywnym procesie projektowania dydaktycznego, w którym warunek sukcesu stanowi wdrożenie adekwatnych metod nauczania – uczenia. Motywy środowiskowe odnoszą się natomiast do dyspozycji wysuwanych w stosunku do danej osoby przez jej własne otoczenie[110]. Jest to stosunkowo uproszczona analiza motywów podejmowania procesu autoedukacji, jednakże ze względu na problematykę, Goretta Siadak większą uwagę poświęca czynnikom (oddziaływaniom) pedagogicznym i funkcjom, jakie w tym procesie spełniają. czelnie wyższe są instytucjami, w których samokształcenie odgrywa ważną rolę w edukacji studentów. Uczelnie te pełnią kluczową rolę w rozwoju osobowościowym, poznawczym oraz w przygotowaniu studentów do przyszłych zawodów, pomagając kształtować i doskonalić określone kompetencje. Wobec tego, celem wszelkich uczelni i nauczycieli akademickich jest pobudzanie wewnętrznej motywacji studentów poprzez tworzenie odpowiednich warunków i umożliwienie im aktywnego poszerzania swojej wiedzy deklaratywnej i proceduralnej. Kiedy podejmuje się temat wpływu uczelni na proces całościowego i wielostronnego rozwoju jednostki, w którym sama jednostka określa cele, metody, środki, treści oraz dokonuje autokontroli i samooceny, należy skupić się na takich elementach jak: metody kształcenia stosowane w uczelni, formy organizacji zajęć, charakter relacji między studentem a nauczycielem akademickim oraz bazę dydaktyczną[111]. Prowadzenie zajęć w sposób aktywizujący, który pozwala na samodzielne rozwiązywanie problemów, stawianie pytań oraz formułowanie własnych wniosków, sprzyja kształtowaniu umiejętności, które są niezbędne do realizacji idei samokształcenia. Tego typu metody

[108] Tamże
[109] Tamże
[110] Tamże
[111] Tamże, Por. T. Prymak, *Kreowanie przez uczelnie warunków do autoedukacji studentów*, „Edukacja i Dialog" nr 6/2010.

są również bardziej pożądane przez studentów, którzy dostrzegają ich korzystny wpływ na proces kształcenia, m.in. większy zakres materiału, kształtowanie konkretnych umiejętności oraz rozwijanie strategii samodzielnego uczenia się. W związku z tym, uczelnia powinna skupiać się na metodach aktywizujących w procesie współpracy między nauczycielami akademickimi a studentami. Oczywiście, ta forma kształcenia nie może całkowicie zdominować innych metod, będących częścią siatki programowej, która wymaga opanowania teoretycznych zasobów w obszarze studiowanego kierunku. Jednakże w późniejszych etapach, należy umożliwić studentom zastosowanie zdobytej wiedzy w praktyce, a także dostosowanie jej do potrzeb i wymagań rynku pracy.

Ważną rolę w tym procesie pełnią formy organizacji zajęć, które pozwalają na bezpośredni kontakt nauczyciela z uczniem. Ważne jest wprowadzenie sytuacji, w których nauczyciel prowadzi dyskusję z uczniami, zachęcając ich do zadawania pytań i rozwiązywania pojawiających się problemów. Jest to szczególnie ważne, gdy uczniowie stają przed dylematami lub trudnościami zrozumienia materiału. Edukacja to jednak nie tylko metody, formy i treści kształcenia, ale też uczestniczący w niej podmioty. Ważnym aspektem w kształtowaniu samokształcenia studentów jest relacja między nauczycielem a studentem[112]. Najbardziej pożądanym i konstruktywnym rodzajem relacji jest ta oparta na idei podmiotowości, która zakłada równość praw, wzajemne szacunek i zaufanie, obiektywność w ocenie postępów oraz dialog i współpracę. Taka relacja sprzyja wzbudzeniu pozytywnej motywacji do samokształcenia, co jest kluczowe dla sukcesu w procesie kształcenia. Ważny wpływ na uczniów mają również warunki lokalowe, materialne, czasowe i organizacyjne, które są tworzone na uczelni. Obowiązkiem instytucji edukacyjnej jest zapewnienie studentom dostępu do źródeł informacji poprzez odpowiednie wyposażenie bibliotek, pracowni komputerowych i laboratoriów. Jednak takie wyposażenie wymaga znalezienia nowych źródeł finansowania i odpowiedniego zarządzania budżetem. W globalnym świecie, każdego dnia dokonują się zmiany, które wpływają na edukację i naukę. Uczelnie wyższe, w tym uniwersytety, również stają przed wyzwaniami. Największymi z nich są: masowy charakter kształcenia, pogorszenie jakości i obniżenie wartości dyplomów, rewolucja technologiczna, wymagania rynku, fragmentaryzacja wiedzy oraz ograniczenia finansowe.

[112] Tamże.

W przeszłości, gdy tylko 20% absolwentów szkół średnich uzyskiwało dostęp na studia, grupę studentów stanowili ludzie nieprzeciętni, ciekawi świata, którzy byli przywódcami, wyznaczającymi standardy. Pozostali studenci stawali w szranki, aby dołączyć do ich grona. W dzisiejszych czasach młodzi ludzie z pokolenia Y stosują swoje konsumpcyjne podejście do świata edukacji, preferując strategie wymagające minimalnego wysiłku, oczekując przy tym szybkich i zadowalających wyników. [113].

Chociaż to pokolenie ma wykształcenie zdobyte głównie dzięki mediom takim jak telewizja czy Internet, jest odporni na przekazywaną siłę perswazji. Nowe techniki informacyjne zmieniają sposób myślenia, nauki i propagowania ideologii. Tradycyjne źródła wiedzy takie jak książki, słowniki, encyklopedie i podręczniki są wypierane przez łatwiejsze i szybsze źródła zdobywania informacji[114]. Nowe pokolenie Y będzie miało pewne problemy z analizą i interpretacją informacji, ale z łatwością je pozyskuje. Żyjąc w dynamicznym i ciągle zmieniającym się świecie, młodzi ludzie nie potrafią się obejść bez stałego i intensywnego napływu informacji, nawet jeśli są już nimi przesycone[115].

Idealnym scenariuszem dla nich byłoby uzyskanie najlepszego dyplomu od razu po rozpoczęciu studiów. Często wybierają one ścieżki na skróty, również w procesie nauki. Nie utożsamiają się z uczelnią, nie odczuwają wspólnoty interesów, nie angażują się w działania organizacji studenckich, kół naukowych i stowarzyszeń, ponieważ zajmuje to zbyt dużo czasu, a często nie przynosi szybkich, wymiernych korzyści. Nie przywiązują wagi do marek, szyldów, tradycji ani nawet wzniosłych misji, nawet jeśli są to największe instytucje. [116].

W obecnej społeczności akademickiej studenci staną przed nowymi wyzwaniami. Ograniczanie się do elementarnych obowiązków płynących z programu studiów nie wystarcza już wielu młodym ludziom. Dlatego też, szukają oni innych form samodoskonalenia, takich jak koła naukowe, które ewoluują pod wpływem otaczającej rzeczywistości. Kierunek rozwoju tych organizacji można określić jako wyjście na zewnątrz", co wyraża się w działaniach związanymi z promowaniem swoich zainteresowań naukowych, wymianą doświadczeń oraz podejmowaniem działań na

[113] I. Kość, dz. cyt., s. 107-118.
[114]J. Kosz, *Student pokolenia Y*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 108, Por. H. Rusek H. *Współczesne młode pokolenie jako wyzwanie dla socjalizacji i wychowania,* (w:) *Przemiany społeczno-cywilizacyjne i edukacja szkolna – problemy rozwoju indywidualnego i kształtowania się tożsamości*, T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2005, s. 259-261.
[115] J. Kosz, dz. cyt., s. 108.
[116] Tamże, s. 110

rzecz środowiska lokalnego. Oferta edukacyjna dla studentów obejmuje wiele form takich jak: wykłady fakultatywne, pokazy filmowe, wyjazdy studyjne oraz warsztaty, które są organizowane zarówno przez studentów, jak i dla studentów. Studenci mogą uczestniczyć w studenckich konferencjach naukowych lub w wolontariacie. Duża różnorodność możliwości edukacyjnych powoduje, że coraz więcej studentów korzysta z zajęć wykraczających poza program swojego kierunku studiów. Wymagania współczesnego rynku pracy pokazują, jak ważne jest kształcenie pozaformalne, w tym różnego rodzaju kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje oraz poprawiające naszą konkurencyjność w procesie rekrutacji na dane stanowisko. Jednak, powszechność tych form szkolenia sprawia, że niektórzy studenci koncentrują się jedynie na zbieraniu certyfikatów i zaświadczeń, pomijając znaczenie zdobywanej wiedzy i samodzielnej nauki, co może negatywnie wpłynąć na proces ich kształcenia jako całości. W tej sytuacji rola nauczyciela polega na pobudzaniu autentycznej motywacji i podkreśleniu występującego problemu[117].

Przemiany zachodzące we wszystkich dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, a także procesy globalizacji, stawiają przed nami konieczność kształtowania osobowości świadomych obywateli. Taki człowiek posiada kompetencje związane z poszukiwaniem informacji, ich refleksyjną analizą oraz wprowadzaniem w życie praktycznych działań. W takim kontekście samokształcenie studentów nabiera nowego, istotnego znaczenia. Współcześnie, autoedukacja to zdobywanie wiedzy proceduralnej i deklaratywnej, która jest niezbędna do podejmowania inicjatyw w środowisku akademickim, lokalnym, a nawet krajowym. Dzięki samodoskonaleniu jednostki możliwe jest rozwijanie się szerszych grup społecznych. W związku z tym, autoedukacja stanowi jedno z najważniejszych wyzwań XXI wieku, które musimy podjąć.[118].

W dzisiejszych dyskusjach na temat szkolnictwa wyższego coraz częściej pojawia się koncepcja traktowania uczelni jak przedsiębiorstwa i studentów jako klientów. Zgodnie z tą wizją, młodsze pokolenie Y może chętnie podejść do kształcenia jako do nabycia towaru, jakim jest wiedza i umiejętności[119]. Jednak wprowadzenie orientacji marketingowej do szkół wyższych stwarza podstawowy dylemat - jak traktować studentów jako klientów. Z jednej strony, uczelnia musi

[117] G. Siadak, dz. cyt.,, s. 126.
[118] Tamże
[119] J. Kosz, dz. cyt., s. 115. Por. M. Opiłowska, *Student-gracz jako produkt umasowienia i urynkowienia szkolnictwa wyższego,* Kultura i Edukacja, 1(65)/2008, s. 131.

spełnić wymagania swoich klientów, ale z drugiej - studentów traktowanych jako klientów. W literaturze przedmiotu pojawiają się różne opinie na temat pozycji studentów w szkole wyższej, w tym: 1) student jest produktem, 2) student jest klientem, 3) student jest partnerem. Nie realistyczne jest oczekiwanie, że student będzie partnerem wykładowcy, ponieważ nie posiada takiej samej wiedzy i doświadczenia. Mimo to powinien wchodzić w relację i dialog z nauczycielem, aby wspólnie szukać rozwiązań złożonych problemów, które pojawiają się w czasie trwania jego edukacji. Wróćmy teraz do kwestii traktowania studentów jak klientów i negatywnych skutków takiego podejścia. Krytycy tej koncepcji wskazują na pewne zagrożenia, takie jak:

1. Podejście uczelni do traktowania studentów jak klientów może skutkować krótkotrwałym myśleniem studentów oraz presją na zdobywanie łatwych ocen, a także uczynienie studenta decydentem. Koncentracja uczelni na badaniach satysfakcji i oczekiwaniach studentów może spowodować obniżenie standardów akademickich. W większości przypadków nauczyciel będzie dążył do przyznania jak najwyższej oceny (w oparciu o subiektywną ocenę), a student do uzyskania oceny bez dużego wysiłku intelektualnego.
2. Traktowanie studenta jak klienta może prowadzić do zaniku jego odpowiedzialności za osiągane wyniki. Student może przyjąć bierną postawę i oczekiwać usługi o odpowiedniej jakości, obarczając odpowiedzialnością za swoje wyniki "dostawcę", czyli uczelnię i wykładowców.
3. Koncentracja na traktowaniu studenta jako klienta może prowadzić do faworyzowania go w przypadku konfliktu między nim a wykładowcą. W takim przypadku student może zyskiwać przewagę, gdyż "klient zawsze ma rację".
4. ujęcie edukacji jako produktu w kontekście traktowania studentów jak klientów może prowadzić do niebezpiecznego twierdzenia, że edukację można kupić. W rzeczywistości, edukacja jest procesem, który wymaga aktywnego zaangażowania i pracy ze strony studenta, a nie jedynie kupienia i otrzymania jako gotowego produktu[120].

2.2.2 Aktywność pozadydaktyczna młodzieży akademickiej

Andrzej Olubiński, analizując dzieła Ericha Fromma zdecydowanie podkreśla rolę aktywności ludzkiej jako właściwości pełni człowieczeństwa, objawu pełni

[120] J. Kosz, dz. cyt., s. 115-116. Por. A. Drapińska *Student-klient. Czy uczelnia ma zawsze spełniać oczekiwania studentów?*, Marketing i Rynek, 3/200.

psychofizycznego zdrowia, istotną cechę prawdziwie ludzkiej natury, stawiając jednocześnie po przeciwnej stronie bierność, która wg przedstawicieli psychologii humanistycznej jest cechą typową dla większości społeczeństwa współczesnej cywilizacji. Każda jednostka ma cechy psychofizyczne, które wymagają realizacji, takie jak tendencja do wzrostu, rozwijania potencjalnych możliwości i wyrażania talentów itd[121]. E. Fromm w swojej książce „Mieć czy być?" zwracał uwagę, że istoty ludzkie od urodzenia mają wewnętrzne, zakotwiczone głęboko pragnienie życia, co wiąże się z dawaniem wyrazu ludzkim zdolnościom, aktywności oraz związkom z innymi ludźmi. A szkoła wyższa jest idealnym miejscem do nawiązywania relacji z drugim człowiekiem, do rozwijania aktywności i zdolności.

Wybierając się na studia, studenci aspirują do zdobycia wyższego wykształcenia i zostania profesjonalistami. Ale czy sama nauka wystarczy? Samo uczęszczanie na zajęcia, zdawanie egzaminów i nie robienie niczego innego może nie przynieść pożądanych rezultatów na rynku pracy. Studenci muszą zdać sobie sprawę, że są dorośli i powinni przejąć kontrolę nad swoim życiem. Nikt nie może pokierować nimi lepiej niż oni sami i nikt nie może zmusić ich do zajęć pozalekcyjnych[122]. Dlatego studenci muszą zadać sobie pytanie, czego chcą od czasu spędzonego na uniwersytecie. Czy chcą tylko obowiązkowych zajęć dydaktycznych, czy też chcą zajęć pozalekcyjnych, których jest mnóstwo na każdym uniwersytecie? Uniwersytet zapewnia możliwości wszechstronnej aktywności studentów poza studiowaniem, umożliwiając jednostkom i grupom prawdziwe uczestnictwo w autentycznym życiu społecznym. Takie działania są źródłem cennych doświadczeń, zwłaszcza gdy są ściślej związane z przyszłymi rolami zawodowymi[123].

Józef Górniewicz opisuje kilka rodzajów aktywności pozadydaktycznej studentów: od politycznej, poprzez działalność w samorządzie studenckim, aktywność wolontarystyczną, aż do aktywności zawodowej, artystycznej i kulturalnej[124]:

---

[121] A. Olubiński, *Podmiotowa aktywność wychowanka jako fasadowy cel procesów edukacyjnych*, (w:), *Nauczyciel wczesnej edukacji – konteksty, wyzwania*, M. Suświłło (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2012,
s. 159-160.

[122] M. Kłobucki, P. Walczak, A. Wilczak, *Koło naukowe jako metoda aktywizacji studentów*, (w:) *Mistrzostwo pedagogiczne jako konieczna cecha wykładowcy uczelnianego*, A. Prochowska (red.), http://www.up.wroc.pl/p/nauka/studia_doktoranckie/materialy_pokonferencyjne_-_ujednolicone_ze_spisem_tresci.pdf (dostęp 15.04.2016), s. 156.

[123] K. Jaskot, *Funkcje szkoły…*dz. cyt, s. 5.

[124] J. Górniewicz, *Aktywność kulturalna studentów w misji uniwersytetu. Recepcja idei bolońskich w świetle badań sondażowych*, (w:) *Szkolnictwo wyższe. Przekroje współczesnych problemów*, pod red.

1) wymiar polityczny – studenci stanowią pewien odsetek członków partii i stowarzyszeń politycznych lub ich agend młodzieżowych. Uczestniczą w różnych jego aspektach. Z badań przeprowadzonych w tym obszarze wynika, iż odsetek aktywnych politycznie studentów jest jednak niewielki. Waha się wokół 3-4% całej populacji studentów.

2) działalność w samorządzie studenckim – drugim obszarem aktywności studentów jest samorząd studencki. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym definiuje samorząd studencki jako ogół studentów uczelni, którzy mają swoich przedstawicieli w radzie uczelni, wydziału lub instytutu. Członkowie samorządu wchodzą w skład organów kolegialnych, takich jak senat i rada wydziału. Mają wpływ na podział państwowego funduszu pomocy materialnej dla młodych naukowców i biorą udział w komisjach wydziałowych i instytutowych. Uczestniczą w tworzeniu i funkcjonowaniu programów uniwersyteckich, w tym społecznych, kulturalnych, sportowych, turystycznych i wolontariatu. Delegaci studentów i przedstawiciele samorządu uczestniczą w Parlamencie Studentów Rzeczypospolitej Polskiej. Badania pokazują jednak, że udział studentów w działalności samorządowej jest niewielki i wynosi zaledwie ok. 5-6% populacji.

3) wolontariat – Studenci angażują się w wolontariat jako sposób na wspieranie innych poza studiami uniwersyteckimi. Uczestniczą w zbiórkach pieniędzy dla konkretnych instytucji lub osób w potrzebie. Angażują się również w działania naprawcze, takie jak budowa i sprzątanie obszarów w celu poprawy warunków życia. Niektórzy studenci zapewniają bezpośrednią opiekę, wsparcie edukacyjne lub pomoc duchową osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji. Wydarzenia artystyczne, zwłaszcza muzyczne, są również powszechnymi sposobami zbierania funduszy lub wsparcia materialnego dla potrzebujących studentów. Według badań Józefa Górniewicza część populacji ogólnej uczestniczy w działaniach wolontariackich w różnych formach, na różnych poziomach organizacji i w różnym zakresie. Badanie wykazało, że 15% populacji uczestniczy systematycznie, podczas gdy 35% uczestniczy okazjonalnie lub sporadycznie[125].

4) aktywność zawodowa – Zaangażowanie w działalność zawodową wynika przede wszystkim z chęci zdobycia środków finansowych, a także nowych umiejętności

---

J. Górniewicz, P. Piotrowski, M. Warmiński (red.), Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM, Olsztyn 2013, s. 91-100.

[125] J. Górniewicz, dz. cyt., s. 92-95.

i doświadczeń. Badanie wykazało, że około 45% populacji uczestniczy w różnych formach działalności zarobkowej.

5) W środowisku akademickim studenci angażują się w szereg działań artystycznych i kulturalnych, które mogą, ale nie muszą być sankcjonowane przez władze uniwersyteckie. Działania te przybierają różne formy i mogą obejmować nowe kreacje lub reimaginacje istniejących pomysłów. Poziom zaangażowania i uczestnictwa studentów jest bardzo zróżnicowany [126].

Studenci mogą podejmować aktywne działania na różnych polach, m.in. w uczelnianych organizacjach studenckich. Podstawą prawną działania tych organizacji jest Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. Art.111 reguluje prawo studentów i doktorantów do zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich. Znajduje to odzwierciedlenie w regulaminach wewnętrznych uczelni[127]. Do takich organizacji należą: koła naukowe, zespoły artystyczne i sportowe, a także stowarzyszenia i fundacje działające w uczelniach. Ich działalność może być finansowana lub współfinansowana przez organy uczelni[128]. Podejmowanie działań w ramach wspomnianych organizacji daje jeszcze większe możliwości rozwoju, pozwala na uzupełnianie wiedzy zdobywanej podczas obligatoryjnych zajęć dydaktycznych, nabywanie umiejętności praktycznych oraz kształtowanie charakteru i światopoglądu studenta. Organizacje studenckie oferują wiele możliwości. Od osobistego zaangażowania młodzieży akademickiej zależy, na ile z możliwości tych skorzysta[129]. Absolwenci, którzy byli wcześniej aktywnymi członkami organizacji studenckich, mają większe doświadczenie u początku rozwoju

---

[126] Tamże

[127] Np. § 9 pkt. 7 Regulaminu Studiów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Załącznik do Uchwały Senatu Nr 528 z dnia 25 czerwca 2019 roku: Student ma prawo do: zdobywania wiedzy, 2) rozwijania własnych zainteresowań naukowych i artystycznych oraz korzystania w tym celu z pomieszczeń dydaktycznych, urządzeń oraz korzystania z oferowanych usług informatycznych w ramach możliwości finansowych i organizacyjnych Uniwersytetu, 3) uczestniczenia w pracach naukowych, rozwojowych i wdrożeniowych realizowanych w Uniwersytecie, pod warunkiem zgody kierowników tych prac i na warunkach przez nich określonych; 4) zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich (w tym naukowych, sportowych, artystycznych i innych) na zasadach określonych odrębnymi przepisami, 5) pomocy materialnej, na zasadach określonych w Regulaminie świadczeń dla studentów, 6) zgłaszania do władz Uniwersytetu i wydziałów - za pośrednictwem organów Samorządu Studenckiego - uwag i postulatów dotyczących programów studiów, organizacji studiów, warunków socjalno-bytowych oraz innych spraw związanych z realizacją procesu dydaktycznego, 7) korzystania konsultacji z nauczycielem akademickim dotyczących realizowanych zajęć, 8) przeszkolenia w zakresie praw i obowiązków studenta, 9) uzyskiwania nagród i wyróżnień zgodnie z regułami ich przyznawania, 10) wglądu do wyników własnej, ocenionej pracy zaliczeniowej/egzaminacyjnej.

[128] A. Gancarz, *Wykorzystanie wiedzy i umiejętności zdobytych w Kole Naukowych Edukacji Międzykulturowej w pracy zawodowej absolwentów Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego*, „Edukacja Międzykulturowa" 2013, nr 2, s. 153-154.

[129] Tamże, s. 157-158.

zawodowego, przez co lepiej znają swoje predyspozycje i ograniczenia, a to z kolei pomaga im uniknąć przynajmniej niektórych porażek[130] lub sprawniej sobie z nimi poradzić.

Z badań prezentowanych przez J. Górniewicza wynika, że około 30% studentów nie uczestniczy w żadnej organizowanej przez samorząd i władze uczelni formie aktywności pozadydaktycznej. Sporadycznie biorą udział w imprezach kulturalnych bądź to na wydziale, bądź w instytucjach uczelnianych albo zlokalizowanych w centrum miasta i tylko z inicjatywy kolegów[131].

Bycie aktywnym oznacza posiadanie kontroli, natomiast przyjęcie biernej postawy to bycie kontrolowanym, czy to przez procesy naturalne, społeczne nurty i fale, czy to przez inne, aktywne osoby[132]. Bycie aktywnym oznacza bycie świadomym, silnym i zaangażowanym[133]. Być czynnym, to znaczy dawać wyraz swoim uzdolnieniom, talentom, bogactwu ludzkich zdolności, w które każdy, w różnej mierze, jest wyposażony[134]. Czas studiów to okres, gdy młodzież ma największą możliwość wszechstronnego rozwoju[135], znajduje się wówczas w pewnym sensie w stanie przejściowym między szkolnymi obowiązkami a dorosłym życiem rodzinnym i zawodowym. A zatem, właśnie wtedy ma najwięcej okazji, szerokich możliwości bycia aktywnym, do podejmowania działań służących jej rozwojowi.Nie ulega więc wątpliwości, że aktywność może odgrywać znaczącą rolę w rozwoju człowieka.

Każdego dnia świat ulega nieustannym zmianom. W globalnym świecie przeobrażenia nie omijają także edukacji i nauki. Niektóre z tych zmian stanowią wyzwania dla uczelni wyższych, w tym także uniwersytetów. Lista wyzwań, przed jakimi stają współczesne uniwersytety, jest długa. Do tych największych możemy zaliczyć masowy charakter kształcenia, wpływający na obniżenie jego jakości i sprzyjający deprecjacji dyplomów. Uniwersytety muszą się zmierzyć także z rewolucją technologiczną i wzmożonymi naciskami rynku na zwrócenie się ku

[130] Tamże, s. 159-160.
[131] J. Górniewicz, dz. cyt.,, s. 95-99.
[132] A. Etzioni, *Aktywne społeczeństwo. Teoria procesów politycznych i społecznych*, Wyd. NOMOS, Kraków 2012, s. 24.
[133] Tamże, s.27.
[134] A. Olubiński, dz. cyt., 162-163.
[135] Jednostka rozwija się przez całe życie. Jednak czas spędzony na uczelni jest wyjątkowym. W tym kontekście młodzi ludzie zwykle już nie mieszkają z rodzicami, wyjeżdżają z miejsca zamieszkania, a jednocześnie nie zdążyli jeszcze założyć rodziny i rozpocząć stałej pracy zawodowej. To wszystko daje im dużą swobodę, sporo czasu, który można zainwestować w realizację pasji, na rozwijanie samego siebie.

orientacji zawodowej, postępującą fragmentaryzacją wiedzy oraz narzucanymi im ograniczeniami finansowymi[136].

[136] M. Kapela, *Jaki model współczesnego uniwersytetu?,* „Forum Dydaktyczne" 7-8/2011, s. 43.

Rozdział III

Koło naukowe jako forma społeczno-edukacyjnej aktywności studentów

W ramach przejawów studenckiej aktywności naukowej można wyodrębnić formy organizacyjne, które różnią się stopniem sformalizowania. Wymienić tu można, z jednej strony, posiadające swą strukturę organizacyjną studenckie koła naukowe, z drugiej zaś – nieformalne zespoły samokształceniowe czy też podejmowanie w sposób indywidualny zleconych prac badawczych[137]. Rozdział ten dotyczy tylko studenckich kół naukowych, które stanowią jeden z elementów studenckiego ruchu naukowego.

Studenckie koła naukowe stanowią najpopularniejsze podmioty organizacyjne w obrębie ruchów naukowych studentów. Z reguły nie mają osobowości prawnej i są w pełni zależne od administracji uczelni, na której funkcjonują[138]. Studenckie koła naukowe nie są częstym tematem podejmowanym w badaniach. Z reguły pojawiają się na marginesie opracowań historycznych dotyczących uczelni, wydziałów, kierunków oraz studiów[139].

3.1 Koło naukowe – od średniowiecza do współczesności

Studencki ruch naukowy odnosi się do działalności naukowej, która nie jest wymagana przez program studiów. Może obejmować zorganizowane lub niezorganizowane formy aktywności oraz działalność młodych pracowników naukowych, których celem jest stymulowanie i rozwijanie zainteresowań naukowych studentów. Jest on czasem określany jako "ponadobowiązkowa działalność naukowa studentów". [140].

W średniowieczu powstało i ukształtowało się państwo studenckie. Średniowieczny uniwersytet organizował studentów w nacje, które później przekształciły się w stowarzyszenia regionalne. Wraz z rozwojem uniwersytetu pojawiły się nowe formy organizacyjne, takie jak koła naukowe, literackie, artystyczne

[137]J. A. Malinowski, *Zainteresowanie studentów ponadobowiązkową aktywnością naukową*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1(81)/1988, s. 86.
[138]G. Czapiewska, *Rola kół naukowych w procesie kształcenia* (w:) *Geografia społeczno-ekonomiczna: doświadczenia, szanse i wyzwania w procesie kształcenia*, A. Kołodziejczyk, L. Mierzejewska (red.), Wyd. Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2021, s. 107.
[139] Tamże, s. 108.
[140]J. A. Malinowski, dz. cyt., s. 86.

i stowarzyszenia samopomocy. W ciągu stulecia rola studentów zmieniła się z biernych słuchaczy wykładów swoich mistrzów, w kierunku stania się współpracownikami i współtwórcami nauki. Katalizatorem tej zmiany była II wojna światowa, w wyniku której studenci uniwersytetów uzyskali możliwość wpływania na swój los poprzez uczestnictwo w kołach naukowych[141]. Z kolei Herbert Kopiec pisze, że studencki ruch naukowy istnieje od drugiej połowy XIX wieku. Nieustannie ewoluował ze względu na zmiany w szkolnictwie wyższym i ruchu młodzieżowym. W związku z tym kwestia ruchu nie powinna być postrzegana jako niezależna, ponieważ wpływa na nią wiele czynników, w tym ideały polityczne i konstytucyjne państwa, polityka społeczna, potencjał gospodarczy, społeczne cele edukacyjne i zdolność do ich spełnienia[142]. Koncepcja dotycząca dodatkowej studenckiej aktywności naukowej została sformułowana w Polsce pod koniec lat pięćdziesiątych, natomiast większe zainteresowanie studenckim ruchem naukowym datuje się od początku lat siedemdziesiątych[143].

Towarzystwo Biblioteki Słuchaczów Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego powstało w 1851 roku i jest uważane za najstarsze studenckie koło naukowe w Polsce. W 1885 r. powstało Koło Filologiczne, a w 1886 r. Koło Geografów. W następnych latach liczba tego typu stowarzyszeń systematycznie wzrastała. Powstały nowe uniwersytety, a wraz z nimi koła naukowe, kolejno w Warszawie (1916), Poznaniu (1919), Lublinie (1919) i Wilnie (1923)[144]. Od początku powstania kół naukowych utarł się pewien model ich działania, który obowiązywał nie tylko przed I wojną światową, lecz także w okresie międzywojennym. Do podstawowych zadań kół należało tworzenie bibliotek. Ważną działalnością było zbieranie funduszy na zakup książek, wydawanie skryptów, udzielanie pożyczek, dofinansowanie wycieczek i staży oraz prowadzenie kursów. Dotacje uniwersyteckie były niewielkie i nieregularne, więc koła opierały się na sprzedaży własnych wydawanych skryptów [145].

---

[141] J. Dybiec, *Od biernego żaka do aktywnego słuchacza – student w tradycji życia uniwersyteckiego* (w:) *Student we współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, D. Pauluk (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2010, s. 129-131.

[142]H. Kopiec, *Wychowawcza funkcja studenckiego ruchu naukowego,* Katowice 1987, s. 7. Por. F. Januszkiewicz, *Szkolnictwo wyższe w 40-leciu Polski Ludowej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" 1984, nr 4.

[143]Tamże

[144]G. Czapiewska, dz. cyt., s. 108.

[145] Tamże, Por. K. Łopata, *Historia polskich studenckich kół chemików* (w:) *Złota Księga Wydziału Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomnienia studentów i absolwentów,* T. 2., Wyd. UJ, Kraków 2008.

Studencki ruch naukowy ma historię przeciwstawiania się siłom politycznym lub społeczności akademickiej, ale nie jest to jego cecha charakterystyczna. Niezadowolenie z danej sytuacji społeczno-politycznej było raczej punktem wyjścia do przegrupowania czy mobilizacji zasobów. Opisywane zjawisko organizacyjne wyłoniło się w połowie XIX wieku na ziemiach historycznie polskich po to, by wspierać w studiach uniwersyteckich młodzież tego samego pochodzenia etnicznego[146]. Po 1918 roku istnienie organizacji studenckich o profilu naukowym nadal miało swoje uzasadnienie ze względu na trudne warunki odradzającego się szkolnictwa wyższego. Po II wojnie światowej podjęto kilka prób zmanipulowania ruchu dla celów ideologicznych władz, ale nigdy nie zakończyły się one pełnym sukcesem[147].

3.2 Koło naukowe w literaturze

Działalność badawcza studentów, realizowana samodzielnie albo w ramach zespołów badawczych kierowanych przez wybitnych specjalistów, jest we wszystkich krajach wpisana w system studiów wyższych. Studencki ruch naukowy wywodzi się z dwóch źródeł: pasji poznawczych młodych ludzi oraz ze społecznego przyzwolenia na taką działalność. Owo przyzwolenie ma niekiedy wymiar instytucjonalny i prawny, niekiedy zaś wynika z tradycji akademickiej nieobwarowanej żadnymi przepisami, a jedynie dobrą wolą nauczycieli popierających aktywność badawczą młodzieży akademickiej[148].

Uniwersytet realizuje swoją misję i zapisane w niej cele oraz zadania poprzez określone formy. Wyróżnia się je ze względu na rodzaj i częstość styczności międzyludzkich oraz ze względu na zasadniczy przedmiot podejmowanej przez pracowników i studentów aktywności. Występują zatem formy organizacyjne (indywidualne, zespołowe, zbiorowe) i przedmiotowe (działalność zasadnicza i działalność pozostała)[149]. Aktywność młodzieży akademickiej w kołach naukowych mieści się w ramach działalności pozostałej. Koła naukowe to grupy tworzone przez

[146] E. Śnieżek, dz. cyt., s. 13. Por. M Smużewska, *Studencki ruch naukowy w polskich uniwersytetach z perspektywy zmian zachodzących we współczesnym szkolnictwie wyższym*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" nr 1(45)/2015.
[147] Tamże
[148] J. Górniewicz, *Wprowadzenie do publikacji* A. Jarczyk (red.), 60 lat działalności studenckich kół naukowych (1951-2011), Wyd. UWM, Olsztyn 2011.
[149] J. Górniewicz, P. Piotrowski, *Uniwersytet jako źródło wartości kultury. Szkice filozoficzno-humanistyczne*, Warszawa-Olsztyn 2014, s. 138-141. Por. H. Muszyński, *Zarys teorii wychowania*, Warszawa 1981. Por. B. Olender-Jermacz, *Koła naukowe w szkole wyższej*, (w:) dz. cyt., J. Górniewicz, P. Piotrowski, M. Warmiński (red.), Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM, Olsztyn 2016, s. 119-129.

studentów lub pracowników naukowych w określonym celu. Mają swoich opiekunów, którzy pomagają w realizacji zadań i kontaktach z uczelnią. Ustrój koła naukowego jest demokratyczny. Koła naukowe wyrosły z systemu elitarnego, działają jednak w masowym szkolnictwie. Są ruchem dojrzałym (w schyłkowym etapie instytucjonalizacji), którego działanie nie miało najczęściej charakteru kontrkulturowego, antagonistycznego wobec systemu[150].

Możliwość zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich jest jednym z podstawowych praw studentów zapisanych w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r.– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, t.j. Dz.U. 2022 poz. 574). Znajduje to odzwierciedlenie w regulaminach wewnętrznych uczelni[151]. W artykule 111 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym czytamy:

[Uczelniane organizacje studenckie]

1. Studenci mają prawo zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich.

2. O powstaniu uczelnianej organizacji studenckiej jej organ niezwłocznie informuje rektora.

3. Rektor uchyla akt organu uczelnianej organizacji studenckiej niezgodny z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, statutem uczelni, regulaminem studiów lub regulaminem tej organizacji. Przepisy art. 110 ust. 8 zdanie drugie i trzecie stosuje się.

4. Rektor, w drodze decyzji administracyjnej, rozwiązuje uczelnianą organizację studencką, która rażąco lub uporczywie narusza przepisy prawa powszechnie obowiązującego, statut uczelni, regulamin studiów lub regulamin tej organizacji.

5. Uczelnia może przeznaczać środki na realizację działań:

1) uczelnianych organizacji studenckich;

2) działających w uczelni stowarzyszeń zrzeszających wyłącznie studentów lub studentów, doktorantów i pracowników uczelni;

3) Akademickiego Związku Sportowego i jego klubów uczelnianych utworzonych w uczelni za zgodą rektora.

6. Podmioty, o których mowa w ust. 5, przeznaczają otrzymane środki wyłącznie na działania obejmujące studentów, doktorantów lub pracowników uczelni.

[150] E. Śnieżek, dz. cyt., s. 13. Por. M Smużewska, *Etos studencki w kodeksach i życiu codziennym*, „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja" nr 2(58)/2012.

[151] Np. § 9 pkt. 7 Regulaminu Studiów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Załącznik do Uchwały Senatu Nr 528 z dnia 25 czerwca 2019 roku.

7. Podmioty, o których mowa w ust. 5, przedstawiają uczelni sprawozdanie z wykorzystania środków otrzymanych w danym roku akademickim[152].

Środowisko akademickie jest miejscem, gdzie studenci mają możliwość podejmowania aktywnych działań na wielu polach zainteresowań. Nowe wyzwania generują gotowość i cel ich przedsięwzięć. Istotą studiowania jest rozwijanie umiejętności myślenia i rozwiązywania problemów, a także odwagi w podejmowaniu decyzji. Współpraca z nauczycielami akademickimi ma kluczowe znaczenie w szkolnictwie wyższym, ponieważ uczą oni i dają możliwość podążania za ich przykładem. Instytucje szkolnictwa wyższego wspierają i tworzą warunki dla działań młodych naukowców w ramach swojej funkcji [153].

Barbara Kromolicka po przeanalizowaniu aktywności studentów na poszczególnych wydziałach Uniwersytetu Szczecińskiego[154] wysnuła ogólny wniosek, że *im mniejsza liczba studentów, tym większa szansa na nawiązanie bliższego kontaktu pracowników ze studentami, skutkująca zachęceniem ich do pracy w kołach, celem poszerzenia efektów podjętego kształcenia*[155]. Uczestnictwo w nich dawało możliwość współpracy z pracownikami naukowymi, jednak wymagało indywidualnego zaangażowania i inicjatywy ze strony każdego studenta. Praktyka samodzielnego działania daje młodzieży akademickiej kwalifikacje trudne do przecenienia. Studenci mogą brać udział w pracach badawczych z zakresu interesującej ich tematyki[156]. To właśnie w kołach naukowych studenci uczą się zasad tworzenia nauki, doskonalą swój warsztat akademicki, realizują rzeczywiste projekty, zdobywają i doskonalą kompetencje niezbędne do pracy zarówno naukowej, jak i zawodowej[157]. To poprzez działalność w kołach naukowych są w stanie dostrzec i poznać problemy polskiej nauki (biurokracja, niedofinansowanie), nauczyć się realizować swoje cele w takich właśnie warunkach, nie tracąc przy tym poczucia potrzeby dokonania zmian.

Koło naukowe to grupa studentów, którzy podzielają zainteresowanie określonym obszarem wiedzy naukowej i pracują nad pogłębianiem wiedzy

---

[152] Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r.– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, t.j. Dz.U. 2022 poz. 574)

[153] K. Jaskot, *Funkcje szkoły…* dz. cyt.,, s. 5-21.

[154]Badania zostały przeprowadzone w Uniwersytecie Szczecińskim na podstawie informacji o kołach naukowych zarejestrowanych w tejże Uczelni w latach 2014 i 2015.

[155] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 30.

[156] M. Cieciura, *Jak skutecznie studiować?*, Warszawa 2007., s. 69.

[157] J. Gulanowski, *Problemy młodej polskiej nauki według członków kół naukowych*, (w:) *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej*, M. Czerepaniak-Walczak (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2013, s. 225.

i prowadzeniem badań. Mogą oni otrzymywać wsparcie od przewodniczącego wydziału, zespołów naukowych lub indywidualnych pracowników naukowych[158]. Podobnie o kołach pisze Ewa Śnieżek zwracając uwagę, że są to organizacje zrzeszające studentów, działające w obrębie szkoły wyższej, których celem jest działalność naukowa i samokształceniowa jej członków. Mogą do niego należeć wszyscy studenci danej uczelni, nawet z innego wydziału. To doskonały sposób na włączenie się w życie uczelni, ale też niepowtarzalna okazja, która może zaowocować lepszą oceną z zajęć, jak również zadecydować o przyznaniu stypendium naukowego[159]. Czesław Kupisiewicz i Małgorzata Kupisiewicz piszą ponadto, iż koła naukowe są organizacją dobrowolną, która zrzesza młodzież akademicką w celu pogłębiania i/lub poszerzania wiedzy wykraczającej poza realizowany na studiach program[160].

Bez wątpienia koła naukowe są dominującą formą występującą w obrębie studenckiego ruchu naukowego. W zakresie podejmowanych zadań w zasadzie nie są ograniczane, powstają endogennie, z inicjatywy samych studentów, czasami z pasji nauczycieli akademickich, którzy szukają sprzymierzeńców wśród studentów. Głównym celem kół jest poszerzanie wiedzy, doskonalenie umiejętności działaczy i/lub wzbogacanie możliwości kulturalnych na uczelni. [161]. Studenckie koła naukowe są miejscem rozwijania zainteresowań, poszerzania wiedzy, samokształcenia oraz zdobywania wielu cennych umiejętności[162]. W środowisku akademickim koło naukowe to mała grupa studentów i wykładowców, oparta na dobrowolnej więzi społecznej, zorientowana na wspólny cel. Istotą funkcjonowania koła jest pogłębianie naukowych zainteresowań jego członków. Adresowane są głównie do studentów, których dociekliwość badawcza wykracza poza ramy zwykłego studiowania, skupiają ludzi otwartych na nowe doświadczenia, dążących do nietuzinkowych rozwiązań, świadomie wpływających na rozwój własnej osobowości[163].

Koła naukowe mają zazwyczaj niewielką liczbę członków, których łączą pozytywne relacje. Osoby te często spotykają się poza uczelnią i tworzą prawdziwe przyjaźnie oparte na wspólnych ideach i ideałach. I w tym momencie rodzi się pytanie:

[158]W. Okoń, *Nowy Słownik*… dz. cyt., Warszawa 2007, s.182.
[159]E. Śnieżek, dz. cyt., s. 11.
[160]Cz. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, dz. cyt., s. 9.
[161] I. Kość, dz. cyt., 156.
[162] A. Gancarz, dz. cyt., s. 153-154.
[163] Por. A. Godlewska, B. Olender, *To be or not to be active* **(**w:) *Analysis, challenges*, M. Kral, J. Slepecky, S. Zarica (red.), Zilina 2012, s. 177-182.

czy w warunkach umasowienia szkolnictwa wyższego ta swoista ekskluzywność przynależności do koła naukowego[164] jest namiastką elitarności i sprzyja autonomii?[165]

Wraz z modernizacją państwa i zachodzącymi zmianami społecznymi, koła naukowe dostosowują się, aby skupić się bardziej na przygotowaniu studentów do rynku pracy i zdobywaniu praktycznych umiejętności[166] Jednak praca w kole naukowym to nie tylko skupienie na aspektach związanych z rynkiem pracy, ale także na rozwoju umiejętności studentów i ich samodzielnym prowadzeniu badań.W dużej mierze przyczyniają się do tego specyficzne sposoby pracy w kole[167]:

a. oparcie kształcenia na bezpośrednim kontakcie studenta z mistrzem – opiekunem naukowym; taki kontakt daje członkom kół naukowych większą możliwość zdobycia szerszej wiedzy niż w ściśle określonym czasie podczas wykładów
b. drugi sposób pracy w kole, który przyczynia się do większej aktywności i samodzielności młodzieży akademickiej jest zdobywanie wiedzy i umiejętności poprzez doświadczenie. To ono stanowi największą wartość, jaką można wynieść z uczestnictwa w kole naukowym.

Działania młodzieży akademickiej w kołach naukowych są różnorodne. Można je ująć w sześciu obszarach aktywności[168]: organizowanie konferencji naukowych, uczestnictwo w konferencjach naukowych, udział w międzynarodowych projektach, prowadzenie zajęć w szkołach, przedszkolach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenie badań naukowych oraz organizowanie imprez charytatywnych na rzecz osób potrzebujących. Działalność w kole naukowym pozwala uzupełniać wiedzę zdobywaną w czasie obowiązkowych zajęć dydaktycznych, nabywać umiejętności praktyczne oraz kształtować światopogląd i charakter młodzieży akademickiej. Jednak, to od osobistego zaangażowania studenta zależy, na ile

[164] Widoczne są znaczące różnice pomiędzy liczbą zarejestrowanych i działających kół naukowych a tymi, które pomimo rejestracji są nieaktywne. Sytuacja ta potwierdza małe zainteresowanie studentów, gdyż aktywnych studentów działających w kołach jest ok. 3 tys. w stosunku do ogólnej liczby ponad 12,5 tys. studiujących na Uniwersytecie Szczecińskim (studia stacjonarne) (zob. Kromolicka, 2016, s. 28).
[165] I. Kość, dz. cyt., 156.
[166] P. Tomaszewski, *Wsparcie finansowe kół naukowych ze strony uczelni,* (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011, s. 65.
[167] M. Jędrzejczak, *Znaczenie współczesnych kół naukowych na przykładzie wybranych organizacji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu* (w:) *Studencki ruch…dz. cyt.,* s. 89-91.
[168] Wymienione przez A. Gancarz obszary aktywności nie dotyczą w pełni wszystkich kół naukowych, koła naukowe na różnych wydziałach i kierunkach mają często swoje obszary działania, związane ze specyfiką. Np. koło naukowe informatyków wśród swoich aktywności niekoniecznie wymieni prowadzenie zajęć w szkołach, przedszkolach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

z możliwości tych skorzysta[169]. Absolwenci, którzy byli wcześniej aktywnymi członkami organizacji studenckich, mają większe doświadczenie w pracy związanej z kierunkiem studiów, przez co lepiej znają swoje predyspozycje i ograniczenia, a to z kolei pomaga im uniknąć przynajmniej niektórych porażek[170], przynajmniej na początku drogi zawodowej.

To właśnie w kołach naukowych studenci uczą się zasad tworzenia nauki, doskonalą swój warsztat akademicki, realizują rzeczywiste projekty, zdobywają i doskonalą kompetencje niezbędne do pracy zarówno naukowej, jak i zawodowej[171]. To poprzez Dzięki kołom naukowym studenci mogą dostrzegać i poznawać problemy polskiej nauki oraz działać na rzecz ich zmiany. Działalność w kołach naukowych ułatwia zdobywanie wiedzy i zachowanie różnorodności metodologicznej w nauce. Udział w przedsięwzięciach koła daje możliwość rozwijania umiejętności organizacyjnych, kreatywności, pracy zespołowej, poczucia własnej wartości i odpowiedzialności. Dodatkowo studenci mogą doskonalić swoje umiejętności pisarskie pod okiem opiekuna koła[172], nauczyciela akademickiego.

Szkoła wyższa jest miejscem, gdzie każdy student, poza zdobywaniem wiedzy może się realizować poprzez rozwijanie swoich zainteresowań i twórcze działania. Jednak, aby mógł on zdobywać doświadczenie muszą z niego wypływać wewnętrzne chęci do działania. Każda szkoła wyższa poza zajęciami dydaktycznymi ma do zaoferowania wiele różnych form aktywności, z których każdy student, jeśli tylko chce, może skorzystać.

Działania społeczne podejmowane przez studentów, takie jak działalność w ramach studenckich kół naukowych, nie są źródłem dochodu, niemniej jednak stanowią kopalnię wiedzy i doświadczeń, których nie przewiduje program studiów[173]. Członkowie kół naukowych prowadzą badania naukowe, których wyniki prezentują na konferencjach i seminariach naukowych. Wyjazdy na tego typu spotkania naukowe od lat organizowane są przez różne środowiska akademickie. Niezwykle ważnym zadaniem jest, aby w czasie studiów wyższych zgromadzić jak najwięcej wiedzy, umiejętności oraz doświadczeń z tym związanych.

---

[169] A. Gancarz, dz.cyt, 157-158.
[170] Tamże 159-160.
[171] J. Gulanowski, dz. cyt., s. 225.
[172] K. Radziwońska, M. Żak, *Działalność naukowa Koła Młodych Teoretyków Pedagogiki UwB*, (w:) M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Studencki ruch…dz.cyt., Toruń 2011, s. 85-87.
[173] K. Dreikopel, dz. cyt., s. 135, Por. A. Naumiuk, *Uczestnictwo społeczne młodzieży. Możliwości działań, opinie i postawy*, Wyd. Akapit, Toruń 2007, s. 79-83.

3.3 Funkcje i zadania kół naukowych

Studencki ruch naukowy stanowi integralną część procesu dydaktyczno-wychowawczego szkoły wyższej. Pozwala to interpretować cele wychowania tego ruchu, które znajdują odzwierciedlenie w statuach, zarządzeniach i regulaminach uczelni określających zadania. Zespół tych zadań wyznaczających zakres wartości, które mają być rozwijane, nazwiemy za J. Szczepańskim funkcją założoną[174] studenckiego ruchu naukowego. Natomiast procesy i zjawiska, które wynikają z zaspokojenia potrzeb indywidualnych i społecznych przez działalność studenckiego ruchu naukowego można określić funkcją rzeczywistą tego ruchu. Wychowawczą funkcję studenckiego ruchu naukowego można ująć w sposób następujący[175]:

a) zadaniem aktywności w studenckim ruchu naukowym jest dostarczanie możliwości pogłębiania wiedzy, rozwoju zainteresowań naukowych bardziej ambitnym oraz uzdolnionym studentom;

b) mieć udział w kształtowaniu nawyków i umiejętności krytycznego, a zarazem twórczego stosunku do otaczającego świata, jak również przyszłej pracy zawodowej;

c) kształtowaniu się wrażliwości i odpowiedzialności społecznej ma sprzyjać wielostronność kontaktów społecznych z nauczycielami akademickimi, kolegami z innych kierunków i uczelni, z praktykami, z większym środowiskiem;

d) uczestnictwo młodzieży akademickiej w pracach naukowo-badawczych ma sprzyjać kształtowaniu stosunku do nauki jako wartości(…)

Barbara Hajduk zwraca uwagę, iż w odniesieniu do młodzieży akademickiej trudno mówić o realizacji przez uczelnię procesu wychowania w rozumieniu tradycyjnym. „Specyfika statusu społecznego studentów polega na narastającym umacnianiu się podmiotowości tej grupy młodzieży w procesie socjalizacji. Studenci są bowiem w znacznie większym stopniu podmiotem socjalizacji, niż inne grupy młodzieży. W okresie studiów stają się coraz bardziej dojrzali do kierowania własnym rozwojem, do samowychowania i autokreacji”[176].Mimo wszystko, studenci dostrzegają osobotwórcze korzyści z poddawania się „urabianiu” przez nauczyciela akademickiego,

[174] J. Szczepański, *Socjologiczne…* dz. cyt., s. 76.
[175] H. Kopiec, *Wychowawcza funkcja…* dz. cyt., s. 42.
[176]B. Hajduk, *Socjalizacja studentów*, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2003, s. 90.

wybitnego mistrza. Choć również środowisko rówieśnicze ma swój udział w kreowaniu ról społecznych[177].

Proces nauczania na uczelni wyższej to nie tylko podstawowa działalność związana z przekazaniem wiedzy, ale także szeroko rozumiane kształtowanie zachowań oraz postaw społecznych. Ze względu na zadania kół naukowych można podzielić na trzy grupy zadań: naukowe, społeczne, kształtujące sylwetkę absolwenta[178].

Zadania naukowe

- poszerzenie procesu dydaktycznego w ramach realizowanych programów kształcenia
- rozwijanie umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy
- umożliwianie korzystania z dodatkowych zasobów wiedzy
- udział w pracach badawczych, projektowych, wdrożeniowych
- umożliwienie publikacji wyników swoich prac w renomowanych czasopismach naukowych
- umożliwienie udziału w konferencjach, sesjach, seminariach naukowych
- umożliwienie kreowania własnych rozwiązań, własnej tematyki badawczej
- udział w dodatkowych kursach, szkoleniach prowadzonych poza uczelnią
- zwiększenie zainteresowania nauką, poszerzaniem swoich zainteresowań
- interdyscyplinarność tematyki i metod oraz narzędzi wykorzystywanych w badaniach[179].

Zadania społeczne

- kształtowanie cech osobowych, zachowań i kultury osobistej
- motywacja do dalszego rozwoju osobowego i naukowego
- budowanie potrzeby ciągłego doskonalenia się i rozwoju
- integracja środowiska uczelnianego
- działalność charytatywna
- promocja uczelni, udział w festiwalach, dniach nauki
- rozwój zdolności organizacyjnych
- umiejętności pracy w zespole
- działania integracyjno-kulturotwórcze

[177]B. Hajduk, *Socjalizacja…* dz. cyt, , s. 90.
[178]B. Boryczko, L. Kurcz, *Studenckie koła naukowe jako element wspomagający proces nauczania w szkole wyższej uczelni,* Edukacja Ustawiczna Dorosłych 4/2014, s. 103.
[179] Tamże

- harmonizowanie nowoczesnych rozwiązań techniczno-technologicznych z ideałami humanistycznymi
- chęć pomocy innym
- budowanie więzi z uczelnią, podtrzymywanie tradycji[180].

Zadania kształtujące sylwetkę absolwenta

Uczelnia wyższa to szczególne miejsce, w którym student miał od wieków możliwości zdobywania lub poszerzania wiedzy, doskonalenia umiejętności, kształtowania cech osobowych. Dzisiejsza uczelnia powinna w procesie kształtowania przyszłego absolwenta rozwijać następujące elementy:
- budowanie umiejętności „poruszania się po wiedzy" i twórcze jej wykorzystanie
- kształtowanie zachowań i kultury osobistej
- umiejętność prezentowania własnych poglądów i ich obrona
- student – członek koła naukowego staje się atrakcyjny jako pracownik
- potrafiący samodzielnie rozwiązywać problemy
- przygotowany merytorycznie do świadomego wyboru swojej dalszej drogi kształcenia
- otwarty na ludzi i wyzwania XXI wieku[181].

Koła naukowe mają szereg zalet, które czynią je atrakcyjnym wyborem dla studentów[182]:

- opcja dla najlepszych (najbardziej aktywnych studentów) – możliwość zaangażowania studentów w zestaw realnych doświadczeń rozwojowych, pozostająca jednak w sferze doświadczenia studiowania; bez tej opcji najlepsi studenci szukają możliwości rozwojowych na zewnątrz uczelni;

- możliwość głębokiego wzbogacenia edukacji – działalność w kole naukowym może być silnie skorelowana z programem studiów, znacznie pogłębiając przyswajaną na studiach wiedzę;

- możliwość upraktycznienia doświadczenia studiowania – pogłębienie doświadczenia studiowania może być realizowane przede wszystkim w obszarze rozwoju umiejętności implementacji zdobywanej wiedzy w praktycznych zadaniach i projektach;

[180] Tamże
[181] Tamże, s. 103-104.
[182] B. Kurzyk, *Model organizacji koła naukowego a rozwój praktycznych kompetencji studentów* (w:) *Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych*, P. Wdowiński (red.), Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 130-131.

- możliwość świadomego rozwoju umiejętności – studenci sami, pracując w projektach, obserwując członków koła z większym doświadczeniem, wyznaczają sobie i realizują cele rozwojowe dotyczące rozwoju umiejętności;
- realny i rozłożony w czasie wpływ na rozwój studentów – standardowe doświadczenie studiowania pozbawione jest elementu mentoringu; studenci spotykają się z nauczycielami prowadzącymi różnorodne zajęcia, którzy koncentrują się na wycinku wiedzy i umiejętności, które wynikają z obszaru merytorycznego ich przedmiotu. Koło naukowe daje szansę wszechstronnego rozwoju wiedzy i umiejętności i pracę z opiekunem i absolwentami organizacji nad długofalowym rozwojem.

Tak szeroko traktowany rozwój w pracy w kole naukowym może być więc wyjątkową możliwością uzupełnienia edukacji na studiach wyższych o pogłębiony rozwój podstawowych umiejętności profesjonalnych – niezbędnych w zasadzie na każdym stanowisku pracy.

W ostatnim czasie daje się zauważyć zwiększone zainteresowanie studentów działaniem w kołach naukowych. Mają nadzieję, że aktywność w tej organizacji pomoże im poprawić wyniki w nauce i umiejętności praktyczne, a także rozwinąć zdolności interpersonalne i organizacyjne. Przynależność do takich kół może również podnieść ich wartość jako przyszłych pracowników i zwiększyć ich szanse na znalezienie dobrej pracy. Ponadto studenci budują więzi z innymi członkami koła, tworząc mini-społeczności i nawiązując przyjaźnie. Koła te odgrywają ważną rolę w życiu studentów, sprawiając, że czują się ważni i potrzebni[183].

Koło naukowe staje się dla studentów szansą zarówno na rozwijanie pasji i zainteresowań, jak i na doskonalenie umiejętności „miękkich" (np. organizacyjnych, promocyjnych, pracy zespołowej, aktywizacji społeczności lokalnej), co może zwiększyć szanse absolwentów na rynku pracy[184].

Koła naukowe oferują możliwości tworzenia nowych realiów społecznych, zmiany świadomości społeczności, podejmowania kreatywnych działań i refleksji nad bieżącymi kwestiami. Zapewniają również możliwości rozwoju kariery i kładą nacisk na rozwój osobisty. Konferencje studenckie i seminaria naukowe pozwalają na

[183] E. Śnieżek, dz. cyt., s. 12.
[184] A. Nymś-Górna, *Wokół uniwersyteckich kół naukowych – przegląd pojęć i możliwośc*i, „Parezja" 2/2021(16), s. 49. Por. B. Boryczko, L. Kurcz, dz. cyt., s. 101-108.

wymianę pomysłów badawczych, społecznych, organizacyjnych i dydaktycznych przy jednoczesnym poszerzaniu sieci kontaktów. Te dodatkowe kompetencje współpraca sprawiają, że studenci stają się bardziej atrakcyjni na rynku pracy i łatwiej adaptują się w dorosłym życiu. Koła naukowe przynoszą również korzyści uniwersytetom, łącząc teorię z praktyką i służąc jako użyteczne konteksty badawcze i popularyzatorskie dla społeczności[185].

Studenci dołączają do kół naukowych, aby poszerzyć swoją wiedzę i umiejętności praktyczne, rozwinąć swoje kompetencje i odkryć nowe obszary zainteresowań. Oprócz nauki, rozwijają także umiejętności organizacyjne i pracy zespołowej. Studenci mają nadzieję, że uczestnictwo w kołach naukowych nie tylko przyspieszy ich rozwój naukowy, ale także zwiększy ich wartość jako przyszłych pracowników[186].

Ważnym elementem działalności kół naukowych jest również promocja uczelni poprzez udział w sesjach kół naukowych, konferencjach krajowych i zagranicznych, w konkursach, seminariach oraz publikacje naukowe członków koła[187].

Koła naukowe dla młodzieży akademickiej obejmują różnorodne działania, w tym nauczanie w szkołach i ośrodkach opieki nad dziećmi, organizowanie imprez charytatywnych dla lokalnych społeczności, prowadzenie badań naukowych, udział w szkoleniach i konferencjach oraz współpracę z lokalnymi firmami. Uczestnictwo w tych kołach może pomóc uczniom w zdobyciu praktycznych umiejętności, poszerzeniu sieci kontaktów i uzupełnieniu wiedzy. Jednak zakres, w jakim studenci korzystają z tych możliwości, zależy od ich osobistego zaangażowania [188].

Zaangażowanie studentów w działalność pozadydaktyczną, w tym uczestnictwo w kołach naukowych, nie generuje dochodów. Jednak takie działania oferują cenną możliwość zdobycia wiedzy i doświadczenia, które nie są objęte programem nauczania. których nie przewiduje program studiów[189].

Działalność kół naukowych sprzyja integracji w ramach wydziałów i uczelni, umożliwiając młodym naukowcom porównanie swojej wiedzy z wiedzą innych. Koła

[185] Tamże
[186] B. Boryczko, L. Kurcz, dz. cyt., s. 107.
[187] Tamże
[188] A. Bęczkowska, *Uczestnictwo w kole naukowym jako inwestycja w rozwój umiejętności społecznych i zawodowych,* Zeszyty Naukowe WSG, t. 35, Seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo, nr 4(2019), s. 31-40.
[189] K. Dreikopel, dz. cyt., s. 135.

te oferują również możliwość prowadzenia badań, uczestniczenia w spotkaniach i konferencjach oraz organizowania wydarzeń z udziałem cenionych osób[190].

Do umiejętności zdobywanych i doskonalonych w kole naukowym[191] można zaliczyć:

- umiejętności organizacyjne
- umiejętności menedżerskie
- umiejętność pracy w zespole
- umiejętność podejmowania wyzwań
- umiejętności społeczne
- umiejętności naukowe[192].

Niebagatelną rolę w działalności kół naukowych odgrywa również budowanie więzi między studentami. Czują się oni członkami konkretnej grupy, minispołeczności, nawiązują przyjaźnie, wspierają się, a przede wszystkim czują się ważni i potrzebni[193]. Działalność w kole to doskonały sposób na włączenie się w życie uniwersyteckie, ale też niepowtarzalna okazja do uzyskania lepszej oceny z zajęć oraz jedna z dróg umożliwiających otrzymanie stypendium naukowego.

Sukces dobrze działającego koła naukowego polega na połączeniu w odpowiednich proporcjach działalności naukowej i społecznej[194].

3.4 Pozytywne i negatywne podejścia do studenckich kół naukowych

W literaturze przedmiotu istnieją dwa podejścia do problematyki kół naukowych: pozytywne i negatywne. Taki podział stanowi podstawę do zadania pytania o obecny stan studenckiego ruchu naukowego oraz przesłankę do przeprowadzenia aktualnych badań w tym zakresie.

Pierwsze z podejść przedstawia studenckie koła naukowe jako podstawową formę organizacyjną pozaprogramowego ruchu naukowego studentów wyższych uczelni. Ich zadaniem jest rozszerzanie, pogłębianie i unowocześnianie treści studiowanej dyscypliny, prowadzenie badań naukowych, zwłaszcza zaś podejmowanie tematów ważnych dla praktyki społecznej i dotąd mało opracowanych, popularyzowanie wśród studentów innych kierunków oraz w środowiskach pozauczelnianych wiedzy z zakresu działalności danego koła, wychowanie

[190] I. Wielicka, *Studenckie logistyczne koła naukowe*, „Edukacja logistyczna" 2/2007, s. 92.
[191] Jest to uogólnienie dotyczące członków Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej funkcjonującym przy Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
[192] A. Gancarz, dz. cyt., s. 157.
[193] E. Śnieżek, dz. cyt., s. 12.
[194] G. Czapiewska, dz. cyt., s. 113.

i kształcenie kandydatów do pracy naukowej[195]. Studenckie koła naukowe zajmują ważne miejsce w systemie funkcjonowania wyższej uczelni. Mają one poważny udział w przygotowaniu najzdolniejszych studentów do prowadzenia badań naukowych, wdrażają do wczesnej organizacji własnego warsztatu badawczego, kształtują pogłębione, specjalistyczne pasje poznawcze. Dokonują tego nie tylko poprzez podejmowanie przez zespoły i poszczególnych studentów tematów badawczych, ale także poprzez stwarzanie możliwości bliskiego, codziennego kontaktu intelektualnego i warsztatowego studenta i profesora wyższej uczelni[196]. Dobrze zorganizowana praca studenckiego koła naukowego przynosi wysoce pozytywne skutki wychowawcze. Jest to jedna z najbardziej wartościowych form zorganizowanej aktywności młodzieży akademickiej w jej wolnym czasie. Lokalizacja badań we własnym, uczelnianym regionie, łączenie pracy naukowo-poznawczej i badawczej z pracą popularyzatorską, z turystyką, wypoczynkiem, zabawą, łączenie pobytu na obozach z poznawaniem najlepszych tradycji badanego terenu i poznawaniem najwartościowszych osób – to wszystko potęguje znaczenie wychowawcze pracy kół naukowych[197].

To właśnie w kołach naukowych studenci uczą się zasad tworzenia nauki, doskonalą swój warsztat akademicki, realizują rzeczywiste projekty, zdobywają i doskonalą kompetencje niezbędne do pracy zarówno naukowej, jak i zawodowej.

Mimo swojego ogromnego potencjału, koła naukowe zazwyczaj działają na uboczu życia akademickiego i nie są traktowane z należytym szacunkiem przez większość studentów, pracowników naukowych oraz administrację uniwersytecką. Nie jest to jednak usprawiedliwieniem, jak pisze Maria Czerepaniak-Walczak, „dlaczego pedagogika szkoły wyższej tak mało uwagi poświęca tej formie uczenia się, doświadczania bycia członkiem wspólnoty, odważnego podejmowania innowacyjnych zadań i mierzenia się z wyzwaniami.”[198] W obecnej sytuacji, gdy wiele osób skupia się na osiągnięciu doraźnych korzyści zawodowych i orientuje się na rynek pracy, koła naukowe stanowią interesujący obiekt zainteresowania. Interesujące jest to, czego obecnie uczy praca w kole naukowym i czym jest motywowana. Nieformalna (a co najmniej pół formalna) atmosfera w kołach naukowych sprzyja zawieraniu przyjaźni, powstawaniu wspólnot, o co jest trudno w warunkach edukacji formalnej.

[195]Z. Kwieciński, *Studenckie humanistyczne koła naukowe,* Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1973, s. 67.
[196]Tamże
[197]Tamże
[198] M. Czerepaniak-Walczak, Wprowadzenie (w:) *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej,* M. Czerepaniak-Walczak (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2013, s. 23

Formalny charakter grupy studenckiej utrwala doświadczenia studentów: grupa jest dla nich tłem funkcjonowania, a nie wspólnotą[199].

Drugie podejście do kół naukowych zaprezentował Aleksander Kobylarek zarzucając, że obecnie istniejące studenckie koła naukowe to w większości towarzystwa wzajemnej adoracji, poprawiające instytucjom wskaźniki, jednak niedoinwestowane i traktowane po macoszemu, nawet przez tzw. opiekunów naukowych, nie są one w stanie często nie tylko wprowadzić bezstresowo do nauki młodych adeptów, ale nawet nauczyć podstaw myślenia naukowego nielicznych studentów pasjonatów. Częstokroć te „koła naukowe" zajmują się działalnością, która z nauką ma niewiele wspólnego – np. organizowaniem imprez kulturalnych, rocznic, zabaw andrzejkowych. Sami opiekunowie częstokroć traktują koła naukowe jako okazję do zbudowania sobie wizerunku „dobrego organizatora", bez wkładania większego wysiłku intelektualnego w to przedsięwzięcie, bez jakiejkolwiek wizji czy większego wsparcia organizacyjnego. Dużo kół naukowych funkcjonuje efemerycznie, tylko „na papierze", formalnie, na początku roku akademickiego, dla jakiegoś konkretnego przedsięwzięcia. Nierzadko również te, które jako tako funkcjonują, nie mogą liczyć na wsparcie administracji uniwersyteckiej, gdyż autorskie projekty badawcze bywają oceniane według tajemniczych kryteriów niepodawanych do publicznej wiadomości, a które nie mają nic wspólnego z kryteriami naukowości funkcjonującymi obecnie w Polsce. Brakuje również uzasadnień pisemnych akceptacji lub odrzucenia wniosków o dofinansowanie takich projektów, co powoduje, że koła naukowe nie mogą odnieść się do takich skrajnie feudalnych praktyk[200].Działalność w kole naukowym jest wysoko premiowana i często przesądza o pozytywnej decyzji rektora. Taka sytuacja wprowadza niepewność i podejrzliwość co do intencji niektórych członków koła. Można się zastanawiać, ilu studentów zapisuje się do kół, a nawet działa w nich na różnym poziomie entuzjazmu i zaangażowania, dla których dominującą motywacją jest perspektywa wpisania kilku punktów do druku przy ubieganiu się o stypendium lub w planach mają kontynuację kształcenia na studiach trzeciego stopnia – doktoranckich[201].

[199] Tamże
[200]A. Kobylarek, *Młodzi gniewni interdyscyplinarni. O (nie)możliwej zmianie pokoleniowej w polskiej nauce* (w:) *Interdyscyplinarnie o interdyscyplinarności. Między ideą a praktyką*, A. Chmielewski, M. Dudzikowa, A. Grobler (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2012, s. 384.
[201] I. Kość, dz. cyt., 156. Por. B. Kromolicka, dz. cyt., s. 30.

Z jednej strony mamy więc obraz dyletanctwa i bylejakości, z drugiej zaś spieranie się o marne środki, łaskawie przydzielane według nieprzejrzystych kryteriów. Znane są praktyki tworzenia stowarzyszeń i fundacji wspomagających koła naukowe po to, żeby uniknąć arbitralności i nieprzewidywalności decyzji władz uniwersyteckich, a przede wszystkim zapewnić pewne źródła finansowania dla swoich naukowych przedsięwzięć. To kompletnie absurdalne działanie (wszak autorytet uniwersytetu jest o wiele większy niż jakiegokolwiek stowarzyszenia) świadczy o ignorancji lub po prostu krótkowzroczności akademickiej władzy – energia młodych, najinteligentniejszych jest marnotrawiona w trzecim sektorze, zamiast zostać właściwie spożytkowana w ramach uniwersytetu. To tylko kwestia czasu, gdy zechcą opuścić mury akademii w ogóle, rozczarowani brakiem wsparcia i piętrzącymi się przeszkodami. No bo jak długo można walczyć z wiatrakami, jeżeli można ten sam cel osiągnąć szybciej i łatwiej, tylko w innej rzeczywistości?[202].

Barbara Kromolicka oceniając stan zaangażowania studentów w koła naukowe, stwierdziła, że po pierwsze – studenci generalnie nie są zainteresowani działalnością w kołach naukowych. Po drugie, do tych, którzy podjęli taką aktywność, należą ci, którzy albo w planach mają kontynuację kształcenia w szkole doktorskiej i rzeczywiście praca w kole naukowym jest tą właściwą drogą rozwoju naukowego, albo ubiegają się o stypendium naukowe, a aktywność studenta w kole istotnie zasadniczo zwiększa szansę na otrzymanie stypendium[203]. większość studentów nie wykazuje zainteresowania uczestnictwem w kołach naukowych. Natomiast ci, którzy angażują się w tego typu działalność planują kontynuację nauki na poziomie doktoranckim i widzą pracę w kole naukowym jako właściwą ścieżkę rozwoju w dziedzinie naukowej albo którzy ubiegają się o stypendium naukowe, a aktywność w kole naukowym znacząco zwiększa ich szanse na jego otrzymanie. Nieco inne zdanie ma Ilona Kość, która jako opiekun koła wierzy w autentyczne zaangażowanie studentów, którzy działaliby nawet bez profitów w postaci punktów do stypendium. Dla tych studentów, uczestnictwo w działaniach kół naukowych stanowi doskonały sposób na zaangażowanie się w życie uczelni, nawiązanie kontaktów z innymi ludźmi oraz doświadczanie nowych rzeczy. To także oznacza aktywność i samodzielność. Przyłączenie się do różnych inicjatyw organizowanych przez koło naukowe stanowi dodatkowe zobowiązanie dla studenta, wykraczające poza wymagania programu

[202]A. Kobylarek, *Młodzi gniewni… dz. cyt*., s. 384
[203] B. Kromolicka, dz. cyt., s. 30.

studiów. Aktywność w kole pozwala na poszerzenie wiedzy, co w przyszłości może mieć kluczowe znaczenie na rynku pracy[204].

W kole organizowane są spotkania w formie seminariów, spotkań z gośćmi, imprez i wyjazdów integracyjnych. Studenci przygotowują prace badawcze i prezentacje, aby doskonalić swoje umiejętności. Koło oferuje zróżnicowaną tematykę odpowiadającą różnym zainteresowaniom. Uczestnictwo wymaga dodatkowego wysiłku wykraczającego poza program studiów, ale może pomóc uzupełnić wiedzę, aby w przyszłości absolwenci mogli odnieść sukces na rynku pracy[205]. W procesie nauczania ważne jest wykorzystanie aktywności własnej studentów. Rozwija to w nich samodzielne myślenie, zdolność poszukiwania informacji na dany temat, umożliwia krytyczną analizę oraz wyrobienie własnej opinii na temat tego, co przeczytali[206].

Mimo bogatych działań studenckiego ruchu naukowego, rośnie zaniepokojenie kryzysem w organizacjach studenckich, mówi się o braku zajęć pozadydaktycznych, które mają wartość. Doprowadziło to do przekonania, że zachowania prospołeczne i entuzjazm badawczy zostały zniszczone, a młodzi ludzie stali się bierni[207]. W odniesieniu do tego, Marcelina Smużewska pisze, że próby urynkowienia sfery akademickiej prowadzą do traktowania jej oferty jak towaru. A zatem, studenci spodziewają się po aktywności w kołach wymiernych korzyści, że zaangażowanie się opłaci, w postaci lepszych ocen, stypendiów, czy lepszej kariery zawodowej. Jest to jednak sprzeczne z tradycyjnym modelem studenckiego ruchu naukowego, który był działalnością na rzecz organizacji i braterstwa studenckiego, a nie osobistych korzyści. Obecnie w środowisku akademickim studenci mogą wybierać własne obszary zainteresowań. Oznacza to, że koła naukowe nie muszą już łączyć różnych funkcji, takich jak samopomoc, samorządność, polityka i kultura. Doprowadziło to jednak, zdaniem M. Smużewskiej, do zmniejszenia liczby osób zainteresowanych studenckim ruchem naukowym. Koła naukowe nie mają osobowości prawnej, więc nie mogą podpisywać umów partnerskich, co ogranicza ich działalność do środowiska lokalnego. Niemniej jednak działalność kół naukowych jest cenna, o ile zapisują się do nich

[204] I. Kość, dz. cyt., s.156.
[205]B. Kromolicka, dz. cyt., s. 27-28.
[206] M. Lasota, G. Kasparek, P. Obajtek, A. Jagusiak, M. Pacanowska, *Wzbudzanie zainteresowania studentów tematyką zajęć z wykorzystaniem technik aktywizujących podczas zajęć on-line*, (w:) *Dydaktyka akademicka – nowe konteksty, nowe doświadczenia*, I. Maciejowska, A. Sajdak-Burska (red.), Wydawnictwo UJ, Kraków 2022, s. 142.
[207] M. Smużewska, *Studencki ruch naukowy… dz. cyt.*, s. 110

młodzi pracownicy naukowi. Powinny mieć swoje miejsce w szkolnictwie wyższym, a nie być odrzucane jako nieistotne[208].

Rozwój studenckich kół naukowych może napotykać na przeszkody i wyzwania, które mogą skutkować czasowym ograniczeniem lub zawieszeniem ich działalności. E. Śnieżek podzieliła te przeszkody na dwie grupy[209]:

1. **czynniki wynikające z działalności uczelni** – należą do nich: • brak zaangażowania i negatywna postawa opiekuna koła (bez pasji i zaangażowania opiekuna koła nawet najlepsze warunki stworzone przez uczelnię nie zagwarantują sukcesu)[210];
   w tym brak zaangażowania i negatywne nastawienie ze strony mentora koła. Sugeruje się, że nawet przy optymalnych warunkach zapewnionych przez uniwersytet, sukces nie może być zagwarantowany bez pasji i poświęcenia mentora. Istnieje kilka wyzwań stojących przed kołami naukowymi w instytucjach szkolnictwa wyższego, w tym wdrażanie złożonych procedur, które mogą zniechęcać do uczestnictwa, ograniczone finansowanie, które może wymagać poszukiwania zewnętrznych sponsorów i ograniczać możliwości koła, a także wprowadzenie systemu bolońskiego (przeciętny czas zaangażowania maleje bowiem z 3,5 do średnio 1,5 roku; wyraźnie widać, że aktywność w kole naukowym przygasa pod koniec studiów, na co wpływ ma pisanie pracy dyplomowej, podejmowanie staży i pracy; liczba studentów uzupełniających studia na tej samej uczelni i kierunku jest zróżnicowana, co odbija się na pracy kół);
   2.**czynniki wynikające z zaangażowania studentów** – tym wyzwania związane z utrzymaniem stałego napływu nowych członków ze względu na cykliczny charakter członkostwa studentów. Dodatkowo, może istnieć postrzeganie koła naukowego jako klubu towarzyskiego, a nie platformy rozwoju naukowego, co może utrudniać realizację misji koła. Co więcej, malejące znaczenie szkolnictwa wyższego w systemie wartości młodych ludzi może skutkować mniejszym naciskiem na rozwój osobisty i naukowy. Wreszcie, badania pokazują, że polskie koła naukowe nie mają silnej obecności na forum międzynarodowym ze względu na brak wsparcia instytucjonalnego[211].

Wydaje się, że studencki ruch naukowy, którego najpopularniejszą formułą na polskich uczelniach wyższych są studenckie koła naukowe jest postrzegany jako cenne uzupełnienie programów edukacyjnych w Polsce. Odgrywa on ważną rolę

[208] Tamże
[209] E. Śnieżek, dz. cyt., s. 16
[210] Tamże
[211] Tamże

w kształtowaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji studentów, którzy w przyszłości staną się pracownikami i pracodawcami. Ostatecznie to od studentów zależy, w jaki sposób wykorzystają swoją edukację i ścieżkę kariery[212].

Od szkoły wyższej oczekuje się, iż jej studenci, a następnie absolwenci będą jednostkami o wysokim poziomie fachowości, sprawności intelektualnych, zaangażowanymi oraz chcącymi i potrafiącymi wykorzystywać własne kwalifikacje dla doskonalenia warunków życia. W związku z tym ważne jest, aby pojawiało się jak najwięcej działań, które zmierzałyby do takiego zorganizowania środowiska i pracy studentów, aby inspirowały one konstruktywną aktywność młodzieży. Dlatego też niezbędnym jest, aby szkołę wyższą uczynić terenem wszechstronnej aktywności studentów wykraczającej poza ramy zajęć dydaktycznych[213], co z pewnością zapewnia uczestnictwo w kołach naukowych oraz wszelkie inicjatywy podejmowane w jego ramach. W konsekwencji, uczestnictwo w kole naukowym uposaża nie tylko w cenne doświadczenia (naukowe i zawodowe), ale także w przyjaźnie.

Aktywność młodzieży akademickiej w ramach kół naukowych stanowi ciekawy z punktu poznawczego obszar badawczy. Tak różne przedstawione wyżej poglądy na temat kół naukowych budzą ciekawość poznawczą. Rodzi się wówczas pytanie o funkcje współczesnych kół naukowych w środowisku akademickim.

[212] Tamże

[213]K. Jaskot, *Aktywność społeczna studentów,* Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978, s. 7-11.

Rozdział IV

Założenia metodologiczne

W kategoriach naukowych badania są jedną z form ludzkiej aktywności. Jest ona ukierunkowana na poszukiwanie i odkrywanie zjawisk, na studiowanie ich natury oraz doskonalenie infrastruktury i funkcji badanych środowisk oraz systemów. Działalność badawcza jest zbiorem procesów zarówno poznawczych, jak i konceptualnych, która przesądza o sposobach organizacji oraz formach planowania i projektowania transformacji środowisk określonego systemu[214]. Na podstawie przeglądu literatury przyjęto przedstawione poniżej założenia badań, zgodnie z modelem zaproponowanym przez Krzysztofa Konarzewskiego, tym samym uwzględniając przedmiot i cel badań, strategię i typ badań, schemat badań, metody doboru próbki, metody zbierania danych oraz metody analizy danych[215].

4.1 Cel, przedmiot i problemy badań

Przedmiot badań jest głównym kryterium podziału odmiennych dyscyplin naukowych, ujmujących pod określonym kątem różne aspekty rzeczywistości[216], ale również wyróżnia naukę spośród innych działań społecznych, które często dostarczają wielorakich rodzajów wiedzy[217]. Wszystkie badania naukowe „odnoszą się do pewnych przedmiotów oraz aspektu, pod kątem którego są prowadzone"[218]. Przedmiot badań dotyczy obiektów, rzeczy oraz zjawisk i procesów, którym one podlegają i w odniesieniu do których badacz formułuje pytania badawcze[219]. W odniesieniu do pedagogiki przedmiotem badań mogą być:

1.Właściwości osobowości człowieka (w tym funkcje psychiczne: spostrzeganie, myślenie, emocjonowanie, manipulowanie, uczenie się, rozumienie oraz treści świadomości: wiedza i umiejętności, hierarchia potrzeb, wartości i celów), a także zmiany własności osobowości zachodzące pod wpływem środowiska: socjalizacyjne, kształcące i wychowujące;

[214]S. Juszczyk, *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005, s. 34.
[215] K. Konarzewski, *Jak uprawiać badania oświatowe*, Wyd. WSiP, Warszawa 2002.
[216]J. Such, M. Szczęśniak, *Filozofia nauki*, Wyd. UAM, Poznań 2006, s. 54-55.
[217]K. Rubacha, *Pedagogika jako nauka*, (w:) *Pedagogika. Podręcznik akademicki, t.1*., Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), Wyd. PWN, Warszawa 2006., s. 18.
[218]A. W. Maszke, *Tok przygotowania badań* (w:) *Podstawy metodologii badań w pedagogice*, S. Palka (red.), Wyd. GWP, Gdańsk 2010, s. 158.
[219]A. W. Maszke, *Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych*, Wyd. UR, Rzeszów 2004, s. 44.

2.Własności środowiska szkolnego i domowego ucznia oraz obszary ich wzajemnego oddziaływania;
3.Relacje, i ich zmiany, między uczniami, uczniami a nauczycielami, a także pomiędzy uczniami oraz ich rodzicami[220].
W najogólniejszym znaczeniu przedmiotem badań jest wszystko to, co składa się na rzeczywistość społeczną[221].

Przedmiotem badań niniejszej pracy było funkcjonowanie kół naukowych w uczelni. Z kolei podmiotem badań są studenci podejmujący aktywny udział w pracach kół naukowych oraz nauczyciele akademiccy pełniący rolę opiekunów kół naukowych. Wybór określonego przedmiotu badań implikuje pewne cele. Bez wątpienia najistotniejszym celem poznania naukowego jest prawda, a każdy badacz powinien dążyć do tego, aby odkryć prawdziwy obraz rzeczywistości, której bada[222].

Każde badanie naukowe jest zamierzonym poznaniem określonego fragmentu rzeczywistości. Krzysztof Konarzewski wyróżnił cel teoretyczny i praktyczny badania naukowego. Pierwszy podejmuje się, gdy zamierzamy tworzyć lub udoskonalać jakąś teorię, drugi służy rozwojowi pewnej dziedziny praktyki społecznej np. leczenia, czy też kształcenia[223]. Z kolei Earl Babbie wskazał na cele eksploracyjne, opisowe i wyjaśniające[224]. Ten podział był najbliższy zrealizowanym badaniom. Badania eksploracyjne prowadzone są w celu poznania zjawiska w niewielkim stopniu do tej pory rozpoznanego, rzucają światło na jakiś temat, bądź oswajają badacza z jakąś tematyką. Cel opisowy bazuje na naukowej obserwacji i doniesieniach o jej wynikach. Natomiast cel wyjaśniający skupia się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: dlaczego?[225].

Powyższe klasyfikacje można uzupełnić o ujęcie W. Lawrence'a Neumana, według którego eksploracja zmierza do rozpoznania podstawowych faktów, zbiorowości i kwestii, tworzenia intelektualnych obrazów badanych warunków oraz generowania nowych idei. Opis dotyczy wytworzenia szczegółowych, dokładnych opisów, ukazania kategorii wyłonionych w trakcie badań oraz odnoszenia nowych

[220] Z. M. Zimny, *Metodologia badań społecznych*, Wyd. WSP, Częstochowa 2000, s. 176-177.
[221] J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wyd. Śląsk, Katowice 1995, s.19.
[222] Tamże
[223]K. Konarzewski, *Jak uprawiać badania oświatowe*, Wyd. WSiP, Warszawa 2000, s. 12-13.
[224] E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Wyd. PWN, Warszawa 2007, s. 110-113.
[225] Tamże

danych do znanych uprzednio. Wyjaśnienie rozumiane jest jako poszerzenie wiedzy, wzbogacenie wyjaśnień teoretycznych[226].

Pomysł na podjęcie tego problemu miał swoje źródło w osobistych doświadczeniach autorki.

Celem przeprowadzonych badań było zgromadzenie danych empirycznych, pozwalających udzielić odpowiedzi na pytanie o społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych.

Celem eksploracyjnym było wstępne rozpoznanie społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych. Cel opisowy to przygotowanie opisu kół naukowych w kontekście ich funkcjonowania w uniwersytecie, problemów związanych z działalnością w ramach kół, charakterystyki nauczycieli akademickich jako opiekunów kół naukowych i młodzieży akademickiej podejmującej aktywność w kołach. Natomiast cel wyjaśniający badania dotyczy wzbogacenia dotychczasowej niezbyt obszernej literatury dotyczącej funkcjonowania kół naukowych o nowe kwestie.

Oprócz wymienionych celów jest jeszcze jeden, a mianowicie, nadzieja, że przeprowadzone badania pomogą w opracowaniu propozycji zmian w funkcjonowaniu studenckich kół naukowych.

Sformułowanie przedmiotu badań oraz celów rodzi sytuację problemową, której wynikiem są rozliczne pytania. W myśl tego „problem badawczy jest pytaniem, na które odpowiedź uzyskiwana jest na drodze badań naukowych”[227].

Badacz, oceniając dany problem pod kątem własnych preferencji, ułatwiających i umożliwiających pomyślne jego rozwiązanie powinien odpowiedzieć przed samym sobą czy rzeczywiście jest zainteresowany danym problemem, czy jednocześnie nie jest jednostronnie nastawiony w sposobie ujmowania i rozwiązywania tego problemu oraz czy jest na tyle dyspozycyjny, aby przeprowadzić badania i dokonać analizy zebranego materiału[228]. Wydaje się, że podejmowanie przez badacza analizy problemu zgodnego z jego preferencjami i doświadczeniami, mimo trudności związanych z zajęciem postawy obiektywnej, jest sprzyjające i jednocześnie pozwala zwrócić uwagę na takie

[226] W. L. Neuman, *Social research methods. Qualitative and quantitative approaches*, Boston 2000, s. 22.
[227] S. Palka, *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, Wyd. GWP, Gdańsk 2004, s.12.
[228]M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Wyd. Impuls, Kraków 2001, s. 110-112.

aspekty, które, być może, mogłyby zostać niecelowo pominięte przez osobę niezwiązaną z problematyką.

W tejże koncepcji wyszczególniony został następujący problem główny: Czy i ewentualnie jakie społeczno-edukacyjne funkcje pełnią studenckie koła naukowe? Natomiast problemy szczegółowe to:

1. Jaką rolę pełni aktywność w kole naukowym?
2. Jakie są motywy podejmowania aktywności w ramach kół naukowych?
3. Jakie są pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła?
4. Jaką rolę w kole naukowym pełni opiekun?
5. Jakie relacje zachodzą między uczestnikami kół naukowych?
6. Jakie cechy osobowe, wartości oraz zachowania kształtuje przynależność do koła?

Za główną zmienną zależną przyjęto społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych. Zmienną tę analizowano w następującym zakresie:

1. Rola aktywności (motywacja do zdobywania dodatkowej wiedzy, ocena aktywności w kole naukowym, systematyczność w spotkaniach koła naukowego, formy aktywności w kole naukowym, umiejętności nabyte podczas działalności w kole w kontekście użyteczności w przyszłej karierze zawodowej, plany zawodowe, stosunek do różnych aspektów związanych z rozwojem członków kół)
2. Motywy (powody zapisywania się do kół naukowych)
3. Pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła (korzyści z działalności w kole naukowym, umiejętności zdobywane podczas realizacji zadań, problemy związane z działalnością, propozycje zmian)
4. Rola opiekuna (działania podejmowane przez opiekuna, ocena zaangażowania opiekuna w funkcjonowanie koła)
5. Relacje między uczestnikami kół naukowych (określenie relacji między członkami koła, określenie relacji członkowie koła – opiekun koła)
6. Cechy, wartości i zachowania (pozytywne i negatywne cechy)

Zmiennymi niezależnymi uczyniono cechy społeczno-demograficzne, **w przypadku członków kół**: płeć, etap studiów (początkowy, środkowy, końcowy), profil studiów (humanistyczno-społeczny, biologiczno-rolniczy, pozostałe), miejsce pochodzenia (wieś, miasto do 50 tys., miasto powyżej 50 tys. mieszkańców), sytuacja

materialna (bardzo dobra, dobra, średnia, słaba i bardzo słaba), wykształcenie rodziców (podstawowe, zawodowe, średnie, wyższe), **w przypadku opiekunów kół:** płeć, tytuł/stopień naukowy, wydział, staż pracy.

Zdefiniowane problemy badawcze uzyskują wysoką wartość epistemologiczną i praktyczną ze względu na to, że dotyczą zagadnień, które nie zostały jeszcze w pełni wyjaśnione przez naukę. Ta sytuacja istotnie rzutuje na kwestię zasadności konstruowania hipotez[229]. Nie chcąc się ograniczać – tylko do pomysłów, które potrafiono przewidzieć – poznania, opisu i wyjaśnienia społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych jeszcze przed ich badaniem, za zasadny uznano fakt rezygnacji z hipotez badawczych. Niniejszą czynność potwierdza eksploracyjny[230] charakter badań. Rozumienie hipotezy jako „(…) wniosek logiczny z teorii, który odnosi się do dającego się zaobserwować stanu rzeczy"[231], wyklucza jej formułowanie w sytuacji gdy podejmujemy się badań prowadzących do teorii, gdy „(…) są zapewne jakieś szczątkowe, wyjściowe dane teoretyczne, ale nie na tyle dopracowane, abyśmy mogli traktować je jak twierdzenia naukowe"[232].

4.2 Strategia badań

Tradycyjne podejście w badaniach pedagogicznych, ilościowe, wywodzi się z teorii i metodologii nauk przyrodniczych, które przywiązuje szczególną wagę do związków przyczynowych w celu wykrycia zasad i praw funkcjonowania obiektywnej rzeczywistości, a więc wyjaśniania badanych zjawisk[233]. W ramach nauk społecznych podejście to zostało zmiękczone na rzecz przekonania, iż "równie wartościowe poznanie dotyczyć może znaków, czyli informacji, sygnałów, uczuć, przeżyć, relacji międzyludzkich"[234]. I w tym podziale świata człowieka można upatrywać źródła różnych strategii badawczych, pośród których najczęściej wymienia się strategię badań

[229] Za: A. Grobler, *Metodologia nauk*, Wyd. Znak, Kraków 2006, s. 60.
[230] Jeśli chcemy rozpoznać dane zjawisko, dowiedzieć się jakie ono jest, nie musimy stawiać hipotez. Więcej: T. Bauman, *Poznawczy status danych jakościowych* (w:) *Metodologiczne problemy tworzenia wiedzy w pedagogice. Oblicza akademickiej praktyki*, J. Piekarski, D. Urbaniak-Zając, K.. J. Szmidta (red.), Kraków 2010, s. 95. Podobne zdanie wyraził K. Konarzewski twierdząc, że w badaniach eksploracyjnych nie ma podstaw do formułowania hipotez, a hipoteza ma rację bytu jedynie w badaniach weryfikacyjnych. Więcej: K. Konarzewski, *Jak uprawiać badania…*, dz. cyt., s. 18.
[231] K. Konarzewski, *Jak uprawiać badania…*, dz. cyt., s. 43.
[232] K. Rubacha, *Metodologia badań nad…*, dz. cyt., s. 102.
[233] R. Pachociński, *Metody jakościowe w badaniach oświatowych*, „Edukacja" nr 3/1997, s. 37.
[234] T. Pilch, *Strategia badań ilościowych* (w:) *Podstawy metodologii badań w pedagogice*, S. Palka (red.), Gdańsk 2010, s. 63.

ilościowych oraz strategię badań jakościowych[235]. Poznanie jakościowe ma charakter idiograficzny, co znaczy, że ustala i opisuje fakty jednostkowe, nie tworzy reguł i praw uniwersalnych. W badaniach ilościowych analizuje się wprawdzie zbiorowości, grupy czy instytucje, jednak są to także swoistego rodzaju jednostki, zatem uogólnienia zbudowane w wyniku badania takich „jednostek" wykazują te same ograniczenia – są tylko uogólnieniami statystycznymi. Mimo to badania ilościowe dostarczają wiedzy o znacznie szerszej skali niż na przykład badania jakościowe[236.] Przegląd różnic w odmiennych podejściach badawczych przekonuje o jednym: prawda i słuszność nie są udziałem jednego, wybranego podejścia badawczego. Relacje rozłożone są w równej mierze wśród różnych stanowisk[237]. Żadne nie jest doskonałe, ale też żadnego nie powinno się bezrefleksyjne odrzucać[238]. Biorąc pod uwagę szczególną wartość badań ilościowych w opisywaniu i objaśnianiu rzeczywistości, wybrano je do realizacji projektu badawczego.

Poznanie naukowe jest działaniem, które gromadzi wyjaśnienia, a zatem odkrywa związki między faktami. Istnieją dwa typy wyjaśnień – zgodnie z pierwszym, nomoteteycznym, poznanie może odbywać się w sposób bezpośredni, z wykorzystaniem pomiarów. Ze stanowiska drugiego, idiograficznego, wynika, że byt można poznać drogą wewnętrznego doświadczenia i intuicji. Wyjaśnienie nomotetyczne jest oparte na przesłankach obiektywistycznych i prowadzi do ustalenia ogólnych praw dotyczących zbiorowości ludzkich. Wyjaśnienie idiograficzne z kolei oparte jest na przesłankach subiektywistycznych i wiąże się z wypracowaniem szczegółowych twierdzeń, odnoszących się do badanego terenu i osób[239]. „Badania nauk społecznych oparte na wyjaśnieniach nomotetycznych są badaniami ilościowymi. Badania oparte na wyjaśnieniach idiograficznych są badaniami jakościowymi"[240].
W planowanych badaniach przyjęto nomotetyczny typ wyjaśnienia, ponieważ zmierzają one do wypracowania uniwersalnych praw, odnoszących się do badanej populacji uczestników studenckiego ruchu naukowego.

Zazwyczaj istnieje więcej niż jeden sposób rozumienia różnych zagadnień. U podstaw teorii i badań społecznych pojawiają się paradygmaty, które Earl Babbie uznaje za fundamentalne modele czy też układy odniesienia służące

[235]Tamże
[236]T. Pilch, dz. cyt., s. 73.
[237]Tamże, s. 77.
[238]T. Pilch, *Strategia badań ilościowych…*, dz. cyt., s. 73.
[239]K. Rubacha, *Metodologia badań…*, dz. cyt., s. 15-19.
[240]Tamże, s. 20.

uporządkowywaniu obserwacji i rozumowania[241]. Bez opowiedzenia się za paradygmatem nie mogłaby istnieć nauka normalna[242]. Może on być fundamentalnym modelem lub układem odniesienia, których używa badacz, by uporządkować swe obserwacje i rozumowanie. Jest to w pewnym sensie ogólna rama czy punkt widzenia, a dosłownie „miejsce, z którego prowadzi się obserwację". Dostarcza sposobów patrzenia na życie i opiera się na zbiorze założeń dotyczących natury rzeczywistości[243]. T. Kuhn uważa, że bez paradygmatów badania naukowe jako działania zespołowe nie mogłyby być realizowane. Według K. Rubachy istnieją trzy główne paradygmaty: paradygmat interpretatywny, krytyczny oraz normatywny. Zarówno paradygmat interpretatywny, jaki i krytyczny podlegają pod wyjaśnienia idiograficzne, właściwe dla badań jakościowych, natomiast paradygmat normatywny pod wyjaśnienie nomotetyczne, a zatem dotyczące badań ilościowych.

W przypadku tych badań zamierzano się uzyskać wiedzę dotyczącą ogólnych prawidłowości odnoszonych do grupy studentów będących członkami kół naukowych, a więc uzasadniony staje się wybór paradygmatu normatywnego, gdyż dotyczy on teorii, skupionych na badaniach społeczeństwa, organizacji i ogólnych praw[244].

4.3 Schemat badawczy

Zarówno badaniom ilościowym, jak i jakościowym przyporządkowane są odpowiednie schematy badawcze, wśród których Krzysztof Konarzewski wymienia: eksperyment, badanie porównawcze, badanie przeglądowe, badania etnograficzne i studium przypadku.[245] Schemat badawczy organizuje skoordynowane czynności badawcze, które przynoszą nową wiedzę"[246].

Na tym etapie przyjęto klasyfikację schematów badawczych wspomnianego autora, opowiadając się za schematem badań przeglądowych, który umożliwia „poznawanie własności obiektów należących do pojedynczej realnej populacji i ujawnianie związków między tymi własnościami"[247]. Przy wykorzystaniu tego

[241]E. Babbie, dz.cyt., s. 55-56.
[242]T. Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych*, Wyd. Fundacja Aletheia, Warszawa 2001, s. 180.
[243]S. Juszczyk, *Badania ilościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Wyd. Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im, gen. Jerzego Ziętka, Katowice 2005, s. 23.
[244]Tamże.
[245]K. Konarzewski, *Jak uprawiać badania…*, dz. cyt., s. 14.
[246]Tamże.
[247]Tamże.

schematu istnieje możliwość postawienia wielu pytań, które dostarczą danych w obrębie próby badawczej.

Badania sondażowe „(…) obejmują wszelkiego typu zjawiska społeczne o znaczeniu istotnym dla wychowania, ponadto stany świadomości społecznej, opinii i poglądów określonych zbiorowości, (…) opierają się niemal zawsze na badaniu specjalnie dobranej próby reprezentacyjnej z populacji generalnej, którą nie zawsze można precyzyjnie określić”[248]. Od rzetelności doboru próby badawczej zależy prawo badającego do "rozciągania uogólnień na całą populację i budowania teorii"[249]. Do zrealizowania badań wybrano schemat badań przeglądowych.

4.4 Metody badań

Czynność gromadzenia danych stanowi zasadniczy etap każdego badania[250], a sposób jego realizacji zależy od postawionych problemów badawczych i wybranej strategii badań. Zbieranie danych jakościowych wiąże się zazwyczaj z takimi metodami, jak: wywiad, obserwacja etnograficzna, przeszukiwanie źródeł wtórnych. Z kolei strategia ilościowa implikuje wykorzystanie obserwacji ilościowej i/lub ankiety i/lub testów, a także wywiadów[251]. Badacz wykorzystując ankietę jako metodę zbierania danych ilościowych, przechodzi kolejno przez kilka etapów. W pierwszym formułuje problemy badawcze i definiuje przedmiot swoich badań. W drugim etapie przygotowuje roboczą wersję kwestionariusza oraz dostosowuje jego konstrukcję do badanych zjawisk. W trzecim etapie przeprowadza badania pilotażowe. Przeprowadzenie pomiaru właściwego stanowi czwarty etap, natomiast analiza statystyczna uzyskanych danych, następuje w kolejnym etapie[252].

Przedstawiona wyżej problematyka badawcza została zrealizowana w oparciu o metodę zbierania danych ilościowych, ankietę, która została zrealizowana za pomocą kwestionariusza ankiety skierowanego do aktywnych członków kół naukowych oraz do opiekunów kół naukowych. Badania zostały przeprowadzone w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie w marcu 2023 roku, poprzedzone pilotażem na przełomie stycznia i lutego 2023 roku. Badania zostały przeprowadzone przy pomocy dwóch formularzy elektronicznych MS Forms.

[248]T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych…*, dz. cyt., s. 79-80.
[249]M. Guziuk-Tkacz, *Badania diagnostyczne w pedagogice i psychopedagogice*, Warszawa 2011, s. 218.
[250]B. Walasek-Jarosz, *Tok realizacji badań oraz opracowanie wyników* (w:) Podstawy metodologii dz. cyt., S. Palka (red.), Gdańsk 2010, s. 179.
[251]K. Rubacha, *Metodologia badań…*, dz. cyt., s. 132.
[252]K. Rubacha, *Metody zbierania danych w badaniach…*, dz. cyt., s.52.

Metody doboru próbki

Wśród metod doboru próby wyróżnia się dwie podstawowe: losową i nielosową. Pierwsza polega na takim doborze badanych obiektów, który zapewnia wszystkim elementom populacji jednakową szansę dostania się do próbki, z kolei druga wręcz przeciwnie, opiera się na sposobie pobierania obiektów z populacji do próbki, którego błędu nie można oszacować. Nie jest wtedy znane prawdopodobieństwo, z jakim można wnioskować o populacji na podstawie badań próbki. Dobór nielosowy nie pozwala zatem przenosić wniosku z badania na populację[253]. Stanowi on jednak jedyną opcję w przypadku, gdy populacja jest nieskończona, gdy nie jesteśmy w stanie określić jej elementów. Nieprobabilistyczny dobór próbki, nie gwarantuje reprezentatywności, ale jest równie użyteczny zwłaszcza tam, gdzie dobór drogą losową jest niemożliwy w kwestii organizacyjnej.

W badaniach został zastosowany dobór losowy zarówno w stosunku do badanych studentów, jak i opiekunów kół. Podczas planowania badań napotkano trudności związane z oszacowaniem liczby faktycznie aktywnych członków kół naukowych. Na dzień 1.05.2023 r. w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim były zarejestrowane 273 koła naukowe w 17 jednostkach organizacyjnych. Jednak, na podstawie najnowszych sprawozdań z działalności tych organizacji w roku akademickim 2021/2022 da się zaobserwować, że funkcjonowało zaledwie 168 kół naukowych, które liczyły w sumie 2487 członków. Jednak jak wiadomo, to liczba członków zapisanych do kół, a nie rzeczywiście włączających się w ich działalność, na co zwracali uwagę nie tylko badani studenci, ale również opiekunowie i pracownicy administracji. Widoczne są ogromne dysproporcje pomiędzy liczbą studentów zapisanych do koła a działających w kole, z tendencją wykazującą mniejszą liczbę tych działających w kołach w stosunku do zapisanych.

Sytuacja ta wskazuje na małe zainteresowanie studentów tą ważną w procesie kształcenia akademickiego formą aktywności. Fakt ten potwierdzają dane dotyczące liczby studentów w kołach – niespełna 2500 studentów w stosunku do ogólnej liczby studiujących na studiach stacjonarnych, tj. ponad 12 700.

Zatem, trudno jest oszacować jaki odsetek wszystkich aktywnych członków stanowili respondenci. Kwestionariusz skierowany do członków kół wypełniły

[253] K. Rubacha, *Metodologia badań nad…*, dz. cyt., s. 117-124.

203 osoby. Natomiast narzędzie adresowane do opiekunów kół 79 osób, co stanowi 47% opiekunów aktywnych kół naukowych.

Metody analizy danych

Dokonanie analizy danych jest końcową czynnością badacza. Informacje pozyskane we wcześniejszych etapach badań podlegają złożonemu opracowaniu, które dotyczy takich procesów, jak: kontrola zebranego materiału, jego weryfikacja i selekcja, grupowanie materiału uzyskanego z badań, skalowanie, prezentacja wyników badań za pomocą tablic, wykresów, wzorów arytmetycznych oraz w tekście[254].

Użycie statystyki opisowej (która obejmuje rozkład liczebności, tendencję centralną i zróżnicowanie) nie jest wystarczające, dlatego konieczne jest zastosowanie wnioskowania statystycznego. Aby zbadać zależności między niezależnymi a zależnymi cechami, użyto testu chi-kwadrat. Test ten dostarcza informacji na temat istnienia lub nieistnienia istotnych statystycznie związków między analizowanymi zmiennymi. Typową wartością graniczną dla poziomu istotności jest $p<0,05$, co oznacza, że prawdopodobieństwo popełnienia błędu pierwszego rodzaju jest mniejsze niż pięć procent. Jeśli prawdopodobieństwo jest znacznie mniejsze niż pięć procent, można stosować niższe progi, takie jak 0,01 lub 0,001. Jeśli wynik mieści się w przedziale między pięcioma a dziesięcioma procentami, mówi się o tendencji w istotności. Jeśli prawdopodobieństwo popełnienia błędu pierwszego rodzaju jest większe niż dziesięć procent, wynik testu jest statystycznie nieistotny[255].

Analizy statystyczne danych polegały na weryfikacji hipotezy zerowej (H_0), zakładającej, że dwie cechy jakościowe były względem siebie niezależne, czyli nie było między tymi zmiennymi istotnego związku. Głównym narzędziem takiej weryfikacji był test χ^2. Polegał on na porównaniu częstości zaobserwowanych (O) w badaniu z częstościami oczekiwanymi (E) dla prawdziwości hipotezy zerowej według wzoru 1:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O-E)^2}{E} \qquad (1)$$

[254]M. Guziuk, *Podstawy metodologiczne prac…*dz. cyt., s. 147.
[255] P. Rycielski, A. Brzezicka, *Wnioskowanie statystyczne na danych jakościowych. Testy wykorzystujące rozkład chi-kwadrat* (w:) *Statystyczny drogowskaz. Praktyczne wprowadzenie do wnioskowania statystycznego*, S. Bedyńska, M. Cypryańska (red.), Warszawa 2013, s. 137-138.

W wyniku tego otrzymano wartość statystyki χ^2 jako miary różnicy między częstościami obserwowanymi a oczekiwanymi. Na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ i stopniach swobody zależnych od porównywanych zmiennych, rozkład χ^2 dał podstawę do przyjęcia lub odrzucenia hipotezy zerowej. W przypadku odrzucenia H_0 zastosowano hipotezę alternatywną (H_1), zakładającą, że porównywane zmienne jakościowe były zależne.

W niektórych przypadkach uzyskane wyniki testu χ^2 uzupełniono analizą korespondencji. Była to wielozmienna (wielowymiarowa) eksploracyjna technika analizy tablic wielodzielczych, która opisała charakter powiązań między większą liczbą badanych zmiennych, niż to było możliwe w teście χ^2. Oprócz testowania wielu cech razem, zaletą analizy korespondencji było też pokazanie wyników na wykresie rozrzutu. Grafika taka w czytelny sposób ukazała charakter powiązań między zmiennymi zależnymi i niezależnymi. Dane ilościowe pozyskane we wcześniejszych fazach procesu badawczego poddane zostały analizie statystycznej przy wykorzystaniu programu STATISTICA.

4.5 Charakterystyka badanej populacji

Kończąc rozdział poświęcony założeniom metodologicznym przedstawiono charakterystykę badanej populacji uwzględniając podstawowe dane społeczno-demograficzne. Wszyscy badani są związani z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie.

Populacja badanych studentów liczyła 203 osoby. Jednak, po wstępnej analizie i przy tworzeniu bazy danych odpowiedzi 17 osób zostały pominięte w dalszych opracowaniach. Ostatecznie analizie poddano odpowiedzi 186 osób. Populacja badanych opiekunów liczyła 79 osób, z czego do właściwych analiz uwzględniono wypowiedzi 73 osób. Do czynników socjodemograficznych charakteryzujących grupę członków kół zaliczono: płeć, etap studiów, profil studiów, miejsce pochodzenia, sytuacja materialna, wykształcenie rodziców; w przypadku opiekunów kół**:** płeć, tytuł/stopień naukowy, wydział (profil), staż pracy. Zestawienie szczegółowych danych tego dotyczących przedstawiają tabela 1. oraz tabela 2.

Zmienne niezależne zostały wykorzystane przy analizie wyników jako potencjalnie różnicujące, a część weryfikowanych zależności okazała się istotna statystycznie.

Tabela 1. Zestawienie danych socjodemograficznych badanej próby studentów

		n	%
Płeć	kobieta	120	64,5
	mężczyzna	66	35,5
Ogółem		186	100,0
Miejsce pochodzenie	wieś	77	41,4
	miasto do 50 tys. mieszkańców	86	46,2
	miasto powyżej 50 tys. mieszkańców	23	12,4
Ogółem		186	100,0
Profil studiów	humanistyczno-społeczny	86	46,2
	biologiczno-rolniczy	70	37,6
	inne	30	16,1
Ogółem		186	100,0
Rok studiów	1-2 rok	61	32,8
	3 rok	68	36,6
	4-6 rok	57	30,6
Ogółem		186	100,0
Sytuacja materialna	bardzo dobra	29	15,6
	dobra	96	51,6
	średnia	51	27,4
	słaba i bardzo słaba	10	5,4
Ogółem		186	100,0
Wykształcenie matki	podstawowe	9	4,8
	zawodowe	46	24,7
	średnie	58	31,2
	wyższe	73	39,2
Ogółem		186	100,0
Wykształcenie ojca	podstawowe	13	7,0
	Zawodowe	71	38,2
	Średnie	55	29,6

	wyższe	47	25,3
Ogółem		186	100,0

Tabela 2. Zestawienie danych socjodemograficznych badanej próby opiekunów

		n	**%**
Płeć	kobieta	46	63,0
	mężczyzna	22	37,0
Ogółem		73	100,0
Tytuł/ stopień naukowy	profesor	3	4,1
	doktor habilitowany	23	31,5
	doktor	45	61,6
	magister	2	2,7
Ogółem		73	100,0
Profil	humanistyczno-społeczny	28	38,4
	biologiczno-rolniczy	29	39,7
	inne	16	21,9
Ogółem		73	100,0
Staż pracy w UWM	poniżej 5 lat	4	5,5
	5-10 lat	7	9,6
	11-15 lat	10	13,7
	16-20 lat	22	30,1
	21-25 lat	15	20,5
	26-30 lat	9	12,3
	powyżej 30 lat	6	8,2
Ogółem		73	100,0
Staż pracy jako opiekun koła	poniżej 5 lat	22	30,1
	5-10 lat	25	34,2
	11-15 lat	12	16,4
	16-20 lat	14	19,2
Ogółem		73	100,0

Liczba kół, których jest opiekunem	1	70	95,9
	2	2	2,7
	3 i więcej	1	1,4
Ogółem		73	100,0

Dane w tabelach z danymi socjodemograficznymi wymagają wyjaśnienia. W formularzach adresowanych zarówno do członków kół, jak i opiekunów znalazło się pytanie o wydział. Po przeanalizowaniu odpowiedzi i uświadomieniu, że respondenci przyporządkowani do konkretnych wydziałów rozproszą się na wiele małych grup postanowiono dokonać połączenia w trzy kategorie: humanistyczno-społeczne (Wydział Nauk Społecznych, Wydział Prawa i Administracji, Wydział Nauk Ekonomicznych, Wydział Humanistyczny, Filia w Ełku), biologiczno-rolnicze (Wydział Rolnictwa i Leśnictwa, Wydział Bioinżynierii Zwierząt, Wydział Biologii i Biotechnologii, Wydział Nauk o Żywności, Wydział Medycyny Weterynaryjnej) i inne, gdzie odpowiedzi udzielały pojedyncze osoby (Wydział Sztuki, Wydział Geoinżynierii, Szkoła Zdrowia Publicznego, Wydział Nauk Technicznych, Wydział Matematyki i Informatyki, Wydział Teologii).

Jednak, dla ogólnej informacji Czytelnika poniżej przedstawiono listę wydziałów wraz z liczbą osób badanych. Jeśli chodzi o członków kół, to udział w badaniach przejawia się następująco:

- **Filia w Ełku** 9 osób
- **Szkoła Doktorska** 0 osób
- **Szkoła Zdrowia Publicznego** 4 osoby
- **Wydział Bioinżynierii Zwierząt** 8 osób
- **Wydział Biologii i Biotechnologii** 14 osób
- **Wydział Geoinżynierii** 12 osób
- **Wydział Humanistyczny** 9 osób
- **Wydział Lekarski** 4 osoby
- **Wydział Matematyki i Informatyki** 3 osoby
- **Wydział Medycyny Weterynaryjnej** 4 osoby
- **Wydział Nauk Ekonomicznych** 4 osoby
- **Wydział Nauk Społecznych** 46 osób

- **Wydział Nauk Technicznych** 6 osób
- **Wydział Nauki o Żywności** 10 osób
- **Wydział Prawa i Administracji** 18 osób
- **Wydział Rolnictwa i Leśnictwa** 34 osoby
- **Wydział Sztuki** 1 osoba
- **Wydział Teologii** 0 osób

Natomiast w przypadku opiekunów:

- **Filia w Ełku** 3 osoby
- **Szkoła Zdrowia Publicznego** 0 osób
- **Wydział Bioinżynierii Zwierząt** 7 osób
- **Wydział Biologii i Biotechnologii** 4 osoby
- **Wydział Geoinżynierii** 5osób
- **Wydział Humanistyczny** 6 osób
- **Wydział Lekarski** 2 osoby
- **Wydział Matematyki i Informatyki** 0 osób
- **Wydział Medycyny Weterynaryjnej** 0 osób
- **Wydział Nauk Ekonomicznych** 2 osoby
- **Wydział Nauk Społecznych** 10 osób
- **Wydział Nauk Technicznych** 5 osób
- **Wydział Nauki o Żywności** 9 osób
- **Wydział Prawa i Administracji** 7 osób
- **Wydział Rolnictwa i Leśnictwa** 9 osób
- **Wydział Sztuki** 0 osób
- **Wydział Teologii** 3 osoby

Rozdział V

Społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych – wyniki badań własnych

W prezentacji wyników badań przyjęto schemat, zgodnie z którym najpierw przedstawiono wyniki uzyskane dla całej badanej próby: statystyki opisowe (statystyki częstości i procentu). Następnie wskazano i poddano interpretacji istotne statystycznie zależności od zmiennych niezależnych, taki jak: płeć, rok studiów, profil studiów (wydział), miejsce pochodzenia, wykształcenie rodziców, sytuacja materialna. Przedstawione wyniki badań zawierają opinie opiekunów kół oraz studentów należących do kół naukowych. Tam, gdzie było to możliwe, odpowiedzi tych dwóch grup były porównywane. Opinie członków kół były kluczowe dla tej pracy i stanowią większość zaprezentowanego materiału badawczego. Z kolei opinie opiekunów kół traktowano jako uzupełnienie, jako inne, cenne spojrzenie na te same kwestie.

5.1 Rola aktywności w kole naukowym

Chcąc zbadać rolę aktywności w kole naukowym postanowiono przeanalizować uczestnictwo w kole naukowym w kontekście zdobywania nowej wiedzy i rozwoju zainteresowań, oceny własnej aktywności w kole naukowym, systematyczności udziału w spotkaniach koła, form aktywności podejmowanych w kole, umiejętności nabywanych podczas aktywności w kole, planów zawodowych członków koła, rozwoju członków kół w różnych aspektach.

Tabela 3. Częstość odpowiedzi na pytania dotyczące roli aktywności w kole naukowym

Nr w formularzu	Pytanie	Liczba odpowiedzi (*N*=186)	
		Tak	Nie
15	Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje Cię do zdobywania dodatkowej wiedzy?	173 (93%)	13 (7%)

16	Czy uważasz, że dzięki działalności w kole naukowym masz większą wiedzę niż Twoje koleżanki/Twoi koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła?	146 (78%)	40 (22%)
20	Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła?	147 (79%)	39 (21%)
42	Czy koło naukowe pomaga rozwijać Twoje zainteresowania?	177 (95%)	9 (5%)
44	Czy działalność w kole naukowym rozwija Cię w innych aspektach?	14 (8%)	172 (92%)

W oparciu o powyższe wyniki można sformułować wniosek, że uczestnictwo w kole naukowym stanowi silny motywator do poszerzania wiedzy Zdecydowana większość badanych odpowiedziała, że uczestnictwo w kole naukowym motywuje do zdobywania dodatkowej wiedzy (93%). Podobnie odpowiadali opiekunowie kół, spośród których 91% zaznaczyło odpowiedź „Tak", natomiast 9% „Trudno powiedzieć". Członkowie kół zapytani: „Czy uważasz, że dzięki działalności w kole naukowym masz większą wiedzę niż Twoje koleżanki/Twoi koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła" również w większości udzielili odpowiedzi: „Tak" (78%). Odpowiedzi respondentów wskazują na fakt, że w badaniach wzięli udział studenci-członkowie kół najbardziej aktywni, którzy zarazem systematycznie uczestniczą w spotkaniach koła (79%). Kolejne pytanie dotyczące tego, czy koło naukowe pomaga rozwijać zainteresowania zyskało 95% odpowiedzi twierdzących.

Zmienna niezależna (płeć) nie różnicowała odpowiedzi badanych na pytanie „Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje Cię do zdobywania dodatkowej wiedzy". Podobnie było w przypadku zmiennych profil studiów. Ciekawą informację przyniosła analiza tego pytania w odniesieniu do lat studiów. Studenci trzeciego roku częściej wybierali odpowiedź „nie" (13,2 %) niż ich koleżanki i koledzy z lat 1-2 (1,6%) oraz 4-6 (5,3%). Być może trzeci rok studiów jest takim etapem, gdzie młodzież akademicka jest bardziej ukształtowana i pewna swoich opinii częściej wyraża krytyczne poglądy.

W tabeli 4. zostały zestawione częstości odpowiedzi studentów i opiekunów na pytanie „Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje studentów do zdobywania dodatkowej wiedzy?

Tabela 4. Zestawienie opinii opiekunów i studentów

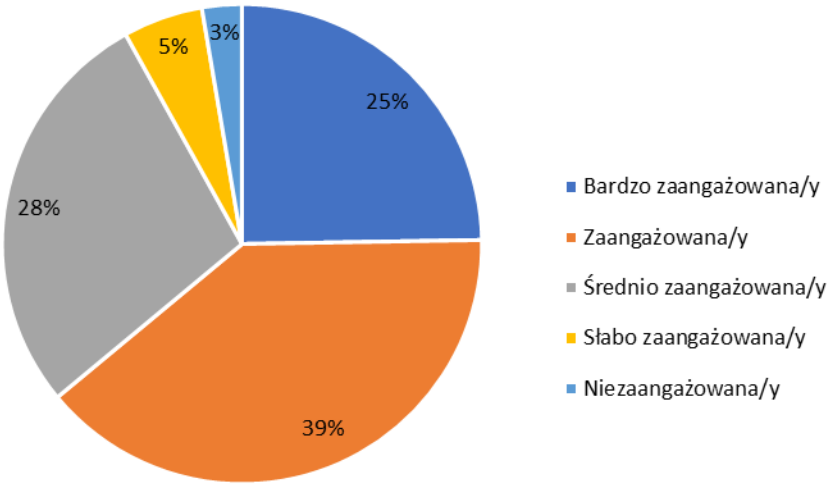
Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje studentów do zdobywania dodatkowej wiedzy?	Opiekun *N*=73	%	Student *N*=186	%
Tak	66	90.4	173	93.0
Nie	0	0.0	13	7.0
Trudno powiedzieć	7	9.6	0	0.0

Na podstawie powyższych wyników można stwierdzić, że uczestnictwo w kole naukowym w opinii badanych jest motywujące dla zdobywania dodatkowej wiedzy. Wysoki odsetek badanych wyraził taką opinię, co potwierdza, że działalność w kole naukowym stanowi istotny czynnik rozwoju intelektualnego i poszerzania wiedzy. Członkowie kół i opiekunowie kół byli zgodni w tym zakresie.

Interesujące jest również to, że większość członków kół uważa, że dzięki działalności w kole naukowym posiada większą wiedzę niż ich koleżanki/koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła. To świadczy o korzyściach wynikających z zaangażowania w takie środowisko naukowe i możliwościach rozwoju, jakie niesie ze sobą uczestnictwo w kole naukowym. Dodatkowo, badanie wykazało, że najaktywniejsi członkowie kół są jednocześnie najbardziej systematycznymi uczestnikami spotkań koła. To sugeruje, że regularność udziału w zajęciach i spotkaniach koła naukowego może być kluczowym czynnikiem skłaniającym do zdobywania dodatkowej wiedzy i rozwijania zainteresowań.

Koła naukowe pełnią istotną rolę w motywowaniu do zdobywania wiedzy, rozwijaniu zainteresowań oraz tworzeniu środowiska sprzyjającego naukowemu rozwojowi uczestników. Opinie respondentów stanowią ważne wskazówki dla szkół wyższych i organizacji studenckich, które powinny wspierać i promować takie inicjatywy naukowe wśród studentów.

Na rysunku 1 przedstawiono odpowiedź na pytanie: „Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?

Rys. 1 Ocena własnej aktywności studentów w kole naukowym

Badania wskazują, że badani studenci pozytywnie oceniają swoją aktywność w kole naukowym. Znaczna część respondentów uważa się za osoby bardzo zaangażowane (25%) oraz zaangażowane (39%). Jako średnio zaangażowane oceniły się 28% osób badanych, podczas gdy słabo zaangażowane 5% i niezaangażowane 3%. Liczby te sugerują, że większość badanych studentów jest aktywnie zaangażowana w swoje działania w kole naukowym. To pozytywne zjawisko może świadczyć o wysokim poziomie motywacji i zainteresowania działaniami koła.

Koła naukowe są ważnym aspektem życia studenckiego, przyciągającym i angażującym studentów. Takie zaangażowanie sprzyja rozwojowi umiejętności badawczych, zdolności organizacyjnych oraz rozwijanie pasji związanych z daną dziedziną nauki. Ponadto, aktywne uczestnictwo w kole naukowym zainteresowaniach i rozwijać umiejętności społeczne.

Aby utrzymać wysoki poziom zaangażowania studentów w kole naukowym, ważne jest, aby zapewnić różnorodne i interesujące działania, które odpowiadają ich zainteresowaniom i potrzebom, takich jak organizację warsztatów, prezentacji, konferencji naukowych, współpracę z innymi instytucjami naukowymi itp. Dodatkowo, promowanie koła naukowego wśród studentów i dostarczanie im wsparcia może pomóc w zachęcaniu większej liczby osób do aktywnego uczestnictwa.

Poniżej przedstawiono informacje ukazujące ocenę własnej aktywności studentów w zależności od zmiennych niezależnych: płeć, rok studiów, profil studiów.

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni wykazują w ocenach podobny poziom zaangażowania w kole naukowym. A zatem, płeć nie jest czynnikiem różnicującym odpowiedzi badanych na to pytanie.

W tabeli 5 dokonano rozróżnienia odpowiedzi badanych ze względu na etap studiów. Wstępem do poniższej tabeli będzie przywołanie wypowiedzi opiekunów na temat: „*Aktywność studentów w kole naukowym w dużej mierze zależy od ich etapu studiów - zdecydowanie bardziej angażują się studenci młodszych roczników, przy czym studenci starszych roczników robią to skuteczniej, korzystając ze zdobytej wiedzy i poprzez kontaktowanie się z przedstawicielami innych kół naukowych. Obecnie koło, którym się opiekuję składa się ze studentów młodszych i starszych, którzy w tym roku kończą studia."* Opiekun 13/73

„Bardzo dobrze, ale zależy to od roku studiów, najbardziej aktywni są studenci 2 roku studiów pierwszego stopnia" Opiekun 17/73

Tabela 5. Ocena własnej aktywności w kole a rok studiów

Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?	Rok studiów							
	1-2 rok *n*=61	%	3 rok *n*=68	%	4-6 rok *n*=57	%	Ogółem *N*=186	%
Bardzo zaangażowany	11	18.0	17	25.0	18	31.6	46	24.7
Zaangażowany	27	44.3	27	39.7	19	33.3	73	39.2
Średnio zaangażowany	20	32.8	14	20.6	18	31.6	52	28.0
Słabo zaangażowany	3	4.9	6	8.8	1	1.8	10	5.4
Niezaangażowany	0	0.0	4	5.9	1	1.8	5	2.7

Jak już wspomniano wcześniej przy okazji analizy rysunku 1, badani studenci w większości pozytywnie oceniają swoją aktywność w kole wybierając odpowiedź „bardzo zaangażowany" i „zaangażowany". Jednak po uwzględnieniu zmiennej niezależnej *rok studiów* warto zwrócić uwagę na ocenę negatywną: *słabo zaangażowany* i *niezaangażowany*. Badani z trzeciego roku studiów wybierali te odpowiedzi istotnie częściej niż ich młodsi lub starsi koledzy. Takie podejście mieli głównie badani z kierunków biologiczno-rolniczych (10%), podczas gdy studenci nauk humanistyczno-społecznych zaledwie 3,5%, a pozostali 0.00%.

Wyniki badań wskazują na ogólnie wysoki poziom zaangażowania studentów w swoje koła. Jednakże, po uwzględnieniu zmiennej niezależnej, jaką jest rok studiów, zaobserwowano istotne różnice w ocenie negatywnej. Studenci trzeciego roku częściej wybierali odpowiedzi "słabo zaangażowany" i "niezaangażowany" w porównaniu do studentów młodszych i starszych. Może to sugerować, że zaangażowanie studentów

maleje wraz z postępem w studiach. Interesującym aspektem jest także związek między oceną negatywną a kierunkiem studiów.

W następnej tabeli pokazano wyniki badań dotyczące oceny własnej aktywności w kole w zestawieniu z profilem studiów.

Tabela 6. Ocena własnej aktywności w kole a profil studiów

Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?	Profil studiów							
	H-S *n*=86	%	B-R *n*=70	%	Pozostałe *n*=30	%	Ogółem *N*=186	%
Bardzo zaangażowany	28	32.6	14	20.0	4	13.3	46	24.7
Zaangażowany	29	33.7	26	37.1	18	60.0	73	39.2
Średnio zaangażowany	25	29.1	19	27.1	8	26.7	52	28.0
Słabo zaangażowany	3	3.5	7	10.0	0	0.0	10	5.4
Niezaangażowany	1	1.2	4	5.7	0	0.0	5	2.7

H-S to profil humanistyczno-społeczny, B-R biologiczno-rolniczy.

Badani z kierunków biologiczno-rolniczych mieli tendencję do częstszego wybierania odpowiedzi negatywnych niż studenci nauk humanistyczno-społecznych i pozostali. Może to wynikać z różnic w charakterze tych kierunków, ich wymaganiach lub postrzeganiu przez studentów znaczenia ich zaangażowania w koła związane z daną dziedziną studiów. Warto dodać, że studenci nauk humanistyczno-społecznych mieli najniższy odsetek wyboru oceny negatywnej. Może to wskazywać na większe zaangażowanie tych studentów w działalność koła lub inną postawę wobec udziału w takich aktywnościach.

Obserwacje te sugerują, że zaangażowanie studentów w koła może różnić się w zależności od roku i profilu studiów. Ciekawym z perspektywy dalszych badań byłoby zrozumienie przyczyny tych różnic.

Tabela 7. Ocena własnej aktywności w kole a systematyczność w spotkaniach koła

Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?	Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła?					
	Tak *n*=147	%	Nie *n*=39	%	Ogółem *N*=186	%
Bardzo zaangażowany	44	29.9	2	5.1	46	24.7
Zaangażowany	61	41.5	12	30.8	73	39.2
Średnio zaangażowany	38	25.9	14	35.9	52	28.0
Słabo zaangażowany	2	1.4	8	20.5	10	5.4
Niezaangażowany	2	1.4	3	7.7	5	2.7

Dane zawarte w tabeli 7. wskazują, że członkowie kół, którzy w większości oceniają się jako bardzo zaangażowani i zaangażowani systematycznie uczestniczą w spotkaniach koła naukowego. Wysoki poziom zaangażowania członków kół naukowych może mieć pozytywny znaczenie dla ich rozwoju intelektualnego, zdobywania umiejętności praktycznych oraz zdolności organizacyjnych. Systematyczne uczestnictwo w spotkaniach pozwala na regularną interakcję z innymi studentami o podobnych zainteresowaniach, co sprzyja wymianie wiedzy, doświadczeń oraz budowaniu sieci kontaktów, a zatem szerokiemu rozwojowi społeczno-edukacyjnemu.

Badani opiekunowie kół również zostali zapytani o ocenę aktywności studentów w kole naukowym (tabela 8). Pytanie miało charakter otwarty. Odpowiedzi zostały podzielone na pięć kategorii: bardzo zaangażowani, zaangażowani, średnio zaangażowani, słabo zaangażowani oraz trudno powiedzieć. Ogólne wyniki przedstawia poniższa tabela. Opiekunowie, których odpowiedzi zostały przypisane do kategorii „trudno powiedzieć" określali aktywność studentów jako zróżnicowaną, niedającą się jednoznacznie sprecyzować.

Tabela 8. Aktywność członków kół naukowych w opinii opiekunów

Ocena aktywności studentów w kole naukowym	Opiekun N=73	%
Bardzo zaangażowani	21	28,8
Zaangażowani	29	39,7
Średnio zaangażowani	5	6,8
Słabo zaangażowani	5	6,8
Trudno powiedzieć	12	16,4
Brak odpowiedzi	1	1,4

Źródło: opracowanie własne

Większość opiekunów pozytywnie ocenia aktywność członków koła. Wyniki te wskazują, że duża część studentów jest zaangażowana lub bardzo zaangażowana w działalność w kole naukowym. Warto zwrócić uwagę na grupę 16,4% opiekunów, którzy nie byli w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Opiekunowie ci często podkreślali, że trudno jednoznacznie ocenić zaangażowanie studentów. Koła naukowe zrzeszają różnych ludzi: bardziej aktywnych i tych, którzy mniej włączają się w działalność organizacji. Potwierdzają to następujące wypowiedzi:

„Różnie. Są studenci bardzo zaangażowani, są również studenci których trzeba zachęcać wyznaczając im szczegółowe zadania i cele, są również studenci bierni. Są również studenci łączący koło naukowe/znajomości z koła naukowego z inną działalnością."

„Czas pandemii sprawił, że studenci nieco rozproszyli się, niezbyt uczestniczyli w organizowanych wydarzeniach. Trudno było to odbudować, dlatego gdy pojawił się pomysł na powstanie i działanie koła nie zastanawialiśmy się. Są w kole osoby bardziej i mniej zaangażowane. Członkowie potrafią się zmobilizować i brać udział w zaplanowanych zadaniach. Czasami trudno jednak uzyskać od nich konkretną deklarację. Mam jednak wrażenie, że po tym czasie zamknięcia/izolacji potrzebują grupy do której mogą przynależeć i się w niej w jakiś sposób realizować"

„Część studentów jest aktywna, realizując swoje lub zaproponowane projekty. Większość jest pasywna - aktywizuje się podczas "akcji" (np. dzień otwartych drzwi itp.)"

„Różnie, wszystko zależy od aktualnego obciążenia dydaktycznego studentów."

Jak wskazują powyższe wypowiedzi istnieje zróżnicowanie w zaangażowaniu studentów, jedni są bardzo zaangażowani, inni wymagają zachęty i konkretnych zadań, a niektórzy są bierni.

Być może dałoby się poprawić ogólną aktywność studentów w kole naukowym, na przykład poprzez skoncentrowanie się na budowaniu motywacji i zachęcaniu studentów do angażowania się, a tym członkom kół z mniejszą samodzielnością zapewnianie konkretnych zadań i celów do realizacji, a także organizowanie różnorodnych akcji i wydarzeń, które będą atrakcyjne i mobilizujące. Ważne wydaje się również kontynuowanie pracy nad tworzeniem atmosfery przynależności grupowej, która daje studentom możliwość realizacji siebie i współpracy z innymi w kole naukowym.

Tabela 9. Systematyczność w uczestniczeniu w spotkaniach koła a rok studiów

Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła?	Rok studiów							
	1-2 rok *n*=61	%	3 rok *n*=68	%	4-6 rok *n*=57	%	Ogółem *N*=186	%
Tak	51	83.6	47	69.1	49	86.0	147	79.0
Nie	10	16.4	21	30.9	8	14.0	39	21.0

Systematyczność na poszczególnych etapach przedstawiono w tabeli 9. Studenci na początkowym etapie (1-2 rok) są zaangażowani, przychodzą na spotkania, z kolei na trzecim roku widać mniejszą systematyczność, co może się wiązać ze

specyfiką studiów (niektóre kierunki na trzecim roku kończą pierwszy stopień studiów). Natomiast studenci roczników 4-6 w zdecydowanej większości systematycznie uczestniczą w spotkaniach koła.

Kolejne tabele pokazują odpowiedzi na pytanie „Na ile działalność w kole rozwija Cię w określonych aspektach?" Tu uzyskano odpowiedzi na temat: pogłębiania wiedzy, zdobywania umiejętności pracy w grupie, rozwoju naukowego/warsztatu badawczego, zdobywania umiejętności społecznych oraz zdobywania umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi. W pracy zestawiono odpowiedzi badanych ze zmiennymi niezależnymi *płeć* (tabela 10) oraz *profil studiów (tabela 11).*

Tabela 10. Na ile działalność w kole rozwija Cię w określonych aspektach a płeć

Na ile działalność w kole naukowym rozwija Cię w określonych aspektach:	Płeć					
	Kobieta *n*=120	%	Mężczyzna *n*=66	%	Ogółem *N*=186	%
Pogłębienie wiedzy						
Zdecydowanie tak	68	56.7	26	39.4	94	**50.5**
Raczej tak	41	34.2	29	43.9	70	**37.6**
Trudno powiedzieć	4	3.3	7	10.6	11	5.9
Zdecydowanie nie	3	2.5	2	3.0	5	2.7
Raczej nie	4	3.3	2	3.0	6	3.2
Zdobywanie umiejętności pracy w grupie						
Zdecydowanie tak	65	54.2	31	47.0	96	**51.6**
Raczej tak	39	32.5	21	31.8	60	**32.3**
Trudno powiedzieć	12	10.0	8	12.1	20	10.8
Zdecydowanie nie	2	1.7	3	4.5	5	2.7
Raczej nie	2	1.7	3	4.5	5	2.7
Rozwój naukowy/warsztat badawczy						
Zdecydowanie tak	**59**	49.2	**25**	37.9	84	**45.2**
Raczej tak	45	37.5	24	36.4	69	**37.1**
Trudno powiedzieć	9	7.5	11	16.7	20	10.8
Zdecydowanie nie	6	5.0	2	3.0	8	4.3
Raczej nie	1	0.8	4	6.1	5	2.7
Zdobywanie umiejętności społecznych						
Zdecydowanie tak	60	50.0	28	42.4	88	**47.3**
Raczej tak	45	37.5	25	37.9	70	**37.6**
Trudno powiedzieć	13	10.8	7	10.6	20	10.8
Zdecydowanie nie	2	1.7	4	6.1	6	3.2
Raczej nie	0	0.0	2	3.0	2	1.1
Zdobywanie umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi						
Zdecydowanie tak	**61**	50.8	**23**	34.8	84	**45.2**
Raczej tak	36	30.0	23	34.8	59	**31.7**
Trudno powiedzieć	17	14.2	8	12.1	25	13.4
Zdecydowanie nie	2	1.7	4	6.1	6	3.2
Raczej nie	4	3.3	8	12.1	12	6.5

W przypadku zmiennej niezależnej płeć, większość badanych we wszystkich aspektach wskazywało na odpowiedź zdecydowanie tak i raczej tak. Odpowiedzi kobiet i mężczyzn nie różniły się istotnie w przypadku rozwoju badawczego oraz zdobywania umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi. Około połowa kobiet wskazała z pełną stanowczością, że zdobywa te umiejętności, podczas gdy tę samą odpowiedź wskazała około 1/3 mężczyzn.

Po przeanalizowaniu odpowiedzi badanych, można ogólnie powiedzieć, że działalność w kole naukowym pozytywnie wpływa na rozwój badawczy uczestników. Większość badanych wskazała, że uczestnictwo w kole naukowym znacząco przyczyniało się do ich rozwoju w tej dziedzinie.Kobiety zdają się bardziej doceniać możliwość zdobycia umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi.

Różnice między odpowiedziami kobiet i mężczyzn mogą wynikać z odmiennych preferencji i wartościowania tych aspektów, ale w obu przypadkach działalność w kole naukowym jest postrzegana jako korzystna dla rozwoju.

Tabela 11. Na ile działalność w kole rozwija Cię w określonych aspektach a profil studiów

Na ile działalność w kole naukowym rozwija Cię w określonych aspektach:	Profil studiów							
	H-S *n*=86	%	B-R *n*=70	%	Pozostałe *n*=30	%	Ogółem *N*=186	%
Pogłębienie wiedzy								
Zdecydowanie tak	47	**54.7**	40	**57.1**	7	**23.3**	94	50.5
Raczej tak	27	31.4	20	28.6	23	**76.7**	70	37.6
Trudno powiedzieć	5	5.8	6	8.6	0	0.0	11	5.9
Zdecydowanie nie	3	3.5	2	2.9	0	0.0	5	2.7
Raczej nie	4	4.7	2	2.9	0	0.0	6	3.2
Zdobywanie umiejętności pracy w grupie								
Zdecydowanie tak	45	52.3	40	57.1	11	36.7	96	51.6
Raczej tak	30	34.9	20	28.6	10	33.3	60	32.3
Trudno powiedzieć	7	8.1	6	8.6	7	23.3	20	10.8
Zdecydowanie nie	2	2.3	3	4.3	0	0.0	5	2.7
Raczej nie	2	2.3	1	1.4	2	6.7	5	2.7
Rozwój naukowy/warsztat badawczy								
Zdecydowanie tak	41	47.7	34	48.6	9	30.0	84	45.2
Raczej tak	31	36.0	22	31.4	16	53.3	69	37.1
Trudno powiedzieć	7	8.1	9	12.9	4	13.3	20	10.8
Zdecydowanie nie	5	5.8	3	4.3	0	0.0	8	4.3
Raczej nie	2	2.3	2	2.9	1	3.3	5	2.7
Zdobywanie umiejętności społecznych								
Zdecydowanie tak	**50**	58.1	**28**	40.0	**10**	33.3	88	47.3
Raczej tak	24	27.9	32	45.7	14	46.7	70	37.6
Trudno powiedzieć	9	10.5	6	8.6	5	16.7	20	10.8

Zdecydowanie nie	3	3.5	3	4.3	0	0.0	6	3.2
Raczej nie	0	0.0	1	1.4	1	3.3	2	1.1
Zdobywanie umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi								
Zdecydowanie tak	43	50.0	29	41.4	12	40.0	84	45.2
Raczej tak	28	32.6	19	27.1	12	40.0	59	31.7
Trudno powiedzieć	11	12.8	13	18.6	1	3.3	25	13.4
Zdecydowanie nie	1	1.2	6	8.6	5	16.7	12	6.5
Raczej nie	3	3.5	3	4.3	0	0.0	6	3.2

H-S to profil humanistyczno-społeczny, B-R biologiczno-rolniczy.

Najbardziej widoczną różnicą w opiniach badanych na temat wspomnianych już różnych aspektów rozwoju w kole w odniesieniu do zmiennej *profil studiów* jest kategoria *zdobywanie umiejętności społecznych*. Studenci kierunków humanistyczno-społecznych częściej wybierali odpowiedź zdecydowanie tak niż ich koleżanki z koledzy z pozostałych grup. Prawdopodobnie jest to związane ze specyfiką studiowanych kierunków oraz profilem samego koła. Studenci kierunków humanistyczno-społecznych, angażując się w koła naukowe, często organizują akcje społeczne i charytatywne, co może wpływać na rozwój umiejętności społecznych. W ten sposób nabywają praktyczne doświadczenie w pracy z innymi ludźmi, zarządzaniu projektami społecznymi i komunikacji interpersonalnej, co jest istotne w ich dziedzinie studiów. To może tłumaczyć większą skłonność do wyrażania pozytywnych opinii na temat zdobywania umiejętności społecznych w kole naukowym.

W tabeli 12 przedstawiono wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o rolę aktywności w kole naukowym. Umieszczenie w tabeli zmiennych zależnych było zadaniem trudnym do zrealizowania, dlatego też zdecydowano się na wyjaśnienie numerów pytań poniżej wspomnianej tabeli.

Tabela 12. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o rolę aktywności w kole naukowym

Zmienna niezależna	**Statystyki* testu**	**Numer pytania**					
		15	**16**	**19**	**20**	**42**	**44**
Płeć	χ^2	6,95	2,02	9,30	1,42	0,33	0,36
	df	1	1	4	1	1	1
	p	0,0084	0,1557	0,0540	0,2340	0,5647	0,5488
Rok studiów	χ^2	7,03	6,54	26,84	6,46	7,72	1,25
	df	2	2	8	2	2	2
	p	0,0298	0,0381	0,0008	0,0396	0,0211	0,5352
Profil studiów	χ^2	2,70	1,62	31,09	0,03	0,27	1,90

(wydziały)	df	2	2	8	2	2	2
	p	0,2594	0,4450	0,0001	0,9871	0,8734	0,3866
Miasto-wieś	χ^2	2,34	2,59	8,98	1,99	4,73	3,06
	df	2	2	8	2	2	2
	p	0,3104	0,2740	0,3443	0,3702	0,0942	0,2169
Wykształcenie matki	χ^2	7,68	1,24	17,77	0,99	8,86	2,99
	df	3	3	12	3	3	3
	p	0,0532	0,7428	0,1230	0,8035	0,0312	0,3927
Wykształcenie ojca	χ^2	0,47	1,87	6,77	0,85	6,72	2,07
	df	3	3	12	3	3	3
	p	0,9257	0,5993	0,8727	0,8364	0,0814	0,5571
Sytuacja materialna	χ^2	0,84	4,84	12,28	0,30	0,15	1,02
	df	2	2	8	2	2	2
	p	0,6559	0,0890	0,1391	0,8629	0,9272	0,6014

* χ^2 - wartość statystyki testu chi-kwadrat; df - liczba stopni swobody;
p - prawdopodobieństwo testowe (istotność z $p< 0,05$)

Ze względu na ograniczoną ilość miejsc w tabeli powyżej kolumny oznaczono numerami pytań z formularza oraz dodano wyjaśnienie:

numer pytania 15: Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje Cię do zdobywania dodatkowej wiedzy?

numer pytania 16: Czy uważasz, że dzięki działalności w kole naukowym masz większą wiedzę niż Twoje koleżanki/Twoi koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła?

numer pytania 19: Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?

numer pytania 20: Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła?

numer pytania 42: Czy koło naukowe pomaga rozwijać Twoje zainteresowania?

numer pytania 44: Czy działalność w kole rozwija Cię w innych aspektach?

Wyniki testu χ^2 pokazały, że odpowiedzi dotyczące roli aktywności w kole naukowym najczęściej istotnie uzależnione były od zmiennej **rok studiów**(Tabela 5). Wpłynęło to na odpowiedzi na pytania dotyczące:

- uczestnictwa w kole naukowym w kontekście zdobywania nowej wiedzy i rozwoju zainteresowań,(pytanie nr 15)
- opinii, że dzięki działalności w kole studenci mają większą wiedzę niż nich ich koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła (pytanie nr 16)
- oceny własnej aktywności w kole (pytanie nr 19)
- systematyczności w spotkaniach koła (pytanie nr 20)

- opinii na temat kół naukowych w kontekście rozwoju zainteresowań (pytanie nr 42)

Test χ^2 wykazał, iż płeć istotnie miała znaczenie na uczestnictwo w kole naukowym w kontekście zdobywania nowej wiedzy i rozwoju zainteresowań. Jednak to mała liczebność odpowiedzi „nie" była istotną wagą testu statystycznego. Z kolei przynależność do wydziału (profil studiów) miała istotne znaczenie przy odpowiedzi pytanie o ocenę własnej aktywności w kole naukowym, a wykształcenie matki na pytanie dotyczące opinii o kołach naukowych w kontekście rozwoju zainteresowań. Pozostałe przypadki na poziomie istotności α=0,05 byłynieistotne statystycznie.

Jak wspomniano wcześniej, wyniki testu χ^2 pokazały, że odpowiedzi dotyczące roli aktywności w kole naukowym najczęściej istotnie uzależnione były od zmiennej rok studiów. W związku z tym poniżej przedstawiono więcej danych szczegółowych, które tego dotyczą.

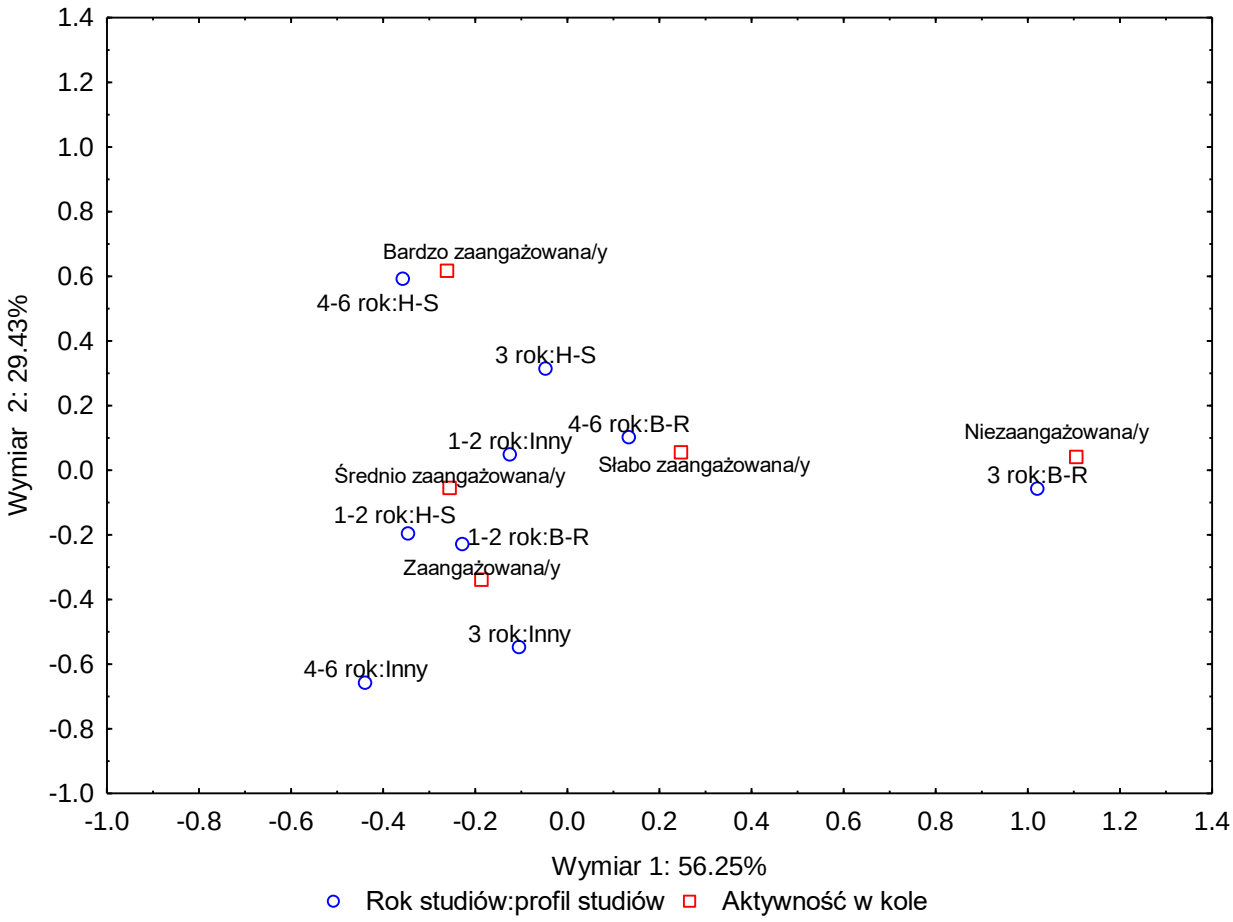
Na pytanie: Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła twierdząco odpowiedziało 79% badanych, a zaprzeczyło 21%. Test χ^2 pokazał, że odpowiedzi te były istotnie uzależnione tylko od jednej zmiennej niezależnej, tj. od rok studiów (p=0,0396). Największą statystyczną wagę miały tu odpowiedzi przeczące podane przez studentów 3 roku, gdyż rozbieżność między częstością zaobserwowaną w badaniu a oczekiwaną była największa. Tym samym ci sami studenci musieli istotnie mniej niż oczekiwano odpowiedzieć na to pytanie – „tak". Grupa najbardziej doświadczonych studentów z 4-6 roku istotnie częściej niż oczekiwano odpowiadała „tak" niż „nie" .

Pomimo przytłaczającej przewagi odpowiedzi potwierdzających, że uczestnictwo w kole naukowym motywuje do zdobywania dodatkowej wiedzy (93%), to test χ^2 wskazał, że wszystkie odpowiedzi były wysoce istotnie uzależnione od płci (p=0,0084) i istotnie od roku studiów respondentów (p=0,0298). Kobiety w pierwszych latach studiowania (1-2 rok) istotnie częściej niż oczekiwano odpowiadały „tak" na to pytanie, natomiast mężczyźni na 3 roku studiów istotnie częściej niż oczekiwano zakreślili odpowiedź „nie".

Potwierdzenia powyższego istotnego wpływu roku studiów pokazał test χ^2 (p=0,0211) w pytaniu „Czy koło naukowe pomaga rozwijać Twoje zainteresowania?" Ponownie, odpowiedź „tak" istotnie więcej niż oczekiwano zaobserwowano wśród studentów 1-2 roku, a zaprzeczenia tego wśród studentów 3 roku.Większość respondentów nie miało wątpliwości, że dzięki działalności w kole

naukowym ma większą wiedzę niż koleżanki i koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła. W tym przypadku istotnie na odpowiedzi wpłynęła ponownie tyko jedna zmienna niezależna, tj. rok studiów (p=0,0381). Istotnie częściej niż oczekiwano potwierdzali to najbardziej doświadczeni studenci 4-6 roku, a istotnie częściej zaprzeczali temu studenci 3 roku.

Odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?" pokazuje wykres rozrzuty analizy korespondencji (rys. 2). Analiza na bazie statystyk χ^2 wykazała, że częstości zaobserwowane w badaniu wysoce istotnie uzależnione były od dwóch zmiennych niezależnych: rok studiów(p=0,0008) i profil studiów (p=0,0001) (Tabela 12).

Rys 2. Wynik analizy korespondencji

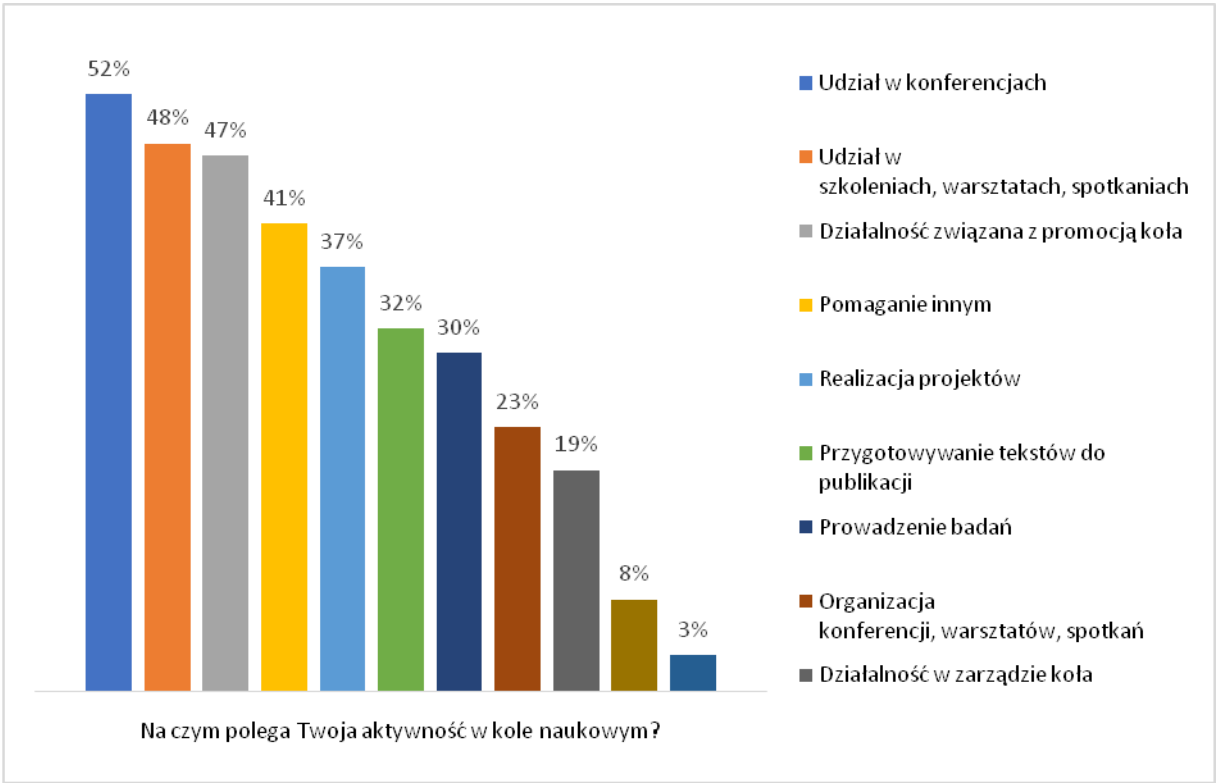
Analiza korespondencji pozwala na zestawienie większej liczby zmiennych. Powyżej połączone zostały dwie zmienne niezależne z oceną aktywności w kole.

Najbardziej wyróżniającą się grupą o największej istotnej różnicy między częstościami obserwowanymi a oczekiwanymi była społeczność członków kół 3 roku

wydziałów o profilu biologiczno-rolniczym (B-R), gdzie dominowały odpowiedzi niezaangażowany (w stosunku do studentów o profilu humanistyczno-społecznym oraz do pozostałych studentów). W opozycji do nich była grupa studentek i studentów 3 roku oraz 4-6 roku wydziałów o profilu humanistyczno-społecznym (H-S), którzy byli bardzo zaangażowani.

Studenci i studentki z wydziałów o profilu biologiczno-rolniczym (B-R) oraz wydziałów o profilu humanistyczno-społecznym (H-S), którzy byli na początku okresu nauki (1-2 rok) zadeklarowali, że byli zaangażowani w działalność wybranego koła naukowego. Było to bliskie wartościom oczekiwanym, czyli o nieistotnej różnicy.

Dalsze analizy statyczne wykazały, że przedstawione wyniki aktywności w działalności koła naukowego miało przełożenie na fakt otrzymania (lub nie) stypendium rektora. Test χ^2 oraz analiza korespondencji pokazały, że istotnie najczęściej stypendium rektora otrzymała grupa studentek i studentów 4-6 roku i 3 roku wydziałów o profilu humanistyczno-społecznym (różnica[256] odpowiednio 6,89 i 4,27), a istotnie najczęściej nie otrzymali takiego stypendium studentki i studenci 3 roku wydziałów o profilu biologiczno-rolniczym (6,67).

[256]* różnica między częstościami zaobserwowanymi a oczekiwanymi

Procent nie sumuje się do 100%, ponieważ badani mogli wybrać kilka odpowiedzi

Rys 3. Formy działalności studentów w kołach naukowych

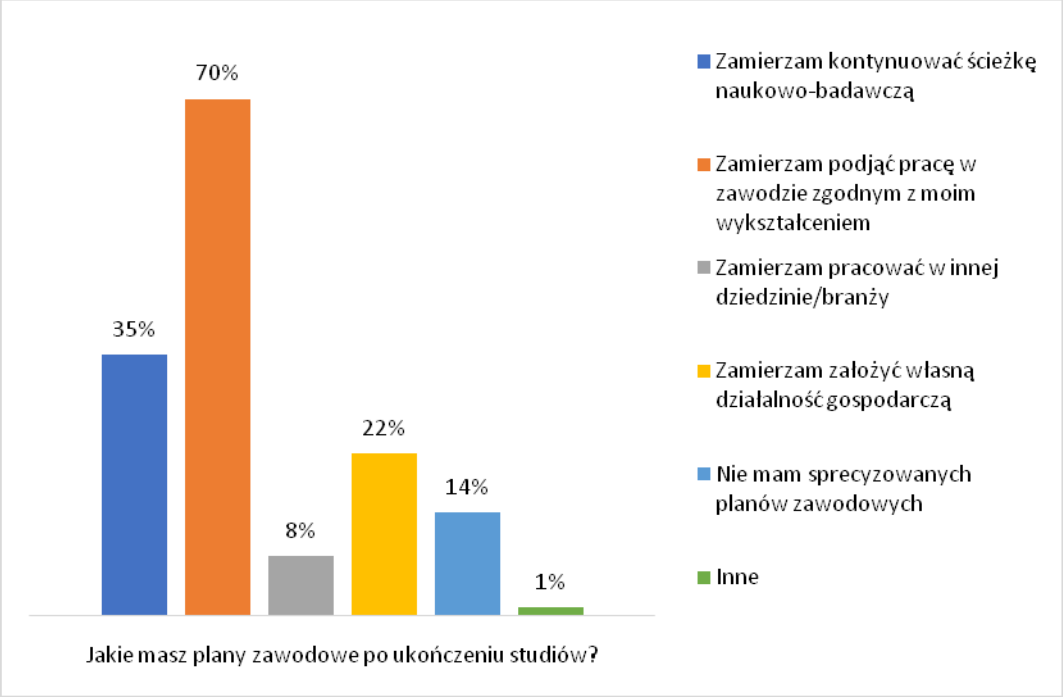
Najczęściej wskazywaną formą zaangażowania było uczestnictwo w konferencjach, które zostało wymienione przez 52% respondentów (Rys. 3). Konferencje są istotnym elementem dla członków kół naukowych, umożliwiającym prezentację i dyskusję na temat ich badań oraz nawiązywanie kontaktów z innymi naukowcami. Udział w szkoleniach, warsztatach i spotkaniach został wskazany przez 48% badanych. Te formy aktywności stanowią ważny element rozwoju członków kół naukowych, umożliwiając zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności badawczych. Szkolenia i warsztaty często są organizowane przez ekspertów z danej dziedziny, co pozwala członkom kół naukowych poszerzać swoje kompetencje. Działalność związana z promocją koła została wskazana przez 47% respondentów. Promocja kół naukowych ma na celu zwiększenie widoczności organizacji, zachęcanie innych studentów do dołączenia do koła oraz propagowanie wartości naukowych. Może obejmować organizację wydarzeń, tworzenie stron internetowych, udział w targach czy też innych kampaniach informacyjnych.

Interesującym wydaje się odpowiedź respondentów: „pomaganie innym" jako forma działalności w kole naukowym. Tę odpowiedź wybierały najczęściej osoby studiujące na Wydziale Nauk Społecznych oraz studenci z Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa. Ciekawym jest nieco inne rozumienie tej kategorii przez studentów. Młodzież z Wydziału Nauk Społecznych w ramach kategorii „pomaganie innym"wymieniali organizowanie imprez charytatywnych, zbiórek, spotkań z osobami potrzebującymi (domy dziecka, domy dla seniorów i inne). Z kolei dla studentów Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa „pomaganie innym" to wspieranie się nawzajem w ramach działalności kół, np. pomoc w przygotowaniu referatu na konferencję, opracowaniu materiałów do publikacji, takich sytuacji, które mają miejsce między członkami kół wewnątrz organizacji studenckiej.

Wydaje się, że niezależnie od specyfiki studiowanego kierunku, pomaganie innym jest postrzegane jako ważny element działalności w kołach naukowych. Może to wynikać z wartości etycznych i społecznych obecnych wśród studentów oraz ze rozumienia, że dzielenie się wiedzą i doświadczeniem z innymi może przynieść korzyści zarówno jednostkom, jak i społeczności. Pomaganie innym w kołach naukowych może przybierać różne formy, na przykład wspieranie młodszych członków

koła, udzielanie pomocy w ich badaniach, dzielenie się wiedzą i doświadczeniem czy też organizowanie działań społecznych na rzecz lokalnej społeczności.

Członkowie kół naukowych angażują się w różnorodne formy aktywności, które przyczyniają się do ich rozwoju naukowego oraz promocji ich organizacji. Konferencje stanowią ważne forum do prezentacji i dyskusji na temat badań, a także do nawiązywania kontaktów z innymi naukowcami. Udział w szkoleniach, warsztatach i spotkaniach umożliwia członkom kół naukowych zdobycie nowej wiedzy i umiejętności badawczych. Działalność związana z promocją kół naukowych jest istotna dla zwiększenia ich widoczności i przyciągnięcia nowych członków. Działalność w kołach naukowych nie ogranicza się tylko do prowadzenia badań i zdobywania wiedzy, ale obejmuje również aktywności społeczne, takie jak promocja i pomoc innym. To wszechstronne zaangażowanie przynosi korzyści zarówno członkom kół naukowych, jak i społeczności, na rzecz której działają.

Rys. 4. Plany zawodowe członków kół naukowych

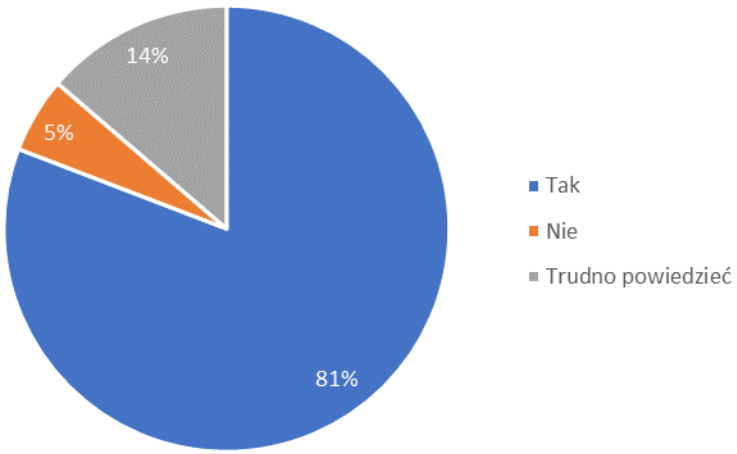
Procent nie sumuje się do 100%, ponieważ badani mogli udzielić kilku odpowiedzi

Większość badanych zamierza podjąć pracę w zawodzie zgodnie z wykształceniem (rys. 4). Osoby w tej grupie mają zamiar znaleźć zatrudnienie zgodne z ich wykształceniem, czyli w dziedzinie, w której zdobyli odpowiednie kwalifikacje i umiejętności. Mogą to być zawody związane z ich studiami lub branżami

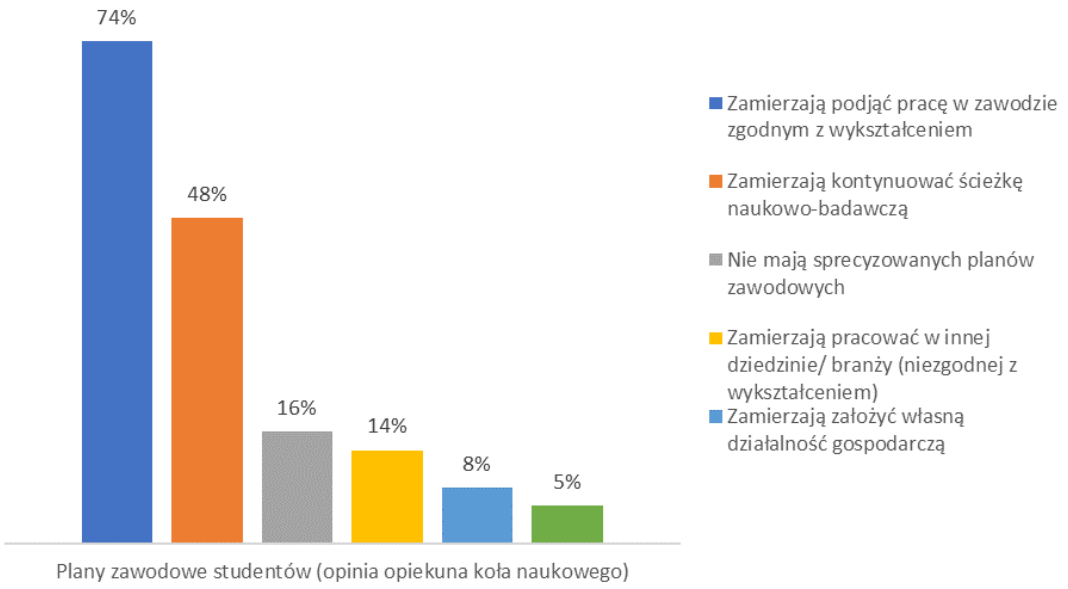
pokrewnymi. Grupa respondentów stanowiąca 35% badanych, planuje kontynuować swoją karierę w obszarze naukowym i badawczym. Mogą oni dążyć do zdobycia stopnia doktora, prowadzenia własnych badań lub pracy w instytutach badawczych lub uniwersytetach. Nieliczna grupa respondentów wyraziła chęć pracy w branży różnej od tej, w której zdobyli wykształcenie. Mogą to być osoby, które chcą zmienić swoją ścieżkę zawodową, przekwalifikować się. Własną działalność gospodarczą planuje założyć 22 % badanych. Może to być związane z ich pasją, pomysłem na biznes lub zainteresowaniem daną branżą. Z kolei 14% badanych nie ma konkretnych planów dotyczących swojej przyszłej kariery. Mogą to być osoby, które jeszcze się zastanawiają, co chcą robić zawodowo, lub które dopiero zaczynają planować swoją karierę. Ta kategoria obejmuje 1% respondentów, którzy mają inne, niesprecyzowane plany zawodowe. Może to być związane z indywidualnymi okolicznościami, ambicjami lub preferencjami tych osób.

Wyniki badania wskazują na zróżnicowane plany i cele zawodowe studentów. Wielu z nich chce wykorzystać swoje wykształcenie, rozwijać się w dziedzinie naukowej lub badawczej, założyć własny biznes lub jeszcze zastanawia się nad swoją przyszłością zawodową. To podkreśla potrzebę wsparcia i różnorodnych możliwości rozwoju kariery dla studentów, aby mogli osiągnąć swoje cele i zrealizować swoje aspiracje.

Na rysunku 5 przedstawiono opinie opiekunów dotyczące znajomości planów zawodowych studentów – członków kół naukowych.

Rys 5. Czy studenci działający w kole naukowym dzielą się z Panią/Panem informacjami o swoich planach zawodowych?

Rys. 6. Plany zawodowe studentów w opiniach opiekunów

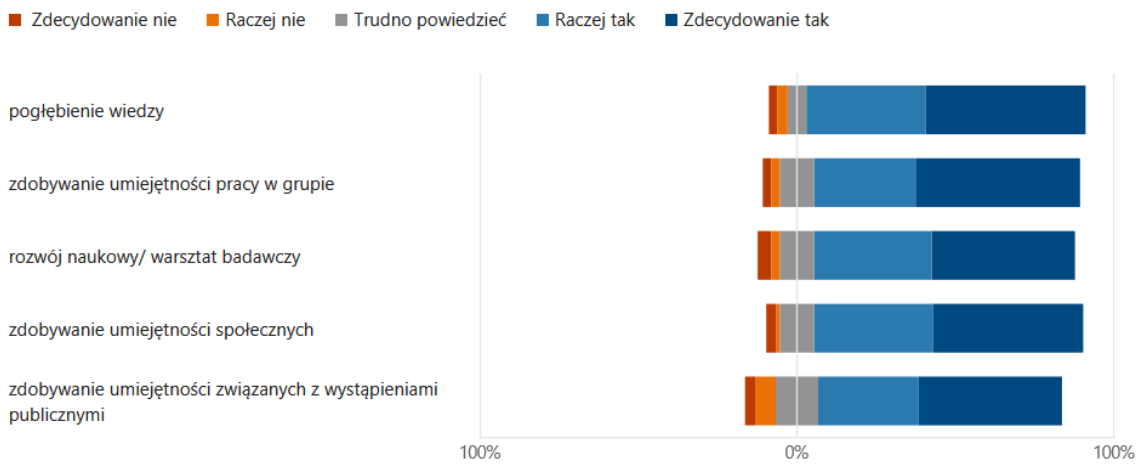
Wyniki badań wskazują na zróżnicowane opinie opiekunów kół co do planów zawodowych studentów uniwersytetu (rys. 6). Według nich, większość studentów ma zamiar podjąć pracę zgodną z ich wykształceniem, jednak istnieje również znaczna grupa zainteresowana ścieżką naukowo-badawczą, innymi branżami,zakładaniem własnej działalności gospodarczej lub nie ma sprecyzowanych planów. Warto zauważyć, że potrzeby i cele zawodowe studentów mogą ewoluować wraz z postępem edukacji i doświadczeniem, dlatego istotne jest, aby zapewnić im wsparcie i możliwości rozwoju w różnych dziedzinach, aby mogli zrealizować swoje aspiracje zawodowe.

Porównując odpowiedzi studentów uniwersytetu i nauczycieli akademickich na pytanie dotyczące planów zawodowych studentów, można zauważyć kilka ciekawych różnic.

W przypadku planów podjęcia pracy zgodnej z wykształceniem, zarówno studenci jak i nauczyciele wykazali podobne opinie. Obie grupy badanych podkreślają znaczenie znalezienia pracy związaną z ich kierunkiem studiów.Jednakże, jeśli chodzi o kontynuację ścieżki naukowo-badawczej, nauczyciele wykazali większe zainteresowanie niż studenci. To sugeruje, że nauczyciele są bardziej świadomi potencjału kariery naukowej i widzieliby najbardziej aktywnych studentów podążających tą ścieżką. Obserwowane różnice da się zauważyć również w przypadku braku sprecyzowanych planów zawodowych. Odsetek studentów jest niższy niż

odsetek nauczycieli. Prawdopodobnie opiekunowie kół zakładają, że studenci są jeszcze w trakcie eksplorowania różnych możliwości zawodowych i potrzebują więcej czasu na podjęcie ostatecznej decyzji. Tymczasem jest inaczej, ponieważ tylko 8% badanych wybrało odpowiedź dotyczącą braku precyzyjnych planów. W przypadku chęci pracy w innej dziedzinie lub branży, odpowiedzi studentów i nauczycieli są zbliżone. Obie badane grupy wykazują zainteresowanie poszukiwaniem innych ścieżek zawodowych spoza ich dziedziny studiów.

W odniesieniu do planów założenia własnej działalności gospodarczej, studenci wykazują większe zainteresowanie niż nauczyciele. Warto zauważyć, że takie zainteresowanie i skłonność studentów do założenia własnej działalności gospodarczej może być również wynikiem braku doświadczenia zawodowego, a w związku z tym większej otwartości na ryzyko w tym młodszym okresie życia.

Rys. 7. Obszary rozwoju studentów w kole naukowym

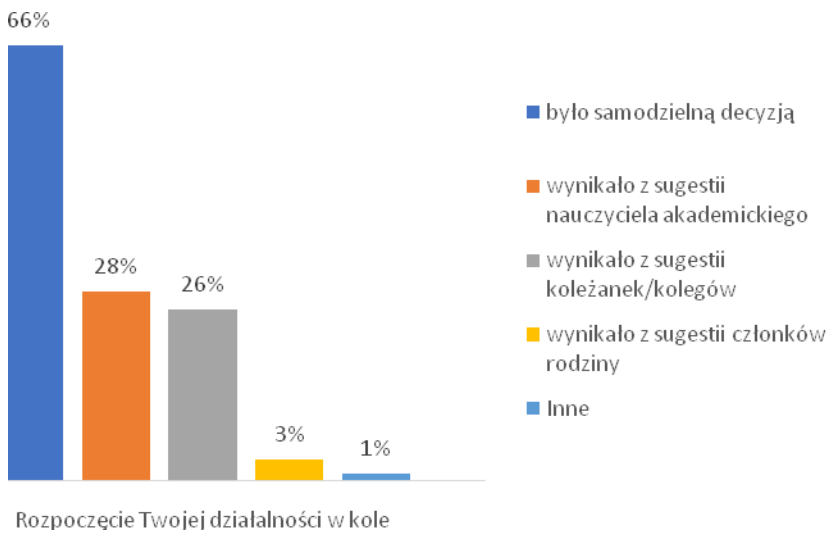
Większość studentów zgadza się z twierdzeniem, że w kole naukowym pogłębia swoją wiedzę, zdobywa umiejętności pracy w grupie, rozwija się naukowo, doskonali swój warsztat badawczy, zdobywa umiejętności społeczne oraz te związane z wystąpieniami publicznymi. Jest to pozytywny wniosek, sugerujący, że koło naukowe stanowi skuteczną platformę dla zdobywania dodatkowej wiedzy (rys. 7). Podobnie wygląda opinia jeśli chodzi o zdobywanie umiejętności pracy w grupie.Koło naukowe może przyczynić się również do rozwijania umiejętności współpracy i efektywnej pracy zespołowej, a także pomóc studentom w rozwijaniu umiejętności komunikacji, współpracy i rozwiązywania problemów w kontekście społecznym. Odpowiedzi

studentów sugerują także, że koło naukowe może pomóc studentom w rozwijaniu pewności siebie i umiejętności skutecznego prezentowania swoich myśli.

Analizując rysunek 7 można zauważyć, że wszystkie wymienione te obszary mają znaczenie dla rozwoju studentów, umożliwiając im zdobycie wartościowych doświadczeń i umiejętności potrzebnych w życiu zawodowym i społecznym.

5.2 Motywy podejmowania aktywności w ramach kół naukowych

Motywy podejmowania aktywności w ramach kół naukowych są różnorodne i zależą od indywidualnych potrzeb i celów uczestników. Przede wszystkim, stanowią one doskonałe miejsce do spotkania się osób o podobnych zainteresowaniach, które pragną rozwijać się w konkretnych dziedzinach. Dzięki temu uczestnicy mają okazję do wymiany poglądów, dyskusji i wspólnego tworzenia nowej wiedzy.

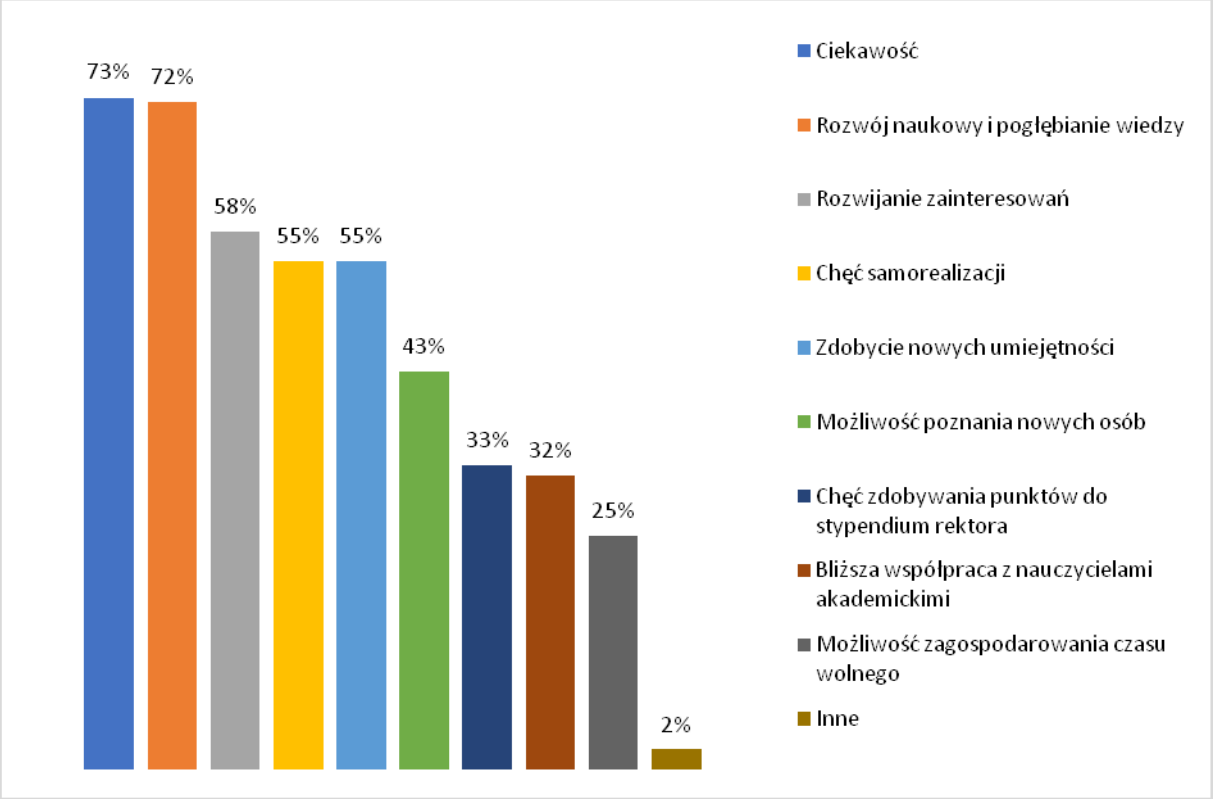
Rys. 8. Rozpoczęcie Twojej działalności w kole

Procent nie sumuje się do 100%, ponieważ badani mogli wybrać kilka odpowiedzi.

Na podstawie wyników ankiety dotyczącej rozpoczęcia działalności w kole naukowym, można zauważyć kilka interesujących tendencji (rys. 8). Przede wszystkim, większość respondentów samodzielnie podjęła decyzję o dołączeniu do koła naukowego, co sugeruje ich osobiste zainteresowanie i motywację w dziedzinie nauki. Ponad ¼ części respondentów skorzystała zrekomendacjize strony nauczyciela akademickiego. Może to wskazywać na istotną rolę, jaką mogą odgrywać nauczyciele

w kształtowaniu zainteresowań i decyzji młodych ludzi. Dodatkowo,sugestie koleżanek i kolegów miały znaczenie na decyzję ponad ¼ ankietowanych. To oznacza, że relacje rówieśnicze i sugestie ze strony bliskich nie są obojętne w podejmowaniu takiej decyzji. Natomiast tylko niewielka grupa respondentów zapisała się na podstawie sugestii członków rodziny. Wynik ten sugeruje, że znaczenie rodziny na decyzje związane z działalnością naukową nie było istotne.

Wyniki wskazują, że większość osób rozpoczynających działalność w kole naukowym podejmuje tę decyzję samodzielnie, co świadczy o ich indywidualnej motywacji. Rekomendacje nauczycieli oraz grupy rówieśniczej także odgrywają istotną rolę w podejmowaniu o wstąpieniu do koła naukowego. Natomiast, znaczenie rodziny okazuje się być mniej ważne w tym kontekście.

Rys. 9. Motywy zapisania się do koła naukowego

Procent nie sumuje się do 100%, ponieważ badani mogli wybrać kilka odpowiedzi.

Na podstawie odpowiedzi udzielonych na pytanie o motywy zapisania się do koła naukowego można zidentyfikować kilka głównych grup odpowiedzi (Rys. 9). Pierwsza grupa skupia się na ciekawości i rozwoju naukowym, stanowiąc najważniejsze motywy. Motywacja ta wynika z chęci poszerzenia wiedzy i zgłębiania dziedziny naukowej. Druga grupa obejmuje rozwijanie zainteresowań, samorealizację

i zdobycie nowych umiejętności. Osoby z tej grupy są zainteresowane pogłębianiem swoich zainteresowań oraz chcą rozwijać się poprzez nabycie nowych umiejętności. Trzecia grupa motywacyjna skupia się na aspektach społecznych i akademickich. Wśród respondentów istotne jest poznanie nowych osób, zdobycie punktów do stypendium rektora oraz możliwość bliższej współpracy z nauczycielami akademickimi. Czwarta grupa jest mniejsza i skupia się na możliwości zagospodarowania wolnego czasu. Osoby z tej grupy chcą wykorzystać swój czas wolny w sposób produktywny i rozwijający.

W formularzu przeznaczonym dla członków kół naukowych znalazło się także pytanie otwarte: „Dlaczego wybrałaś/wybrałeś to koło naukowe?" Poniżej przedstawiono wybrane odpowiedzi.

„*Chcę się rozwijać kulinarnie, brać udział w wydarzeniach i wyjazdach, poszerzać wiedzę bardziej niż w podstawowym programie studiów 2) celem dołączenia do tego koła naukowego jest prowadzenie badań nad konkretnym produktem, dość innowacyjnym i wchodzącym na rynek, aby poszerzyć wiedzę na ten temat i przygotować się do pisania pracy inżynierskiej, a w późniejszym czasie wejść na rynek kulinarny z badanym produktem*" Student 148/186

„*W celu poprawienia szansy na stypendium oraz zdobywania wiedzy"* Student 150/186

„*Kolega mnie zachęcił, że zdobędziemy dodatkowe punkty*" Student 165/186

„*Aby wyjść do ludzi, robić coś więcej niż zwykłe studiowanie*„ Student 168/186

„*Bo tam jest moja dziewczyna*" Student 185/186

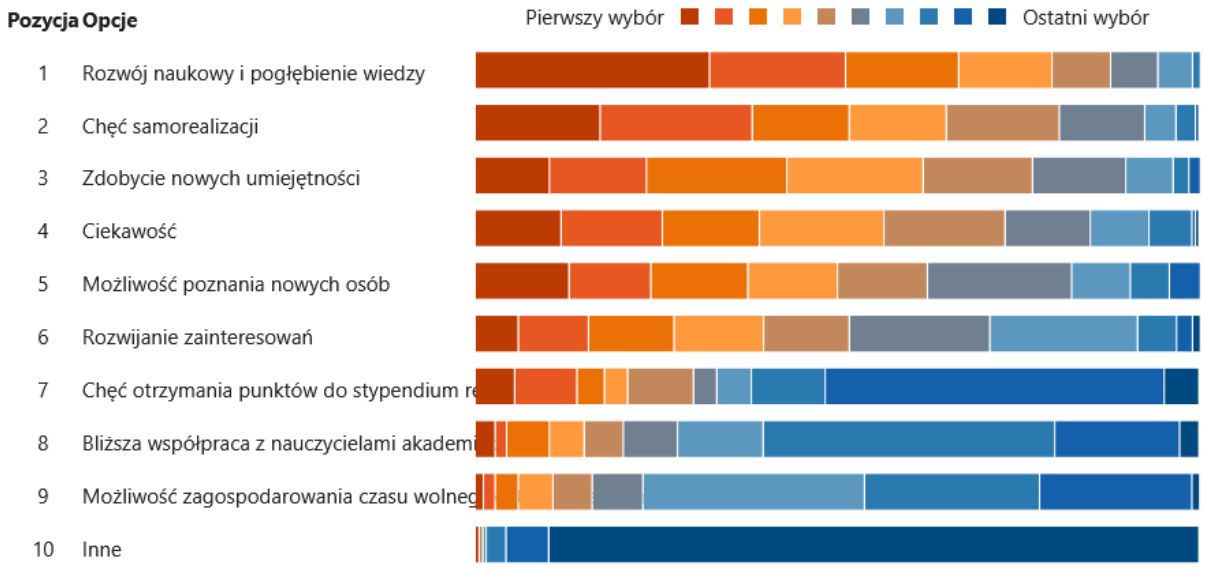
„*Wybrałem moje Koło, dlatego, że uwielbiam pomagać innym ludziom i tworzyć dobro na różne sposoby a także propagować ideę wolontariatu wśród innych studentów."* Student 6/186

„Wybrałam to koło, ponieważ dotyczyło ono tematyki, która została poruszana na zajęciach. Chciałam poszerzać swoją wiedzę i mieć możliwość wcielania swoich idei w życie. Ważnym czynnikiem był również fakt, że Pani Doktor, która jest opiekunem koła, przez pięć lat moich studiów była jedyną osobą, która zachęcała nas do uczestnictwa w jakimkolwiek kole naukowym i propagowała branie udziału w różnych inicjatywach organizowanych przez Uniwersytet.„ Student 16/186

„*Interesuję się surowcami roślinnymi dlatego wybór był prosty - w kole naukowym mogę rozwijać swoje zainteresowania dotyczące tych surowców. Koło naukowe również daje mi szansę na samorozwój przez zachęcenie do pogłębiania interesujących*

tematów oraz przez możliwość uczestniczenia w konferencjach naukowych mogę także rozwinąć swój warsztat przemówień publicznych.” 28/186

Zapisanie się do koła naukowego może wynikać z różnorodnych motywacji, ale najważniejsze czynniki to ciekawość i chęć rozwoju naukowego. Osoby angażujące się w koła naukowe są zainteresowane zgłębianiem wiedzy, rozwijaniem zainteresowań, samorealizacją i zdobywaniem nowych umiejętności. Aspekty społeczne, takie jak poznanie nowych osób i współpraca z nauczycielami akademickimi, również odgrywają ważną rolę. Istnieje także grupa osób, dla których ważne jest zagospodarowanie wolnego czasu. Zrozumienie tych motywacji może pomóc w tworzeniu atrakcyjnych propozycji dla osób zainteresowanych dołączeniem do kół naukowych.

Rys. 10. Najważniejsze motywy zapisania się do koła naukowego

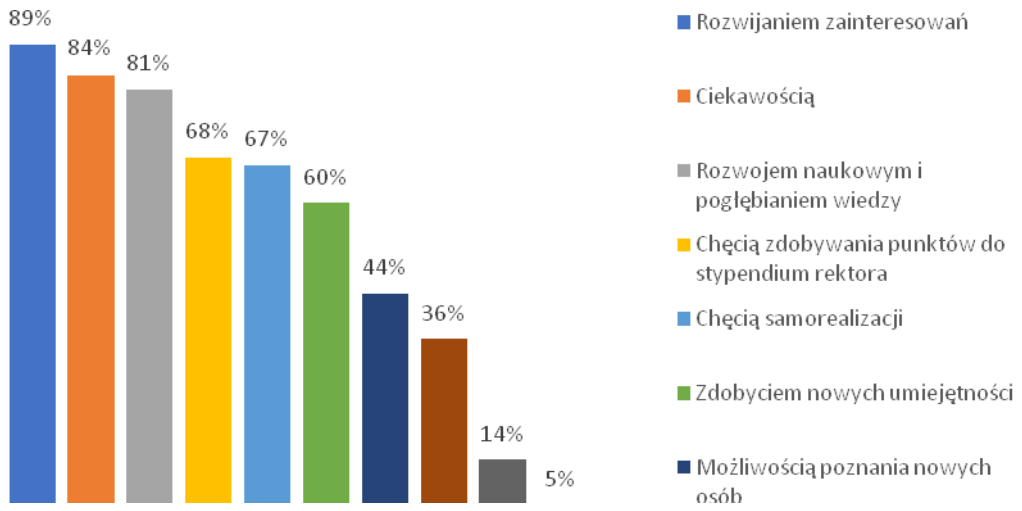
Respondenci najpierw zostali zapytani o motywy zapisania się do koła naukowego, a następnie poproszeni o wybranie pięciu i ich uszeregowanie, gdzie 1 to najważniejszy powód, a 5 to najmniej ważny powód

Należy zauważyć, że liczba odpowiedzi dla każdego powodu maleje wraz z kolejnymi wyborami, co sugeruje, żepierwsze pięć powodów były bardziej istotne dla większości uczestników w porównaniu z pozostałymi opcjami. Badani podkreślili kilka kluczowych motywów, które były dla nich najważniejsze przy podejmowaniu decyzji o wstąpieniu do koła naukowego. Pierwszym z nich jest rozwój naukowy i pogłębianie wiedzy. Uczestnictwo w kołach naukowych daje im możliwość poszerzania swojej

wiedzy w wybranych dziedzinach oraz pogłębiania zainteresowań naukowych. To z kolei prowadzi do rozwoju intelektualnego i umożliwia lepsze zrozumienie otaczającego świata. Kolejnym ważnym motywem jest chęć samorealizacji. Uczestnictwo w kołach naukowych pozwala badanym rozwijać swoje umiejętności, realizować projekty badawcze i eksperymenty, co daje im satysfakcję z osiągania wyników i realizacji własnych ambicji. Jest to również sposób na zdobycie nowych umiejętności, takich jak praca w zespole, prezentacje publiczne czy przygotowywanie naukowych publikacji, co ma istotne znaczenie dla rozwoju osobistego i zawodowego. Ciekawość jest również silnym motywem, który skłania badanych do wstąpienia do kół naukowych. Chcą oni odkrywać nowe dziedziny, zgłębiać tematy, które ich fascynują, oraz eksplorować obszary, które do tej pory były dla nich nieznane. Koła naukowe stwarzają doskonałe warunki do satysfakcjonującej przygody intelektualnej i dają możliwość zaspokojenia ciekawości badaczy. Ostatnim ważnym motywem jest możliwość poznania nowych osób. Uczestnictwo w kołach naukowych daje badanym szansę nawiązania kontaktów z osobami o podobnych zainteresowaniach, które mają podobne cele i pasje. Wspólne projekty, dyskusje i wymiana wiedzy tworzą inspirujące środowisko, które sprzyja tworzeniu wartościowych relacji i nawiązywaniu przyjaźni.

A zatem, motywy podejmowania aktywności w ramach kół naukowych są różnorodne i indywidualne. Dla niektórych badanych najważniejsze są rozwój naukowy i pogłębienie wiedzy, dla innych chęć samorealizacji, zdobycie nowych umiejętności, ciekawość czy możliwość poznania nowych osób. Jednak we wszystkich przypadkach uczestnictwo w kołach naukowych przynosi korzyści, takie jak rozwój umiejętności, poszerzanie wiedzy, satysfakcja z osiąganych wyników i możliwość twórczej interakcji z innymi. Koła naukowe stanowią zatem inspirujące i wartościowe środowisko dla rozwijających się naukowców i pasjonatów, które daje im możliwość rozwijania się w swoich dziedzinach i osiągania sukcesów.

Na rysunku 11 przedstawiono opinie opiekunów kół dotyczącą motywów podejmowania aktywności przez studentów w ramach kół naukowych. Pytanie brzmiało „Czym Pani/Pana zdaniem kierują się studenci zapisując się do koła naukowego?”

Rys. 11. Motywy zapisania się do koła naukowego w opinii opiekunów

Jak wynika z danych na rysunku 11, można zauważyć kilka grup motywów podejmowania aktywności studentów w kołach naukowych. W opinii badanych opiekunów kół naukowych, rozwijanie zainteresowań jest głównym czynnikiem, który skłania studentów do zapisywania się do kół naukowych, podobnie przedstawiają się odpowiedzi dotyczące ciekawości i rozwoju naukowego i pogłębiania wiedzy (pierwsza grupa). Można z tego wywnioskować, że opiekunowie kół mający doświadczenie w pracy z kołami uważają, że studenci poszukują sposobów na pogłębienie swojej wiedzy w dziedzinach, które ich interesują, i korzystają z kół naukowych jako narzędzia do rozwoju i tych zainteresowań. Zapisując się do kół naukowych, studenci chcą odkrywać nowe obszary wiedzy, eksperymentować i poszerzać swoje horyzonty. Koła naukowe oferują studentom możliwość zgłębienia konkretnych zagadnień i prowadzenia własnych badań, co stanowi ważne doświadczenie naukowe i może przyczynić się do ich dalszego rozwoju. Druga grupa obejmuje chęć zdobycia punktów do stypendium, chęć samorealizacji i zdobycie nowych umiejętności. Stypendium rektora często zależy od osiągnięć naukowych studenta, dlatego zapisanie się do kół naukowych może być sposobem na zdobycie punktów, które przyczynią się do otrzymania stypendium. Koła naukowe często oferują różnorodne warsztaty, szkolenia i praktyczne zajęcia, które umożliwiają studentom naukę i doskonalenie konkretnych umiejętności, co ma znaczenie w kontekście ich rozwoju osobistego i zawodowego.

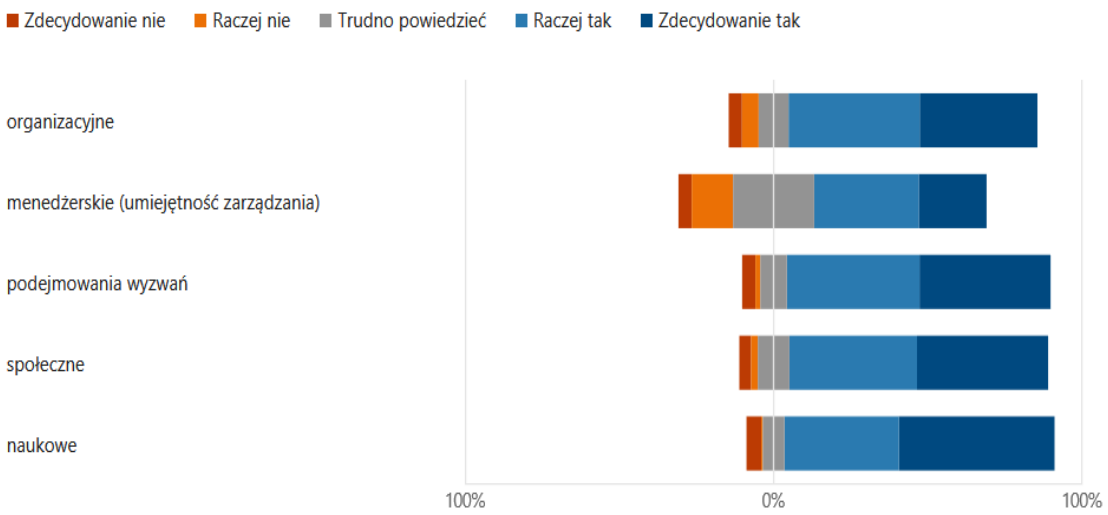
Studenci, zapisując się do kół naukowych, mają szansę nawiązać kontakty z osobami o podobnych zainteresowaniach i pasjach, co może skutkować owocną współpracą w przyszłości. Tylko 36% odpowiedzi wskazuje na możliwość bliższej współpracy z nauczycielami akademickimi jako motywację dla studentów do zapisania się do kół naukowych. Wydaje się, że nieco mniejsze znaczenie mają pozostałe motywy, takie jak możliwość zagospodarowania czasu wolnego i inne. Te motywy mogą być bardziej indywidualne i zależeć od konkretnych preferencji i celów studentów.

Według opiekunów, studenci, zapisując się do kół naukowych, kierują się głównie chęcią rozwijania swoich zainteresowań, ciekawością i potrzebą rozwijania się naukowo. Również chęć zdobycia punktów do stypendium, samorealizacji, zdobycia nowych umiejętności, poznania nowych osób oraz współpracy z nauczycielami akademickimi są ważnymi czynnikami, które wpływają na ich decyzję. Zrozumienie tych motywacji jest istotne dla nauczycieli akademickich, którzy mogą wspierać i angażować się w rozwój kół naukowych, aby zaspokoić potrzeby i cele studentów.

5.3 Pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego

Rozdział ten skupia się na analizie pozytywnych i negatywnych aspektów przynależności do koła naukowego. Koła naukowe stanowią istotną część (choć, jeśli chodzi o liczbę, zwykle marginalną), zapewniając studentom przestrzeń do rozwoju społeczno-edukacyjnego. Przynależność do koła naukowego może, z jednej strony, przynieść wiele korzyści, a z drugiej pozwolić zauważyć negatywne aspekty działalności w tych organizacjach.

W tym podrozdziale omawiane będą korzyści i umiejętności jakie zdobywają studenci podczas działań w kołach naukowych, formy aktywności, w których członkowie kół czują się najlepiej oraz problemy z jakimi się spotykają podczas realizacji działań w kole.

Rys. 12. Umiejętności zdobywane podczas realizacji zdań w kole naukowym

Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że zarówno członkowie kół naukowych, jak ich opiekunowie generalnie zgadzają się z tym, że podczas realizacji zadań w kole można zdobyć wymienione umiejętności. Najwięcej rozbieżności widać przy umiejętnościach menedżerskich. Badani w tej kategorii wypowiedzieli się następująco: Zdecydowanie nie (studenci 4,3%, opiekunowie 0,0%), Raczej nie (studenci 13,4%, opiekunowie 5,1%), Trudno powiedzieć (studenci 26,3%, opiekunowie 34,2%), Raczej tak (studenci 33,9%, opiekunowie 39,2%), Zdecydowanie tak (studenci 22%, opiekunowie 21,5%). Wniosek, jaki można wyciągnąć z tych wyników, to że większość uczestników kolei naukowych jest przekonana o korzyściach wynikających z rozwoju różnych umiejętności. Jednak istnieje pewna grupa, która ma wątpliwości, szczególnie jeśli chodzi o umiejętności menedżerskie. Może to wynikać z różnic w doświadczeniu i perspektywie między studentami a opiekunami kół naukowych.

Przedstawione poniżej statystyki (tabela 13) dotyczą wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczące pozytywnych i negatywnych aspektów przynależności do koła naukowego.

Tabela 13. Częstość odpowiedzi na pytania o pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego

Nr w formularzu	Pytanie	Liczba odpowiedzi (*N*=186)	
		Tak	Nie
34	Czy są jakieś inne formy aktywności w kole, w których czujesz się dobrze?	21 (11%)	165 (89%)
38	Czy zdobywasz inne umiejętności podczas realizacji zadań w kole naukowym?	19 (10%)	167 (90%)
53	Czy coś byś zmieniła/zmienił w funkcjonowaniu swojego koła?	32 (17%)	154 (83%)

Tabela. 14. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego.

Zmienna niezależna	**Statystyki* testu**	**Numer pytania w formularzu**		
		34	**38**	**53**
Płeć	χ^2	0.07	0.02	0.07
	df	1	1	1
	p	0.7906	0.8961	0.7934
Rok studiów	χ^2	0.62	9.35	5.82
	df	2	2	2
	p	0.7335	0.0093	0.0546
Profil studiów (wydziały)	χ^2	3.09	3.09	1.49
	df	2	2	2
	p	0.2133	0.2128	0.4748
Miasto-wieś	χ^2	1.18	1.59	1.80
	df	2	2	2
	p	0.5533	0.4513	0.4065
Wykształcenie matki	χ^2	6.96	0.73	4.49
	df	3	3	3
	p	0.0730	0.8668	0.2127
Wykształcenie ojca	χ^2	2.17	2.09	3.05
	df	3	3	3

	p	0.5371	0.5535	0.3833
Sytuacja materialna	χ^2	3.37	2.00	0.52
	df	4	4	2
	p	0.4978	0.7362	0.7721

* χ^2 - wartość statystyki testu chi-kwadrat; df - liczba stopni swobody; *p* - prawdopodobieństwo testowe (istotność z $p < 0,05$)

Na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ test χ^2 wykazał, że na odpowiedzi pytań 34 i 53 nie wpłynęła żadna ze zmiennych niezależnych (tabela x2). Wyjątkiem było tu pytanie 38 „czy zdobywasz inne umiejętności (niż wymienione wcześniej w pyt. 37) podczas realizacji zadań w kole naukowym?", którego odpowiedzi były wysoce istotnie uzależnione od roku studiów (p=0.0093). Okazało się, że istotnie częściej niż oczekiwano studenci 1-2 roku odpowiadali twierdząco (odpowiedź „tak") natomiast odpowiedzi negujące były domeną studentów ze starszych lat.

Wspomniane inne umiejętności wskazują głównie studenci początkowych lat studiów, tj. 1-2 rok. Odpowiedzi badanych podzielono i przyporządkowano do trzech kategorii: umiejętności społeczne i komunikacyjne, umiejętności związane z przyszłym zawodem oraz umiejętności badawcze i praktyczne. Jako przykład podano wypowiedzi respondentów:

Umiejętności społeczne i komunikacyjne:

Skuteczne podejmowanie decyzji

Komunikatywność

Rozwijanie osobowości i stawianie się w nowych sytuacjach, których nie miałoby się możliwości bez uczestnictwa w kole naukowym

Nie poddawanie się i modyfikowanie pomysłów

Przełamywanie strachu przed wystąpieniami, większa odwaga

Odpowiedzialność, sumienność

Udział w dyskusjach, chęć podzielenia się problemami

Umiejętności związane z przyszłym zawodem:

Uczenie się więcej o owadach i nie tylko

Umiejętności praktyczne z dziedziny anestezjologii i intensywnej terapii Student

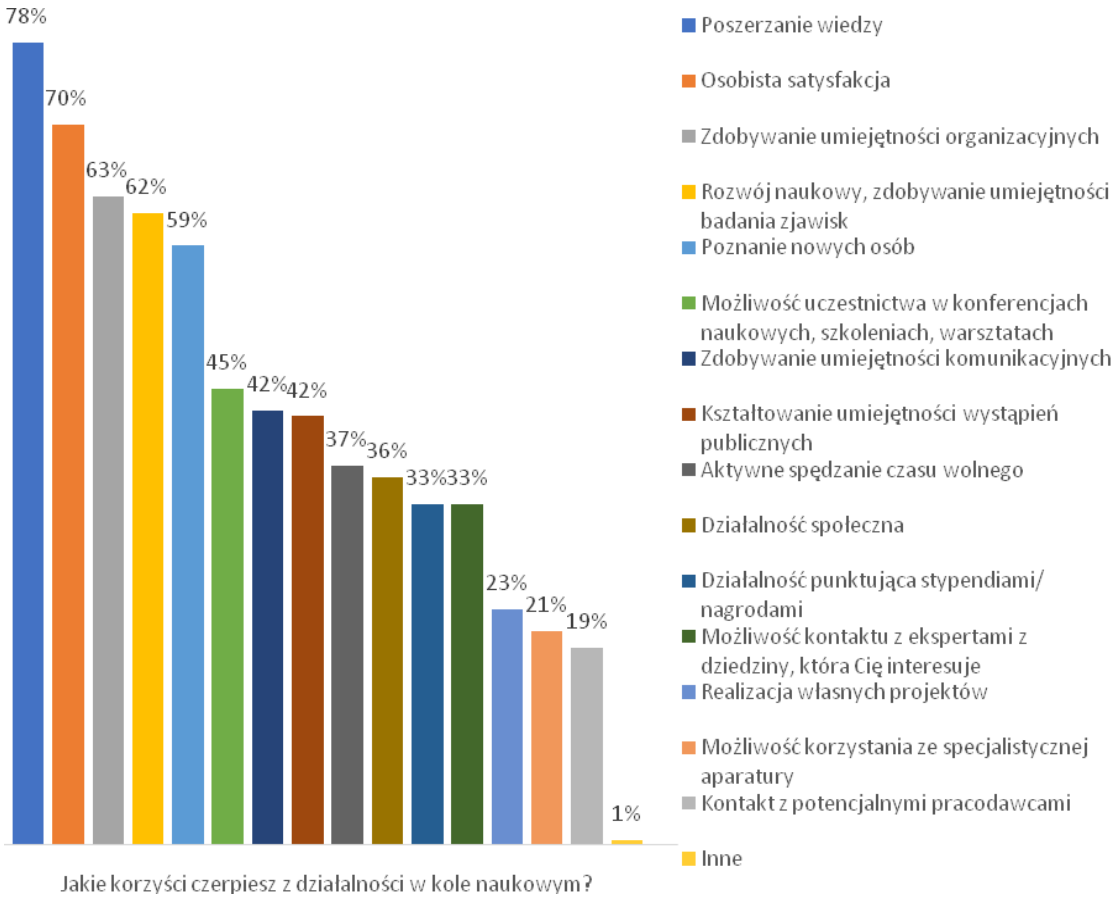
Umiejętności badawcze i praktyczne:

Mechaniczne – przy obsługiwaniu maszyn

Badań do pracy naukowej

Umiejętności praktyczne z dziedziny anestezjologii i intensywnej terapii

Zapytano członków kół o korzyści związane z członkostwem w kole naukowym. Na rysunku 14. przedstawiono odpowiedzi badanych.

Rys. 13. Korzyści jakie czerpią studenci z działalności w kole

W ujęciu ogólnym wyniki przedstawiają się następująco: wydaje się, że korzyści, jakie studenci czerpią z uczestnictwa w kołach naukowych, można podzielić na pięć głównych grup. Pierwsza grupa to poszerzanie wiedzy, które jest najważniejszym aspektem dla studentów. Uczestnictwo w kołach naukowych umożliwia studentom pogłębianie swojej wiedzy na temat konkretnych dziedzin nauki.

Drugą grupę stanowi osobista satysfakcja, która wskazuje, że działalność w kołach naukowych może być źródłem zadowolenia studentów, dając im poczucie sprawstwa i rozwijając ich pasje. W trzeciej grupie da się wyodrębnić zdobywanie umiejętności organizacyjnych, rozwój naukowy i zdobywanie umiejętności badania zjawisk oraz poznanie nowych osób. Uczestnictwo w kołach naukowych daje studentom możliwość rozwijania umiejętności planowania, koordynacji działań grupowych i zarządzania projektem, poza tym umożliwia rozwijanie umiejętności badawczych, analizowania danych i poznawania obszarów naukowych. Uczestnictwo w kołach naukowych daje studentom możliwość nawiązywania kontaktów z osobami o podobnych zainteresowaniach, co może prowadzić do cennych przyjaźni i współpracy.

Badania wykazały, że studenci czerpią wiele korzyści z działalności w kołach naukowych. Kluczowe korzyści obejmują poszerzanie wiedzy, osiąganie osobistej satysfakcji oraz zdobywanie umiejętności organizacyjnych i badawczych. Dodatkowo, uczestnictwo w kołach naukowych umożliwia studentom nawiązywanie nowych kontaktów, uczestnictwo w konferencjach naukowych i szkoleniach, rozwijanie umiejętności komunikacyjnych oraz aktywne spędzanie czasu wolnego. Działalność w kołach naukowych może również być punktowana stypendiami lub nagrodami, co stanowi dodatkowy bodziec dla studentów.

Badania dotyczące korzyści, jakie opiekunowie kół naukowych dostrzegają dla studentów, wskazują na pięć głównych grup korzyści. Pierwsza grupa skupia się na poszerzaniu wiedzy, rozwoju naukowym i zdobywaniu umiejętności badania zjawisk. Te aspekty zdobyły wysoki poziom poparcia, odpowiednio 96%, 89% i 86%. Opiekunowie kół naukowych podkreślają, że uczestnictwo w takich organizacjach jest znakomitą okazją do pogłębiania wiedzy i rozwijania umiejętności badawczych.

Druga grupa obejmuje możliwość uczestnictwa w konferencjach naukowych, szkoleniach, warsztatach, kształtowanie umiejętności wystąpień publicznych oraz działalność punktującą stypendiami/nagrodami. Wszystkie te korzyści zdobyły od 71% do 81% poparcia. Opiekunowie kół naukowych uważają, że udział w takich wydarzeniach naukowych i rozwijanie umiejętności komunikacyjnych jest ważne dla studentów, a także motywujące, gdy istnieje możliwość zdobycia stypendium lub nagrody.Trzecia grupa skupia się na aspektach społecznych i indywidualnych. Obejmuje poznanie nowych osób, realizację własnych projektów, zdobywanie umiejętności komunikacyjnych, osobistą satysfakcję i działalność społeczną. Wszystkie te korzyści zdobyły od 53% do 68% poparcia. Opiekunowie kół naukowych uważają,

że interakcje społeczne, realizacja własnych pomysłów i projekty, umiejętności komunikacyjne oraz satysfakcja z własnej pracy są istotnymi aspektami dla rozwoju studentów.Czwarta grupa dotyczy możliwości kontaktu z ekspertami w dziedzinie zainteresowań, aktywnego spędzania wolnego czasu oraz korzystania ze specjalistycznej aparatury. Wszystkie te korzyści zdobyły od 37% do 44% poparcia. Opiekunowie kół naukowych zauważają, że kontakt z ekspertami i korzystanie z odpowiednich zasobów technicznych są wartościowymi możliwościami dla studentów.

Piąta grupa skupia się na aspektach związanych z potencjalnymi pracodawcami i aktywnym spędzaniem czasu wolnego. Obie te korzyści zdobyły niższe poparcie, odpowiednio 29% i 26%. Niemniej jednak, opiekunowie kół naukowych uważają, że nawiązywanie kontaktów z potencjalnymi pracodawcami i aktywne spędzanie czasu wolnego mogą mieć pozytywny wpływ na przyszłą karierę i życie studentów.

Badania wskazują, że opiekunowie kół naukowych dostrzegają różnorodne korzyści, jakie studenci mogą czerpać z uczestnictwa w tych organizacjach. Wśród najważniejszych korzyści wymienia się poszerzanie wiedzy, rozwój naukowy, zdobywanie umiejętności organizacyjnych, uczestnictwo w konferencjach naukowych, szkoleniach i warsztatach, kształtowanie umiejętności wystąpień publicznych, osobistą satysfakcję, poznanie nowych osób, realizację własnych projektów i zdobywanie umiejętności komunikacyjnych. Działalność społeczna, możliwość kontaktu z ekspertami, aktywne spędzanie wolnego czasu, korzystanie z aparatury i kontakt z potencjalnymi pracodawcami również zostały uznane za korzystne, choć otrzymały nieco niższe poparcie.

Na kolejne pytanie związane różnymi aspektami funkcjonowania w kole naukowym studenci mogli szerzej się wypowiedzieć, ponieważ miało ono formę pytania otwartego, które brzmiało: ***Z jakimi problemami spotykasz się podczas działalności w kole naukowym?***Poniżej przedstawiono próbę podzielenia odpowiedzi badanych na kategorie wraz z przykładowymi odpowiedziami respondentów.

1. Brak czasu i trudności organizacyjne:
    - *Brak czasu i możliwości ustalenia dogodnych terminów*
    - *Częste sytuacje losowe utrudniające organizację regularnych spotkań*
    - *Czasami brak możliwości poświęcenia się w pełni ze względu na nadmiar nauki na zajęcia*

- *Czasami brak weny twórczej*
- *Czasami jest trudno pogodzić obowiązki związane z kołem z innymi obowiązkami*
- *Czasem brak organizacji*
- *Trudności w zorganizowaniu spotkań z powodu odmiennych planów zajęć członków koła*

2. Brak finansowania
3. Brak zaangażowania członków:
    - *Brak motywacji członków koła do działania, skupianie się głównie na punktach do stypendium, brak faktycznego zainteresowania nauką*
    - *Brak zaangażowania wśród niektórych osób utrudnia wykonywanie działań*

Podczas działalności w kole naukowym można napotkać różne problemy. Wśród najczęściej wymienianych trudności znajdują się brak czasu i trudności organizacyjne, brak finansowania oraz brak zaangażowania członków. Brak czasu i trudności organizacyjne stanowią jedno z głównych wyzwań. Często członkowie mają napięty grafik związany z nauką na uczelni, co utrudnia ustalenie dogodnych terminów spotkań. Brak zgrania czasowego i sytuacje losowe mogą również przeszkodzić w organizowaniu regularnych spotkań. Ponadto, członkowie mogą mieć trudności w pogodzeniu obowiązków związanych z kołem naukowym z innymi zadaniami czy zajęciami.

Drugim problemem jest brak finansowania. Często koła naukowe mają ograniczone środki na realizację swoich działań, takich jak warsztaty, szkolenia czy wyjazdy. Brak funduszy może również utrudniać przeprowadzenie badań czy realizację konkretnych projektów.

Trzecim istotnym problemem jest brak zaangażowania członków. Niektórzy członkowie mogą nie wykazywać wystarczającej chęci do pracy w kole naukowym, skupiając się głównie na zdobywaniu punktów do stypendium, a nie na faktycznym zainteresowaniu pracą koła. Brak pełnego zaangażowania może utrudniać wykonywanie działań i osiąganie zamierzonych celów przez kole naukowe.

Przy powyższych problemach kluczowe wydaje się zarządzanie czasem i organizacja, aby umożliwić regularne spotkania i skoordynowane działania. Ważne jestrównież poszukiwanie alternatywnych źródeł finansowania, takich jak dotacje,

granty czy współpraca z innymi podmiotami. W przypadku braku zaangażowania członków, istotne jest budowanie motywacji i zainteresowania poprzez atrakcyjne projekty, angażujące działania i tworzenie silnej wspólnoty wewnątrz koła naukowego. Wzajemne wsparcie i komunikacja są bardzo ważne dla pokonania trudności i osiągnięcia sukcesów w pracy naukowej w kole.

Opiekunom również zadano pytanie otwarte dotyczące problemów pojawiających się w czasie działalności koła. Zostały przedstawione poniżej.
1. Trudności organizacyjne:
    - *Trudność w dopasowaniu terminów spotkań ze względu na różne plany zajęć i rozkłady studentów.*
    - *Brak zgrania w czasie prac badawczych w ramach koła z obowiązkami dydaktycznymi.*
    - *Problemy administracyjne na linii Koło-Wydział, brak docenienia aktywności kół przez władze wydziału.*
    - *Biurokracja i formalności związane z organizacją konferencji*
    - *Trudności w znalezieniu sali na organizowane konferencje naukowe.*
2. Problemy finansowe:
    - *Trudności finansowe w realizacji niektórych działań koła, takich jak zakup surowców do badań czy opłaty konferencyjne.*
    - *Brak środków finansowych na działania promocyjne koła.*
    - *Brak finansowania zewnętrznego na badania naukowe.*
3. Problemy związane z zaangażowaniem studentów:
    - *Mała liczba studentów zaangażowanych w działalność koła, spowodowana przeciążeniem nauką i pracą zawodową.*
    - *Brak zainteresowania i motywacji studentów do proponowanych działań*
    - *Rotacja studentów i trudność w zachęcaniu kolejnych potencjalnych członków do aktywności.*
4. Problemy motywacyjne:
    - *Część studentów angażuje się w koło z różnych pobudek, co powoduje nierównomierne zaangażowanie w sprawy koła.*
    - *Brak gratyfikacji i wyróżnienia dla zaangażowanych studentów.*
    - *Zbyt krótki okres studiowania w porównaniu z wymaganą wiedzą do skutecznej realizacji projektów.*

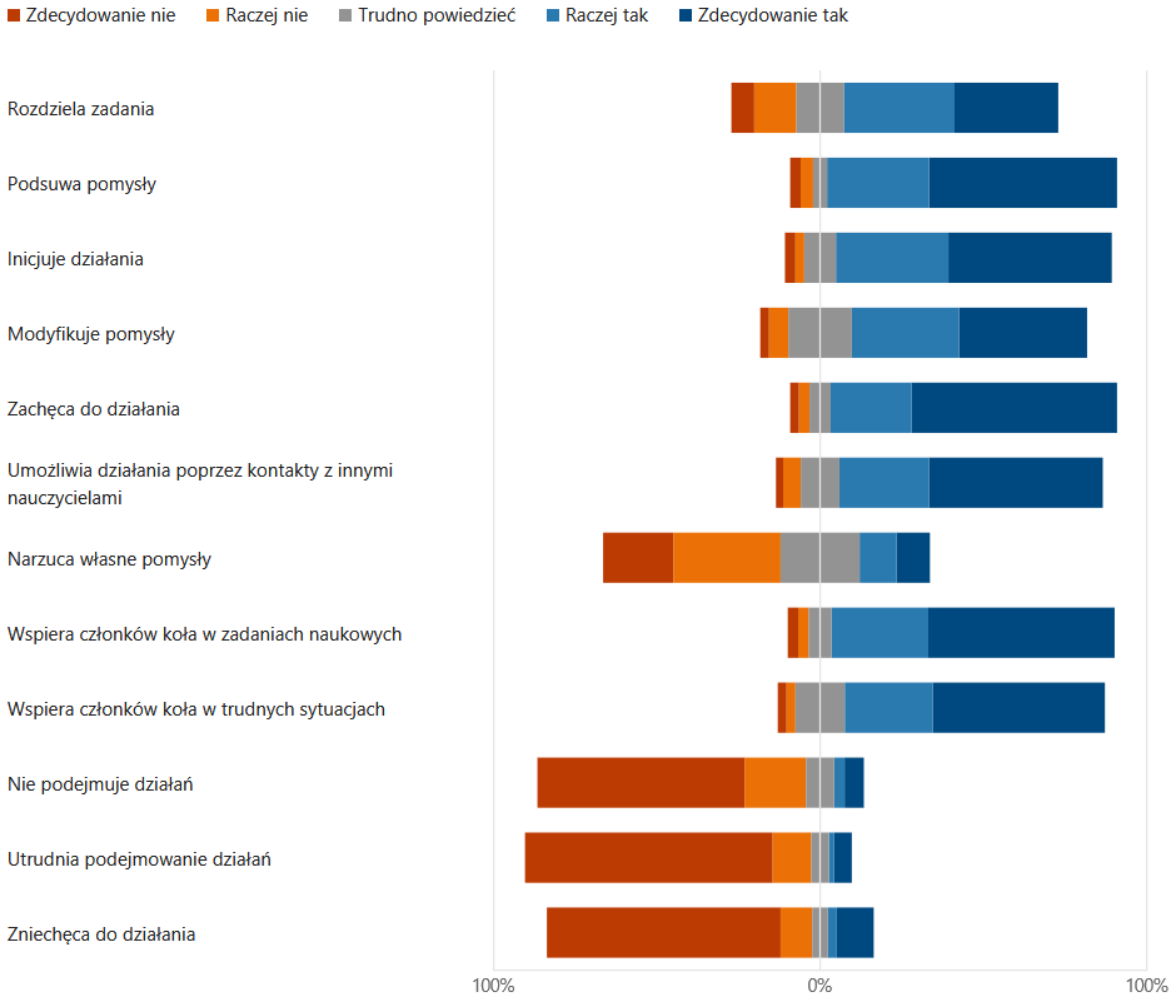
5. Problemy po pandemii:
    - *Trudności w zachęceniu post-pandemicznego pokolenia studentów do działania w kołach naukowych.*
    - *Spadek zainteresowania studentów działalnością w kołach naukowych przez pandemię, co prowadzi do niewielkiej liczby członków.*

Wydaje się, iż na podstawie powyższych odpowiedzi, zarówno studentów jak i opiekunów można pokusić się o kilka wniosków dotyczących problemów w kołach naukowych. Zarówno członkowie kół, jak i opiekunowie dostrzegają problemy związane z aspektem organizacyjnym, finansowym oraz związanym z zaangażowaniem studentów. Opiekunowie wskazują dodatkowo problemy motywacyjne oraz te związane z czasem pandemii. Aby skutecznie przeciwdziałać tym problemom, ważne jest tworzenie harmonogramów spotkań np. na cały semestr/rok akademicki z góry, opracowanie strategii pozyskiwania środków finansowych, budowanie motywacji i zainteresowania studentów, tworzenie atrakcyjnych ofert i korzyści, być może również stosowanie systemu nagradzania.Choć, to ostatnie tak sformułowane stoi w sprzeczności z ideą kół naukowych, do których studenci zapisują się, aby się rozwijać w wielu aspektach, a nie zdobywać nagrody. Prawdopodobnie, pomocnym w funkcjonowaniu kół byłoby większe zauważanie i uznawanie działań kół. Pisała o tym M. Czerepaniak-Walczak, zwracając uwagę, że mimo swojego ogromnego potencjału, koła naukowe zazwyczaj działają na uboczu życia akademickiego i nie są traktowane z należytym szacunkiem przez większość studentów, pracowników naukowych oraz administrację uniwersytecką.

Wiele problemów funkcjonowania kół związanych jest z niewielkim lub brakiem finansowania. Badani wskazywali na potrzebę opracowania strategii pozyskiwania środków spoza uczelni, takich jak starania o dotacje, sponsoring czy inne wsparcie zewnętrzne. Z kolei niskie zaangażowanie studentów może wynikać z przeciążenia nauką i pracą zawodową. Ważnym byłoby znalezienie sposobów motywowania studentów i ułatwienia im uczestnictwa w działalności koła. Kolejnym wyzwaniem jest rotacja studentów, dlatego, aby zachować ciągłość w pracy koła, konieczne jest zachęcanie kolejnych potencjalnych członków do aktywnego udziału.

5.4 Rola opiekuna w kole naukowym

Ten podrozdział poświęcony jest roli opiekuna w kole naukowym. Nauczyciel akademicki mający pod swoimi skrzydłami koło naukowe i jego członków ma szereg zadań do wykonania, często niełatwych. Rozdział zawiera opis działań opiekuna

w oparciu o opinie ich samych oraz członków kół, jak również analizę jego zaangażowania w funkcjonowanie tych organizacji oraz opinie czy w ogóle opiekun w kole jest potrzebny.

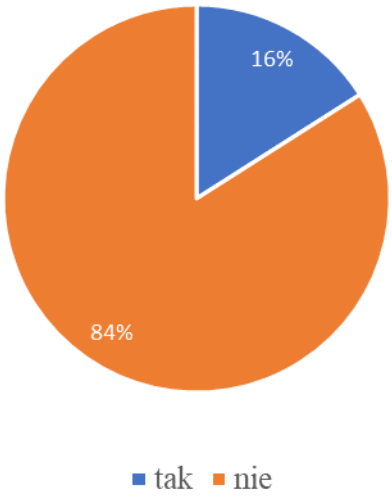
Rys. 14. Działania opiekuna koła naukowego w opinii członków koła

Badani członkowie kół w większości wskazują na pozytywne działania opiekuna koła. Według nich opiekun podsuwa i modyfikuje pomysły, inicjuje działania, zachęca do działania, umożliwia je poprzez kontakty z innymi nauczycielami oraz wspiera członków w trudnych sytuacjach oraz zadaniach naukowych. Po drugiej

stronie znalazły się takie odpowiedzi jak narzucanie własnych pomysłów, niepodejmowanie działań, utrudnianie do działania i zniechęcanie do działań, z czym studenci zdecydowanie się nie zgadzają i raczej się nie zgadzają. Ciekawie rozkładają się odpowiedzi w przypadku narzucania własnych pomysłów. Choć większość, jak pisano wcześniej, nie zgadza się z tym, że opiekun narzuca pomysły, to warto zwrócić uwagę na odpowiedź „trudno powiedzieć", którą wskazała prawie ¼ badanych oraz 10,2% „zdecydowanie tak" oraz 11,3% „raczej tak". To największy odsetek odpowiedzi wśród wszystkich negatywnie ocenianych działań.

Przyglądając się odpowiedziom opiekunów na to samo pytanie w większości wyłaniają się te same działania. Wyjątkiem jest odpowiedź „nie podejmuję działań", gdzie można zaobserwować największe rozbieżności. W tym przypadku żaden z opiekunów nie wybrał odpowiedzi „zdecydowanie tak" i „raczej tak", podczas, gdy 5,9% studentów uznało, że opiekun zdecydowanie nie podejmuje działań, a 3,2% raczej nie podejmuje działań. Prawdopodobnie, opiekunowie kół w niektórych aspektach oceniają się lepiej niż sądzą o nich studenci.

Aby dać możliwość szerszego wypowiedzenia się na temat działań podejmowanych przez opiekunów zapytano studentów „Czy opiekun koła naukowego podejmuje inne działania?" Poniższy wykres pokazuje rozkład tych odpowiedzi.

Rys. 15. Czy opiekun koła naukowego podejmuje inne działania?

Członkowie koła w większości wybrali odpowiedź „nie", być może odpowiedzi uznając, że poprzednie pytanie wyczerpało ich opinie na ten temat. Jednak wśród 16% osób, które zaznaczyły „nie" większość z nich opisało w pytaniu otwartym inne

działania koła. Niektóre z tych odpowiedzi dałoby się zakwalifikować do kategorii wymienionych w poprzednim pytaniu, dlatego też w tym opisie wskazano tylko te pozostałe.

A zatem, jakie inne działania podejmuje opiekun koła naukowego?

Finansuje zakupy materiałów promocyjnych

Prowadzi badania

Pomaga studentom, jest autorytetem, pisze ciekawe książki

Wychowawcze

Jest aktywnym członkiem innego wolontariatu.

Utrzymuje kontakt z osobami zewnętrznymi.

Wspiera przy problemach administracyjnych.

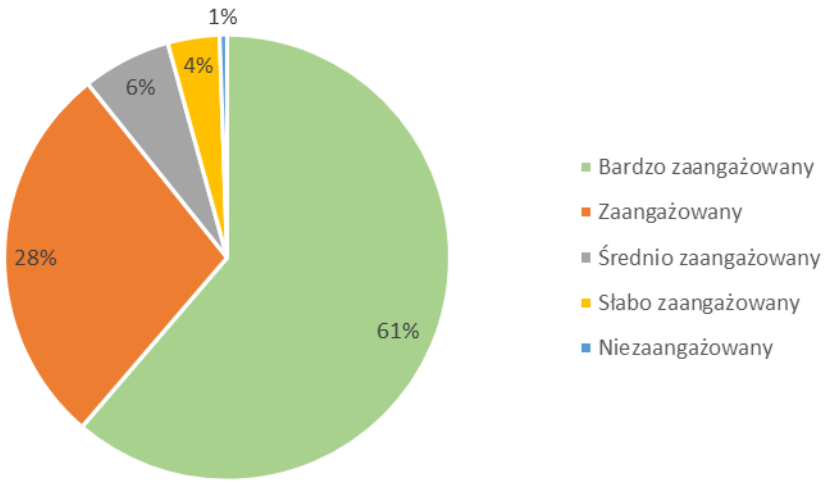
Oferuje uczestnictwo w dyżurach lekarskich

Włącza uczestników koła w działania promujące uniwersytet, wydział, posiada ogromną wiedzę w dziedzinie działalności koła która wykorzystuje do akcji edukacyjnych studentów innych wydziałów oraz szkół średnich i podstawowych.

Pomaga w zorganizowaniu wszelkich aktywności naukowych możliwych również poza obszarem uniwersytetu

Reaguje w sytuacjach kryzysowych stara się być pomocny studentom w różnych aspektach funkcjonowania na uczelni i nie tylko

Na uznanie zasługuje uważność studentów, którzy potrafią zaobserwować i docenić inne działania opiekuna koła. Jako zabawne uzupełnienie powyższych opinii wyeksponowano odpowiedź studentki drugiego roku studiów jednolitych magisterskich, która wskazała, że *inne działania opiekuna są tajne.*

Rys.16. Ocena zaangażowania opiekuna koła w funkcjonowanie koła w opinii studentów

Zdecydowana większość respondentów, aż oceniła zaangażowanie opiekuna naukowego jako bardzo wysokie. To sugeruje, że większość badanych jest bardzo zadowolona z poziomu aktywności i wkładu, jaki opiekun naukowy wnosi w funkcjonowanie koła.

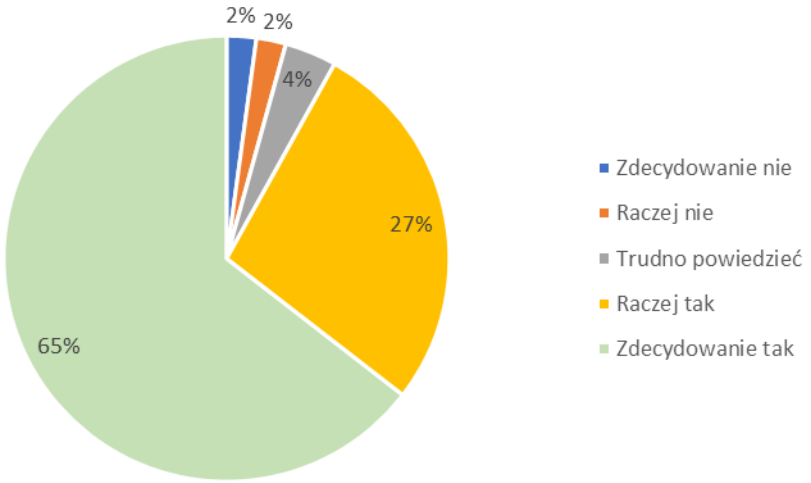
Prawie 1/3 respondentów oceniło zaangażowanie opiekuna naukowego jako zaangażowany, co wciąż jest wysoką oceną. To sugeruje, że większość tych badanych jest również zadowolona z poziomu zaangażowania opiekuna naukowego, choć może nieco mniej intensywnego niż osoby w grupie "bardzo zaangażowanych".Natomiast tylko 6% respondentów oceniło opiekuna naukowego jako średnio zaangażowanego. To wskazuje, że niektórzy badani są raczej neutralni lub mają mieszane uczucia co do zaangażowania swojego opiekuna naukowego. Nie jest to jednak znacząca liczba respondentów w porównaniu do tych, którzy uważają opiekuna naukowego za bardzo lub zaangażowanego.Tylko 4% respondentów oceniło opiekuna naukowego jako słabo zaangażowanego. To sugeruje, że niewielka grupa badanych ma poważne zastrzeżenia co do poziomu zaangażowania i wkładu opiekuna naukowego w proces naukowy.Najmniejsza grupa respondentów, zaledwie 1%, oceniła opiekuna naukowego jako całkowicie niezaangażowanego. To oznacza, że są studenci, którzy uważają, że ich opiekun naukowy wcale nie angażuje się w swoje obowiązki.

Jak widać, większość respondentów pozytywnie ocenia zaangażowanie opiekuna naukowego, a tylko niewielka grupa osób ma poważniejsze zastrzeżenia. Odpowiedzi te sugerują, że większość badanych jest zadowolona z poziomu

zaangażowania i wkładu opiekuna naukowego, co ma pozytywny wpływ na ich doświadczenie naukowe.Jest to dobra informacja, która świadczy o wysokim poziomie zaangażowania opiekunów naukowych w proces naukowy i wsparcie swoich podopiecznych. Jednak warto zwrócić uwagę na mniejsze odsetki ocen średniego, słabego lub braku zaangażowania, które mogą wskazywać na pewne niedociągnięcia w relacjach opiekun-student lub potrzebę zwiększenia zaangażowania ze strony niektórych opiekunów naukowych.

Opiekunowie zapytani o ocenę swojego zaangażowania określali się w większości jako zaangażowani (53,%), natomiast około 1/3 to zaangażowani (31,5%), średnio zaangażowani 1,4%. Żaden z opiekunów nie określił się jako niezaangażowany, co sugeruje, że wszyscy badani przejawiają pewien poziom zaangażowania w pełnioną rolę.

Odpowiedzi opiekunów na pytanie o zaangażowanie zestawiono w różnymi zmiennymi niezależnymi. Żadna ze zmiennych nie różnicowała odpowiedzi na pytanie o ocenę zaangażowania w funkcjonowanie koła.

Rys. 17. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?

Opiekun naukowy jest niezwykle ważną postacią w procesie naukowym. Gromadzi on ogromne doświadczenie i wiedzę, która jest nieoceniona dla młodych naukowców. Celem opiekuna naukowego jest kierowanie pracami koła i wspieranie w rozwoju młodych badaczy.

Wyniki ankiety pokazują, że większość respondentów jednoznacznie uważa, że opiekun naukowy jest niezbędny. Ta grupa podkreśla, że opiekun naukowy pełni kluczową rolę w prowadzeniu badań, udzielaniu wskazówek i pomocy w rozwiązywaniu problemów, zapewniając cenne wsparcie i wiedzę praktyczną. Prawie 1/3 respondentów opowiada się za odpowiedzią "raczej tak". Wydaje się, że ta grupa uznaje, że opiekun naukowy jest potrzebny, ale nie niezbędny, a jego obecność jest wartością dodaną. Z kolei niewielkiej części respondentów trudno jest jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak brak doświadczenia z opiekunem naukowym lub różnice w indywidualnych preferencjach i stylach pracy.

Na drugim końcu znajdują się respondenci (2% każda), którzy są zdania, że opiekun naukowy jest raczej niepotrzebny lub zdecydowanie niepotrzebny. Może to wynikać z przekonania o samodzielności w prowadzeniu badań naukowych lub z negatywnego doświadczenia z opiekunem naukowym.

Podsumowując, większość ankietowanych uważa, że opiekun naukowy jest niezbędny, a jego rola jest nieoceniona dla rozwoju młodych naukowców. Jednak istnieją różnice w poglądach, co do realizacji tej roli. Ważne jest, aby znaleźć równowagę między autonomią badacza a wsparciem opiekuna naukowego.

Opiekunów również zapytano o to, czy są potrzebni w kole naukowym. Obie grupy badanych odpowiadały podobnie na to pytanie. Większość uważa, że opiekun w kole naukowym jest potrzebny. W poniższej zestawiono odpowiedzi studentów i opiekunów.

Tabela 15. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?

Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?	Według opinii			
	Student *N*=186	%	Opiekun *N*=73	%
Zdecydowanie tak	120	64.5	48	65.8
Raczej tak	51	27.4	19	26.0
Trudno powiedzieć	7	3.8	2	2.7
Raczej nie	4	2.2	0	0.0
Zdecydowanie nie	4	2.2	4	5.5

Jeśli chodzi o wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań orolę opiekuna koła naukowego poddano analizie pytania:

numer pytania 47: Czy opiekun koła naukowego podejmuje inne działania?

numer pytania 49: Jak oceniasz zaangażowanie opiekuna koła w funkcjonowanie koła?

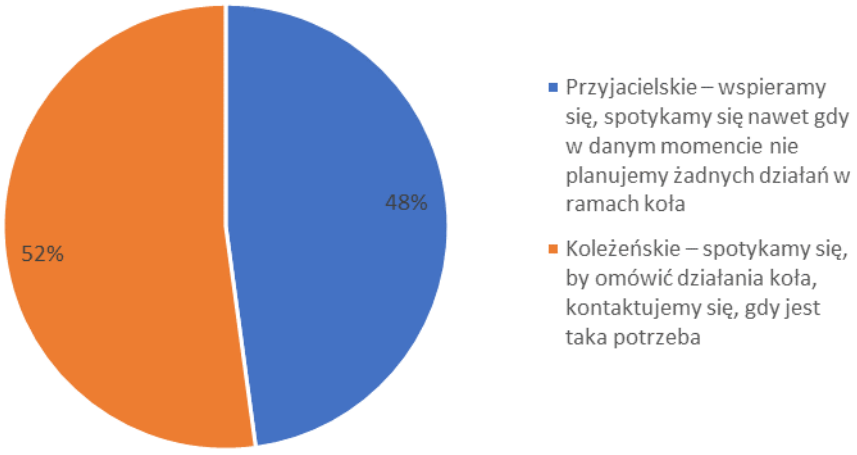
numer pytania 50: Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?

numer pytania 51: Jak określiłabyś/określiłbyś relacje członków koła z opiekunem koła?

Na poziomie istotności $\alpha = 0{,}05$ test χ^2 wykazał, że na odpowiedzi pytań dotyczących roli opiekuna kola naukowego nie wpłynęła żadna ze zmiennych niezależnych (płeć, rok studiów, profil studiów, miejsce pochodzenia, wykształcenie matki, wykształcenie ojca, sytuacja materialna).

5.5 Relacje zachodzące między uczestnikami aktywności kół naukowych

Rozdział ten skupia się na próbie określania relacji zachodzących między uczestnikami aktywności kół naukowych. Zapytano studentów i opiekunów o to jak oceniają relacje między studentami podejmującymi aktywność w kole oraz relacje opiekuna z członkami koła.

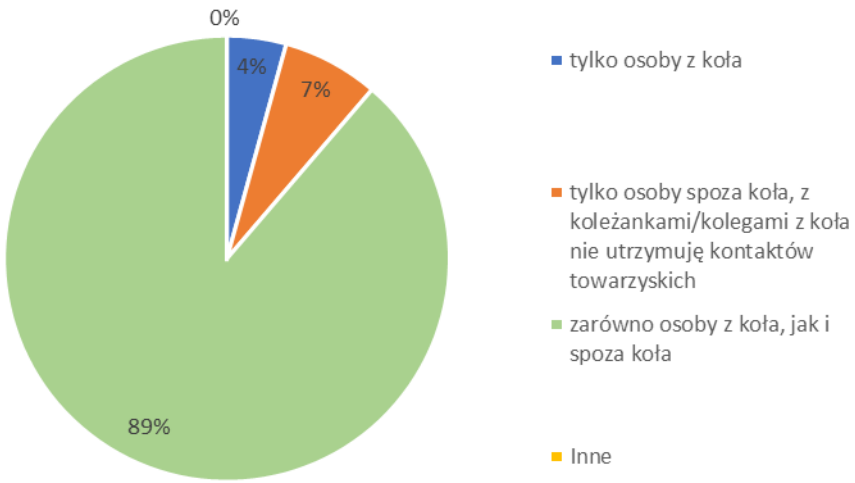
Rys.18. Relacje między członkami koła w opinii studentów

Na podstawie odpowiedzi udzielonych przez członków koła, można określić relacje między nimi jako głównie koleżeńskie, ale z niewielką przewagą nad przyjacielskimi. Zgodnie z wynikami, 53% respondentów opisało relacje jako koleżeńskie, które skupiają się na spotkaniach w celu omówienia działań koła oraz

kontaktowaniu się w razie potrzeby. To sugeruje, że członkowie koła mają bliskie i kooperacyjne relacje, które koncentrują się na efektywnej organizacji i realizacji celów koła. Mimo, że kontaktują się głównie w związku z działaniami koła, wspierają się nawzajem i angażują w pomoc, gdy jest to potrzebne.Z kolei niecała połowa respondentów określiła relacje między członkami koła jako przyjacielskie. To oznacza, że oprócz spotkań w celu omówienia działań koła, członkowie utrzymują również kontakty i spotykają się nawet wtedy, gdy nie planują konkretnych aktywności związanych z kołem. Te relacje przyjaźni są prawdopodobnie oparte na więziach emocjonalnych, wspólnych zainteresowaniach i wzajemnym wsparciu. Członkowie koła traktują się nawzajem jako bliskich przyjaciół i angażują się w nawigowanie przez życie nie tylko w kontekście działań koła, ale również poza nim.

Podsumowując, większość członków koła ma koleżeńskie relacje, gdzie spotykają się w celu omówienia działań koła i utrzymują kontakt w razie potrzeby. Jednocześnie istnieje znaczna grupa członków, którzy mają przyjacielskie relacje, gdzie wspierają się nawzajem, spotykają się nawet bez konkretnych działań i mają silne więzi. To świadczy o dobrym stopniu zaangażowania i harmonii wewnątrz koła.

Rozkład opinii opiekunów na temat relacji między członkami koła naukowego przedstawia się podobnie jak u studentów: 57,5% oceniło relacje jako koleżeńskie, natomiast przyjacielskie 42,5%.

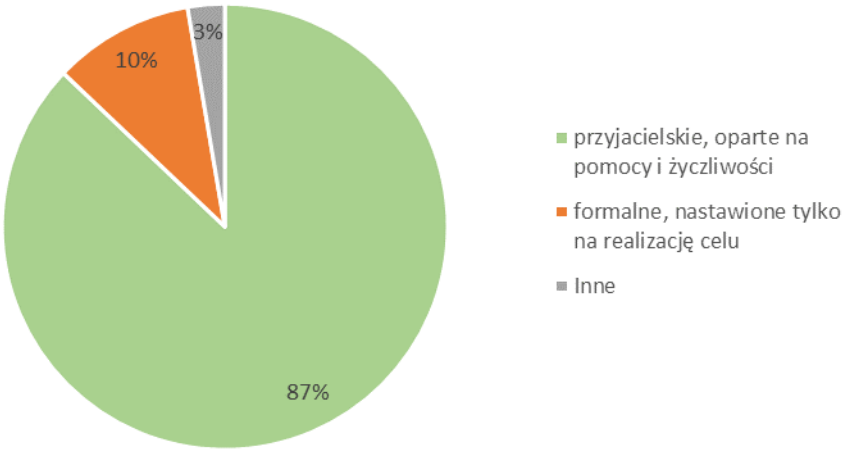

Rys. 19. W Twoim najbliższym kręgu towarzyskim są…

Na podstawie odpowiedzi udzielonych przez respondentów, można określić, że w ich najbliższym kręgu towarzyskim znajdują się zarówno osoby z koła, jak i spoza koła. Zdecydowana większość respondentów wskazała, że ich najbliższy krąg towarzyski obejmuje zarówno członków koła, jak i osoby spoza koła. Może to oznaczać, że mają oni zróżnicowane grono przyjaciół i znajomych, które nie jest ograniczone tylko do członków koła. Mogą utrzymywać kontakty towarzyskie z osobami z innych środowisk, co przyczynia się do różnorodności i poszerzenia perspektywy społecznej. Natomiast 7% respondentów stwierdziło, że utrzymują tylko kontakty towarzyskie z osobami spoza koła, a nie mają kontaktów towarzyskich z kolegami z koła. To sugeruje, że w ich przypadku relacje z członkami koła są bardziej zawodowe lub formalne, a nie przenoszą się na życie towarzyskie poza kontekstem działalności koła.

Zaledwie 4% respondentów wskazało, że ich najbliższy krąg towarzyski składa się wyłącznie z osób z koła. Oznacza to, że dla tych osób członkostwo w kole jest ważnym czynnikiem definiującym ich życie towarzyskie, a więzi z kolegami z koła są mocne i dominujące.

A zatem, większość respondentów ma zarówno osoby z koła, jak i spoza koła w swoim najbliższym kręgu towarzyskim, co pozwala im na różnorodność i poszerzenie sieci społecznej. Istnieją jednak także osoby, które utrzymują kontakty towarzyskie tylko z osobami spoza koła lub mają wyłącznie kolegów z koła jako bliskich przyjaciół. To odzwierciedla różnice w preferencjach społecznych i stopniu zaangażowania w życie towarzyskie związane z kołem.

Rys. 20. Jak określiłabyś/określiłbyś relacje członków koła z opiekunem koła?

Badając opinie na temat relacji członków koła z opiekunem, można określić je jako głównie przyjacielskie, oparte na życzliwości. W przypadku zdecydowanej większości uczestników, więzi między członkami koła a opiekunem są silne i oparte na wzajemnym zaufaniu oraz przyjaźni. Opiekun jest postrzegany jako osoba, która nie tylko wspiera członków koła w osiąganiu ich celów, ale także dba o ich dobrostan emocjonalny i jest gotowa służyć pomocą w różnych sytuacjach. Te relacje charakteryzują się wzajemnym zrozumieniem i wsparciem, co przyczynia się do efektywnej pracy zespołowej.

Natomiast dla 10% respondentów relacje z opiekunem są bardziej formalne i skoncentrowane na realizacji celów. Tutaj opiekun jest postrzegany przede wszystkim jako osoba, która ma określone zadania do wykonania i dba o to, aby członkowie koła osiągnęli wyznaczone cele. Relacje te opierają się na profesjonalizmie i skutecznej komunikacji, z mniejszym naciskiem na emocjonalne aspekty.

Rozkład opinii opiekunów na temat ich relacji z członkami koła naukowego przedstawia się niemalże tak samo jak u studentów: 87% oceniło relacje jako przyjacielskie, oparte na pomocy i życzliwości, natomiast 8% jako formalne.

W przypadku pozostałej najmniejszej grupy badanych studentów i opiekunów, relacje członków koła z opiekunem można określić jako "inne". To sugeruje, że dla tej nielicznej grupy respondentów istnieje różnorodność w relacjach z opiekunem/ z członkami kół, która może mieć cechy, takie jak neutralność, brak bliskości emocjonalnej lub może to obejmować różne aspekty, takie jak konflikty, brak

komunikacji lub inna specyficzna dynamika, której nie można zaklasyfikować do żadnej z wcześniej wymienionych kategorii.

Tabela.16. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań orelacje zachodzące między uczestnikami studenckiego ruchu naukowego.

Zmienna niezależna	**Statystyki* testu**	**Numer pytania**		
		22	**23**	**51**
Płeć	χ^2	0.19	5,14	4,45
	df	1	2	5
	p	0.6633	0,0766	0,4873
Rok studiów	χ^2	1.38	1,04	14,79
	df	2	4	10
	p	0.5017	0,9031	0,1399
Profil studiów (wydziały)	χ^2	0.06	4,73	10,94
	df	2	4	10
	p	0.9683	0,3165	0,3626
Miejsce pochodzenia	χ^2	7.25	1,32	7,33
	df	2	4	10
	p	0.0267	0,8572	0,6938
Wykształcenie matki	χ^2	0.20	4,16	12,39
	df	3	6	15
	p	0.9781	0,6553	0,6491
Wykształcenie ojca	χ^2	0.85	1,56	8,71
	df	3	6	15
	p	0.8380	0,9555	0,8923
Sytuacja materialna	χ^2	2.97	24,92	9,93
	df	4	6	15
	p	0.5628	0,0004	0,8237

* χ^2 - wartość statystyki testu chi-kwadrat; df - liczba stopni swobody; *p* - prawdopodobieństwo testowe (istotność z $p < 0,05$)

Ze względu na ograniczoną ilość miejsc w tabeli powyżej kolumny oznaczono numerami pytań z formularza oraz dodano wyjaśnienie:

numer pytania 22: Jak określiłabyś / określiłbyś relacje między członkami koła?

numer pytania 23: W Twoim najbliższym kręgu towarzyskim są…

numer pytania 51: Jak określiłabyś/określiłbyś relacje członków koła z opiekunem koła?

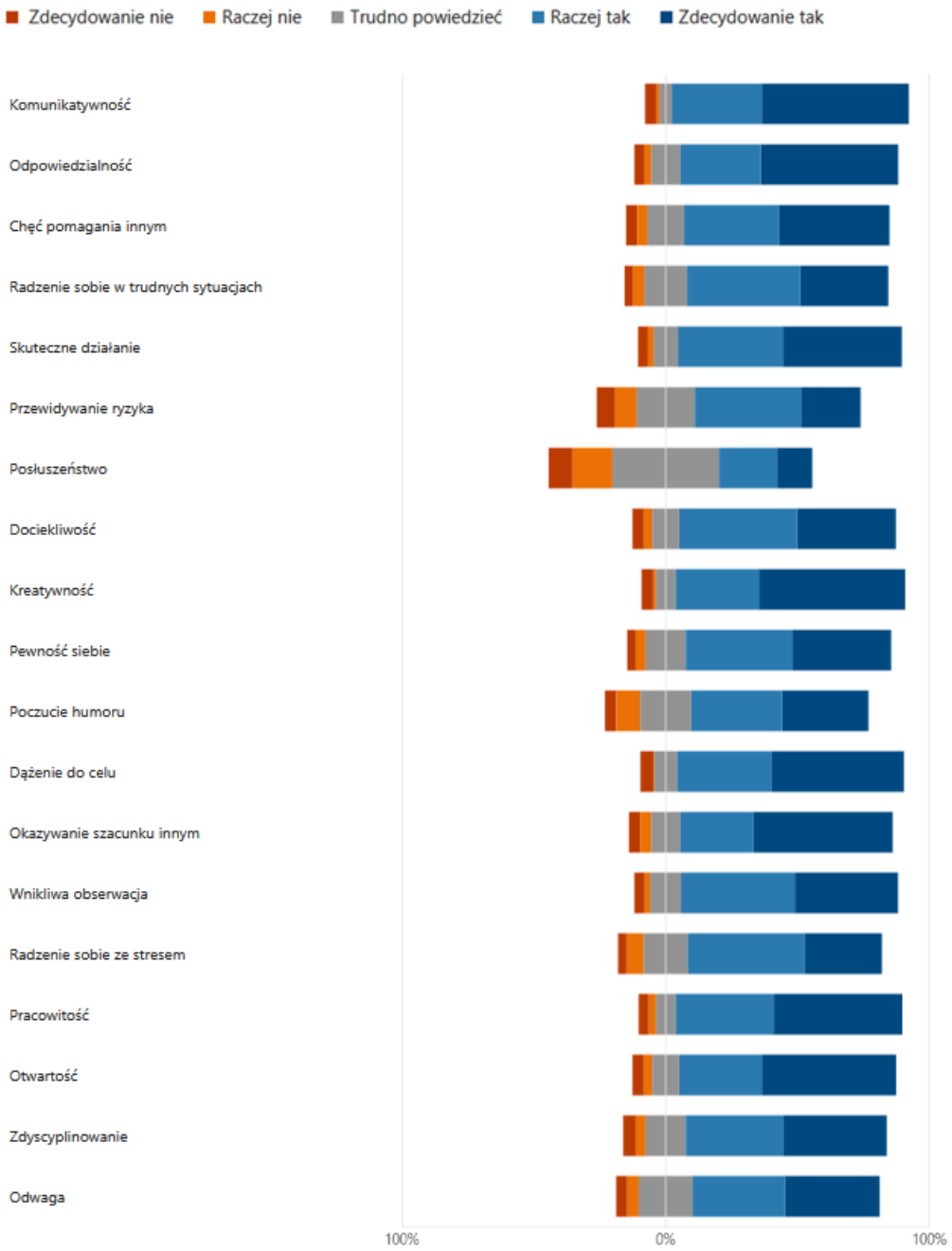
Na poziomie istotności α = 0,05 test χ^2 wykazał, że na odpowiedzi pytań dotyczących relacji jakie zachodzą między uczestnikami studenckiego ruchu naukowego istotny wpływ miało miejsce pochodzenia (p=0,0267;pytanie 22) oraz sytuacja materialna (p=0,0004; pytanie 23) (tabela x1). Pozostałe zmienne niezależne w tych przypadkach nie były istotne statystycznie.

Relacje między członkami koła naukowego były istotnie różne w zależności od ich miejsca pochodzenia. Statystycznie największą istotność miała różnica między częstościami zaobserwowanymi a oczekiwanymi osób pochodzących z miast powyżej 50 tys. mieszkańców(5,99), którzy to istotnie częściej niż oczekiwano określili relacje między członkami jako przyjacielskie (tabela x2). Pozostali respondenci byli zdania, że te relacje były koleżeńskie.

Sytuacja materialna studentek i studentów miała statystycznie wysoce istotny wpływ na najbliższy krąg towarzyski w kole naukowym (χ^2=24,92; df=6; p=0,0004). Osoby, które określiły swój status materialny jako bardzo dobry wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ograniczali się do kręgu osób jedynie z koła naukowego. Z kolei studenci o dobrej sytuacji materialnej istotnie częściej niż oczekiwano wybierali osoby spoza koła, gdyż z członkami koła nie utrzymywali kontaktów towarzyskich.

5.6 Cechy osobowe, wartości i zachowania kształtowane dziękiprzynależności do koła naukowego

Rozdział ten poświęcony jest analizie cech osobowych, wartości i zachowań, które są kształtowane dzięki przynależności do koła naukowego. W tekście zaprezentowano opinie członków kół i ich opiekunów w kontekście ustosunkowania się do 19 cech i zachowań, a następnie omówiono inne wskazane w pytaniu otwartym. Całość uzupełniono odpowiedziami na pytanie: Czy przynależność do koła może kształtować negatywne cechy i zachowania?

Rys.21. Cechy, wartości i zachowania kształtowane dzięki przynależności do koła naukowego

Po przeanalizowaniu powyższego rysunku pokazującego opinie członków kół naukowych można stwierdzić, że najczęściej wskazywanymi przez studentów cechami, które są kształtowane w ramach działalności kół są: komunikatywność(89,8% odpowiedzi „tak"), kreatywność (87,1%), dążenie do celu i pracowitość (86%), odpowiedzialność (85,8%), skuteczne działanie (85%), otwartość (82,3%) oraz dociekliwość i wnikliwa obserwacja (82,2%). Z kolei opiekunowie kół naukowych najczęściej wskazywali: komunikatywność (91,1%), kreatywność (92,4%), dążenie do celu (91,1%), odpowiedzialność i dociekliwość (89,9%) oraz otwartość (88,6%).

Na podstawie rysunku 22. ukazującego opinie członków kół naukowych, można wysnuć wniosek, że działalność w tych organizacjach wpływa korzystnie na rozwój pewnych kluczowych cech u studentów. Analiza odpowiedzi wskazuje, że najczęściej wymienianymi atrybutami, które są kształtowane w ramach uczestnictwa w kółkach naukowych, są komunikatywność, kreatywność, dążenie do celu i pracowitość, odpowiedzialność, skuteczne działanie, otwartość oraz dociekliwość i wnikliwa obserwacja.

W przypadku studentów, największy odsetek odpowiedzi pozytywnych dotyczył komunikatywności, co sugeruje, że działalność w kółkach naukowych sprzyja rozwijaniu umiejętności efektywnej komunikacji. Ponadto, kreatywność została również wymieniona przez znaczną liczbę studentów, co wskazuje na to, że organizowane projekty i badania pobudzają wyobraźnię i innowacyjne podejście do rozwiązywania problemów.

Opiekunowie kół naukowych potwierdzili, że te same cechy są cenione i rozwijane w ramach działalności tych organizacji. Komunikatywność, kreatywność, dążenie do celu, odpowiedzialność i dociekliwość oraz otwartość zostały najczęściej wskazane przez opiekunów jako istotne aspekty rozwoju studentów.

A zatem, jasnym jest, że uczestnictwo w kołach naukowych pozwala rozwijać umiejętności i cechy, które są istotne dla sukcesu w dzisiejszym społeczeństwie. Komunikatywność, kreatywność, dążenie do celu, odpowiedzialność, skuteczne działanie, otwartość oraz dociekliwość i wnikliwa obserwacja są kluczowymi kompetencjami, które mogą przyczynić się do osiągnięcia sukcesu zarówno w sferze akademickiej, jak i zawodowej. Dlatego też, warto zachęcać studentów do udziału w kółkach naukowych i wspierać te organizacje, które mogą pełnić istotną rolę w rozwoju umiejętności i talentów młodych ludzi.

Tabela 17. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań orelacje zachodzące między uczestnikami studenckiego ruchu naukowego.

Zmienna niezależna	**Statystyki* testu**	**Numer pytania**	
		25	**27**
Płeć	χ^2	0.59	1.75
	df	1	1
	p	0.4428	0.1863
Rok studiów	χ^2	8.29	2.51

	df	2	2
	p	0.0159	0.2844
Profil studiów (wydziały)	χ^2	0.77	2.02
	df	2	2
	p	0.6821	0.3645
Miejsce pochodzenia	χ^2	1.17	2.26
	df	2	2
	p	0.5573	0.3225
Wykształcenie matki	χ^2	4.17	12.04
	df	3	3
	p	0.2441	0.0072
Wykształcenie ojca	χ^2	3.15	16.14
	df	3	3
	p	0.3689	0.0011
Sytuacja materialna	χ^2	4.25	1.47
	df	3	2
	p	0.2359	0.4799

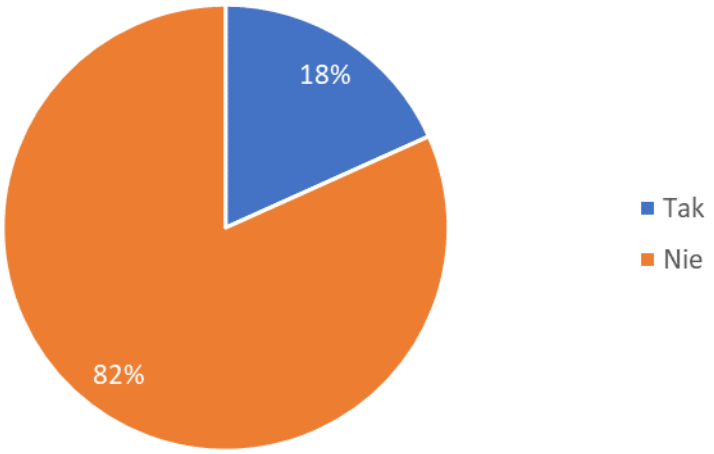
* χ^2 - wartość statystyki testu chi-kwadrat; df - liczba stopni swobody; *p* - prawdopodobieństwo testowe (istotność z $p < 0,05$)

Ze względu na ograniczoną ilość miejsc w tabeli powyżej kolumny oznaczono numerami pytań z formularza oraz dodano wyjaśnienie:

Numer pytania 25: Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania?

Numer pytania 27: Czy uważasz, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?

Rysunki 23-26 pokazują rozkład odpowiedzi na przywołane pytania.

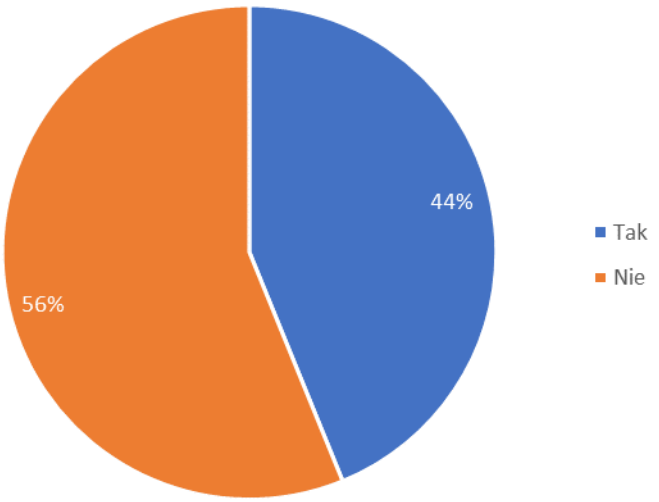
Rys. 22. Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania?

Na poziomie istotności α=0,05 test χ^2 wskazał istotny wpływ tylko roku studiów (p=0.0159) na odpowiedzi pytania czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania niż wymienione w poprzednim pytaniu. Największą statystyczną wagę miały tu odpowiedzi twierdzące („tak”), na które istotnie częściej niż oczekiwano opowiadali studenci 1-2 roku, natomiast istotniej rzadziej niż oczekiwano studenci 3 roku.

Wśród 18% osób, które odpowiedziały, że koło naukowe kształtuje inne cechy i zachowania pojawiały się takie opinie, które można byłoby przyporządkować do kategorii wymienionych w pytaniu zamkniętym (rys. 21).

Przynależność do koła naukowego kształtuje wiele pozytywnych cech i zachowań, takich jak sprawczość, praca w grupie, komunikatywność, odpowiedzialność, chęć rozwoju, poczucie przynależności, odwaga, motywacja, sumienność i umiejętność współpracy. Praca w takim środowisku pozwala rozwijać zarówno umiejętności naukowe, jak i społeczne, oraz daje uczestnikom satysfakcję z wykonywanej pracy i osiąganych rezultatów. Koła naukowe są wartościowym środowiskiem dla uczestników, które daje im poczucie satysfakcji i spełnienia z wykonywanej pracy. Praca w grupie jest nieodłącznym elementem kołach naukowych i rozwija umiejętności komunikacji, współpracy i organizacji czasu. To wymaga odpowiedzialności i chęci ciągłego rozwoju, co sprzyja motywacji do nauki i pogłębiania wiedzy. Poczucie przynależności do grupy jest istotne dla zaangażowania i zaufania wobec innych członków zespołu w kołach naukowych. Członkowie koła naukowego muszą być odważni i otwarci, aby aktywnie uczestniczyć, dzielić się problemami i zadawać pytania. Praca w kołach naukowych rozwija konkretne umiejętności i zdolności związane z daną dziedziną nauki, co jest ważne dla osobistego rozwoju jednostki.

Na rysunku 23. przedstawiono rozkład odpowiedzi opiekunów na omawiane pytanie dotyczące innych cech, które są kształtowane w kołach naukowych.

Rys. 23. Czy przynależność do koła kształtuje u studentów inne cechy i zachowania – opinia opiekunów

Większość badanych nie wskazywała innych (niż w poprzednim pytaniu, rys. 21.) cech, które są kształtowane w ramach przynależności do kół naukowych. Odpowiedź „tak" wskazała ponad połowa badanych opiekunów, podając następujące odpowiedzi (kursywą zaznaczono oryginalne wypowiedzi opiekunów).

Pracowitość, ambicja i wytrwałość – *Uczestnictwo w kole naukowym rozwija pracowitość, ambicję, kreatywność i wytrwałość. Studenci uczą się aktywnego pogłębiania wiedzy i ciągłego doskonalenia się. Te cechy są cenione na rynku pracy.*

Współpraca i praca zespołowa – *Studenci pracują w zespole, dzieląc się zadaniami i wkładając wysiłek na rzecz całej grupy. Współpraca rozwija umiejętność komunikacji, delegowania zadań i pracy z ludźmi o różnych zainteresowaniach.*

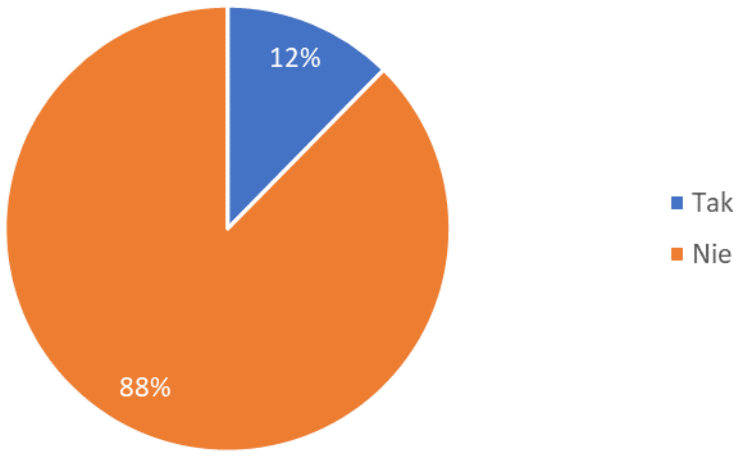
Otwartość i tolerancja – *Przynależność do koła naukowego promuje otwartość i tolerancję wobec osób o różnych wyznaniach, religiach i kulturach. Studenci uczą się akceptacji i szacunku dla różnorodności.*

Rozwój i samodoskonalenie – *Studenci mają chęć ciągłego rozwoju i doskonalenia się. Nabywają umiejętność odpowiedniego przeżywania porażek i przekuwania ich na motywację do działania. Przynależność do koła naukowego pomaga studentom zdobywać doświadczenie i rozwijać się zarówno naukowo, jak i osobowo.*

Empatia i spostrzegawczość – *Studenci rozwijają empatię, spostrzegawczość, umiejętność wnioskowania, dyskusji i argumentacji. Praca w kole naukowym uczy ich spostrzegania potrzeb innych i rozwija umiejętność wnioskowania na podstawie obserwacji.*

W celu podsumowania warto przywołać odpowiedź Opiekuna 28/73*„Trudno powiedzieć, ale cech jest więcej niż wymieniono wyżej*". To prawda, cechy można mnożyć, przynależność do koła naukowego kształtuje wiele pozytywnych zachowań u studentów, takich jak pracowitość, ambicja, współpraca, otwartość, kreatywność, wytrwałość, rozwój, samodoskonalenie, empatia, tolerancja i umiejętność pracy zespołowej. Praca w takim środowisku przyczynia się do rozwoju osobistego, zdobycia praktycznych umiejętności, pogłębiania wiedzy i budowania kariery naukowej. Ponadto, przynależność do koła naukowego może mieć pozytywne znaczenie dla kształtowania społecznych kompetencje studentów oraz na ich odpowiedzialność i sumienność w pracy zespołowej.

W dalszym ciągu analiz warto byłoby zwrócić uwagę na to, czy koło naukowe może kształtować cechy negatywne. Odpowiedzi na ten temat, zarówno członków kół i opiekunów, przedstawiają rysunki 24 i 25.

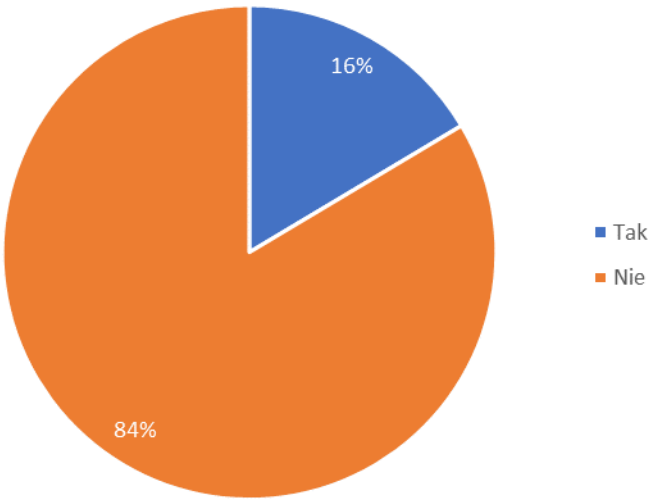
Rys. 24. Czy uważasz, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?

Na pytanie „czy uważasz, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?" spośród wszystkich zmiennych niezależnych

wysoce istotny wpływ miało jedynie wykształcenie rodziców (p<0,01). Okazało się, że zarówno w przypadku wykształcenia matki i ojca są identyczne zależności. Wysoce istotnie częściej niż oczekiwano studenci, których rodzice mieli wykształcenie wyższe, odpowiadali twierdząco „tak”. Natomiast wysoce istotnie częściej niż oczekiwano studenci, których rodzice mieli wykształcenie zawodowe, odpowiadali przecząco „nie” tym samym istotnie rzadziej odpowiadali twierdząco „tak”.

Przynależność do koła może kształtować negatywne cechy i zachowania, według 12% respondentów, którzy odpowiedzieli "Tak" na to pytanie. Odpowiedzi wskazują na różne aspekty i negatywne konsekwencje przynależności do koła. Wśród wymienionych cech i zachowań można wyróżnić błędne przekonania, pychę, poczucie wyższości nad innymi, samolubność, próżność, egoizm, arogancję, przesadną dumę, brak asertywności, negatywne wzorce osobowe, rywalizację, zamknięcie we własnej "bańce informacyjnej", poczucie nieomylności, niezdrową rywalizację, zazdrość pomiędzy członkami, zazdrość u osób nieaktywnych, nadmierną pewność siebie prowadzącą do arogancji, wykorzystywanie innych osób i manipulację, bezwzględne dążenie do celu kosztem innych osób oraz zazdrość o publikacje.

Podsumowując, odpowiedzi wskazują, że przynależność do koła może mieć negatywny wpływ na cechy i zachowania jednostki, prowadząc do powstania różnych negatywnych postaw, takich jak pycha, arogancja, samolubność, rywalizacja, zazdrość i manipulacja. Przynależność do koła może wpływać na formowanie się niezdrowych przekonań i wywoływać poczucie wyższości nad innymi. Ponadto, możliwe jest zamknięcie się w ograniczonym kręgu informacyjnym oraz internalizacja negatywnych wzorców prezentowanych przez innych członków. Należy jednak zauważyć, że te odpowiedzi stanowią tylko 12% ogółu, a większość respondentów nie dostrzega takich cech.

Rys. 25. Czy w opinii opiekuna przynależność do koła naukowego może kształtować u studentów negatywne cechy osobowe?

Opiekunowie, którzy wybrali odpowiedź „tak” w powyższym pytaniu wskazywali na takie negatywne cechy i zachowania. Wśród nich opiekunowie wymieniali: wykorzystywanie koleżanek i kolegów, co wiąże się z nieuczciwym traktowaniem i podkradaniem pomysłów innych członków koła; instrumentalne podejście do przynależności w kole, gdy udział w kole traktowany jest w sposób instrumentalny, jako miejsce do zdobywania punktów do stypendium. Dalej opiekunowie wymieniali takie cechy jak: bycie zarozumiałym, zbytnia rywalizacja, zazdrość, egoizm, zbyt silne współzawodnictwo.

Wszystkie te odpowiedzi wynikają z doświadczeń badanych opiekunów. Warto jednak mieć nadzieję, że te negatywne cechy i zachowania nie są powszechne, a mogą jedynie występować w niektórych przypadkach. Ważne jest, aby zarówno opiekunowie kół, jak i członkowie skupiali się na budowaniu pozytywnej atmosfery i rozwoju naukowym wszystkich zainteresowanych, aby, w miarę możliwości, uniknąć tych negatywnych skutków.

Rozdział VI

Społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych – propozycje zmiany

Z pewnością, koła naukowe odgrywają istotną rolę w edukacji i rozwoju studentów. Stanowią one przestrzeń, w której młodzi ludzie mogą rozwijać swoje zainteresowania naukowe, doskonalić umiejętności praktyczne oraz budować sieć kontaktów z osobami o podobnych zainteresowaniach. Jednak w obliczu zmieniających się potrzeb i wyzwań współczesnego świata, konieczne jest spojrzenie na funkcjonowanie tych organizacji oraz wzięcie pod uwagę ewentualnych zmian, które przyczynią się do ich jeszcze większej skuteczności.

W niniejszym rozdziale zaproponowano propozycje zmian dotyczące społeczno-edukacyjnych funkcji studenckich kół naukowych w oparciu o opinie badanych.

Studenci mogli szerzej się wypowiedzieć, ponieważ miało ono formę pytania otwartego, które brzmiało *Co byś zmieniła/zmienił w funkcjonowaniu swojego koła?* Poniżej przedstawiono próbę podzielenia odpowiedzi badanych na kategorie.

Planowanie i organizacja

- *Na początku roku trzeba byłoby z góry zaplanować co i kiedy będziemy robić*
- *Lepsza komunikacja i poznanie się*
- *Wyraźny podział obowiązków i warunki aktywności w kole*
- *Organizowanie większej ilości szkoleń i mobilizacja członków do działania*
- *Wprowadzić osobę/osoby odpowiedzialne za przesyłanie informacji bezpośrednio do członków koła*

Motywacja i zaangażowanie

- *Większa aktywizacja członków koła, więcej szkoleń i współpraca między kołami z różnych uczelni*
- *Żeby były spotkania organizowane, żeby ludzie byli tam po to żeby się nauczyć czegoś realizować swoje pomysły a nie po to żeby tylko mieć punkty do stypendium*
- *Więcej kreatywnych pomysłów*
- *Więcej zadań dawać członkom najmniej aktywnym*
- *Zwiększenie ilości spotkań członków koła nastawionych na wewnętrzne projekt.*

- *Czynny udział w konferencjach*
- *Zaangażowanie opiekuna*

Komunikacja i dostęp do informacji

- *Lepsza komunikację opiekun- członkowie, większe zaangażowanie i więcej momentów, w których można się wykazać*
- *Dostęp do informacji gdzie można publikować*
- *Ustalenie na początku roku przybliżonych terminów spotkań*
- *Po dłuższych nieobecnościach na spotkaniach koła wykreślaliby nieaktywnych członków z koła*

Rozwój i projekty

- *Można wprowadzić więcej działań*
- *Zachęcanie członków koła do działania*
- *Więcej badań i jakieś ciekawe projekty*

Powyższe kategorie mogą posłużyć do dalszych analiz i opracowania strategii rozwoju koła na podstawie zgłoszonych sugestii. Wskazano potrzebę dokładnego planowania działań na początku roku oraz wyraźnego podziału obowiązków i warunków aktywności w kole. Zakomunikowano potrzebę poprawienia komunikacji i poznania się między członkami oraz wprowadzenie osoby odpowiedzialnej za przekazywanie informacji do członków koła. Członkowie podkreślili znaczenie większej aktywności i aktywizacji członków koła. Sugerowano zwiększenie liczby szkoleń, współpracę między kołami z różnych uczelni oraz organizację spotkań skupionych na naukę i realizację pomysłów. Wymieniono także potrzebę zachęcania i motywowania członków, a także dawania większej liczby zadań tym członkom, którzy są mniej aktywni. Podkreślono znaczenie poprawy komunikacji między opiekunem a członkami koła, zwiększenia zaangażowania oraz zapewnienia dostępu do informacji. Wskazano na znaczenie ustalenia na początku roku przybliżonych terminów spotkań oraz wykreślania z koła osób, które długotrwale nie uczestniczą w spotkaniach. Kolejną propozycją było zwiększenie liczby spotkań, zarówno stacjonarnych, jak i zdalnych, w celu obserwowania zaangażowania uczestników. Zwrócono uwagę na potrzebę wprowadzenia większej ilości działań oraz realizacji badań i ciekawych projektów, które mogą przyczynić się do rozwoju koła.

Podsumowując, na sugestiach badanych powinno się oprzeć prace nad rozwojem koła mogą uwzględniać te obszary, aby stworzyć bardziej efektywną i zaangażowaną społeczność koła.

W celu poprawy funkcjonowania koła naukowego, można wprowadzić kilka zmian. Najważniejsze obszary do rozważenia to planowanie i organizacja, motywacja i zaangażowanie członków, komunikacja i dostęp do informacji oraz częstotliwość spotkań i różnorodność projektów. W zakresie planowania i organizacji, ważne jest z góry zaplanowanie działań na cały rok, wyraźny podział obowiązków oraz lepsza komunikacja wewnątrz koła. Dodatkowo, organizowanie szkoleń i mobilizacja członków do działania może pomóc w podnoszeniu umiejętności i motywacji. Motywacja i zaangażowanie członków są kluczowe dla sukcesu koła naukowego. Warto stworzyć atrakcyjne projekty, aktywizować członków poprzez szkolenia i współpracę z innymi kołami. Ważne jest również podkreślenie znaczenia nauki i realizacji pomysłów, a nie tylko zdobywania punktów do stypendium. Komunikacja i dostęp do informacji powinny być ulepszone. Współpraca opiekuna z członkami koła oraz zapewnienie łatwego dostępu do informacji mogą poprawić zaangażowanie i efektywność działań. Ważnym aspektem jest także częstotliwość spotkań i różnorodność projektów. Regularne spotkania koła, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, mogą wzmocnić wspólnotę i zapewnić większe zaangażowanie członków. Dodatkowo, wprowadzenie różnorodnych projektów, badań i działań może zachęcić członków do działania i rozwijania się.

Wprowadzenie zmian w tych obszarach może przyczynić się do zwiększenia zaangażowania członków, rozwijania umiejętności i osiągania lepszych rezultatów. Ważne jest również zapewnienie dostępu do informacji i budowanie atmosfery kreatywności i współpracy. Praca zespołowa i wsparcie opiekuna są kluczowe dla sukcesu koła naukowego.

Wykaz proponowanych zmian oraz problemów przedstawionych w rozdziale piątym dotyczą przede wszystkim finansowania, funkcjonowania administracji oraz promocji, a także rozwoju członków kół poprzez uczestnictwo m.in. w konferencjach i szkoleniach. Może warto byłoby wprowadzić zmiany w organizacji zajęć dydaktycznych w taki sposób, aby znalazł się czas na samokształcenie w ramach kół naukowych podczas dnia dydaktycznego (zwykle spotkania kół planowane są popołudniami lub wieczorami). Skrócenie drogi pozyskiwania środków na działalność (np. utworzenie punktu na wydziale) oraz na wyjazdy na konferencje. Organizacja dodatkowych wydarzeń przeznaczonych wyłącznie dla członków kół. Ujednolicenie działalności zmniejszenie liczby kół poprzez połączenie tych, które zajmują się podobną tematyką. Darmowe szkolenia organizowane przez UWM

przeznaczone tylko dla członków kół w zakresie rozwoju osobistego i naukowego, środki na działanie mogłyby być przyznawane na cały rok, skróciłoby to drogę ubiegania się o każdą kwotę na każdą aktywność, a studentów uczyło gospodarowania przydzielonym limitem i rozwijało odpowiedzialność finansową.

Zakończenie

Przeprowadzone badania wśród studentów – aktywnych członków kół naukowych oraz nauczycieli akademickich – opiekunów tych kół pozwoliły zrealizować cele postawione w projekcie badawczym, dające odpowiedzi na pytanie o społeczno-edukacyjne funkcje studenckich kół naukowych. Poszukiwania badawcze koncentrowały się wokół sześciu problemów. Pierwszy dotyczył roli aktywności w kole naukowym. Z przeprowadzonych badań wynika, że uczestnictwo w kole naukowym jest motywacją do poszerzania wiedzy. Zarówno badani studenci, jak i nauczyciele akademiccy byli zgodni co do tego. Zdecydowana większość członków kół naukowych uważa, że ich zaangażowanie w działalność tej organizacji daje im znaczną przewagę wiedzy nad osobami spoza tego środowiska. To dowodzi, że uczestnictwo w kole naukowym niesie ze sobą wiele korzyści rozwojowych. Dodatkowo, przeprowadzone badanie wykazało, że najbardziej aktywni członkowie kół są jednocześnie najbardziej regularnymi uczestnikami spotkań. Można więc wywnioskować z tego, że konsekwentny udział w działalności koła naukowego może mieć kluczowe znaczenie dla zdobywania dodatkowej wiedzy i rozwijania zainteresowań. Kolejną informacją jest to, że studenci pozytywnie oceniają swoją aktywność w kole naukowym określając się w większości jako zaangażowanych i bardzo zaangażowanych. Bardzo podobnie oceniają ich opiekunowie, aczkolwiek warto zwrócić uwagę, że część nauczycieli (ponad 16%), nie była w stanie jednoznacznie określić poziomu zaangażowania studentów wskazując, że studenci różnią się pod względem aktywności w ramach kół naukowych. Niektórzy są bardzo zaangażowani i samodzielnie podejmują działania, inni potrzebują zachęty i konkretnych zadań, a są także tacy, którzy są bardziej bierni. Część studentów angażuje się jedynie w określone wydarzenia lub akcje, podczas gdy inni angażują się w pełny zakres działalności koła.Pojawiały się też głosy opiekunów na temat pandemii, która według nich miała negatywne znaczenie dla zaangażowania studentów, którzy stali się bardziej rozproszeni i mniej uczestniczyli w organizowanych wydarzeniach.

Członkowie kół naukowych angażują się w różnorodne formy aktywności, które przyczyniają się do ich rozwoju naukowego oraz promocji ich organizacji. Konferencje stanowią ważne forum do prezentacji i dyskusji na temat badań, a także do nawiązywania kontaktów z innymi naukowcami. Udział w szkoleniach, warsztatach i spotkaniach umożliwia członkom kół naukowych zdobycie nowej wiedzy

i umiejętności badawczych. Działalność związana z promocją kół naukowych jest istotna dla zwiększenia ich widoczności i przyciągnięcia nowych członków. Działalność w kołach naukowych nie ogranicza się tylko do prowadzenia badań i zdobywania wiedzy, ale obejmuje również aktywności społeczne, takie jak promocja i pomoc innym. Większość badanych członków kół zgadza się z twierdzeniem, że działalność w kole naukowym rozwija ich w pogłębianiu wiedzy, zdobywaniu umiejętności pracy w grupie i warsztatu badawczego, zdobywanie umiejętności społecznych i tych związanych z wystąpieniami publicznymi. Dalsze wyniki badań w ramach tego problemu wskazują na zróżnicowane plany i cele zawodowe studentów. Wielu z nich chce wykorzystać swoje wykształcenie, rozwijać się w dziedzinie naukowej i badawczej lub założyć własny biznes. To podkreśla potrzebę wsparcia i różnorodnych możliwości rozwoju kariery dla studentów, aby mogli osiągnąć swoje cele i zrealizować swoje aspiracje. Przy okazji tematu kariery warto wspomnieć o obszarach rozwoju studentów w kole naukowym. Badania wykazały, poza pogłębianiem wiedzy koło naukowe może przyczynić się również do rozwijania umiejętności współpracy i efektywnej pracy zespołowej, a także pomóc studentom w rozwijaniu umiejętności komunikacji, współpracy i rozwiązywania problemów. Odpowiedzi studentów sugerują także, że koło naukowe może pomóc studentom w rozwijaniu pewności siebie i umiejętności skutecznego prezentowania swoich myśli.

Drugi problem badawczy dotyczył motywów zapisania się do koła naukowego oraz uzyskania odpowiedzi czy i kto lub co było inspiracją dla wstąpienia do grona członków tej organizacji studenckiej. Studenci w większości odpowiadali, że była to ich samodzielna decyzja, niektórzy wskazywali na sugestię ze strony nauczyciela akademickiego i kolegów. Natomiast rozwój naukowy, chęć samorealizacji, zdobycie nowych umiejętności, ciekawość i możliwość poznania nowych osób, były najważniejszymi motywami zapisania się do koła naukowego. W opinii badanych opiekunów kół naukowych, rozwijanie zainteresowań są głównymi czynnikami, które skłaniają studentów do zapisywania się do kół naukowych, podobnie przedstawiają się odpowiedzi dotyczące ciekawości, rozwoju naukowego i pogłębiania wiedzy. Warto zwrócić uwagę na rozbieżność opinii studentów i opiekunów w odniesieniu do motywu jakim jest chęć zdobywania punktów do stypendium rektora. Interesujące jest to, że nauczyciele częściej wskazywali na ten motyw niż studenci. Być może opiekunowie nie znają na tyle członków swoich kół, aby właściwie to określić, lub też studenci

w badaniach nie ujawnili od razu tego motywu, żeby lepiej wypaść. Trudno to jednoznacznie określić.

Problem trzeci obejmował pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego. Przynależność do koła naukowego może, z jednej strony, przynieść wiele korzyści, a z drugiej pozwolić zauważyć negatywne aspekty działalności w tych organizacjach. Korzyści z działalności w kole podzielono na kilka grup, kluczowe korzyści w opinii studentów obejmują poszerzanie wiedzy, osiąganie osobistej satysfakcji oraz zdobywanie umiejętności organizacyjnych i badawczych. Opiekunowie wskazali przede wszystkim, że uczestnictwo w takich organizacjach jest znakomitą okazją do pogłębiania wiedzy i rozwijania umiejętności badawczych. Wiele problemów funkcjonowania kół związanych jest z niewielkim lub brakiem finansowania. Badani wskazywali na potrzebę opracowania strategii pozyskiwania środków spoza uczelni, takich jak starania o dotacje, sponsoring czy inne wsparcie zewnętrzne. Z kolei niskie zaangażowanie studentów może wynikać z przeciążenia nauką i pracą zawodową. Ważnym byłoby znalezienie sposobów motywowania studentów i ułatwienia im uczestnictwa w działalności koła. Kolejnym wyzwaniem jest rotacja studentów, dlatego, aby zachować ciągłość w pracy koła, konieczne jest zachęcanie kolejnych potencjalnych członków do aktywnego udziału w ruchu naukowym.

W czwartym problemie poruszono rolę opiekuna naukowego. Zdecydowana większość badanych studentów uważa, że opiekun w kole jest potrzebny. Badani członkowie kół w większości wskazują na pozytywne działania opiekuna koła. Według nich opiekun podsuwa i modyfikuje pomysły, inicjuje działania, zachęca do działania, umożliwia je poprzez kontakty z innymi nauczycielami oraz wspiera członków w trudnych sytuacjach oraz zadaniach naukowych.

Rozdział piąty zawiera temat relacji między uczestnikami kół naukowych. Jako uczestników kół naukowych rozumiano zarówno studentów, jak i opiekunów. Większość członków koła ma koleżeńskie relacje, spotykają się w celu omówienia działań koła i utrzymują kontakt w razie potrzeby. Badając opinie na temat relacji członków koła z opiekunem, można określić je jako głównie przyjacielskie, oparte na życzliwości.

Rozdział szósty dotyczy cech osobowych, wartości i zachowań kształtowanych dzięki przynależności do koła naukowego. Najczęściej wskazywanymi przez studentów cechami, które są kształtowane w ramach działalności kół są: komunikatywność,

kreatywność, dążenie do celui pracowitość, odpowiedzialność, skuteczne działanie, otwartość oraz dociekliwość i wnikliwa obserwacja

Na podstawie uzyskanych wyników badań można uznać, iż studenci, planując swoje przyszłe życie i karierę zawodową, dokonując wyborów co zrobić z czasem wolnym, bądź w jaki sposób zwiększyć swoje szanse na rynku pracy, powinni zwrócić uwagę na działania kół naukowych. Zrealizowane badania inspirują do zaproponowania pewnych postulatów do wprowadzenia rozwiązań zwiększających szanse na większe zaangażowanie studentów i bardziej efektywną pracę w kole.

Koła naukowe umożliwiają rozwój naukowy studentów, pozwalają na zdobycie umiejętności praktycznych i doświadczeń przydatnych w pracy zawodowej, wzbogacają CV, uczą pracy zespołowej. W czasie pandemii koła przeżywały kryzys związany z ograniczeniem bezpośrednich kontaktów, czego skutki odczuwane są do dziś. Największymi trudnościami związanymi z funkcjonowaniem kół wskazywanymi przez badanych są problemy związane z aspektem organizacyjnym, finansowym oraz związanym z zaangażowaniem studentów. Opiekunowie wskazują dodatkowo problemy motywacyjne oraz te związane z czasem pandemii. Aby skutecznie przeciwdziałać tym problemom, ważne jest tworzenie harmonogramów spotkań np. na cały semestr/rok akademicki z góry, opracowanie strategii pozyskiwania środków finansowych, budowanie motywacji zainteresowania studentów. Niestety, koła naukowe mają ograniczone pole manewru jeśli chodzi o motywowanie studentów. Opiekunowie wskazują, że ważnym byłoby poprawienie systemu motywacji studentów, aby, poza otrzymaniem zaświadczenia za pracę w kole, mogli otrzymać lub ubiegać się o coś więcej (dodatkowe punkty, stypendia, wyróżnianie). Prawdopodobnie, pomocnym w funkcjonowaniu kół byłoby większe zauważanie i uznawanie działań kół, np. poprzez wręczanie nagród dla kół podczas ważnych uroczystości uniwersyteckich, co mogłoby uczynić te organizacje bardziej prestiżowymi.

Zaprezentowane tu badania nie wyczerpują tematyki funkcji studenckich kół naukowych. Prezentowana rozprawa, a także uzyskane wyniki, mogą posłużyć do jeszcze dokładniejszej i głębszej analizy. Jednak warto zaznaczyć, że biorąc pod uwagę eksploracyjny charakter niniejszego przedsięwzięcia badawczego, być może można uznać, że zalety osiągniętych wyników przeważają nad pewnymi niedociągnięciami procedur planowania, realizacji oraz analizy i interpretacji.

Summary

Taking on the task of writing this thesis was not a one-time task. After a long period of planning and changing the concept, I decided on its final shape. Personal preferences played a significant role in my case because the research subject is closely related to my interests, and I have many years of experience working in two students' research groups. I am interested in a topic related to students' research groups' social and educational functions. As Gabriela Czapiewska writes, students' research groups are rare research subjects. As a rule, they appear on the margins of historical studies on universities, faculties, courses, and studies.

Despite their vast potential, students' research groups usually operate on the sidelines of academic life and are not treated with respect by most students, academics, and university administration. However, this is not an excuse, as Maria Czerepaniak-Walczak writes, "why the higher education pedagogy devotes so little attention to this form of learning, experiencing being a member of a community, bravely undertaking innovative tasks and facing challenges. In the current situation, when many people focus on achieving short-term professional benefits and focus on the labor market, students' research groups are an exciting object of interest. It is interesting to see what work the students' research group teaches and what motivates it. The informal (or at least semi-formal) atmosphere in students' research groups is conducive to making friends and creating communities, which is difficult in formal education. The formal nature of the student group perpetuates the students' experience: the group is a background for their functioning, not a community." Jacek Gulanowski points out that it is in students' research groups that students learn the principles of creating science, improve their academic skills, implement real projects, and acquire and improve the competencies necessary for both scientific and professional work.

The student scientific movement is attributed to various forms of scientific activity remaining in a non-mandatory relation to the study curriculum. It covers the term "extra-obligatory scientific activity of students", but only when it covers all organized or unorganized forms of academic youth activity, going beyond the framework of the compulsory study curriculum, enabling the awakening, satisfaction, and development of student's scientific interests. I perceive students' research groups as organizations that perform various assumed and actual functions.

This work presents an attitude that combines different theoretical approaches to students' research groups. Theoretical inspirations related to the tasks and functions of universities and students' research groups were found in various scientific concepts. The views on the functions and tasks of universities presented by Jan Szczepański were particularly inspiring, and Kazimierz Jaskot, as well as what BożenaBoryczko and Leszek Kurcz, contributed to the subject of the functioning of students' research groups.
I considered the classic division in this dissertation into theoretical, methodological, and empirical parts. I presented the primary theoretical considerations related to the subject of the work, methodological assumptions, and the analysis and interpretation of the research results.
The first part concerns theoretical inspirations. The first chapter introduces the subject of the university and its functions, showing its traditional mission and contemporary goals. In this chapter, I also reviewed the theoretical positions that relate to the socio-educational functions and tasks of the university, as well as discussed the university's transformation towards an entrepreneurial university.
The second chapter is devoted to the activity of academic youth. There, I analyze the concepts of activity appearing in the scientific literature, with an indication of its importance in human life. Then I go through the broadly understood activity of students, with particular emphasis on self-education and non-didactic activities.
The third chapter covers the theoretical aspects of students' research groups as forms of socio-educational activity of students. It contains the historical aspect of forming students' research groups, definitions found in the literature on the subject, and an attempt to capture the functions and tasks. The chapter closes with a section on two extreme approaches to these student organizations.
Each chapter presents theoretical considerations based on the available literature in the field of social sciences. The fourth chapter on research methodology based on a quantitative approach was created. Because this topic has not been extensively researched so far, and my goal was to explore and describe it, the choice of this strategy seemed justified.
In the empirical part, chapters five and six, I present the research results, their analysis, and their interpretation. I also present statistical results using the quantitative research strategy, considering significant relationships between variables.

Bibliografia

Altbach, P., McGill Peterson P. (red.), *Higher Education in The New Century. Global Challenges and Innovative Ideas,* The Netherlands: Sense Publishers Rotterdam 2007.

Antonowicz D., *Przyszłość uniwersytetu, jego kształtu, funkcji i wzorów działania*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" 1/21/2003.

Antonowicz D., *Uniwersytet przyszłości. Wyzwania i modele polityki*, Wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2005.

Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Wyd. PWN, Warszawa 2007.

Banaś H., Mielczarek J., *Statuty kół naukowych na Uniwersytecie Wrocławskim – analiza porównawcza*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Bauman T., *Dydaktyka szkoły wyższej – ujęcie interdyscyplinarne* (w:) Problemy edukacji w szkole wyższej, A. Szerląg, Kraków 2006.

Bęczkowska A, *Uczestnictwo w kole naukowym jako inwestycja w rozwój umiejętności społecznych i zawodowych*, Zeszyty Naukowe WSG, t. 35, seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo, nr 4(2019).

Boczkowski A., *Uniwersytet a kształcenie masowe. Od idei uniwersytetu do ideologii kształcenia na poziomie wyższym*, „Przegląd Socjologiczny", tom LXIII/3/2014.

Bogucki J., *Od uniwersytetu tradycyjnego do uniwersytetu przyszłości*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" nr 1/33/2009.

Borowski J. G., *Niektóre czynniki blokujące dyspozycje do działania społecznego studentów*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 4/1971.

Boryczko B., L. Kurcz, *Studenckie koła naukowe jako element wspomagający proces nauczania w szkole wyższej uczelni*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych" 4/2014.

Bourdieu P., *Rozum praktyczny. O teorii działania*, Wyd. UJ, Kraków 2009.

Bromberek B., *Miejsce i rola opiekuna grupy lub roku w systemie wychowawczym szkoły wyższej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1-2/1970.

Bryniewicz W., *Misja i współczesne role szkoły wyższej. Perspektywa socjologiczna*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 2/2017.

Brzeziński J.M., *O formacyjnej roli uniwersytetu*, „Forum Dydaktyczne: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość" nr 7-8/2011.

Cebernik R, *Kreatywna postawa nauczyciela*, „Edukacja i dialog" nr 7/1999.

Centkowski M., *Radio studenckie versus koło naukowe*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Chomoncik S., *Rola i znaczenie prawniczych kół naukowych w procesie edukacji akademickiej* (w:) *Pro Scienta Et Disciplina. Księga jubileuszowa z okazji 50-lecia Studenckiego Koła Naukowego Prawników Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, Warszawa 2009.

Chymuk M., *Rola opiekuna studenckich kół naukowych pedagogów w WSP*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 3/1986.

Chymuk M., *Rola studenckich naukowych kół pedagogów w rozwijaniu kultury umysłowej i osobistej swych członków*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 3/1989.

Ciczkowski W. (red.), *Prace promocyjne z pedagogiki*, Wyd. UWM, Olsztyn 2000.

Cieciora M., Efner K., *Koła naukowe na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej – stan obecny*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Cieciura M., *Jak skutecznie studiować?*, Wyd. VIZJA PRESS&IT, Warszawa 2007.

Ciesielczuk T., *Studencki ruch naukowy*, [w:] *Ochrona środowiska na uniwersyteckich studiach przyrodniczych*, Cz. Rosik-Dulewska, M. Głowacki (red.), Opole 2007.

Cybal-Michalska A., *Młodzież akademicka a kariera zawodowa*, Wyd. Impuls, Kraków 2013.

Czapiewska G, *Rola kół naukowych w procesie kształcenia* (w:) *Geografia społeczno-ekonomiczna: doświadczenia, szanse i wyzwania w procesie kształcenia*, A. Kołodziejczyk, L. Mierzejewska (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2014.

Czerepaniak-Walczak M, *Wprowadzenie* (w:) *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej*, M. Czerepaniak-Walczak, (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2013.

Czerepaniak-Walczak M., *Autonomia w kolorze sepii w inkrustowanej ramie KRK. O procedurach i treściach zmiany w edukacji akademickiej* (w:) M. Czerepaniak-Walczak (red.), *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej*, Kraków 2013.

Czerepaniak-Walczak M., *Uniwersytet: miejsce edukacji całożyciowej czy salon profesora Higginsa? Perspektywa pedagogiczna*, „Pedagogika Szkoły Wyższej", nr 1/2011.

Dąbrowa-Szefler M., *Nauka w gospodarce opartej na wiedzy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe" nr 2(22)/2003.

Denek K., *Uniwersytet : między tradycją a wyzwaniami współczesności i przyszłości,* „Edukacja Humanistyczna: między tradycją a wyzwaniami współczesności", nr 1/2013.

Dobre praktyki w szkołach wyższych. Kodeks opracowany przez Fundację Rektorów Polskich, uchwalony przez Zgromadzenie Plenarne Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich 26 kwietnia 2007, Fundacja dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.

Dreikopel K. *Przedsiębiorczy student na współczesnym uniwersytecie – mit czy rzeczywistość?,* (w:) Między ideałem a codziennością. Wybrane współczesne konteksty szkolnictwa wyższego, J. Górniewicz (red.), Wyd. Centrum Badań Społecznych UWM Olsztyn 2012

Drucker J., Goldstein H,, *Assessing the regional economic development impacts of universities: A review of current approaches,* International Regional Science Review, nr 30/1/2007.

Dudzikowa M., Wawrzyniak-Beszterda R., Jaskulska S., Marciniak M., Bochno I. Knasiecka-Falbierska K., *Oblicza kapitału społecznego uniwersytetu. Diagnoza-interpretacje-konteksty*, Wyd. Impuls, Kraków 2013.

Dybiec J. *Od biernego żaka do aktywnego słuchacza – student w tradycji życia uniwersyteckiego* (w:) Student we współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność., D. Pauluk, Wyd. Impuls, Kraków 2010, s. 129-131.

Dziechciarz J., Godula J., *Studencki ruch naukowy*, Wyd. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1979.

Dziechciarz J., *Organizacja studencka a twórczość naukowa studentów. Studium funkcjonalno-historyczne*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 1/1977.

Etzioni A, *Aktywne społeczeństwo. Teoria procesów politycznych i społecznych*, Wyd. NOMOS, Kraków 2012.

Fromm E., *Niech się stanie człowiek*, Wyd. PWN, Warszawa 2005.

Gancarz A, *Wykorzystanie wiedzy i umiejętności zdobytych w Kole Naukowych Edukacji Międzykulturowej w pracy zawodowej absolwentów Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego*, „Edukacja Międzykulturowa" nr 2/2013.

Geryk M., *Społeczna odpowiedzialność uczelni*, Warszawa 2010.

Giłka M., Gołaska P., Wesołowska P., *Działalność kół naukowych Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w opiniach i doświadczeniach studentów,* (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Goćkowski J, *Uniwersytet i tradycja w nauce*, Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja", Kraków 1999.

Goćkowski J., *Autorytet w nauce*, Wyd. PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1980

Goćkowski J., *Autorytety społeczeństwa uczonych*, Wyd. Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1979.

Godlewska,B. Olender, *To be or not to be active*, **(**w:) Analysis, challenges M. Kral, J. Slepecky, S. Zarica (red.), Zilina 2012.

Górniewicz J., *Aktywność kulturalna studentów w misji uniwersytetu. Recepcja idei bolońskich w świetle badań sondażowych*, (w:) *Szkolnictwo wyższe. Przekroje współczesnych problemów*, J. Górniewicz, P. Piotrowski, M. Warmiński (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2013.

Gulanowski J, *Problemy młodej polskiej nauki według członków kół naukowych* (w:) *Fabryki dyplomów czy universitas?: o nadwiślańskiej wersji przemian w edukacji akademickiej,* M. Czerepaniak-Walczak (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2013.

Hajduk B, *Socjalizacja studentów*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 2003.

Hajduk B., *Socjalizacja studentów w małym środowisku akademickim*, Wyd. Politechniki Zielonogórskiej, Zielona Góra 2000.

Hejwosz D., *Edukacja uniwersytecka i kreowanie elit społecznych*, Kraków 2010.

Herman M, P*raktyczne przykłady aktywności studentów i form aktywizacji studentów chemii,* (w:) *Dydaktyka akademicka – nowe konteksty, nowe doświadczenia*, I. Maciejowska, A. Sajdak-Burska (red.), Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2022.

Hübner P., *Próba klasyfikacji form organizacyjnych życia społecznego,* (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Januszkiewicz F, *Szkolnictwo wyższe w 40-leciu Polski Ludowej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 4/1984.

Jarczyk A. (red.), *60 lat działalności studenckich kół naukowych (1951-2011),* Wyd. UWM, Olsztyn 2011.

Jaskot K., *Aktywność społeczna studentów*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978.

Jaskot K., Funkcje szkoły wyższej jako instytucji edukacyjnej, (w:) Wprowadzenie do pedagogiki szkoły wyższej, K. Jaskot (red.), Wyd. IN PLUS, Szczecin 2006.

Jaskot K., *Organizacja młodzieżowa w systemie wychowawczym szkoły wyższej*, Dydaktyka Szkoły Wyższej, nr 3/1978.

Jaskot K., *Zewnętrzne funkcje szkół wyższych*, (w:) *Pedagogika wobec przemian i reform oświatowych*, G. Miłkowska-Olejniczak, K. Uździcki (red.), Zielona Góra 2000.

Jaskot K., *Aktywność społeczna studentów*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie, Szczecin 1978.

Jaworek M., Garackiewicz J., Suchodolska K., Mikulska B., *Motywacja studentów do członkostwa studentów do członkostwa w kole naukowym pedagogiki resocjalizacyjnej „RESKA" na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie*, (w:) *XLII Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych*, Wyd. UWM, Olsztyn 2013.

Jędrzejczak M., *Znaczenie współczesnych kół naukowych na przykładzie wybranych organizacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Jendza J., *Pozycjonowanie studentów w narracjach pracowników naukowo-dydaktycznych uniwersytetu jako kontekst dla refleksji nad dydaktyczną funkcją szkoły wyższej*, „Dyskursy Młodych Andragogów" nr 1/2017.

Jundził I., Aktywizacja dziecka w procesie wychowania. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1966

Jurczyk M., *„Koło fortuną się toczy" – ekonomiczne i społeczne uwarunkowania funkcjonowania studenckich kół naukowych* (w:) *Prace Naukowe Studenckiego Koła Nauk Ekonomicznych i Społecznych „INES". Materiały konferencyjne Studenckiego Kongresu Nauk Ekonomicznych i Społecznych*, M. Borkowska, M. Kruszyński (red.), Wyd. GS MEDIA, Wrocław-Karpacz 2012.

Kamiński A., *Polskie Związki Młodzieży (1804-1831), t. 2*., Warszawa 1963

Kamiński A., *Prehistoria Polskich Związków Młodzieży, t. 1*., Warszawa 1959.

Kapela M, *Jaki model współczesnego uniwersytetu?,* „Forum Dydaktyczne” 7-8/2011.

Kapica G., Kapica M., *Szkoła wyższa w lokalnej przestrzeni edukacyjnej*, (w:) *Człowiek wobec wyzwań współczesności: konteksty edukacyjne: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korczyńskiemu*, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013.

Kaufman J. C., *Homo creator. Kreatywność,* przeł. M. Godyń, Wyd. APS, Warszawa 2011.

Kietlińska Z., *Wychowawcza funkcja szkoły wyższej*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1978.

Kłobucki M., P. Walczak, A. Wilczak, *Koło naukowe jako metoda aktywizacji studentów*, (w:) Mistrzostwo pedagogiczne jako konieczna cecha wykładowcy uczelnianego, A. Prochowska (red.)

Klucznik A., *Studencki ruch naukowy. Analiza organizacji i funkcjonowania*, (w:) *Wybrane zagadnienia z działalności naukowej studentów w szkole wyższej*, T. Robiński (red.), Katowice 1981.

Kobylarek A., *Redefinicja funkcji szkół wyższych z punktu widzenia interesów lokalnych (teoria mostu)*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” nr 2/26/2005.

Kobylarek M, *Młodzi gniewni interdyscyplinarni. O (nie)możliwej zmianie pokoleniowej w polskiej nauce*, (w:) *Interdyscyplinarnie o interdyscyplinarności. Między ideą a praktyką*, A. Chmielewski, M. Dudzikowa, A. Grobler (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2012.

Konarzewski K., *Jak uprawiać badania oświatowe*, Wyd. WSiP, Warszawa 2000.

Kopiec H., *Wartość pracy naukowej w opinii studenckich kół naukowych*, (w:) *Wybrane zagadnienia z działalności naukowej studentów w szkole wyższej*, T. Robiński, Katowice 1981.

Kopiec H., *Wychowawcza funkcja studenckiego ruchu naukowego*, Wyd. UŚ, Katowice 1987.

Korzeń M., *Osobowościowe korelaty zaangażowania w studiowanie u młodzieży akademickiej, Wydział Nauk Społecznych i Informatyki*, Nowy Sącz 2013, http://repozytorium.wsb-nlu.edu.pl/handle/11199/2357.

Kość I., *Doświadczanie autonomii przez studentów działających w kołach naukowych*, „Pedagogika Szkoły Wyższej", nr 2/2018.

Kostkiewicz J., Domagała-Kręcioch A., Szymański M.J., *Szkoła wyższa w toku zmian. Diagnozy i konstatacje*, Wyd. Impuls, Kraków 2011.

Kosz J, *Student pokolenia Y*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 108.

Krajewska A., *Przemiany misji i funkcji uniwersytetu*, „Studia Ecologiae et Bioethicae", nr 10/2/2012.

Kromolicka B., *Zaangażowanie studentów w proces kształcenia uniwersyteckiego*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 2/2016.

Kubiak-Szymborska E., *Między zdobywaniem mądrości a realizacją biznesplanu: namysł nad współczesnym studiowaniem*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011.

Kubiak-Szymborska E., *Podmiotowość młodzieży akademickiej*, Wyd. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2003.

Kućko M.A., *Dlaczego szkoły wyższe nie wychowują?,* „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 1/2013.

Kupisiewicz Cz, M. Kupisiewicz, *Słownik Pedagogiczny*. Wyd. PWN, Warszawa 2009.

Kurzyk B., *Model organizacji Koła Naukowego a rozwój praktycznych kompetencji studentów*, (w:) Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych, P. Wdowiński (red.), Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.

Kwaśniewska K., *Funkcje szkoły wyższej w społeczności lokalnej*, „Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych. Miscellanea" nr 5/2015.

Kwieciński Z, *Studenckie humanistyczne koła naukowe*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1973.

Kwiek M., *Transformacje uniwersytetu. Zmiany instytucjonalne i ewolucje polityki edukacyjnej w Europie*, Wyd. UAM, Poznań 2010.

Lasota M, G. Kasparek, P. Obajtek, A. Jagusiak, M. Pacanowska, *Wzbudzanie zainteresowania studentów tematyką zajęć z wykorzystaniem technik aktywizujących podczas zajęć on-line*, (w:) *Dydaktyka akademicka – nowe konteksty, nowe doświadczenia*, I. Maciejowska, A. Sajdak-Burska (red.), Wydawnictwo UJ, Kraków 2022.

Leppert R, *Młodzież – świat przeżywany i tożsamość*, Wyd. Impuls, Kraków 2010.

Lewowicki T., *Szkic do dziejów metodologii pedagogiki* (w:) *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie,* D. Kubinowski, M. Nowak (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2006.

Liberska H., Malina A., Suwalska-Barancewicz D., *Funkcjonowanie współczesnych młodych ludzi w zmieniającym się świecie*, Wyd. Difin, Warszawa 2012.

Lipińska-Wnuk E., *Innowacyjność a konserwatyzm. Uczelnie polskie w procesie przemian społecznych*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1996.

Łopata K, *Historia polskich studenckich kół chemików* (w:) *Złota Księga Wydziału Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Karty z dziejów Naukowego Koła Chemików Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspomnienia studentów i absolwentów.* T. 2., Wyd. UJ, Kraków 2008.

Łukasik B., *Edukacja akademicka przestrzenią wdrażania studenta do poznawczej i egzystencjalnej autonomii*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2013.

Malewska E., Najmowicz W., *Aktywność społeczno-polityczna i kulturalna studentów Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie,* Wyd. SGGW-AR, Warszawa 1985.

Malinowski J. A., *Ponadobowiązkowa aktywność naukowa młodzieży akademickiej jako przedmiot analiz empirycznych i rozważań teoretycznych*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 3/1987.

Malinowski J. A., *Udział studentów w konferencjach i konkursach naukowych*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1989.

Malinowski J. A., *Zainteresowanie studentów ponadobowiązkową aktywnością naukową*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 1/1988.

Małyska A., *Współczesny społecznik widziany oczyma studenta pedagogiki*, (w:) *Prace Naukowe Centrum Badań Społecznych UWM. Przestrzenie badań edukacyjnych – egzemplifikacje*, Wyd. UWM, Olsztyn 2012.

Mamroł A., *Tożsamość i nastawienie do życia młodzieży akademickiej w dobie popkultury*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" nr 1/2012.

Marciniak B., *Uniwersytet promienieje dostojeństwem*, „Życie Uniwersyteckie" nr 10/2012.

Marczuk S., *W kierunku osobowości prospołecznej – wybrane problemy teoretyczne i metodologiczne*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej", nr 3/ 1983.

Marginson S., van der Wende M., *Globalisation and higher education*, "Education Working Paper" nr 8/2007.

Melosik Z., *Kultura popularna jako czynnik socjalizacji*, (w:) *Pedagogika. Podręcznik akademicki, t.1*, Z. Kwieciński, B. Śliwerski, Warszawa 2003.

Melosik Z., *Uniwersytet i komercjalizacja. Rekonstrukcja zachodniej debaty*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja", nr 1/2012.

Mietzel G., *Wprowadzenie do psychologii*, tłum. E. Pankiewicz, Wyd. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.

Mitura A., *Studencki ruch naukowy w Uniwersytecie Warszawskim*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.8/ 2010.

Modrzewski J., *Środowisko społeczne młodzieży studiującej*, Wyd. UAM, Poznań 1989.

Nalaskowski A., *Społeczne uwarunkowania twórczego rozwoju jednostek*, Warszawa 1998.

Naumiuk A., *Uczestnictwo społeczne młodzieży. Możliwości działań, opinie i postawy*, Toruń 2007.

Nehring A., *Działalność i perspektywy studenckich kół naukowych w politechnikach*, Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 4/1984.

Noga H., Pauluk D., *The Traditional Uniwersity in the Context of New Challenges and Expectations,* Polish Journal of Continuing Education no 4/2014.

Nowak M., *Metodologia pedagogiki między „naukowością/teoretycznością" a „praktycznością"* (w:) D. Kubinowski, M. Nowak (red.) *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie*, Wyd. Impuls, Kraków 2006.

Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Wyd. Warszawa 2008.

Nymś-Górna A, *Wokół uniwersyteckich kół naukowych – przegląd pojęć i możliwości*, „Parezja" nr 2/2021.

Okoń W, *Elementy dydaktyki szkoły wyższej*, Warszawa 1971.

Okoń W., *Młodzież akademicka a pracownicy naukowo – dydaktyczni*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1-2/1970.

Okoń W, *Nowy Słownik Pedagogiczny*, Wyd. Żak, Warszawa 2007.

Olechnicka A., Płoszaj K., Wojnar K., *Strategie przodujących uczelni wobec nowych uwarunkowań i funkcji szkół wyższych*, „Studia Regionalne i Lokalne" nr 1(43)/2011.

Olender-Jermacz B., *Pozadydaktyczna aktywność młodzieży akademickiej*, (w:) *Zagrożenia w rozwoju dzieci i młodzieży. T. 1, Wyzwania i szanse edukacyjne*, A. Olubiński, D. Zaworska-Nikoniuk (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2017.

Olubiński A., *Aktywność i działanie jako forma edukacji do samorealizacji czy zniewolenia? W świetle założeń edukacji humanistycznej i krytyczno-emancypacyjnej*, Wyd. Impuls, Kraków 2018.

Olubiński A., *Kortowo jako „świat życia" i „mała ojczyzna" w edukacyjnej przestrzeni,* [w:] *Mikrohistoria Kortowa. Konteksty – refleksje – narracje*, J. M. Garbula (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2012.

Olubiński A., *System parametryzacji jako bariera rozwoju nauk społecznych i społeczeństwa,* (w:) *Zagrożone człowieczeństwo. Tom III. Od źródeł zagrożeń i patologii do profilaktyki i wsparcia*, A. Olubiński, M. Suska-Kuźmicka (red.), Wyd. Impuls, Kraków 2015.

Olubiński, *Podmiotowa aktywność wychowanka jako fasadowy cel procesów edukacyjnych* (w:) *Nauczyciel wczesnej edukacji – konteksty, wyzwania*, M. Suświłło (red.), Wyd. UWM, Olsztyn 2012.

Pacek S., *Aktywność samopoznawcza studentów*, Wyd. PWN, Warszawa 1982.

Pauluk D. (red.), *Student na współczesnym uniwersytecie - ideały i codzienność,* Kraków 2010.

Pawlikowska M., Tołoczko W., K*oło Naukowe Młodych Geografów „Geoholicy" – krótka historia,* (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Pawłowska M., *Samokształcenie – kluczowa kompetencja pracownika XXI wieku,* „Edukacja i Dialog", nr 4/2008.

Piekarski J., Urbaniak – Zając D (red.), *Innowacje w edukacji akademickiej. Szkolnictwo wyższe w procesie zmian*, Łódź 2010.

Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. Żak, Warszawa 1998.

Pilch T., *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, Wyd. Żak, Warszawa 2003.

Potulicka E., Rutkowiak J., *Neolioberalne uwikłania edukacji,* Wyd. Impuls, Kraków 2010.

Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. *Część II. Misja społeczna Uniwersytetu XXI wieku*, A. Szostek (red.), Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2015.

Prymak T., *Kreowanie przez uczelnie warunków do autoedukacji studentów*, „Edukacja i Dialog" nr 6/2010.

Radziwońska K., Żak M., *Działalność naukowa Koła Młodych Teoretyków Pedagogiki UwB*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Rubacha K., *Metodologia badań nad edukacją*, Wyd. Łośgraf, Warszawa 2011.

Sauerland K., *Idea uniwersytetu: aktualność tradycji Humboldta?*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe", nr 1/2008.

Sebastyańska-Targowska I., A. Grabowski, *Decyzja formą kreacji i planowania własnego życia w okresie wczesnej dorosłości*, (w:) *Podmioty w systemie szkolnictwa wyższego. Przyczynki do pedagogiki szkoły wyższej*

Segiet K. (red.), *Młodzież w dobie przemian społeczno-kulturowych*, Wyd. UAM, Poznań 2015.

Siadak G, *Autoedukacja wyzwaniem XXI wieku – rola uczelni wyższej w procesie samokształcenia studentów*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011, s. 123.

Sierpowski S., *Praca w kole naukowym – rzecz pożyteczna!*, Warszawa 1971.

Skulicz D., *Studenci we wspólnocie akademickiej*, Wyd. UJ, Kraków 2007.

Śliwerski B., *Jakość kształcenia pedagogicznego w świetle obowiązujących standardów* (w:) *Problemy edukacji w szkole wyższej*, A. Szerląg (red.), Kraków 2006.

Smużewska M, *Etos studencki w kodeksach i życiu codziennym*, „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja" nr 2(58)/2012.

Smużewska M., *Prehistoria studenckiego ruchu naukowego – od pijarskich cyrkułów do czytelni akademickich*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Smużewska M., *Studencki ruch naukowy w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Wyd. Cycero, Toruń 2011.

Śnieżek E, *Koła naukowe jako istotny element kształtowania wiedzy, umiejętności i kompetencji studentów*, (w:) Trendy w biznesie, E. Śnieżek (red.), Wyd. SIZ, Łódź 2018.

Sobczyk M., *Statystyka*, Wyd. PWN, Warszawa 2007.

Sowa K.Z., *Gdy myślę uniwersytet…* ,Wydawnictwo UJ, Kraków 2009.

Straś-Romanowska M., *Późna dorosłość. Wiek starzenia się* (w:) *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka,* B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), Warszawa 2006.

Striker M, Wojtaszczyk K., *Potrzeba uczestnictwa uczelni wyższej w kreowaniu umiejętności samokształcenia*, „E-mentor" nr 3/2014.

Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Wyd. PWN, Warszawa 1963.

Szczepański J., *Problemy i perspektywy szkolnictwa wyższego w Polsce*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1969.

Szczepański J., *Socjologiczne zagadnienia wyższego wykształcenia*, Wyd. PWN, Warszawa 1963.

Szerląg A. (red.), *Kompetencje absolwentów szkół wyższych na miarę czasów: wybrane ujęcia*, Wyd. Atut, Wrocław 2009.

Szerląg A., *Funkcje szkoły wyższej w kontekście Procesu Bolońskiego,* (w:) *Problemy edukacji w szkole wyższej*, A. Szerląg (red)., Wyd. Impuls, Kraków 2006.

Szewczuk K, *Sposoby aktywizowania studentów podejmowane przez nauczycieli akademickich,* (w:) *Współczesne wyzwania dydaktyki szkoły wyższej*, A. Domagała-Kręcioch, O. Wyżga (red.), Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2009.

Szostek A (red.) Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. Część II. Misja społeczna uniwersytetu XXI wieku, Wyd. SGGW, Warszawa 2015.

Szostek J., *Misja społeczna uniwersytetu w XXI wieku* (w:) Opis prac nad Programem rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. i jego najważniejsze elementy. Program

rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r., J. Woźnicki (red.), Wyd. SGGW, Warszawa 2015

Sztompka P, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wyd. Znak, Kraków 2012.

Sztompka P, *Autonomia – fundament kultury akademickiej*, „Nauka" 3/2017.

Sztompka P., *Uniwersytet współczesny. Zderzenie kultur*, „Nauka" nr 1/2014.

Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Wyd. PWN, Warszawa 1978.

Tight M., Tight M., *So, What is Academic Freedom*, (w:) Academic Freedom and Responsibility, ed. M. Tight, Stratford 1988.

Tokarska E, *Nauczyciel akademicki jako przewodnik studenta w podróży po wiedzę*, „Forum Dydaktyczne", nr 7-8/2011.

Tomaszewski P., *Wsparcie finansowe kół naukowych ze strony uczelni*, (w:) *Studencki ruch naukowy – wczoraj, dziś i jutro*, M. Smużewska, P. Tomaszewski (red.), Toruń 2011.

Trubiłowicz E, *Studenci i ich świat*, Wyd. KUL, Lublin 2006.

Twardowski K., *O dostojeństwie uniwersytetu*, Wyd. UAM, Poznań 2011.

Tymowski J., *Ty i twoi studenci – wskazówki dla młodych nauczycieli akademickich*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 1/1982.

Tyszkowa M, *Aktywność i działalność dzieci i młodzieży*, Wyd. WSiP, Warszawa 1990.

Ulewicz-Adamczyk D., *Kształtowanie postaw altruistycznych wśród młodzieży* (w:) *Dylematy współczesnego wychowania i kształcenia*, A. Augustyn, A. Bodanko, N. Niestolik (red.), Wyd. Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2011.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r.– Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, t.j. Dz.U. 2022 poz. 574)

Warmiński M., *Dom studencki jako środowisko socjalizacyjne – zarys problematyki*, (w:) *Prace Naukowe Centrum Badań Społecznych UWM. Podmioty wyższej edukacji w perspektywie przemian*, Wyd. UWM, Olsztyn 2012.

Washburn A. M., *Education for Exponential Times*, „Journal of Transformative Education" 2009, No 1, Vol. 7.

Wdowiński P. (red.), *Nauczyciel akademicki wobec nowych wyzwań edukacyjnych*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.

Wielicka I, Studenckie logistyczne koła naukowe, „Edukacja logistyczna" 2/2007.

Wnuk-Lipińska E, *Uniwersytet dzisiaj - idea, cele i zadania* „*Nauka i Szkolnictwo Wyższe*", nr 2(8)/2016.

Wojnar I. (red.), *Etos edukacji w XXI wieku: zbiór studiów*, Wyd. Elipsa, Warszawa 2000.

Wołk Z., *Funkcjonowanie uniwersytetu w środowisku Zielonej Góry*, Rocznik Lubuski, t. 33, cz.1., 2007.

Wołoszyn S., *O społecznych funkcjach uniwersytetu*, Dydaktyka Szkoły Wyższej, nr 3/1972.

Woźnicki J., *Misja, społeczna rola i kultura instytucjonalna Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Sztuka rektorstwa, kontekst systemowy i dokonania KRASP*, Wyd. UJ, Kraków 2022.

Woźnicki J., *Uczelnie akademickie jako instytucje życia publicznego*, Fundacja Rektorów Polskich, Warszawa 2007.

Woźnicki, J. (red.), *Model publicznej szkoły wyższej i jej otoczenia systemowego*, Wyd. KRASP, Warszawa 1998.

Zarubova H., *Higher education teacher competences in view of the changing social conditions*, Polish Journal of Continuing Education no 4/2014.

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Zestawienie danych socjodemograficznych badanej próby studentów……..79
Tabela 2. Zestawienie danych socjodemograficznych badanej próby opiekunów…..…80
Tabela 3. Częstość odpowiedzi na pytania dotyczące roli aktywności w kole naukowym…….……..83
Tabela 4. Zestawienie opinii opiekunów i studentów ……...…….85
Tabela 5. Ocena własnej aktywności w kole a rok studiów…….……..87
Tabela 6. Ocena własnej aktywności w kole a profil studiów…...…….88
Tabela 7. Ocena własnej aktywności w kole a systematyczność w spotkaniach koła…88
Tabela 8. Aktywność członków kół naukowych w opinii opiekunów……..……89
Tabela 9. Systematyczność w uczestniczeniu w spotkaniach koła a rok studiów…….90
Tabela 10. Na ile działalność w kole rozwija Cię w określonych aspektach a płeć…..91
Tabela 11. Na ile działalność w kole rozwija Cię w określonych aspektach a profil studiów……92
Tabela 12. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o rolę aktywności w kole naukowym……...93
Tabela 13. Częstość odpowiedzi na pytania o pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego……..……111
Tabela 14. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o pozytywne i negatywne aspekty przynależności do koła naukowego…….111
Tabela 15. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?.....124
Tabela.16. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o relacje zachodzące między uczestnikami studenckiego ruchu naukowego……...……..129
Tabela 17. Wartości statystyk testu chi-kwadrat(χ^2) w ocenie istotności wpływu zmiennych niezależnych na odpowiedzi dotyczących pytań o relacje zachodzące między uczestnikami studenckiego ruchu naukowego…….132
Tabela 18. Istotność różnic między odpowiedziami opiekunów i studentów…..……167

Rys. 1. Ocena własnej aktywności studentów w kole naukowym……...……..86
Rys 2. Wynik analizy korespondencji……...…….96
Rys 3. Formy działalności studentów w kołach naukowych…….…….97
Rys. 4. Plany zawodowe członków kół naukowych……...……99
Rys 5. Czy studenci działający w kole naukowym dzielą się z Panią/Panem informacjami o swoich planach zawodowych?.....100
Rys. 6. Plany zawodowe studentów w opiniach opiekunów……...101
Rys. 7. Obszary rozwoju studentów w kole naukowym……..…102
Rys. 8. Rozpoczęcie Twojej działalności w kole…….……103
Rys. 9. Motywy zapisania się do koła naukowego…….……..104
Rys. 10. Najważniejsze motywy zapisania się do koła naukowego…….……106
Rys. 11. Motywy zapisania się do koła naukowego w opinii opiekunów……108
Rys. 12. Umiejętności zdobywane podczas realizacji zdań w kole naukowym…..…..110
Rys. 13. Korzyści jakie czerpią studenci z działalności w kole……..….113
Rys. 14. Działania opiekuna koła naukowego w opinii członków koła……...119
Rys. 15. Czy opiekun koła naukowego podejmuje inne działania?.....120
Rys.16. Ocena zaangażowania opiekuna koła w funkcjonowanie koła w opinii studentów…….…….122
Rys. 17. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?.....123
Rys.18. Relacje między członkami koła w opinii studentów……..….125
Rys. 19. W Twoim najbliższym kręgu towarzyskim są……...……126
Rys. 20. Jak określiłabyś/określiłbyś relacje członków koła z opiekunem koła?.....128
Rys.21. Cechy, wartości i zachowania kształtowane dzięki przynależności do koła naukowego……131
Rys. 22. Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania?.....133
Rys. 23. Czy przynależność do koła kształtuje u studentów inne cechy i zachowania – opinia opiekunów……..……135
Rys. 24. Czy uważasz, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?.....136

Aneks

Aneks 1 Istotność różnic między opiekunami a studentami

Na poziomie istotności α=0,05 test χ^2 wykazał, że istotnie różnie odpowiadali opiekunowie i studenci w przypadku pytań nr: 15,17, 25, 38, 46, 47 i 49. Pozostałe analizowane odpowiedzi na wybrane pytania nie różniły się istotnie statystycznie.

Tabela 18. Istotność różnic między odpowiedziami opiekunów i studentów

Nr	Pytanie	χ^2	df	*p*
15	Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje studentów do zdobywania dodatkowej wiedzy?	22,98	2	<0,0001
17	Jak ocenia Pani/ Pan działalność swojego koła naukowego?	14,18	4	0,0068
22	Jak określiłaby Pani/określiłby Pan relacje między członkami koła?	0,48	1	0,4887
25	Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania?	18,03	1	<0,0001
27	Czy uważa Pani/Pan, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?	0,74	1	0,3884
38	Czy studenci zdobywają inne umiejętności podczas realizacji zadań w kole naukowym?	15,62	1	0,0001
46	Rozdzielam zadania	7,08	4	0,1320
	Podsuwam pomysły	8,04	4	0,0901
	Inicjuję działania	12,76	4	0,0125
	Modyfikuję pomysły	5,98	4	0,2003
	Zachęcam do działania	3,73	4	0,4439
	Umożliwiam działania poprzez kontakty z innymi nauczycielami	3,79	4	0,4347
	Narzucam własne pomysły	5,72	4	0,2214
	Wspieram członków koła w zadaniach naukowych	7,67	4	0,1044
	Wspieram członków koła w trudnych sytuacjach	3,15	4	0,5338
	Nie podejmuję działań	9,81	4	0,0438
47	Czy opiekun koła naukowego podejmuje Pani/Pan inne działania?	12,57	1	0,0004
49	Jak ocenia Pani/Pan zaangażowanie opiekuna w funkcjonowanie koła?	23,08	4	0,0001

50	Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?	3,66	4	0,4542

χ^2 - wartość statystyki testu chi-kwadrat; df - liczba stopni swobody;
p - prawdopodobieństwo testowe (istotność z $p < 0,05$)

Na pytanie 15, *Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje studentów do zdobywania dodatkowej* wiedzy wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ($p<0,0001$) opiekunowie odpowiadali „trudno powiedzieć", a studenci istotnie większą wagę przykładali do odpowiedzi „nie",

Na pytanie 17, *Jak ocenia Pani/Pan działalność swojego koła naukowego* wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ($p=0,0068$) studenci podali odpowiedź „bardzo dobrze", a opiekunowie częściej wskazali na odpowiedź „dobrze".

Na pytanie 25, *Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania* wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ($p<0,0001$) studenci wskazali na odpowiedź „nie", a opiekunowie na odpowiedź „tak"

Na pytanie 46, związane z działalnością opiekuna koła naukowego jedynie w dwóch przypadkach była istotna różnica w odpowiedziach. Dotyczyło to inicjatywy lub jej braku w działaniu, W przypadku inicjatywy w działaniu istotnie częściej niż oczekiwano ($p=0,0125$) opiekunowie kół naukowych wskazali na odpowiedź „raczej tak", a studenci istotnie częściej wskazali odpowiedź „zdecydowanie tak". W przypadku odpowiedzi o brak działań („nie podejmuje działań") odpowiedzi były istotnie statystycznie **rozbieżne**, jednak należy podkreślić, że na poziomie istotnie $\alpha=0,05$, było to na granicy, gdyż prawdopodobieństwo testowe było równe $p=0,0438$, Test $\chi 2$ pokazał, że istotnie częściej niż oczekiwano opiekunowie wskazali na odpowiedź „zdecydowanie nie", natomiast studenci częściej wskazali tu odpowiedź „zdecydowanie tak.

Na pytanie 47, *Czy opiekun koła naukowego podejmuje Pani/Pan inne działania?* wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ($p=0,0004$) opiekunowie kół odpowiadali twierdząco, a studenci istotnie częściej temu zaprzeczali.

Na pytanie 49, *Jak ocenia Pani/Pan zaangażowanie opiekuna w funkcjonowanie koła?* wysoce istotnie częściej niż oczekiwano ($p=0,0001$) studenci zdecydowanie częściej wskazali odpowiedź „bardzo zaangażowany", a opiekunowie istotnie częściej widzieli siebie jako „zaangażowany".

Aneks 2 Kwestionariusz skierowany do członków kół naukowych

Społeczno-edukacyjne funkcje kół naukowych

Bardzo proszę o wzięcie udziału w badaniu opinii członków kół naukowych.

Badanie jest anonimowe, a jego wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w opracowaniach naukowych.

W celu uproszczenia form gramatycznych, zmieniono formę Pan/Pani na Ty.

Jeżeli należysz do więcej niż jednego koła lub studiujesz więcej niż jeden kierunek studiów, proszę, wypełnij formularz dla każdego koła/ kierunku osobno.

1. Płeć
    - Kobieta
    - Mężczyzna

2. Rok studiów
    - Pierwszy
    - Drugi
    - Trzeci
    - Czwarty
    - Piąty
    - Szósty

3. Poziom studiów
    - Studia pierwszego stopnia
    - Jednolite studia magisterskie
    - Studia drugiego stopnia
    - Szkoła Doktorska

4. Wydział/Jednostka
- Filia w Ełku
- Szkoła Doktorska
- Szkoła Zdrowia Publicznego
- Wydział Bioinżynierii Zwierząt

- Wydział Biologii i Biotechnologii
- Wydział Geoinżynierii
- Wydział Humanistyczny
- Wydział Lekarski
- Wydział Matematyki i Informatyki
- Wydział Medycyny Weterynaryjnej
- Wydział Nauk Ekonomicznych
- Wydział Nauk Społecznych
- Wydział Nauk Technicznych
- Wydział Nauki o Żywności
- Wydział Prawa i Administracji
- Wydział Rolnictwa i Leśnictwa
- Wydział Sztuki
- Wydział Teologii

5. Kierunek studiów

6. Okres działalności w kole (staż pracy w kole w latach)

7. Średnia ocen z ostatniego semestru

8. Liczba kół, do których należysz

9. Do jakiego wydziału jest przypisane koło naukowe, do którego należysz?
    - do Filii w Ełku
    - do Szkoły Zdrowia Publicznego
    - do Wydziału Bioinżynierii Zwierząt
    - do Wydziału Biologii i Biotechnologii

- do Wydziału Geoinżynierii
- do Wydziału Humanistycznego
- do Wydziału Lekarskiego
- do Wydziału Matematyki i Informatyki
- do Wydziału Medycyny Weterynaryjnej
- do Wydziału Nauk Ekonomicznych
- do Wydziału Nauk Społecznych
- do Wydziału Nauk Technicznych
- do Wydziału Nauki o Żywności
- do Wydziału Prawa i Administracji
- do Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa
- do Wydziału Sztuki
- do Wydziału Teologii

10. Od którego roku studiów jesteś członkiem koła naukowego?

11. Dlaczego wybrałeś to koło naukowe?

12. Czy koło naukowe, do którego należysz jest zgodne ze studiowanym przez Ciebie kierunkiem?

- Tak
- Nie

13. Jeśli nie, to dlaczego?

14. Jaką/Jakim jesteś studentką/studentem?

- bardzo dobrą / bardzo dobrym
- dobrą / dobrym

- średnią / średnim
- słabą / słabym
- bardzo słabą / bardzo słabym

15. Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje Cię do zdobywania dodatkowej wiedzy?

- Tak
- Nie

16. Czy uważasz, że dzięki działalności w kole naukowym masz większą wiedzę niż Twoje koleżanki/Twoi koledzy, którzy nie uczestniczą w pracach koła?

- Tak
- Nie

17. Jak oceniasz działalność Twojego koła naukowego?

- Bardzo dobrze
- Dobrze
- Średnio
- Słabo
- Bardzo słabo

18. Ile średnio godzin tygodniowo poświęcasz na pracę w kole naukowym?

19. Jak oceniasz swoją aktywność w kole naukowym?

- Bardzo zaangażowana/y
- Zaangażowana/y
- Średnio zaangażowana/y Słabo zaangażowana/y
- Niezaangażowana/y

20. Czy systematycznie uczestniczysz w spotkaniach koła?

- Tak
- Nie

21. Na czym polega Twoja aktywność w kole naukowym?

- Działalność związana z promocją koła
- Udział w szkoleniach, warsztatach, spotkaniach
- Udział w konferencjach
- Przygotowywanie tekstów do publikacji
- Prowadzenie badań
- Realizacja projektów
- Organizacja konferencji, warsztatów, spotkań
- Działania administracyjno-biurowe
- Pomaganie innym
- Działalność w zarządzie koła
- Inne

22. Jak określiłabyś / określiłbyś relacje między członkami koła?
    - Przyjacielskie – wspieramy się, spotykamy się nawet gdy w danym momencie nie planujemy żadnych działań w ramach koła
    - Koleżeńskie – spotykamy się, by omówić działania koła, kontaktujemy się, gdy jest taka potrzeba
    - Inne

23. W Twoim najbliższym kręgu towarzyskim są:
    - tylko osoby z koła
    - tylko osoby spoza koła, z koleżankami/kolegami z koła nie utrzymuję kontaktów towarzyskich
    - zarówno osoby z koła, jak i spoza koła
    - inne

24. Jakie cechy osobowe i zachowania kształtuje przynależność do koła?

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Komunikatywność					
Odpowiedzialność					
Chęć pomagania innym					
Radzenie sobie w					

trudnych sytuacjach					
Skuteczne działanie					
Przewidywanie ryzyka					
Posłuszeństwo					
Dociekliwość					
Kreatywność Pewność siebie					
Poczucie humoru					
Dążenie do celu					
Okazywanie szacunku innym					
Wnikliwa obserwacja					
Radzenie sobie ze stresem					
Pracowitość					
Otwartość					
Zdyscyplinowanie					
Odwaga					

25. Czy przynależność do koła kształtuje inne cechy i zachowania?

- o Tak
- o Nie

26. Jeśli tak, to jakie?

27. Czy uważasz, że przynależność do koła naukowego może kształtować negatywne cechy osobowe?

- Tak
- Nie

28. Jeśli tak, to jakie?

29. Rozpoczęcie Twojej działalności w kole:

- było samodzielną decyzją
- wynikało z sugestii nauczyciela akademickiego
- wynikało z sugestii koleżanek/kolegów
- wynikało z sugestii członków rodziny
- inne

30. Co zdecydowało, że zapisałaś /zapisałeś się do koła naukowego?

- M ożliwość poznania nowych osób
- R ozwój naukowy i pogłębianie wiedzy
- C hęć samorealizacji
- C iekawość
- Z dobycie nowych umiejętności
- R ozwijanie zainteresowań
- M ożliwość zagospodarowania czasu wolnego/ atrakcyjna forma spędzania czasu
- B liższa współpraca z nauczycielami akademickimi

- Chęć zdobywania punktów do stypendium rektora
- Inne

31. Które z motywów zapisania się do koła były dla Ciebie najważniejsze? Wybierz pięć i uszereguj je od 1 do 5, gdzie 1 to najważniejszy powód, a 5 to najmniej ważny powód

- Możliwość poznania nowych osób
- Rozwój naukowy i pogłębienie wiedzy
- Chęć samorealizacji
- Ciekawość
- Zdobycie nowych umiejętności
- Rozwijanie zainteresowań
- Możliwość zagospodarowania czasu wolnego/ atrakcyjna forma spędzania czasu
- Bliższa współpraca z nauczycielami akademickimi
- Chęć otrzymania punktów do stypendium rektora
- Inne

32. Czy otrzymujesz stypendium rektora?

- Tak
- Nie

33. W jakich formach aktywności w kole czujesz się najlepiej?

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Działalność					

związana z promocją koła					
Udział w szkoleniach, warsztatach, spotkaniach					
Udział w konferencjach					
Przygotowywanie tekstów do publikacji					
Prowadzenie badań					
Realizacja projektów					
Organizacja konferencji, warsztatów, spotkań					
Działania administracyjno-biurowe					
Pomaganie innym					
Działalność w zarządzie koła					

34. Czy są jakieś inne formy aktywności w kole, w których czujesz się dobrze?

- o Tak
- o Nie

35. Jeśli tak, to jakie?

36. Jakie korzyści czerpiesz z działalności w kole naukowym?

- Zdobywanie umiejętności organizacyjnych
- Poznanie nowych osób
- Osobista satysfakcja
- Poszerzanie wiedzy
- Rozwój naukowy, zdobywanie umiejętności badania zjawisk
- Działalność społeczna
- Kształtowanie umiejętności wystąpień publicznych
- Aktywne spędzanie czasu wolnego
- Kontakt z potencjalnymi pracodawcami
- Realizacja własnych projektów
- Zdobywanie umiejętności komunikacyjnych
- Działalność punktująca stypendiami/ nagrodami
- Możliwość korzystania ze specjalistycznej aparatury
- Możliwość uczestnictwa w konferencjach naukowych, szkoleniach, warsztatach
- Możliwość kontaktu z ekspertami z dziedziny, która Cię interesuje
- Inne

37. Jakie umiejętności zdobywasz podczas realizacji zadań w kole naukowym?

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Organizacyjne					
Menedżerskie (umiejętność zarządzania)					
Podejmowania wyzwań					

Społeczne					
Naukowe					

38. Czy zdobywasz inne umiejętności podczas realizacji zadań w kole naukowym?

- Tak
- Nie

39. Jeśli tak, to jakie?

40. Jakie umiejętności nabyte podczas działalności w kole naukowym okażą się użyteczne w Twojej karierze zawodowej?

41. Jakie masz plany zawodowe po ukończeniu studiów?

- Zamierzam kontynuować ścieżkę naukowo-badawczą
- Zamierzam podjąć pracę w zawodzie zgodnym z moim wykształceniem
- Zamierzam pracować w innej dziedzinie/ branży (niezgodnej z moim wykształceniem)
- Zamierzam założyć własną działalność gospodarczą
- Nie mam sprecyzowanych planów zawodowych
- Inne

42. Czy koło naukowe pomaga rozwijać Twoje zainteresowania?

- Tak
- Nie

43. Na ile działalność w kole naukowym rozwija Cię w określonych aspektach:

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak

pogłębienie wiedzy					
rozwój naukowy/warsztat badawczy					
zdobywanie umiejętności społecznych					
zdobywanie umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi					

44. Czy działalność w kole naukowym rozwija Cię w innych aspektach?

- Tak
- Nie

45. Jeśli tak, to w jakich?

46. Opiekun koła naukowego:

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Rozdziela zadania					
Podsuwa pomysły					
Inicjuje działania					
Modyfikuje pomysły					
Zachęca do					

działania					
Umożliwia działania poprzez kontakty z innymi nauczycielami					
Narzuca własne pomysły					
Wspiera członków koła w zadaniach naukowych					
Wspiera członków koła w trudnych sytuacjach					
Nie podejmuje działań					

47. Czy opiekun koła naukowego podejmuje inne działania? *

- o Tak
- o Nie

48. Jeśli tak, to jakie?

49. Jak oceniasz zaangażowanie opiekuna koła w funkcjonowanie koła?

- o Bardzo zaangażowany
- o Zaangażowany
- o Średnio zaangażowany
- o Słabo zaangażowany
- o Niezaangażowany

50. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?

- Zdecydowanie nie
- Raczej nie
- Trudno powiedzieć
- Raczej tak
- Zdecydowanie tak

51. Jak określiłabyś/określiłbyś relacje członków koła z opiekunem koła?

- przyjacielskie, oparte na pomocy i życzliwości
- formalne, nastawione tylko na realizację celu
- inne

52. Z jakimi problemami spotykasz się podczas działalności w kole naukowym?

53. Czy coś byś zmieniła/zmienił w funkcjonowaniu swojego koła?

- Tak
- Nie

54. Jeśli tak, to co?

55. Czy przed rozpoczęciem studiów podejmowałaś/podejmowałeś dodatkowe aktywności pozalekcyjne?

- nie podejmowałam/nie podejmowałem
- w kołach zainteresowań
- w samorządzie uczniowskim
- w wolontariacie
- inne

56. Jak oceniasz swoją sytuację materialną?

- Bardzo dobrze
- Dobrze
- Średnio
- Słabo
- Bardzo słabo

57. Miejscowość, z której pochodzisz:

- wieś
- miasto do 10 tys.
- miasto od 10 tys. do 30 tys.
- miasto od 30 tys. do 50 tys.
- miasto od 50 tys. do 100 tys.
- miasto od 100 tys. do 250 tys.
- miasto powyżej 250 tys.

58. Wykształcenie matki

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Zawodowe
- Średnie
- Wyższe

59. Wykształcenie ojca

- Podstawowe
- Gimnazjalne
- Zawodowe
- Średnie
- Wyższe

60. Zawód wykonywany przez matkę

61. Zawód wykonywany przez ojca

Aneks 3 Kwestionariusz skierowany do opiekunów kół naukowych

Społeczno-edukacyjne funkcje kół naukowych

formularz dla opiekunów kół naukowych

Bardzo proszę o wzięcie udziału w badaniu opinii opiekunów kół naukowych. Badanie jest anonimowe, a jego wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w opracowaniach naukowych.

Jeżeli jest Pani/Pan opiekunem więcej niż jednego koła, proszę o wypełnienie formularza dla każdego koła osobno.

1. Płeć
   - Kobieta
   - Mężczyzna

2. Tytuł/ stopień naukowy
   - Profesor
   - Doktor habilitowany
   - Doktor
   - Magister

3. Wydział/Jednostka
   - Filia w Ełku
   - Szkoła Doktorska
   - Szkoła Zdrowia Publicznego
   - Wydział Bioinżynierii Zwierząt
   - Wydział Biologii i Biotechnologii
   - Wydział Geoinżynierii
   - Wydział Humanistyczny
   - Wydział Lekarski
   - Wydział Matematyki i Informatyki
   - Wydział Medycyny Weterynaryjnej
   - Wydział Nauk Ekonomicznych
   - Wydział Nauk Społecznych

- Wydział Nauk Technicznych
- Wydział Nauki o Żywności
- Wydział Prawa i Administracji
- Wydział Rolnictwa i Leśnictwa
- Wydział Sztuki
- Wydział Teologii

4. Staż pracy w UWM (w latach)

5. Staż pracy w roli opiekuna koła naukowego (w latach)

6. Liczba kół, których jest Pani/Pan opiekunem
   - 1
   - 2
   - 3
   - 4
   - 5 lub więcej

7. Do jakiego wydziału jest przypisane koło naukowe, którego Pani/Pan jest opiekunem?
   - do Filii w Ełku
   - do Szkoły Zdrowia Publicznego
   - do Wydziału Bioinżynierii Zwierząt
   - do Wydziału Biologii i Biotechnologii
   - do Wydziału Geoinżynierii
   - do Wydziału Humanistycznego
   - do Wydziału Lekarskiego
   - do Wydziału Matematyki i Informatyki
   - do Wydziału Medycyny Weterynaryjnej
   - do Wydziału Nauk Ekonomicznych
   - do Wydziału Nauk Społecznych

- do Wydziału Nauk Technicznych
- do Wydziału Nauki o Żywności
- do Wydziału Prawa i Administracji
- do Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa
- do Wydziału Sztuki
- do Wydziału Teologii

8. Do jakiej dyscypliny naukowej przypisałaby Pani/ przypisałby Pan swoje koło naukowe?

9. Czy profil koła naukowego jest zgodny z Pani/Pana wykształceniem?
   - Tak
   - Nie

10. Czy profil koła naukowego jest zgodny z przedmiotami, które Pani/Pan prowadzi?
    - Tak
    - Nie

11. Jak zaczęła się Pani/Pana przygoda z kołem naukowym? W jakich okolicznościach została Pani powołana/ został Pan powołany na opiekuna?

12. Czy topierwsze koło, którego została Pani/ został Pan opiekunem?
    - Tak
    - Nie

13. Czy uczestnictwo w kole naukowym motywuje studentów do zdobywania dodatkowej wiedzy?
    - Tak
    - Nie
    - Trudno powiedzieć

14. Jak ocenia Pani/ Pan działalność swojego koła naukowego?
    - Bardzo dobrze
    - Dobrze
    - Średnio
    - Słabo
    - Bardzo słabo

15. Ile średnio godzin tygodniowo poświęca Pani/Pan na pracę jako opiekun koła naukowego?

16. Jak ocenia Pani/Pan aktywność studentów w kole naukowym?

17. Jak określiłaby Pani/ określiłby Pan relacje między członkami koła?
    - Przyjacielskie – wspierają się, spotykają się nawet gdy w danym momencie nie planujemy żadnych działań w ramach koła
    - Koleżeńskie – spotykają się, by omówić działania koła, kontaktują się, gdy jest taka potrzeba
    - Inne

18. Jakie cechy osobowe i zachowania kształtuje u studentów przynależność do koła?

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Komunikatywność					
Odpowiedzialność					
Chęć pomagania innym					
Radzenie sobie w trudnych sytuacjach					
Skuteczne działanie					
Przewidywanie					

ryzyka					
Posłuszeństwo					
Dociekliwość					
Kreatywność Pewność siebie					
Poczucie humoru					
Dążenie do celu					
Okazywanie szacunku innym					
Wnikliwa obserwacja					
Radzenie sobie ze stresem					
Pracowitość					
Otwartość					
Zdyscyplinowanie					
Odwaga					

19. Czy przynależność do koła kształtuje u studentów inne cechy i zachowania?
    - Tak
    - Nie

20. Jeśli tak, to jakie?

21. Czy uważa Pani/Pan, że przynależność do koła naukowego może kształtować u studentów negatywne cechy osobowe?
    - Tak
    - Nie

22. Jeśli tak, to jakie?

23. Czym Pani/ Pana zdaniem kierują się studenci zapisując się do koła naukowego?

- o Możliwością poznania nowych osób
- o Rozwojem naukowym i pogłębianiem wiedzy
- o Chęcią samorealizacji
- o Ciekawością
- o Zdobyciem nowych umiejętności
- o Rozwijaniem zainteresowań
- o Możliwością zagospodarowania czasu wolnego
- o Możliwością bliższej współpracy z nauczycielami akademickimi
- o Chęcią zdobywania punktów do stypendium rektora
- o Inne

24. Jakie korzyści czerpią studenci z działalności w kole naukowym?

- o Zdobywanie umiejętności organizacyjnych
- o Poznanie nowych osób
- o Osobista satysfakcja
- o Poszerzanie wiedzy
- o Rozwój naukowy, zdobywanie umiejętności badania zjawisk
- o Działalność społeczna
- o Kształtowanie umiejętności wystąpień publicznych
- o Aktywne spędzanie czasu wolnego
- o Kontakt z potencjalnymi pracodawcami
- o Realizacja własnych projektów
- o Zdobywanie umiejętności komunikacyjnych
- o Działalność punktująca stypendiami/ nagrodami
- o Możliwość korzystania ze specjalistycznej aparatury
- o Możliwość uczestnictwa w konferencjach naukowych, szkoleniach, warsztatach

- Możliwość kontaktu z ekspertami z dziedziny, która ich interesuje
- Inne

25. Co Pani/Panu daje praca z kołem naukowym?

26. Jakie umiejętności zdobywają studenci podczas realizacji zadań w kole naukowym?

	Zdecydo-wanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydo-wanie tak
Organizacyjne					
Menedżerskie (umiejętność zarządzania)					
Podejmowania wyzwań					
Społeczne					
Naukowe					

27. Czy studenci zdobywają inne umiejętności podczas realizacji zadań w kole naukowym?

- Tak
- Nie

28. Jeśli tak, to jakie?

29. Jako opiekun koła naukowego:

	Zdecydo-	Raczej	Trudno	Raczej	Zdecydo-

	wanie nie	nie	powiedzieć	tak	wanie tak
Rozdzielam zadania					
Podsuwam pomysły					
Inicjuję działania					
Modyfikuję pomysły					
Zachęcam do działania					
Umożliwiam działania poprzez kontakty z innymi nauczycielami					
Narzucam własne pomysły					
Wspieram członków koła w zadaniach naukowych					
Wspieram członków koła w trudnych sytuacjach					
Nie podejmuję działań					

30. Czy jako opiekun koła naukowego podejmuje Pani/Pan inne działania?

- Tak
- Nie

31. Jeśli tak, to jakie?

32. Jak ocenia Pani/Pan swoje zaangażowanie w funkcjonowanie koła?

- Zaangażowana/y

- Średnio zaangażowana/y Słabo zaangażowana/y
- Niezaangażowana/y

33. Czy opiekun w kole naukowym jest potrzebny?
    - Zdecydowanie nie
    - Raczej nie
    - Trudno powiedzieć
    - Raczej tak
    - Zdecydowanie tak

34. Jak określiłaby Pani/ określiłby Pan swoje relacje z członkami koła?
    - Przyjacielskie, oparte na pomocy i życzliwości
    - Formalne, nastawione tylko na realizację celu
    - Inne

35. Jakie problemy pojawiają się w czasie działalności koła?

36. Czy studenci działający w kole naukowym dzielą się z Panią/ Panem informacjami o swoich planach zawodowych?
    - T Tak
    - N Nie
    - T Trudno powiedzieć

37. Jeśli tak, to w większości:
    - Zamierzają kontynuować ścieżkę naukowo-badawczą
    - Zamierzają podjąć pracę w zawodzie zgodnym z wykształceniem
    - Zamierzają pracować w innej dziedzinie/ branży (niezgodnej z wykształceniem)

- o Zamierzają założyć własną działalność gospodarczą
- o Nie mają sprecyzowanych planów zawodowych
- o Inne

38. Czy gdyby miała Pani/ miał Pan ponownie przyjąć funkcję opiekuna koła naukowego, czy zgodziłaby się Pani/ zgodziłby się Pan?

- o Tak
- o Nie
- o Trudno powiedzieć